

Informace o regionech, městech a obcích

Hradec Králové, 30. září 2009

Kód publikace: 521361-09

Č. j.: 469/2009 - 7112

POSTAVENÍ VENKOVA V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

Zpracoval: ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Hradec Králové
Vedoucí oddělení: Ing. Věra Varmužová
Informační služby: tel.: 495 762 322, e-mail: infoservishk@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: Ing. Ivana Dušková, tel.: 495 762 316, e-mail: ivana.duskova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Údaje o Královéhradeckém kraji naleznete také na Internetu: **www.hradeckralove.czso.cz**

Autoři publikace děkují osloveným zaměstnancům výzkumných ústavů, vysokých škol, krajských úřadů a dalších institucí za cenné náměty a připomínky, které využili jak při vymezení jednotlivých variant venkova, tak při zpracování samotné analýzy.

ISBN 978-80-250-1940-5

© Český statistický úřad, Hradec Králové, 2009

ÚVOD

Předkládaná publikace **Postavení venkova v Královéhradeckém kraji** navazuje na úvodní studii z roku 2007, kterou vydal Český statistický úřad Hradec Králové pod názvem **Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2006** a na studii **Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006**, vydanou Českým statistickým úřadem v září loňského roku. Obě dříve vydané publikace se zaměřily zejména na hledání vhodné varianty pro vymezení venkova, výběr ukazatelů pro hodnocení rozdílů mezi městským a venkovským prostorem a jejich záměrem bylo vyvolat diskusi za účasti odborníků z řad uživatelů statistických dat, především z vysokých škol, vědeckých ústavů a dalších státních institucí. Do diskuse se zapojili i pracovníci krajských úřadů.

Cílem této publikace je ukázat, jaký je venkov v Královéhradeckém kraji. Zda se při zvoleném vymezení jeví homogenní, či byly zjištěny významné rozdíly mezi venkovskými obcemi v bezprostřední blízkosti velkých měst a obcemi vzdálenými. Pozornost byla věnována i tomu, zda se ve statistických datech projevují rozdíly mezi městským a venkovským prostorem a mezi venkovskými obcemi v různých oblastech kraje (např. zda se liší venkovský prostor v oblasti hornatého pohraničí od venkovského prostoru Polabí).

Jako **referenční období** byly pro potřeby této analýzy zvoleny roky 2001 až 2008, v některých případech však data za celý tento časový úsek nejsou k dispozici. Datovým zdrojem části významných ukazatelů je pouze Sčítání lidu, domů a bytů. To sice proběhlo již v roce 2001, ale jeho výsledky není možné nahradit novějšími daty, neboť jiný zdroj neexistuje. Vzhledem k faktu, že jde o první rozsáhlejší studii ČSÚ zabývající se venkovem v kraji a také k omezenému množství srovnatelných časových řad (především za ekonomické a environmentální prostředí), věnovali autoři prioritně pozornost analýze současného stavu, vývojové tendence jsou stručně naznačeny jen ve vybraných oblastech (populační vývoj, trh práce). Pro hlubší zachycení vývoje venkova se otevírá prostor po zpracování výsledků blízkého se populačního a bytového censu.

Autoři odpovídají na **základní otázky**:

1. Jak významnou roli v kraji zaujímá venkovský prostor, jaké jsou hlavní rozdíly mezi městským a venkovským prostorem kraje?
2. Existují uvnitř venkovského prostoru kraje významné regionální rozdíly?
3. Co je charakteristické pro zemědělství a lesnictví v kraji?
4. Jaké ukazatele má k dispozici statistika pro porovnání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem?

Úvodní kapitola stručně seznamuje s problematikou vymezení venkova v obecné rovině (strategické dokumenty na národní a regionální úrovni) i s konkrétním vymezením použitým v této publikaci.

Ve druhé kapitole je největší prostor věnován tomu, jak se v jednotlivých okruzích statistických ukazatelů liší venkovský a městský prostor, který je členěn podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Varianta vymezení venkova na úrovni Královéhradeckého kraje byla vybrána ve spolupráci s odbornými pracovníky krajského úřadu podle Programu rozvoje Královéhradeckého kraje a jeho aktualizace v listopadu 2008.

Pro posouzení postavení venkova v Královéhradeckém kraji v celostátním kontextu byla do publikace zařazena samostatná kapitola věnovaná mezikrajskému srovnání, kde byl venkov v zájmu srovnatelnosti jednotlivých krajů vymezen jednotně pro všechny kraje, a to poněkud odlišně od kapitoly věnované venkovu v rámci kraje.

Součástí publikace je též kapitola zaměřená na zemědělství a lesnictví, neboť tato odvětví jsou koncentrována do venkovského prostoru. Pro jejich zpracování byla využita data ze Strukturálního šetření v zemědělství 2007, která byla doplněna údaji ze standardních statistických zjišťování.

Závěr publikace tvoří přehled statistických ukazatelů, které má ČSÚ k dispozici až do úrovně obcí a lze z nich agregovat libovolná území. Celá analýza je doplněna grafy a kartogramy souvisejícími s danou problematikou.

Obdobná analýza byla zpracována i v ostatních krajích České republiky (s výjimkou Hlavního města Prahy). Na přípravě publikace pracovníci oddělení regionálních analýz a informačních služeb v jednotlivých krajích spolupracovali s partnerskými pracovišti v ústředí ČSÚ – Odborem statistiky zemědělství, lesnictví a životního prostředí a Odborem veřejných databází.

Vedle tištěné formy a CD-ROM naleznete naše publikace na internetových stránkách:

www.hradeckralove.czso.cz

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj, s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje „Postavení venkova v Královéhradeckém kraji“ a původu statistických dat v ní otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou definitivní.

OBSAH

Úvod	3
Seznam tabulek	6
Seznam grafů	8
Seznam kartogramů	9
1. Vymezení venkova	10
1.1. Obecné poznatky k vymezení venkova	10
1.2. Vymezení venkova v národních dokumentech	11
1.3. Venkov a dokumenty na regionální úrovni	13
1.4. Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova	13
1.5. Varianta použitá pro mezikrajské srovnání v kapitole 4	14
1.6. Varianta použitá pro hodnocení postavení venkova v Královéhradeckém kraji v kapitole 2	15
2. Městský a venkovský prostor v Královéhradeckém kraji	23
2.1. Území, sídelní struktura, dostupnost	24
2.2. Obyvatelstvo	29
2.3. Ekonomika	35
2.4. Trh práce	42
2.5. Bydlení, bytová výstavba	50
2.6. Občanská a technická vybavenost	56
2.7. Shrnutí	61
3. Vývoj zemědělství a lesnictví v Královéhradeckém kraji	65
3.1. Zemědělství	65
3.2. Lesnictví	83
3.3. Shrnutí	90
4. Mezikrajské srovnání městského a venkovského prostoru	91
4.1. Území, sídelní struktura, dostupnost	92
4.2. Obyvatelstvo	97
4.3. Ekonomika	102
4.4. Trh práce	108
4.5. Bydlení, bytová výstavba	117
4.6. Občanská a technická vybavenost	122
Závěr	135
Příloha 1 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí	140
Příloha 2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru	142
Seznam použité literatury a informačních zdrojů	152

SEZNAM TABULEK

Tab. 2.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	24
Tab. 2.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel	25
Tab. 2.1.3 Obce podle hustoty zalidnění v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	26
Tab. 2.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008.....	27
Tab. 2.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídla kraje v Královéhradeckém kraji v roce 2008	28
Tab. 2.2.1 Obyvatelstvo podle věku v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008.....	29
Tab. 2.2.2 Porodnost a potratovost v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	30
Tab. 2.2.3 Úmrtnost v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	31
Tab. 2.2.4 Pohyb obyvatelstva v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	32
Tab. 2.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001.....	34
Tab. 2.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele v Královéhradeckém kraji.....	35
Tab. 2.3.2 Ekonomické změny v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008	36
Tab. 2.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	37
Tab. 2.3.4 Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	38
Tab. 2.3.5 Ekonomické subjekty podle právní formy v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	38
Tab. 2.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení Královéhradeckého kraje v roce 2008	39
Tab. 2.3.7 Veřejné rozpočty v Královéhradeckém kraji v letech 2003 až 2008 (roční průměr).....	40
Tab. 2.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce v Královéhradeckém kraji	42
Tab. 2.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001.....	43
Tab. 2.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001 ...	44
Tab. 2.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001.....	45
Tab. 2.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008.....	47
Tab. 2.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	48
Tab. 2.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu v Královéhradeckém kraji.....	50
Tab. 2.5.2 Domovní fond v Královéhradeckém kraji v letech 1991 a 2001.....	51
Tab. 2.5.3 Bytový fond v Královéhradeckém kraji v letech 1991 a 2001	52
Tab. 2.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001	53
Tab. 2.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001.....	53
Tab. 2.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008 v Královéhradeckém kraji.....	54
Tab. 2.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru Královéhradeckého kraje v roce 2000 a 2007 (2006).....	56
Tab. 2.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru Královéhradeckého kraje v roce 2000 a 2008 (2006).....	58
Tab. 3.1.1 Počty hospodařících subjektů a obhospodařovaná půda v krajích ČR v roce 2007.....	65
Tab. 3.1.2 Převažující zaměření hospodařících subjektů v krajích ČR k 30. 9. 2007.....	66
Tab. 3.1.3 Obhospodařovaná půda fyzickými a právníckými osobami v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007	68
Tab. 3.1.4 Zemědělské podniky podle věku pracovníků v krajích ČR k 30. 9. 2007	68
Tab. 3.1.5 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Královéhradeckého kraje	69
Tab. 3.1.6 Podniky fyzických a právníckých osob podle určení produkce v krajích ČR v roce 2007	70
Tab. 3.1.7 Využití orné půdy v krajích ČR v roce 2007	71
Tab. 3.1.8 Využití orné půdy v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007	72
Tab. 3.1.9 Osevní plochy v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008.....	74
Tab. 3.1.10 Hektarové výnosy v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008.....	74
Tab. 3.1.11 Sklizeň v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008.....	75
Tab. 3.1.12 Stavby hospodářských zvířat v krajích ČR k 30. 9. 2007.....	76
Tab. 3.1.13 Hospodářská zvířata v okresech Královéhradeckého kraje k 30.9. 2007	77
Tab. 3.1.14 Stavby hospodářských zvířat v Královéhradeckém kraji v letech 2002 až 2009	77
Tab. 3.1.15 Živočišná výroba v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008	78
Tab. 3.1.16 Zemědělské stroje ve vlastnictví podniků v krajích ČR k 30. 9. 2007	78
Tab. 3.1.17 Stroje a zařízení ve vlastnictví podniků v okresech Královéhradeckého kraje k 30. 9. 2007	79
Tab. 3.1.18 Produkce zemědělského odvětví v Královéhradeckém kraji v letech 2003 až 2007	79
Tab. 3.1.19 Produkce zemědělského odvětví v Královéhradeckém kraji v roce 2007.....	80
Tab. 3.1.20 Rostlinná produkce Královéhradeckého kraje v letech 2003 až 2007	81
Tab. 3.1.21 Rostlinná produkce Královéhradeckého kraje za rok 2007.....	81
Tab. 3.1.22 Živočišná produkce Královéhradeckého kraje v letech 2003 - 2007	82

Tab. 3.1.23 Živočišná produkce Královéhradeckého kraje za rok 2007	82
Tab. 3.2.1 Lesy v krajích České republiky podle dřevin	83
Tab. 3.2.2 Lesy v okresech Královéhradeckého kraje podle dřevin.....	84
Tab. 3.2.3 Lesy ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje podle dřevin.....	85
Tab. 3.2.4 Lesy v krajích České republiky podle kategorií a subkategorií	87
Tab. 3.2.5 Lesy v okresech Královéhradeckého kraje podle kategorií a subkategorií.....	88
Tab. 3.2.6 Lesy ve správních obvodech Královéhradeckého kraje podle kategorií a subkategorií	89
Tab. 4.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008	92
Tab. 4.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel k 31. 12. 2008	93
Tab. 4.1.3 Obce podle hustoty zalidnění k 31. 12. 2008.....	94
Tab. 4.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability k 31. 12. 2008	95
Tab. 4.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídla kraje v roce 2008.....	96
Tab. 4.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008	97
Tab. 4.2.2 Porodnost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	98
Tab. 4.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	99
Tab. 4.2.4 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	100
Tab. 4.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001	101
Tab. 4.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele	102
Tab. 4.3.2 Ekonomické změny v letech 2001 až 2008.....	103
Tab. 4.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky ^{*)} k 31. 12. 2008	104
Tab. 4.3.4 Ekonomické subjekty ^{*)} podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008.....	105
Tab. 4.3.5 Ekonomické subjekty ^{*)} podle právní formy k 31. 12. 2008.....	105
Tab. 4.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008	106
Tab. 4.3.7 Veřejné rozpočty ^{*)} v letech 2003 až 2008 (roční průměr)	107
Tab. 4.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce	108
Tab. 4.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku k 1. 3. 2001.....	109
Tab. 4.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001.....	110
Tab. 4.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001	112
Tab. 4.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008.....	114
Tab. 4.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008.....	115
Tab. 4.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu	117
Tab. 4.5.2 Domovní fond v letech 1991 a 2001	118
Tab. 4.5.3 Bytový fond v letech 1991 a 2001	119
Tab. 4.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu k 1. 3. 2001	120
Tab. 4.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001	120
Tab. 4.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008	121
Tab. 4.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)	122
Tab. 4.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007).....	124

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Podíl obyvatel ve venkovském prostoru podle velikostních skupin obcí v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008.....	25
Graf 2 Podíl obcí podle kategorie hustoty zalidnění v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008	26
Graf 3 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008	27
Graf 4 Živě narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008.....	31
Graf 5 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001).....	33
Graf 6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001	34
Graf 7 Podíl zpracovatelského průmyslu napojeného na primární sektor na celkovém počtu ekonomických subjektů Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008	37
Graf 8 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách hromadných ubytovacích zařízení Královéhradeckého kraje v roce 2008.....	40
Graf 9 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji mezi roky 2003 a 2008.....	41
Graf 10 Zaměstnané osoby podle sektoru v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001.....	44
Graf 11 Podíl uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008.....	46
Graf 12 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008.....	48
Graf 13 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v Královéhradeckém kraji v roce 2001	51
Graf 14 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v Královéhradeckém kraji v roce 2001	52
Graf 15 Podíl trvale obydlených bytů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001.....	54
Graf 16 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2007	58
Graf 17 Podíl obcí ve venkovském prostoru s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod	59
Graf 18 Podíl obcí se železniční zastávkou v Královéhradeckém kraji v roce 2009.....	60
Graf 19 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků v okresech Královéhradeckého kraje k 30.9. 2007	67
Graf 20 Zemědělské vzdělání vedoucího pracovníka v zemědělských podnicích Královéhradeckého kraje v roce 2007	70
Graf 21 Využití obhospodařované orné půdy v Královéhradeckém kraji v roce 2007	72
Graf 22 Osevní plochy obilnin v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007	73
Graf 23 Osevní plochy píce na orné půdě v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007	73
Graf 24 Hektarové výnosy obilnin v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008	74
Graf 25 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v Královéhradeckém kraji k 30. 9. 2007.....	77
Graf 26 Produkce zemědělského odvětví v krajích ČR v roce 2007 (předběžný údaj).....	80
Graf 27 Podíl dřevin na zalesněné půdě v krajích České republiky v roce 2007	84
Graf 28 Podíl dřevin na zalesněné ploše ve správních obvodech Královéhradeckého kraje v roce 2007	86
Graf 29 Obyvatelstvo venkovského prostoru podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2008	93
Graf 30 Struktura obcí podle kategorie hustoty zalidnění k 31. 12. 2008	94
Graf 31 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru k 31. 12. 2008..	95
Graf 32 Živě narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008.....	98
Graf 33 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001).....	100
Graf 34 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001	101
Graf 35 Podíl zpracovatelského průmyslu napojeného na primární sektor na celkovém počtu ekonomických subjektů k 31. 12. 2008	104
Graf 36 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách hromadných ubytovacích zařízení daného kraje v roce 2008.....	106
Graf 37 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele mezi roky 2003 a 2008.....	107
Graf 38 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001.....	111
Graf 39 Podíl uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 - 64 let k 31. 12. 2008.....	113
Graf 40 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce k 31. 12. 2008	115
Graf 41 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v roce 2001	118
Graf 42 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v roce 2001	119
Graf 43 Podíl trvale obydlených domů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001.....	121
Graf 44 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2007	123
Graf 45 Podíl obcí ve venkovském prostoru s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod v roce 2000 a 2006	124
Graf 46 Podíl obcí se železniční zastávkou v roce 2006.....	125

SEZNAM KARTOGRAMŮ

Královéhradecký kraj

Vymezení venkovského a městského prostoru v Královéhradeckém kraji	19
Hustota zalidnění v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008	19
Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008	20
Změna počtu obyvatel v obcích Královéhradeckého kraje mezi roky 2000 a 2008	20
Index stáří v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008	21
Míra ekonomické aktivity v obcích Královéhradeckého kraje k 1. 3. 2001 (SLDB).....	21
Míra nezaměstnanosti v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008.....	22
Dokončené byty v obcích Královéhradeckého kraje v letech 2001 až 2008	22

Zemědělství a lesnictví

Průměrná velikost zemědělských podniků podle právní formy v krajích ČR v roce 2007.....	67
Obhospodařovaná plocha orné půdy na 1 pracovníka v zemědělství (AWU) a podíl najaté orné půdy v krajích ČR v roce 2007	69
Podíl orné půdy na zemědělské a struktura osevních ploch v krajích ČR v roce 2007	71
Intenzita chovu skotu v okresech ČR k 30. 9. 2007	75
Intenzita chovu prasat v okresech ČR k 30. 9. 2007	76
Podíl lesů na celkové ploše správních obvodů ORP v České republice v roce 2007	85
Podíl listnatých dřevin na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007 ..	86
Podíl hospodářských lesů na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007	88

Česká republika

Vymezení venkovského a městského prostoru v České republice	127
Hustota zalidnění v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008	128
Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí venkovského prostoru k 31. 12. 2008.....	129
Změna počtu obyvatel v obcích venkovského prostoru mezi roky 2000 a 2008.....	130
Index stáří v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008	131
Míra ekonomické aktivity v obcích venkovského prostoru k 1. 3. 2001 (SLDB).....	132
Míra nezaměstnanosti v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008	133
Dokončené byty v obcích venkovského prostoru v letech 2001 až 2008.....	134

1. Vymezení venkova

1.1. Obecné poznatky k vymezení venkova

Problematika venkova vchází do popředí zájmu od chvíle, kdy došlo k prudkému růstu měst v důsledku průmyslového rozvoje. Součástí změn, které s sebou přináší industrializace a následná místa až živelná urbanizace, je i mnohem zřetelnější rozdíl mezi venkovem a městem. I přes to, že dichotomie pojmů „město“ a „venkov“ zde jasně existovala již od dob starověkých měst, až v období urbanizace se stává častým předmětem mnoha vědních oborů od sociologie přes geografii až po ekonomii či architekturu.

Cílem studií zmíněných vědních oborů není jen teoretické zkoumání těchto dvou odlišných prostředí, ale i praktické řešení logicky divergentního vývoje a často velmi značných sociálních, kulturních a ekonomických disparit mezi venkovem a městem. Studium těchto disparit i případnými snahami o jejich zmírnění se dnes zabývá značné množství institucí (veřejná správa, nadnárodní instituce, nevládní organizace i samotné obce).

Hned na počátku zkoumání venkova narážíme na zásadní a obtížně řešitelný problém: nalezení hranice mezi venkovem a městem. Navzdory zřetelnému vnímání odlišností neexistuje jasná hranice mezi tím, co je ještě město, a tím, co je již venkov; neexistuje totiž ani jednoznačná definice těchto dvou pojmů. Problémy při hledání hranice a definice venkova jsou znásobeny obrovskou variabilitou venkovského osídlení v území, kde se setkáváme s odlehlými osadami či dokonce samotami, klasickými vesnicemi či příměstskými obcemi, které jsou značně zasaženy suburbanizačními tendencemi. Samostatnou kategorií jsou malá městečka a městyse, které se často v mnoha ohledech daleko více podobají venkovu než městu. Charakter venkova je rozdílný i na úrovni jednotlivých regionů, kde se z mnoha důvodů (včetně historických) vyvinula často velmi odlišná venkovská osídlení se svým nezaměnitelným rázem. Například středočeský venkov je zcela odlišný od venkova slezského či jihomoravského.

K potížím při vymezování venkova přispívá i překrývání pojmu „venkovský“ region (prostor, území) s pojmy, jako jsou „periferní“ (okrajový, obvodový), „marginální“ (okrajový, mezní) nebo „rurální“ (venkovský, zemědělský, rolnický) region.

V současnosti neexistuje jednotná definice pojmu venkov. Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení OECD¹ které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni lokální (tj. obce) je venkov definován jakožto sídla s hustotou menší než 150 obyvatel/km². Na úrovni regionální pak definice vymezuje regiony:

- **převážně venkovské**, kde více než 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích
- **významně venkovské**, kde ve venkovských obcích žije 15 – 50 % obyvatel regionu
- **výrazně městské**, kde ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu.

Tato definice však nebere v úvahu obyvatelstvo žijící v hustě osídlených venkovských oblastech a je někdy obtížně aplikovatelná s ohledem na místní (národní) specifika. Je proto užívána spíše jako nástroj mezinárodního srovnání.

Přístupy k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvantitativního nebo kvalitativního ukazatele, případně z kombinace více ukazatelů, na jejichž základě lze pak vymezit venkovské a městské oblasti.

Nejčastěji jsou venkov a periferní oblasti vymezovány na základě:

- počtu obyvatel obce nebo hustoty zalidnění, případně kombinace těchto dvou ukazatelů (viz výše uvedená metodika OECD)
- statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu²
- charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce
- podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce
- zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení)
- institucionálního vybavení obcí (např. matriční či stavební úřad, pošta)
- dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění)

¹ Tuto definici používá i Eurostat.

² V ČR je dle zákona 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, městem obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Existuje však mnoho měst i s mnohem nižším počtem obyvatel, která statut města získala v minulosti. Podle současného zákona o obcích mohou o statut města navíc požádat obce, které byly městem před datem 17. května 1954 bez ohledu na počet obyvatel. Zákon dále definuje pojem městyse. Obce s tímto statutem lze těžko jednoznačně definovat jako venkovské nebo městské, svým významem se řadí mezi tyto dvě kategorie.

- věkového složení obyvatelstva
- přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva
- vzdělanostní struktury obyvatelstva
- míry nezaměstnanosti
- vyjížděky a dojížděky do zaměstnání
- zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně)
- intenzity bytové výstavby
- dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů
- různých kombinací více kritérií

1.2. Vymezení venkova v národních dokumentech

Rozvoj venkova v České republice je zakotven ve strategickém dokumentu Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 a realizuje se prostřednictvím programového dokumentu Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, jehož nejnovější verze je z 28. listopadu 2008.

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vychází jak z legislativy EU (Nařízení Rady č. 1698/2005), tak zákonů ČR, mezi něž patří:

- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu

NSPRV je určující pro celé území České republiky a pro vymezení venkova je zde využita metodika OECD, kam patří území všech krajů kromě HI. města Prahy. Dále dokument zmiňuje pojem venkovské obce, za které považuje jednak obce s méně než 2 000 obyvateli a další blíže nespecifikované pojetí.

Cílem NSPRV je rozvoj venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení vlivů intenzivního zemědělského hospodaření.

Pro období 2007 – 2013 slouží v oblasti zemědělství a venkova dva fondy EU:

- Evropský zemědělský garanční fond (EAGF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova a zajišťuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Územní působnost je pro celé území České republiky. Pro klasifikaci venkovských regionů používá EU metodiku OECD (viz kapitola 1.1.). Program dále pracuje s vymezením venkovského prostoru ČR na příměstský, mezilehlý a odlehlý.

Propojení aspektů odvětvových hledisek s územními je cílem regionální politiky obsažené ve **Strategii regionálního rozvoje České republiky**, která vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR jako základního vládního dokumentu na období 2007 – 2013. V podmínkách ČR se regionální politika uplatňuje z úrovně EU vůči vybraným regionům NUTS 2, z úrovně ČR vůči vybraným státem podporovaným regionům (§4 zákona 248/2000 Sb.) a z úrovně krajů vůči vybraným regionům. Základními úrovněmi v regionálním rozvoji jsou zde:

- regiony soudržnosti (NUTS 2),
- kraje (NUTS 3) – vyšší územní samosprávné celky,
- okresy – regionální jednotky pro stanovení regionů se soustředěnou podporou státu,
- správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP),
- obce – obecní a městské úřady.

Program rozvoje venkova tyto kategorie blíže nespecifikuje a pouze **konstatuje současnou neexistenci jednoznačně přijatého vymezení venkovského prostoru**. Uvádí se, že je nutné využít pro jejich identifikaci územní jednotku nižší než jsou kraje nebo okresy nebo i správní obvody obcí s rozšířenou působností nebo obcí s pověřeným obecním úřadem. Jako nejvhodnější podrobnější úrovní se uvažují malé subregionální jednotky (cca 1 000 – 3 000 obyvatel), které představují obec se základní vybaveností (škola, pošta, zdravotní středisko) a její nejbližší spádové území. Pomocí takto definovaných jednotek lze vymezit souvislejší území tří typů:

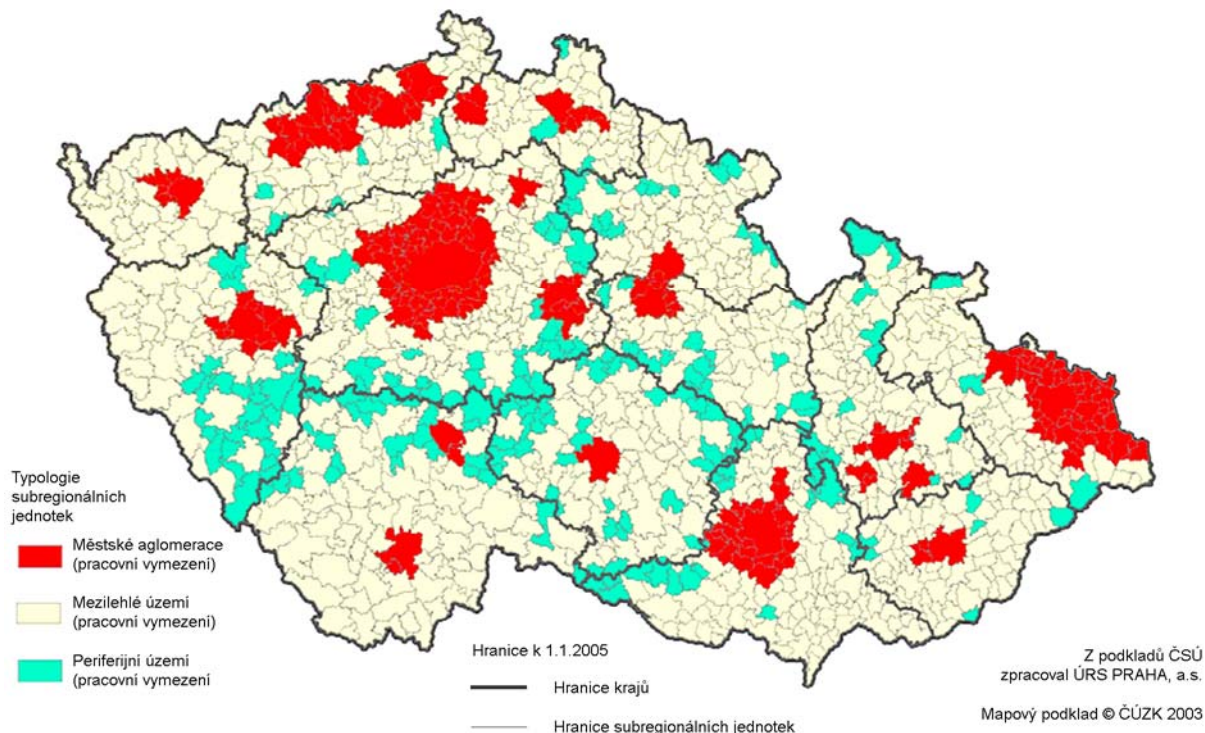
- za příměstský venkov považovat venkovské obce v rámci městských aglomerací, resp. úzce vymezených urbanizovaných území (s více než 50 000 obyvateli),

- odlehlý venkov zahrnuje zejména tzv. periferijní území, tj. území s nepříznivými sociálně-ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení,
- mezilehlý prostor pak zahrnuje zbývající území ČR.

Dokument dále zmiňuje, že městské aglomerace a periferijní území byly vymezeny v minulosti a v současné době probíhá jejich aktualizace. V následující mapce pak uvádí pracovní podobu těchto vymezení:

Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

(Zdroj: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, listopad 2008 - mapa č. 5)

Dokument Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 obsahuje v Příloze č. 14 **Ex ante hodnocení**, v němž zpracovatelé mimo jiné zmiňují velmi podrobnou analýzu hospodářské a sociální situace, stavu životního prostředí i potenciálu pro rozvoj, jejímž základem byly rozsáhlé statistické informace Eurostatu, Českého statistického úřadu, FADN, Ministerstva zemědělství (MZe), Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) a další šetření. Připomínají, že z hlediska metodického by bylo užitečné **pro vymezení venkovského prostoru prezentovat vliv dvojího vymezení venkovských obcí podle dvou kritérií – počtu obyvatel a hustoty zalidnění**. Podle prvního kritéria se za venkovskou obec považuje obec, kde počet obyvatel je menší než 2 000 a podle druhého kritéria obec, kde hustota zalidnění je menší než 150 obyvatel na km² (tato definice vychází z metodiky OECD). Dvourozměrné rozdělení četností obcí podle těchto kritérií dává informaci o počtu obcí splňujících obě kritéria a navrhuje, aby tyto obce byly zahrnuty do venkovských obcí s možností využívat programy rozvoje venkova.

Autoři publikace se snaží přispět k této problematice předkládaným materiálem, kde je venkovský prostor vymezen pro všechny kraje jednou variantou v kapitole 4 (její výběr a popis viz kapitola 1.4. a 1.5.) pro potřeby srovnání venkovského a městského prostoru mezi kraji a v kapitole 2 je použito vymezení vybrané jen pro území kraje, jak je podrobně popsáno v kapitole 1.6.

Tématu venkova se dotýká i problematika **územního plánování**, která úzce souvisí s cíli regionální politiky a liší se pouze používanými nástroji, kterými jsou nástroje iniciační pro regionální politiku (dotace, podpory ve formě daňových úlev) a nástroje regulační, které převládají u územního plánování. Nový zákon o územním plánování zavedl novou kategorii **územně analytické podklady** (ÚAP) pro celé území ČR podle území správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Jejich výstupem jsou jednak rozborů podmínek území pro udržitelný rozvoj a jednak souhrn problémů území k řešení.

1.3. Venkov a dokumenty na regionální úrovni

Programové dokumenty na úrovni regionů soudržnosti ČR tvoří sedm **Regionálních operačních programů** (ROP). Globální cíl ROP se zaměřuje na urychlení rozvoje regionů ČR a specifické cíle se již dotýkají priorit menších měst a venkova, např. podpora místních produktů, zvyšování hodnoty přírodního dědictví, cestovní ruch a zvyšování atraktivity území, podpora drobného zemědělského podnikání, ochrana rázu krajiny a další.

Pro **Královéhradecký** kraj je to **Regionální operační program NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013**, schválený Evropskou komisí v listopadu 2007. Problémy venkovského prostoru jsou charakterizovány pouze v obecné poloze a přesná definice venkova zde rovněž není uvedena.

Úloha krajů regionu NUTS II Severovýchod spočívá zejména v koncepční a výkonné činnosti samosprávných orgánů v oblasti regionálního rozvoje. Pro zpracování ROP se čerpalo ze základních dokumentů všech krajů Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického, což jsou: Strategie rozvoje kraje a Program rozvoje kraje a dalších dílčích zpracovaných dokumentů Královéhradeckého kraje.

Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje 2006 – 2015 má čtyři prioritní oblasti:

1. Podnikání a zaměstnanost
2. Lidské zdroje
3. Venkov a zemědělství
4. Infrastruktura

Na oblast venkova se tedy zaměřuje **prioritní oblast 3: Venkov a zemědělství**. Jako **prioritní cíl** je stanoveno zvýšení přitažlivosti života na venkově v souladu s principy udržitelného rozvoje a jako **specifické cíle** pak:

- zlepšení využití místního ekonomického potenciálu na venkově
- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a péče o krajinu jako stabilizujícího prvku venkova
- zvýšení přitažlivosti venkovských oblastí zlepšením kvality a dostupnosti služeb
- zvýšení využití potenciálu venkovských oblastí pro cestovní ruch prostřednictvím propagace a marketingu regionálního rozvoje
- podpora zavádění moderních metod plánování pro udržitelný rozvoj.

Program rozvoje Královéhradeckého kraje 2008 – 2010 (aktualizovaný v červenci 2008) navazuje a je plně kompatibilní se schválenou Strategií rozvoje Královéhradeckého kraje 2006 – 2015. Tato aktualizace již vymezila pro měření rozvoje venkova zařazení obcí Královéhradeckého kraje do venkova či města. Jejich přehled včetně použitého kritéria pro zařazení obcí je uveden v Příloze 1 Programu. Podrobněji je popsáno dále v kapitole 1.6. a v kapitole 2 bylo toto vymezení využito pro vyhodnocení postavení venkova Královéhradeckého kraje pomocí vybraných ukazatelů.

1.4. Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova

Předkládaná publikace vychází z pilotní publikace Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2006 (kód publikace 13-5231-07) a z publikace Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006 (kód publikace e-1380-08). Cílem těchto publikací bylo mimo jiné nalézt nejhodnější metodu pro vymezení venkova v České republice pro účely srovnání pomocí statistických ukazatelů, a to jak pro mezikrajské srovnání, tak pro hodnocení na úrovni daného kraje.

V první zmíněné publikaci bylo testováno šest různých variant vymezení venkovského prostoru, ve druhé publikaci k nim přibyla ještě jedna varianta založená na multikriteriálním vymezení venkova. Ta byla následně ještě rozšířena o vymezení přechodného prostoru mezi venkovem a městem, čímž vzniklo celkem 8 variant.

Každá z těchto variant má své nevýhody a výhody (blíže viz kapitola 4 publikace Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006), žádná z nich není optimální. I přes veškeré snahy autorů o co nejlepší vymezení totiž vždy existují obce a území, jejichž zařazení mezi venkovský či městský prostor je sporné. Každé vymezení je svým způsobem účelové a není často vhodné pro odlišné účely. Toto omezení se týká i varianty vybrané pro mezikrajské srovnání v této publikaci (kap. 4). Společná varianta nutně vykazuje určité nepřesnosti na lokální úrovni, které lze významněji redukovat pouze na hierarchicky nižší úrovni výběru. Proto předkládaná publikace pracuje i s vymezením venkova na krajské úrovni (kap. 2), která mnohem více vyhovuje regionálním podmínkám či alespoň požadavkům krajských samospráv.

S ohledem na dostupnost statistických dat pro samotné vymezení i pro následnou analýzu vycházely všechny varianty z úrovně obcí. Za nižší územní jednotky jsou data dostupná pouze ze sčítání lidu, domů a bytů, které naposledy proběhlo v roce 2001. Nevýhodou využití úrovně obcí je například nemožnost oddělit některé odlehlejší části městských obcí s jednoznačně venkovským charakterem od městského prostoru a přiřadit je k prostoru venkovskému.

V celé publikaci je používán termín venkovský prostor, byť jde vlastně o určitou skupinu venkovských obcí. Nejde tedy ani tak o venkovské území jako spíše o množinu základních územně správních jednotek státu, které jsou v této publikaci posuzovány na základě dostupných statistických dat. Autoři jsou si vědomi, že pojem „venkovský prostor“ tím značně zjednodušují, a to především z důvodu jazykového a také proto, že venkovská sídla jsou svým způsobem neoddelitelná od své prostorové dimenze, tj. pevně svázána s územím, na kterém se nacházejí.

1.5. Varianta použitá pro mezikrajské srovnání v kapitole 4

Postavení venkova Královéhradeckého kraje v porovnání s ostatními kraji České republiky je důležitou součástí komplexnějšího pohledu na venkov. K tomuto srovnání jsme využili poznatků získaných při tvorbě analýz o venkovu v rámci pracovní skupiny k přípravě analýz za poslední čtyři roky.

Pro mezikrajské srovnání v kapitole 4 byla vybrána varianta vymezení venkova, která vychází z praktických zkušeností nabytých při testování zvolených variant.

Pro určení optimální varianty vymezení venkova v České republice jsme v loňském roce oslovili odbornou veřejnost. Požádali jsme o vyjádření celkem 15 zástupců pracovišť výzkumných ústavů a vysokých škol, která se problematikou venkova na celostátní úrovni dlouhodobě zabývají. Mimo to jsme oslovili zástupce regionálních institucí v jednotlivých krajích a konzultovali jsme s nimi specifika vymezení venkova v příslušném kraji. Z této diskuze vyplynulo, že v České republice neexistuje jednotný názor na vymezení venkova, respektive venkovského a městského prostoru. Získaná stanoviska poskytla mnoho zajímavých poznatků, které byly využity při stanovení celostátního vymezení venkova pro účely této publikace. Z množství různých pohledů jsme se nakonec museli rozhodnout pro jedinou variantu, přičemž připouštíme, že existuje variant mnohem více. Proto jsme se soustředili na vybudování časových řad ukazatelů, které umožňují zobrazení dalších variant vymezení, protože jsou členěny až do úrovně obcí. Poznátky z odborné diskuze jsme samozřejmě rovněž využili v samotné analýze postavení venkova. Vymezení venkova pro účely porovnání jednotlivých krajů a popsání základních vývojových tendencí na venkově je provedeno pomocí následující definice (jedná se o modifikovanou variantu využitou v předešlých publikacích).

Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k četným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; hustota zalidnění, která je stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007. **Podle tohoto vymezení spadalo k 31. 12. 2008 do venkovského prostoru 91,8 % obcí, které představovaly 78,8 % výměry České republiky a v nichž žilo 29,8 % obyvatel.**

Důvodů pro toto vymezení je několik. V české odborné literatuře se za venkovské obce zpravidla považují obce do 2 000 nebo (s ohledem na zákon o obcích) do 3 000 obyvatel. Tyto mezní hodnoty se také objevují v některých národních i regionálních programových dokumentech. Obce nad 3 000 obyvatel jsou zde považovány za jednoznačně městské, obce do 2 000 obyvatel za jednoznačně venkovské. Kritérium počtu obyvatel tedy zaručuje, že se do výběru nedostanou větší obce.

Ukazatel hustoty zalidnění je dalším základním kritériem používaným pro vymezování venkovských území, přestože je zásadně ovlivněn rozlohou obce a je vhodnější ho užít spíše pro vyšší územní jednotky; hraniční hodnota hustoty zalidnění 150 obyvatel/km² je ve shodě s definicí OECD. Kritérium hustoty zalidnění v tomto vymezení částečně zjemňuje jinak ostrou hranici mezi venkovskými a městskými obcemi a je zde využito pro zařazení obcí s velikostí od 2 000 do 3 000 obyvatel. Je vhodné např. pro obce, které mají sice více než 2 000 obyvatel, ale této hodnoty dosáhly jen díky velkému počtu místních částí, které jsou samostatnými sídelními útvary a nemají městský charakter. Na druhou stranu toto kritérium pomůže nezahrnout mezi venkovské ty obce, které jsou hustě osídlené a obvykle se nacházejí v nějakém urbanizovaném či suburbanizovaném prostoru.

Kritérium sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo vyššího územního celku signalizuje jistý spádový význam lokálního charakteru, který nelze při hledání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem pominout. Nejedná se pouze o administrativní hledisko, v praxi bývá takováto obec skutečným místním jádrem ve vícero ohledech.

Mezi nevýhody společné varianty vymezení venkova patří především vliv katastrální výměry na ukazatel hustoty zalidnění, který toto kritérium v mnoha případech značně zkresluje, případně nezohlednění architektonického rázu obce či dalších charakteristik a funkcí jednotlivých obcí. Pro mezikrajské srovnání se však tato metoda jeví jako dostatečně jednoduchá, jednoznačná a objektivní. Odlišný charakter obcí zařazených do venkovského prostoru na základě těchto jednoduchých kritérií navíc může zdůraznit rozdíly mezi jednotlivými regiony.

1.6. Varianta použitá pro hodnocení postavení venkova v Královéhradeckém kraji v kapitole 2

V Královéhradeckém kraji byla pro charakterizování venkova v kapitole 2 pro účely této analýzy vybrána varianta, která vycházela z vymezení venkovského prostoru kraje, které je součástí Programu rozvoje Královéhradeckého kraje 2008 – 2010 (aktualizace z července 2008). V Příloze 1 tohoto dokumentu je pro měření rozvoje venkova uvedeno konkrétní zařazení obcí, tj. zda se řadí do venkovského či městského prostoru a v jejím závěru je uvedena i metodika podle níž bylo toto vymezení provedeno.

Vymezení venkovského prostoru Královéhradeckého kraje v Programu rozvoje Královéhradeckého kraje (PRK) je součástí Priority III – Venkov a zemědělství a definuje městský prostor následovně:

„**Městským prostorem je obec, která splňuje alespoň jednu z následujících podmínek:**

- má statut města
- má více jak 2000 obyvatel
- její hustota obyvatel je vyšší než 150 obyv./km² a současně hodnota souhrnného indikátoru charakterizujícího udržitelný rozvoj území, je vyšší než 190 bodů

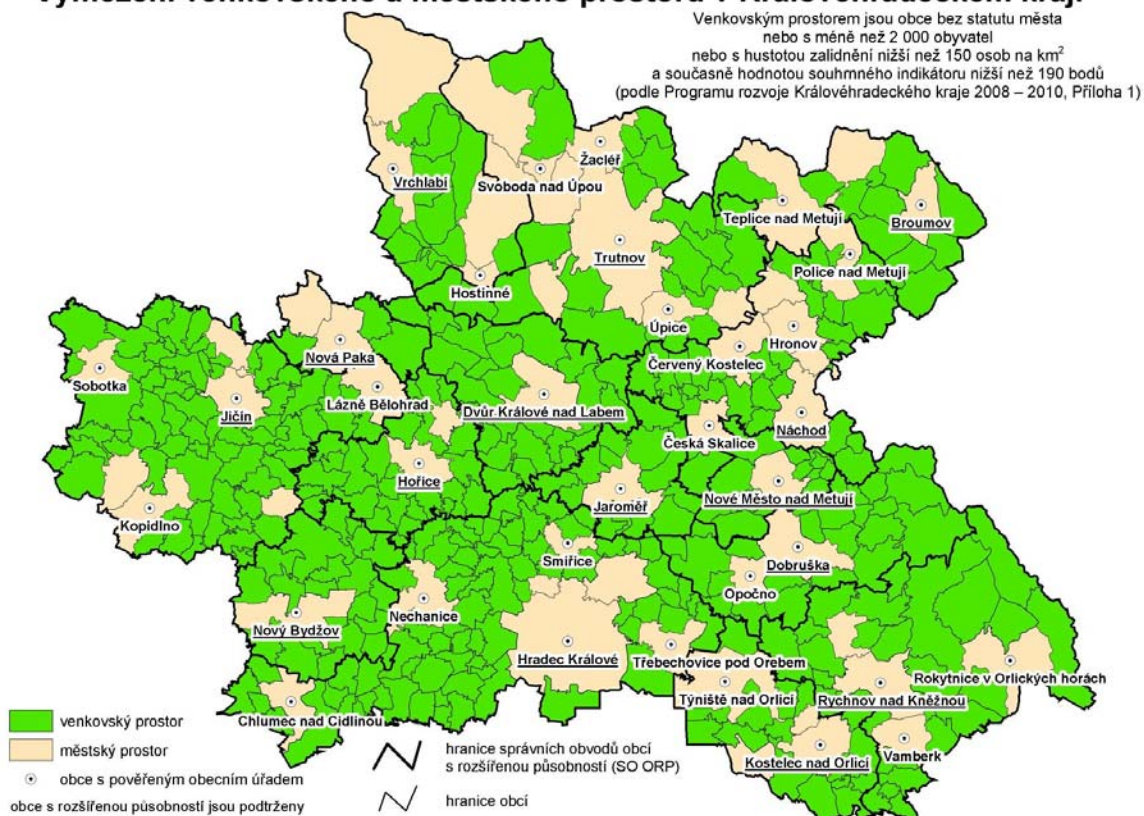
Ostatní obce tvoří venkovský prostor.

Do městského prostoru je zařazeno 56 obcí, z nichž 48 obcí má statut města. Z 8 obcí, které jsou zařazeny do městského prostoru a nemají statut města je 5 obcí s více než 2000 obyvateli (Černilov, Mladé Buky, Rudník, Stará Paka, Velké Poříčí) a 4 obce s hustotou obyvatel větší než 150 obyv./km² a zároveň hodnotou souhrnného indikátoru větší než 190 bodů (Častolovice, Předměřice nad Labem, Valdice a Velké Poříčí). Venkovský prostor tvoří zbývajících 392 obcí.“

Vzhledem k tomu, že Královéhradecký kraj měl venkovský prostor již takto přesně stanoven, využili jsme tohoto vymezení pro hodnocení v kapitole 2, kde je území kraje dále analyzováno do nižší územní úrovně, a to do úrovně **správních obvodů obcí s rozšířenou působností**. Lze využít i další územní celky, jejichž výčet byl již nastíněn v naší publikaci vydané v roce 2006 pod názvem Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji Královéhradeckého kraje v letech 2000 až 2005. Mohou to být buď další administrativní celky, k nimž patří území správních obvodů pověřených obecních úřadů, nebo jinak účelově vymezená území. Datová základna je k dispozici podle jednotlivých obcí, z nichž lze následnou sumarizací spočítat požadované pohledy na území kraje podle požadavků a potřeb.

Venkovský prostor je tedy v této krajské variantě definován jako obec bez statutu města nebo s méně než 2 000 obyvateli nebo s hustotou zalidnění nižší než 150 obyvatel na 1 km² a současně hodnotou souhrnného indikátoru nižší než 190 bodů.

Vymezení venkovského a městského prostoru v Královéhradeckém kraji

Obce zařazené do městského prostoru v Královéhradeckém kraji v krajské variantě vymezení

obce jsou řazeny podle počtu obyvatel vzestupně

Název obce / města	Statut	Okres	SO ORP	Počet obyvatel k 1.1.2007	Výměra (ha)	Hustota zalidnění (obyv./km ²)
Stárvov	město	Náchod	Náchod	650	1 652	39
Pec pod Sněžkou	město	Trutnov	Trutnov	653	5 214	13
Vysoké Veselí	město	Jičín	Jičín	822	933	88
Janské Lázně	město	Trutnov	Trutnov	825	1 373	60
Miletín	město	Jičín	Hořice	916	893	103
Železnice	město	Jičín	Jičín	1 183	1 311	90
Pilníkov	město	Trutnov	Trutnov	1 185	1 699	70
Špindlerův Mlýn	město	Trutnov	Vrchlabí	1 314	7 691	17
Valdice	obec	Jičín	Jičín	1 462	90	1 632
Libáň	město	Jičín	Jičín	1 642	1 968	83
Častolovice	městys	Rychnov nad Kněžnou	Kostelec nad Orlicí	1 656	562	295
Teplice nad Metují	město	Náchod	Broumov	1 779	5 604	32
Předměstí nad Labem	obec	Hradec Králové	Hradec Králové	1 783	549	325
Stará Paka	obec	Jičín	Nová Paka	2 059	2 170	95
Borohrádek	město	Rychnov nad Kněžnou	Kostelec nad Orlicí	2 108	1 398	151
Svoboda nad Úpou	město	Trutnov	Trutnov	2 116	775	273
Rudník	obec	Trutnov	Vrchlabí	2 174	4 268	51
Kopidlno	město	Jičín	Jičín	2 248	2 912	77
Nechanice	město	Hradec Králové	Hradec Králové	2 251	2 802	80
Solnice	město	Rychnov nad Kněžnou	Rychnov nad Kněžnou	2 266	1 266	179
Mladé Buky	městys	Trutnov	Trutnov	2 268	2 678	85
Černilov	obec	Hradec Králové	Hradec Králové	2 320	2 571	90
Rokytnice v Orlických horách	město	Rychnov nad Kněžnou	Rychnov nad Kněžnou	2 368	4 019	59
Velké Poříčí	městys	Náchod	Náchod	2 389	745	321
Sobotka	město	Jičín	Jičín	2 539	1 932	131
Meziměstí	město	Náchod	Broumov	2 780	2 571	108
Rtyně v Podkrkonoší	město	Trutnov	Trutnov	3 032	1 389	218
Smiřice	město	Hradec Králové	Hradec Králové	3 069	1 067	288
Opočno	město	Rychnov nad Kněžnou	Dobruška	3 144	1 401	224
Žacléř	město	Trutnov	Trutnov	3 608	2 182	165
Lázně Bělohrad	město	Jičín	Jičín	3 756	2 839	132
Police nad Metují	město	Náchod	Náchod	4 270	2 440	175
Vamberk	město	Rychnov nad Kněžnou	Rychnov nad Kněžnou	4 728	2 103	225
Hostinné	město	Trutnov	Vrchlabí	4 745	806	589
Chlumec nad Cidlinou	město	Hradec Králové	Hradec Králové	5 344	2 145	249
Česká Skalice	město	Náchod	Náchod	5 406	1 736	311
Třebechovice pod Orebem	město	Hradec Králové	Hradec Králové	5 739	2 101	273
Úpice	město	Trutnov	Trutnov	5 921	1 530	387
Kostelec nad Orlicí	město	Rychnov nad Kněžnou	Kostelec nad Orlicí	6 150	2 620	235
Týniště nad Orlicí	město	Rychnov nad Kněžnou	Kostelec nad Orlicí	6 249	5 246	119
Hronov	město	Náchod	Náchod	6 452	2 204	293
Dobruška	město	Rychnov nad Kněžnou	Dobruška	6 985	3 443	203
Nový Bydžov	město	Hradec Králové	Nový Bydžov	7 150	3 524	203
Broumov	město	Náchod	Broumov	8 085	2 226	363
Červený Kostelec	město	Náchod	Náchod	8 444	2 406	351
Hořice	město	Jičín	Hořice	8 952	2 144	418
Nová Paka	město	Jičín	Nová Paka	9 252	2 868	323
Nové Město nad Metují	město	Náchod	Nové Město nad Metují	10 049	2 313	434
Rychnov nad Kněžnou	město	Rychnov nad Kněžnou	Rychnov nad Kněžnou	11 682	3 497	334
Jaroměř	město	Náchod	Jaroměř	12 703	2 395	530
Vrchlabí	město	Trutnov	Vrchlabí	13 044	2 767	471
Dvůr Králové nad Labem	město	Trutnov	Dvůr Králové nad Labem	16 160	3 583	451
Jičín	město	Jičín	Jičín	16 308	2 495	654
Náchod	město	Náchod	Náchod	20 961	3 334	629
Trutnov	město	Trutnov	Trutnov	31 109	10 335	301
Hradec Králové	statutární město	Hradec Králové	Hradec Králové	94 255	10 569	892

Jak již bylo uvedeno v předchozí podkapitole, pro účely celorepublikového srovnání venkovského prostoru podle krajů byla vybrána společná varianta, která je hodnocena v kapitole 4. Vymezení venkovského prostoru v těchto dvou kapitolách se tedy liší záměrně. Názorně to zobrazuje následující tabulka. Důvodů pro takovéto hodnocení venkova bylo několik s ohledem na co největší porovnatelnost jak z pohledu krajů mezi sebou (**republiková varianta** – kapitola 4), tak s ohledem na specifika kraje, jeho postavení a vnitřní podrobnější strukturu (**krajská varianta** – kapitola 2).

Přehled všech obcí kraje a jejich zařazení do venkovského či městského prostoru podle obou variant obsahuje Příloha 2 této analýzy a čtenář ji najde v závěru publikace. Porovnáme-li zařazení obcí v Královéhradeckém kraji podle krajského a republikového vymezení, zjistíme, že **krajská varianta je podmnožinou varianty republikové a zahrnuje o 22 obcí méně**. Venkovský prostor tvoří podle krajské varianty 392 obcí s 160 747 obyvateli, tj. 29,0 % a podle republikové varianty 414 obcí se 197 836 obyvateli, tj. 35,7 %. Rozdíl činí celkem 22 obcí s 37 089 obyvateli.

Podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností má naprosto shodné vymezení venkovského prostoru podle krajské i republikové varianty pět správních obvodů (Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Nový Bydžov). O jednu obec méně mají v krajské variantě správní obvody Hořice, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou a rozdíl dvou obcí je u správních obvodů Broumov a Vrchlabí. Největší správní obvod Hradec Králové má v krajské variantě o tři obce méně, o čtyři obce se liší vymezení ve správním obvodě Trutnov a největší rozdíl je ve správním obvodě Jičín, a to o šest obcí s 10 040 obyvateli.

Základní údaje o obcích podle krajského a republikového vymezení k 31. 12. 2008

	Celkem		Krajská varianta (kapitola 2.)				Republiková varianta (kapitola 4.)			
			V		M		V		M	
	počet obcí	obyvatelstvo	počet obcí	obyvatelstvo	počet obcí	obyvatelstvo	počet obcí	obyvatelstvo	počet obcí	obyvatelstvo
Kraj celkem	448	554 520	392	160 747	56	393 773	414	197 836	34	356 684
<i>podíl v %</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>87,5</i>	<i>29,0</i>	<i>12,5</i>	<i>71,0</i>	<i>92,4</i>	<i>35,7</i>	<i>7,6</i>	<i>64,3</i>
v tom správní obvody:										
Broumov	14	17 166	11	4 631	3	12 535	13	9 115	1	8 051
Dobruška	26	20 063	24	9 972	2	10 091	24	9 972	2	10 091
Dvůr Králové nad Labem	28	27 480	27	11 246	1	16 234	27	11 246	1	16 234
Hořice	29	18 765	27	8 760	2	10 005	28	9 691	1	9 074
Hradec Králové	81	145 130	74	29 820	7	115 310	77	36 350	4	108 780
Jaroměř	15	19 370	14	6 558	1	12 812	14	6 558	1	12 812
Jičín	77	47 373	69	16 837	8	30 536	75	26 877	2	20 496
Kostelec nad Orlicí	22	25 081	18	8 701	4	16 380	19	10 363	3	14 718
Náchod	36	61 687	29	13 160	7	48 527	30	13 800	6	47 887
Nová Paka	5	13 447	3	2 045	2	11 402	4	4 078	1	9 369
Nové Město nad Metují	13	14 359	12	4 418	1	9 941	12	4 418	1	9 941
Nový Bydžov	23	17 247	22	10 093	1	7 154	22	10 093	1	7 154
Rychnov nad Kněžnou	32	34 054	28	13 251	4	20 803	29	15 564	3	18 490
Trutnov	31	64 771	22	14 043	9	50 728	26	18 968	5	45 803
Vrchlabí	16	28 527	12	7 212	4	21 315	14	10 743	2	17 784

Přehled odlišného zařazení obcí mezi krajskou a republikovou variantou je uveden v další tabulce s uvedením základních údajů o obci. Jedná se o 15 obcí se statutem města a 7 obcí.

Rozdíl krajské a republikové varianty (22 obcí)

Obce se statutem města jsou zvýrazněna tučně

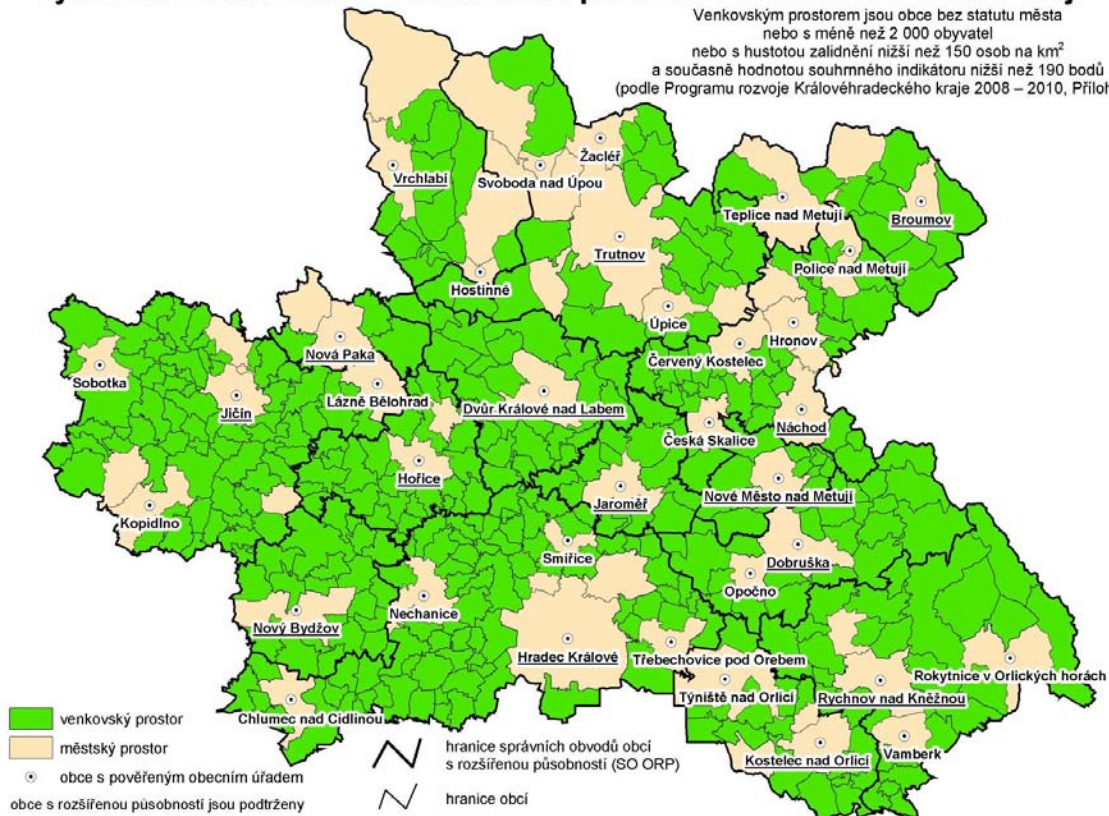
Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							krajská	republiková
Častolovice	RK	KnO	KnO	561	1 662	296,0	M	V
Černilov	HK	HKr	HKr	2 571	2 401	93,4	M	V
Janské Lázně	TU	Tru	SvU	1 373	821	59,8	M	V
Kopidlno	JC	Jic	Kod	2 912	2 233	76,7	M	V
Libáň	JC	Jic	Kod	1 968	1 659	84,3	M	V
Meziměstí	NA	Bro	TeM	2 572	2 718	105,7	M	V
Miletín	JC	Hrc	Hrc	893	931	104,2	M	V
Mladé Buky	TU	Tru	Tru	2 678	2 277	85,0	M	V
Nechanice	HK	HKr	Nec	2 802	2 294	81,9	M	V
Pec pod Sněžkou	TU	Tru	SvU	5 214	645	12,4	M	V
Pilníkov	TU	Tru	Tru	1 699	1 182	69,6	M	V
Předměřice nad Labem	HK	HKr	HKr	548	1 835	334,7	M	V
Rokytnice v Orlických horách	RK	RnK	RkO	4 020	2 313	57,5	M	V
Rudník	TU	Vch	Hon	4 268	2 246	52,6	M	V
Sobotka	JC	Jic	Sot	1 932	2 548	131,9	M	V
Stará Paka	JC	NPa	NPa	2 171	2 033	93,7	M	V
Stárvov	NA	Nch	Hro	1 652	640	38,8	M	V
Špindlerův Mlýn	TU	Vch	Vch	7 691	1 285	16,7	M	V
Teplice nad Metují	NA	Bro	TeM	5 604	1 766	31,5	M	V
Valdice	JC	Jic	Jic	90	1 444	1 612,0	M	V
Vysoké Veselí	JC	Jic	Jic	933	917	98,3	M	V
Železnice	JC	Jic	Jic	1 311	1 239	94,5	M	V

Geografická mapa královéhradeckého kraje

Vymezení venkovského a městského prostoru v Královéhradeckém kraji

Venkovským prostorem jsou obce bez statutu města nebo s méně než 2 000 obyvatel nebo s hustotou zalidnění nižší než 150 osob na km² a současně hodnotou souhrnného indikátoru nižší než 190 bodů (podle Programu rozvoje Královéhradeckého kraje 2008 – 2010, Příloha 1)

Hustota zalidnění v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 116,5
 v tom:
 venkovský prostor = 49,2
 městský prostor = 263,6

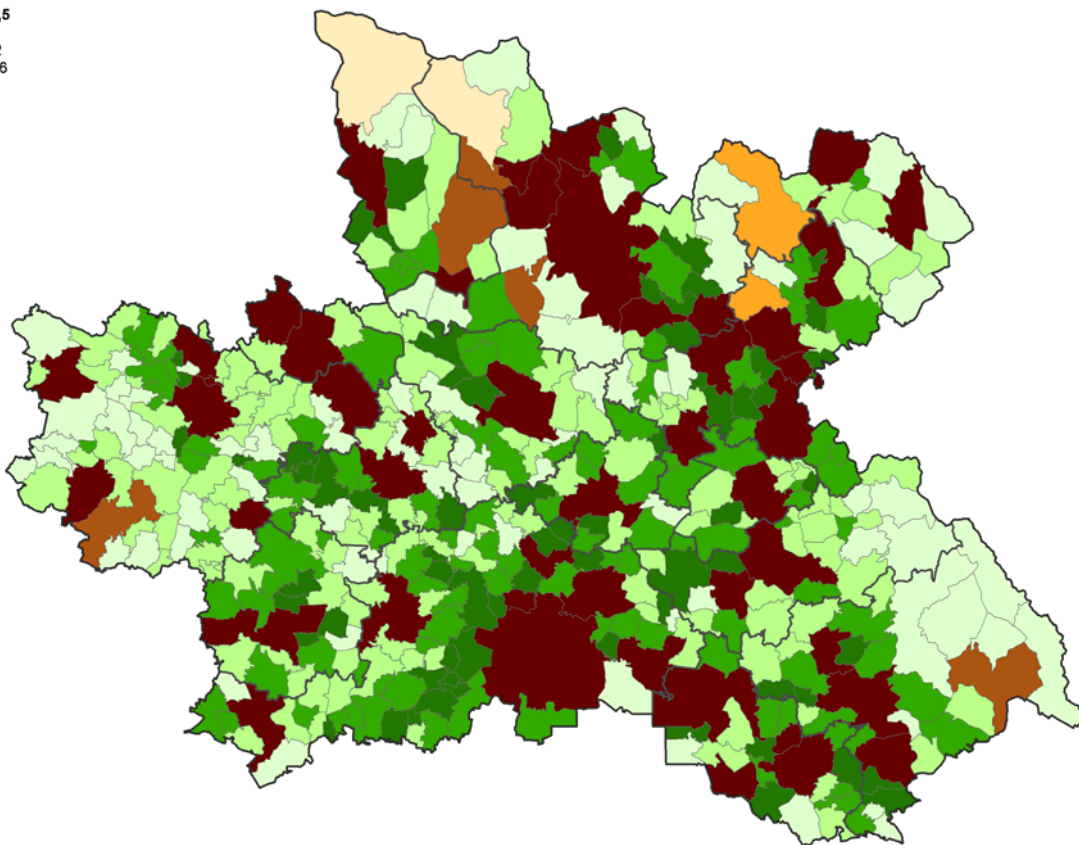
počet obyvatel na 1 km²

venkovský prostor

- méně než 30,0
- 30,0 - 49,9
- 50,0 - 79,9
- 80,0 a více

městský prostor

- méně než 30,0
- 30,0 - 49,9
- 50,0 - 79,9
- 80,0 a více

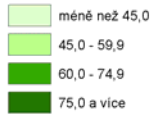

Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

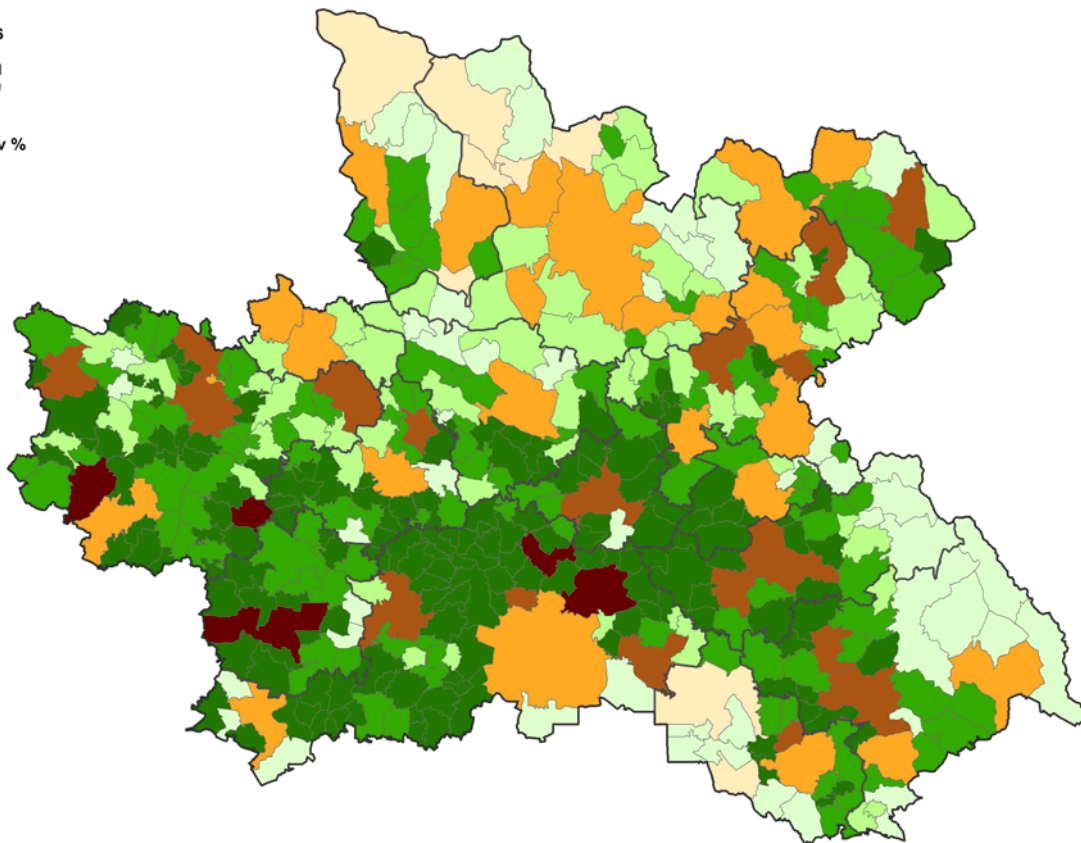
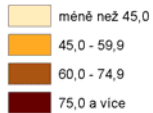
průměr kraje celkem = 58,6
 v tom:
 venkovský prostor = 62,1
 městský prostor = 50,9

podíl zemědělské půdy v %

venkovský prostor

městský prostor

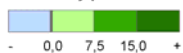

Změna počtu obyvatel v obcích Královéhradeckého kraje mezi roky 2000 a 2008

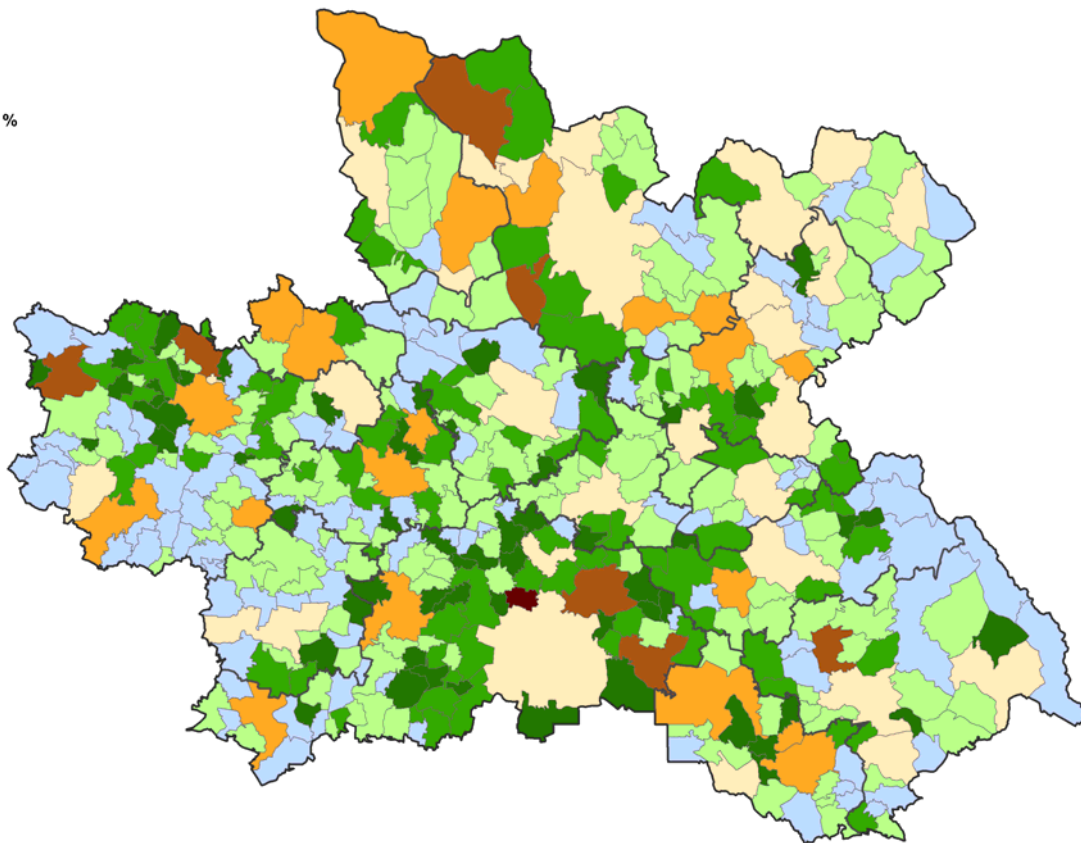
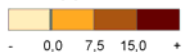
průměr kraje celkem = 0,7
 v tom:
 venkovský prostor = 5,2
 městský prostor = -1,1

změna počtu obyvatel v %

venkovský prostor

městský prostor

Index stáří v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 109,6
 v tom:
 venkovský prostor = 97,3
 městský prostor = 115,1

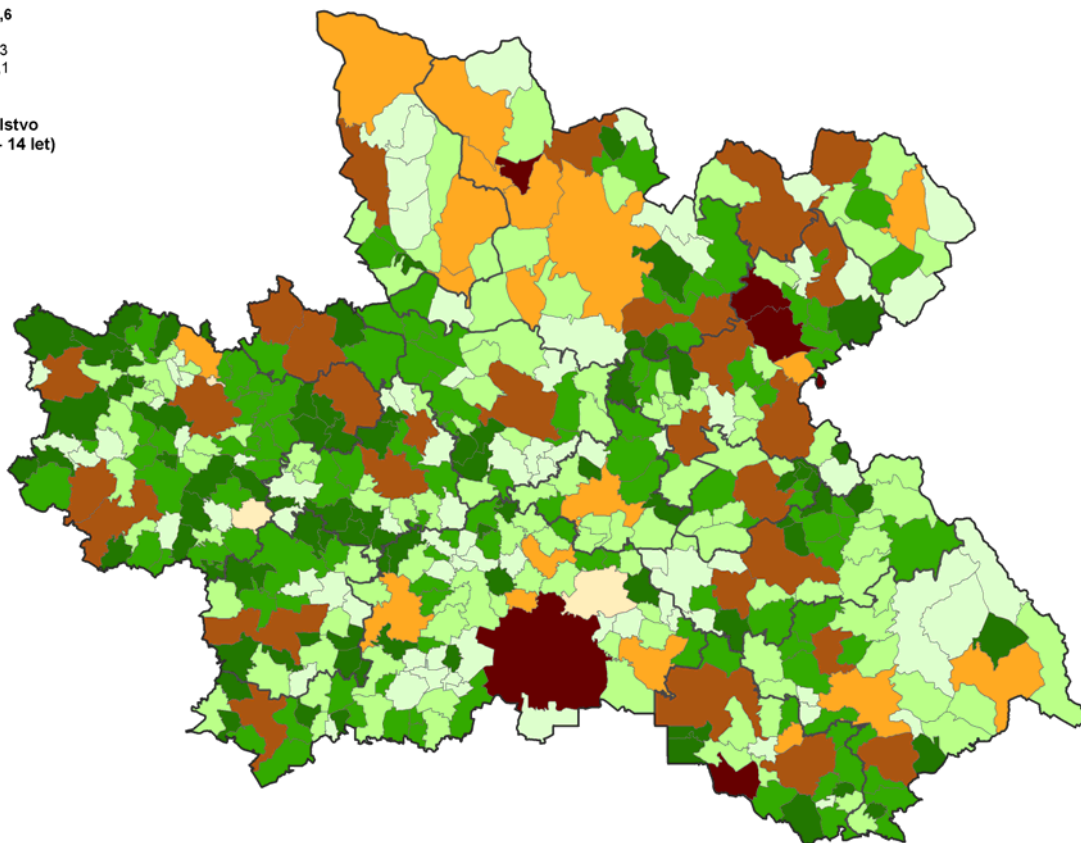
index stáří v % (obyvatelstvo
 ve věku 65 a více let / 0 - 14 let)

venkovský prostor

méně než 75,0
 75,0 - 99,9
 100,0 - 129,9
 130,0 a více

městský prostor

méně než 75,0
 75,0 - 99,9
 100,0 - 129,9
 130,0 a více

Míra ekonomické aktivity v obcích Královéhradeckého kraje k 1. 3. 2001 (SLDB)

průměr kraje celkem = 60,6
 v tom:
 venkovský prostor = 59,0
 městský prostor = 61,1

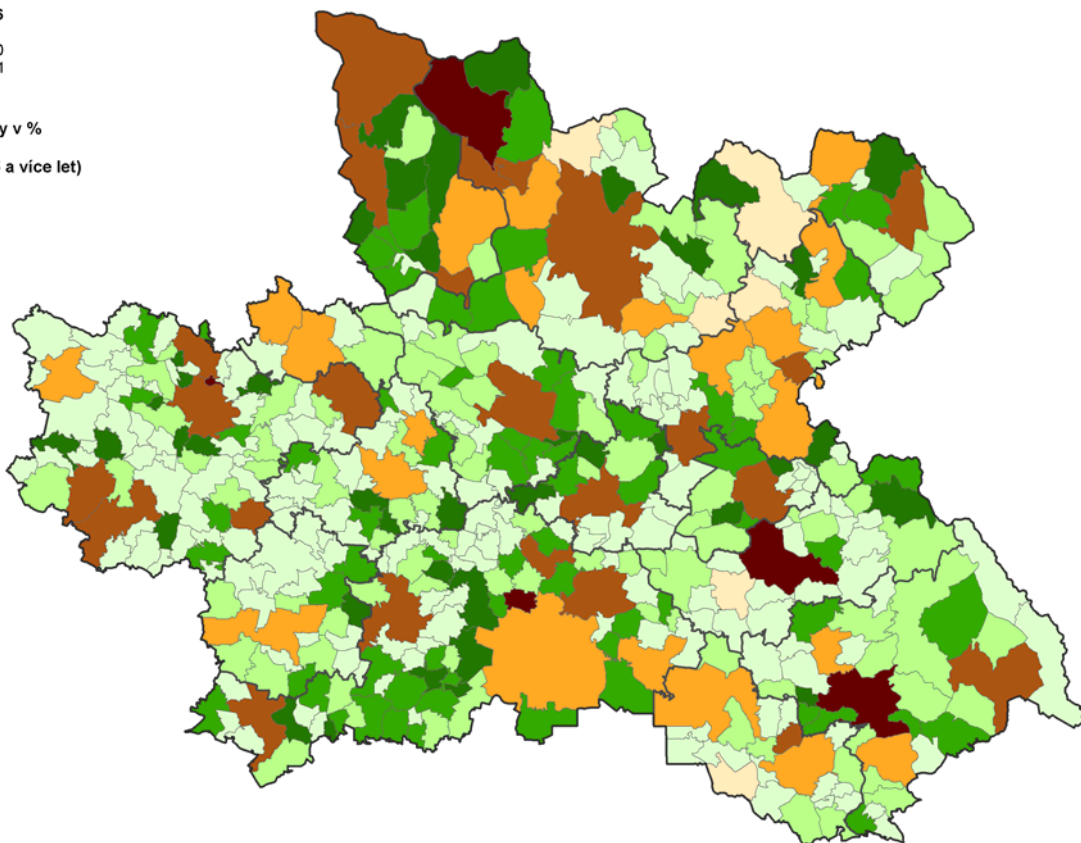
míra ekonomické aktivity v %
 (ekonomicky aktivní /
 obyvatelstvo ve věku 15 a více let)

venkovský prostor

méně než 58,0
 58,0 - 60,9
 61,0 - 63,9
 64,0 a více

městský prostor

méně než 58,0
 58,0 - 60,9
 61,0 - 63,9
 64,0 a více

Míra nezaměstnanosti v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

průměr kraje celkem = 5,0
 v tom:
 venkovský prostor = 5,6
 městský prostor = 4,8

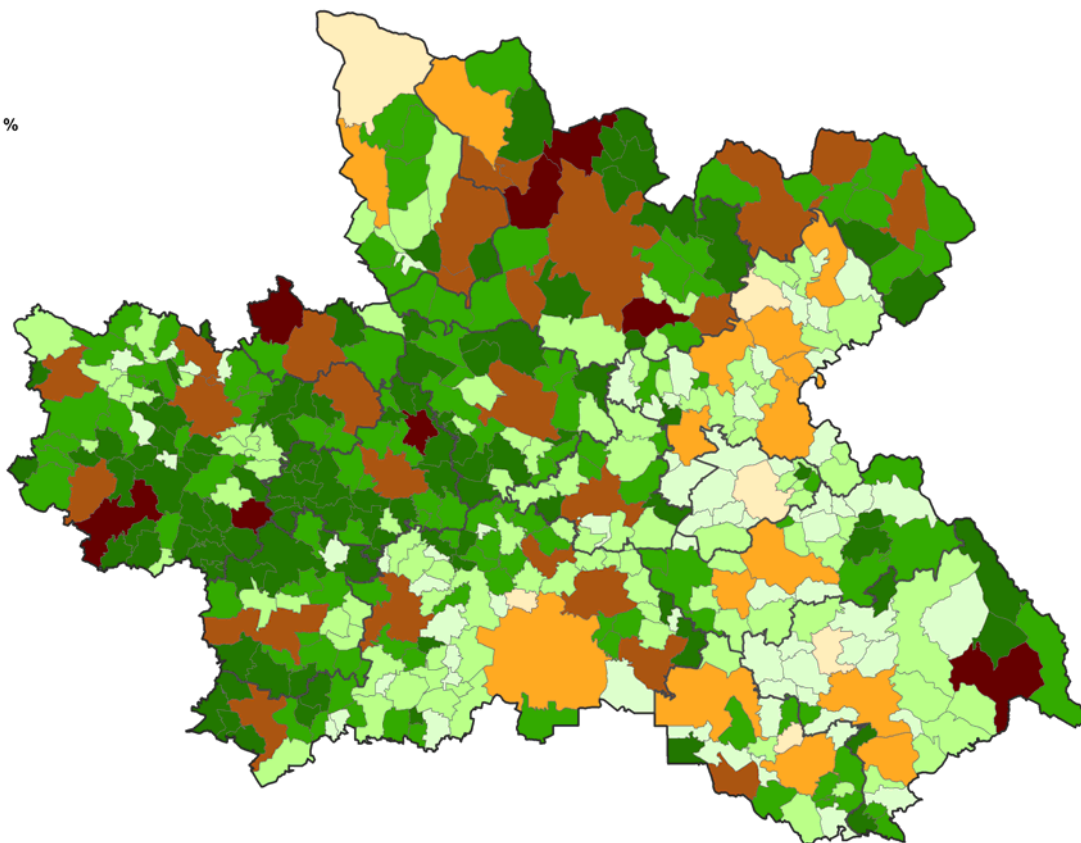
míra nezaměstnanosti v %

venkovský prostor

- méně než 3,0
- 3,0 - 4,9
- 5,0 - 7,4
- 7,5 a více

městský prostor

- méně než 3,0
- 3,0 - 4,9
- 5,0 - 7,4
- 7,5 a více

Dokončené byty v obcích Královéhradeckého kraje v letech 2001 až 2008

průměr kraje celkem = 2,7
 v tom:
 venkovský prostor = 3,1
 městský prostor = 2,6

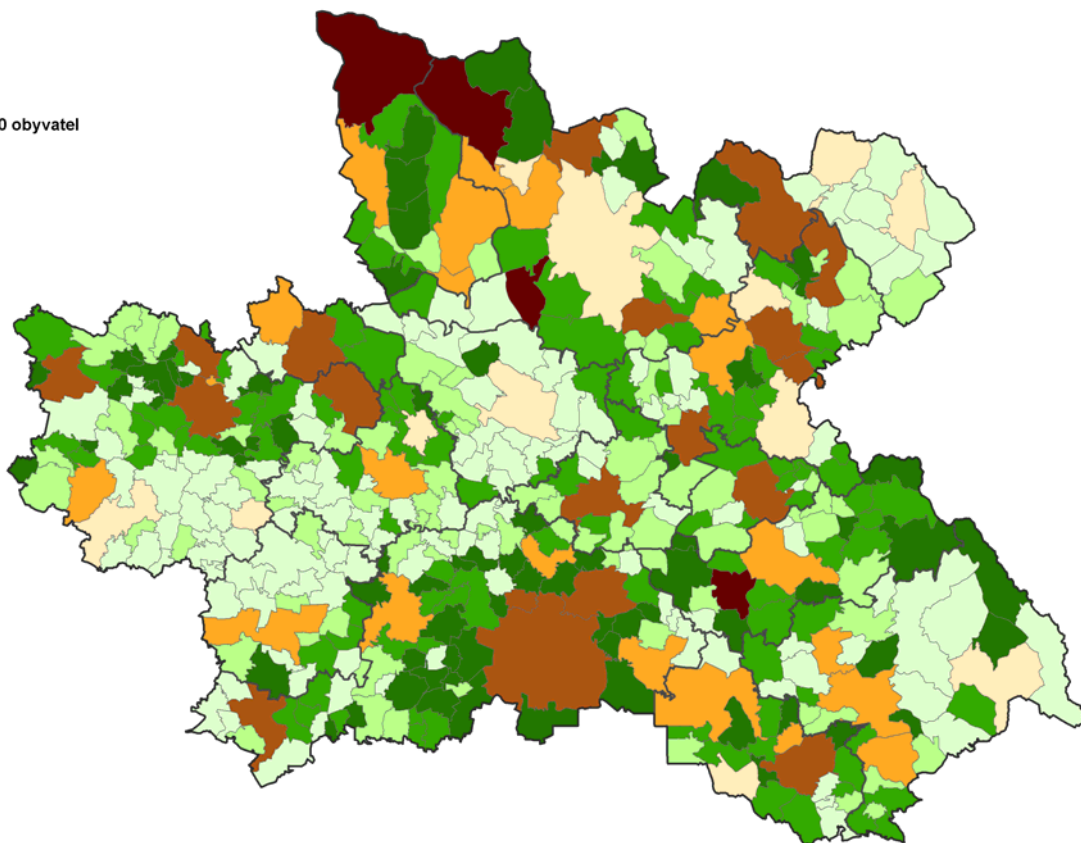
dokončené byty na 1 000 obyvatel
 (roční průměr)

venkovský prostor

- méně než 1,5
- 1,5 - 2,4
- 2,5 - 4,9
- 5,0 a více

městský prostor

- méně než 1,5
- 1,5 - 2,4
- 2,5 - 4,9
- 5,0 a více

2. Městský a venkovský prostor v Královéhradeckém kraji

Kapitola pojednává o venkovském prostoru Královéhradeckého kraje v jednotlivých oblastech územního, demografického, ekonomického a sociálního života. Zaměřili jsme se na vyhodnocení ukazatelů charakterizujících postavení venkova v Královéhradeckém kraji a jeho nižších administrativně správních celcích, tj. správních obvodech obcí s rozšířenou působností, kterých je v kraji celkem 15, a hledání odlišností oproti městskému prostoru. Vymezení venkova uplatněné v této kapitole je podrobně popsáno v podkapitole 1.6 a bylo stanoveno takto:

Venkovský prostor je tedy v této krajské variantě definován jako obec bez statutu města nebo s méně než 2 000 obyvateli nebo s hustotou zalidnění nižší než 150 obyvatel na 1 km² a současně hodnotou souhrnného indikátoru nižší než 190 bodů.

Pro hodnocení venkovského prostoru Královéhradeckého kraje jsme využili dostupných údajů státního statistického zjišťování, výsledků sčítání lidu z roku 2001 a dalších dostupných zdrojů. Vycházeli jsme ze stejné datové základny podle obcí, jako v kapitole 4. Zdrojem byla data v časové řadě let 2000 až 2008 přepočtená na územní strukturu k 1. 1. 2008. Podrobný přehled ukazatelů a zdrojů najdete v Příloze 1 této analýzy.

Základní charakteristiky venkovského prostoru k 31. 12. 2008

	Počet obcí	Podíl z úhrnu SO ORP (%)				Počet obcí	Podíl z úhrnu SO ORP (%)		
		obce	počet obyvatel	výměra			obce	počet obyvatel	výměra
Královéhradecký kraj	392	87,5	29,0	68,6	Kostelec nad Orlicí	18	81,8	34,7	56,0
v tom správní obvody:					Náchod	29	80,6	21,3	59,2
Broumov	11	78,6	27,0	59,9	Nová Paka	3	60,0	15,2	48,2
Dobruška	24	92,3	49,7	82,6	Nové Město nad Metují	12	92,3	30,8	76,4
Dvůr Králové n. Labem	27	96,4	40,9	86,1	Nový Bydžov	22	95,7	58,5	83,5
Hořice	27	93,1	46,7	84,2	Rychnov nad Kněžnou	28	87,5	38,9	77,3
Hradec Králové	74	91,4	20,5	67,8	Trutnov	22	71,0	21,7	54,4
Jaroměř	14	93,3	33,9	82,7	Vrchlabí	12	75,0	25,3	47,1
Jičín	69	89,6	35,5	75,7					

Správní obvody ORP Královéhradeckého kraje podle územní struktury k 31. 12. 2008

V dalších částech kapitoly jsou popsány charakteristiky venkovského prostoru z oblasti území, osídlení, dopravní dostupnosti, obyvatelstva, ekonomiky, trhu práce, bydlení, bytové výstavby, občanské a technické vybavenosti.

2.1. Území, sídelní struktura, dostupnost

Území i sídelní struktura byly jedním z kritérií pro vymezení městského a venkovského prostoru. Základními informačními zdroji této kapitoly jsou údaje o obcích podle výměry a počtu obyvatel. Podrobnější údaje o půdním fondu jsou převzaty od Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního a kapitola je doplněna o časovou dostupnost z obcí do sídel správních obvodů obcí s rozšířenou působností a krajského města Hradec Králové (stanoveno podle mapového serveru na základě optimalizovaného nastavení jízdy automobilem).

Územní strukturu Královéhradeckého kraje tvořilo k 31. 12. 2008 celkem 448 obcí. Tento počet je stabilní již od roku 1995 a od té doby v kraji nevznikla, ani nezanikla, žádná obec. Na základě zvolené varianty rozdělení obcí do městského a venkovského prostoru připadlo **do venkovského prostoru 87,5 % obcí a zabíralo 68,6 % rozlohy kraje. V tomto prostoru žilo pouze 29 % obyvatelstva.** Mezi správní obvody s největším podílem obcí venkovského typu na celkovém počtu obcí v SO ORP patří Dvůr Králové n. L., Nový Bydžov a Jaroměř. Naopak největší podíl obcí městského typu je ve správních obvodech na severu kraje při hranicích s Polskem (Trutnov, Vrchlabí, Broumov) a v nejmenším správním obvodě Nová Paka, což je ovlivněno velmi malým počtem obcí v tomto správním obvodě (celkem 5).

Tab. 2.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

	Počet obyvatel		Rozloha (km ²)		Počet obcí		Počet částí obcí		Počet obcí se statutem města	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	160 747	393 773	3 265	1 494	392	56	773	301	-	48
v tom správní obvody:										
Broumov	4 631	12 535	155	104	11	3	14	23	-	3
Dobruška	9 972	10 091	231	48	24	2	48	11	-	2
Dvůr Králové n. L.	11 246	16 234	222	36	27	1	56	6	-	1
Hořice	8 760	10 005	162	30	27	2	52	8	-	2
Hradec Králové	29 820	115 310	459	218	74	7	120	48	-	5
Jaroměř	6 558	12 812	115	24	14	1	36	9	-	1
Jičín	16 837	30 536	452	145	69	8	152	49	-	7
Kostelec nad Orlicí	8 701	16 380	125	98	18	4	37	13	-	3
Náchod	13 160	48 527	210	145	29	7	69	41	-	6
Nová Paka	2 045	11 402	47	50	3	2	16	18	-	1
Nové Město n. Met.	4 418	9 941	75	23	12	1	21	4	-	1
Nový Bydžov	10 093	7 154	179	35	22	1	39	8	-	1
Rychnov n. Kn.	13 251	20 803	371	109	28	4	58	15	-	4
Trutnov	14 043	50 728	324	272	22	9	39	37	-	8
Vrchlabí	7 212	21 315	138	155	12	4	16	11	-	3

dokončení

	Průměr na 1 obec								Hustota zalidnění (osoby/km ²)	
	počet obyvatel		rozloha (km ²)		počet částí obcí		počet katastrů		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
Kraj celkem	410,1	7 031,7	8,3	26,7	2,0	5,4	1,8	4,8	49,2	263,6
v tom správní obvody:										
Broumov	421,0	4 178,3	14,1	34,7	1,3	7,7	1,2	6,0	29,8	120,5
Dobruška	415,5	5 045,5	9,6	24,2	2,0	5,5	1,7	4,5	43,2	208,3
Dvůr Králové n. L.	416,5	16 234,0	8,2	35,8	2,1	6,0	1,6	8,0	50,7	453,1
Hořice	324,4	5 002,5	6,0	15,2	1,9	4,0	1,7	3,5	53,9	329,4
Hradec Králové	403,0	16 472,9	6,2	31,1	1,6	6,9	1,5	6,0	64,9	528,9
Jaroměř	468,4	12 812,0	8,2	24,0	2,6	9,0	2,2	5,0	57,2	534,9
Jičín	244,0	3 817,0	6,5	18,1	2,2	6,1	1,8	4,4	37,3	210,9
Kostelec nad Orlicí	483,4	4 095,0	7,0	24,6	2,1	3,3	1,3	2,5	69,5	166,7
Náchod	453,8	6 932,4	7,3	20,7	2,4	5,9	1,9	5,6	62,5	334,3
Nová Paka	681,7	5 701,0	15,6	25,2	5,3	9,0	4,7	8,0	43,7	226,3
Nové Město n. Met.	368,2	9 941,0	6,2	23,1	1,8	4,0	1,7	4,0	58,9	429,7
Nový Bydžov	458,8	7 154,0	8,1	35,3	1,8	8,0	1,7	6,0	56,4	202,9
Rychnov n. Kn.	473,3	5 200,8	13,2	27,2	2,1	3,8	2,2	4,5	35,8	191,1
Trutnov	638,3	5 636,4	14,7	30,2	1,8	4,1	2,5	4,6	43,4	186,7
Vrchlabí	601,0	5 328,8	11,5	38,8	1,3	2,8	1,3	3,0	52,2	137,2

Venkovská obec v Královéhradeckém kraji je průměrně 8,3 km² velká, má v průměru 410 obyvatel a hustota zalidnění je pětkrát menší než ve městech. V průměru se venkovská obec člení na dvě části³, ale například ve výše zmiňovaném nejmenším správním obvodu kraje Nová Paka, připadá na jednu obec více než pět částí na rozdíl od správního obvodu Broumov, kde se venkovské obce na více částí téměř nečlení. Naproti tomu města mají v kraji v průměru téměř trojnásobný počet částí a katastrálních území.

Tab. 2.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

	Počet obcí venkovského prostoru celkem	v tom s počtem obyvatel			
		do 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999
Kraj celkem	392	117	166	81	28
v tom správní obvody:					
Broumov	11	1	6	4	-
Dobruška	24	5	12	6	1
Dvůr Králové n. L.	27	10	10	4	3
Hořice	27	11	10	5	1
Hradec Králové	74	18	39	13	4
Jaroměř	14	2	6	6	-
Jičín	69	35	27	7	-
Kostelec nad Orlicí	18	5	8	2	3
Náchod	29	6	13	7	3
Nová Paka	3	-	2	-	1
Nové Město n. Met.	12	5	5	-	2
Nový Bydžov	22	5	11	4	2
Rychnov n. Kn.	28	8	7	11	2
Trutnov	22	4	7	6	5
Vrchlabí	12	2	3	6	1

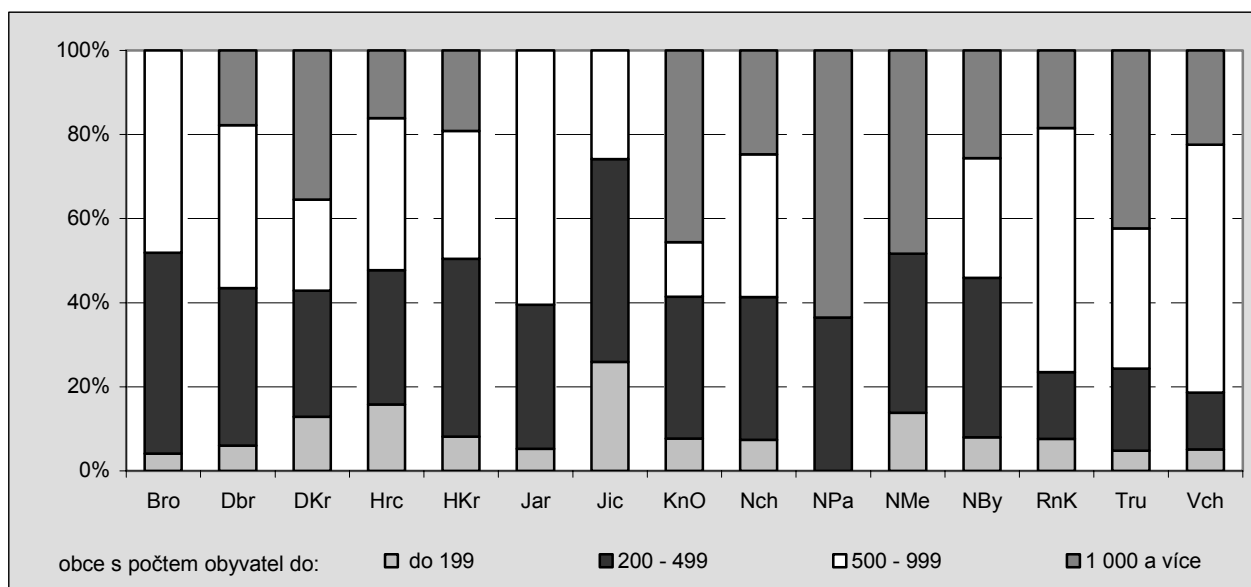
Královéhradecký kraj má historicky rozdrobenou **sídelní strukturu**. Ve venkovském prostoru kraje jsou nejčastěji zastoupeny obce do 500 obyvatel a ke konci roku 2008 jich bylo 283, tj. 72,2 %. Těchto obcí mají absolutně nejvíce dva největší správní obvody Jičín (62, tj. 89,9 %) a Hradec Králové (57, tj. 77,0 %) a relativně ještě Nové Město nad Metují (83,3 %) a Hořice (77,8 %).

Nejmenší sídla do 200 obyvatel, tedy nejvíce rozdrobenou sídelní strukturu, nalezneme nejčastěji ve správním obvodu Jičín.

Malé obce s 200 až 499 obyvateli převažují ve čtyřiceti procentech správních obvodů a jsou typické pro správní obvod Hradec Králové, Dobruška, Náchod, Nový Bydžov, Broumov a Kostelec nad Orlicí.

Ve dvou správních obvodech v oblasti Orlických hor a Krkonoš (Rychnov nad Kněžnou a Vrchlabí) převládají obce s počtem obyvatel od 500 do 999.

Graf 1 Podíl obyvatel ve venkovském prostoru podle velikostních skupin obcí v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

Zcela jiný pohled na venkovské obyvatelstvo je z hlediska počtu obyvatel žijících celkem v těchto velikostních kategoriích. Zjistíme značné rozdíly mezi jednotlivými správními obvody. Například podíl největších obcí na celkovém počtu obyvatel venkova činil ve třech správních obvodech přes 40 % (Nové Město nad Metují, Kostelec nad Orlicí a Trutnov) a v nejmenším a v mnohém směru atypickém správním

³ Podle zákona 128/2000 Sb., o obcích, je část obce evidenční jednotka vytvářená budovami s čísly popisnými a čísly evidenčními přidělenými v jedné číselné řadě, která leží v jednom souvislém území.

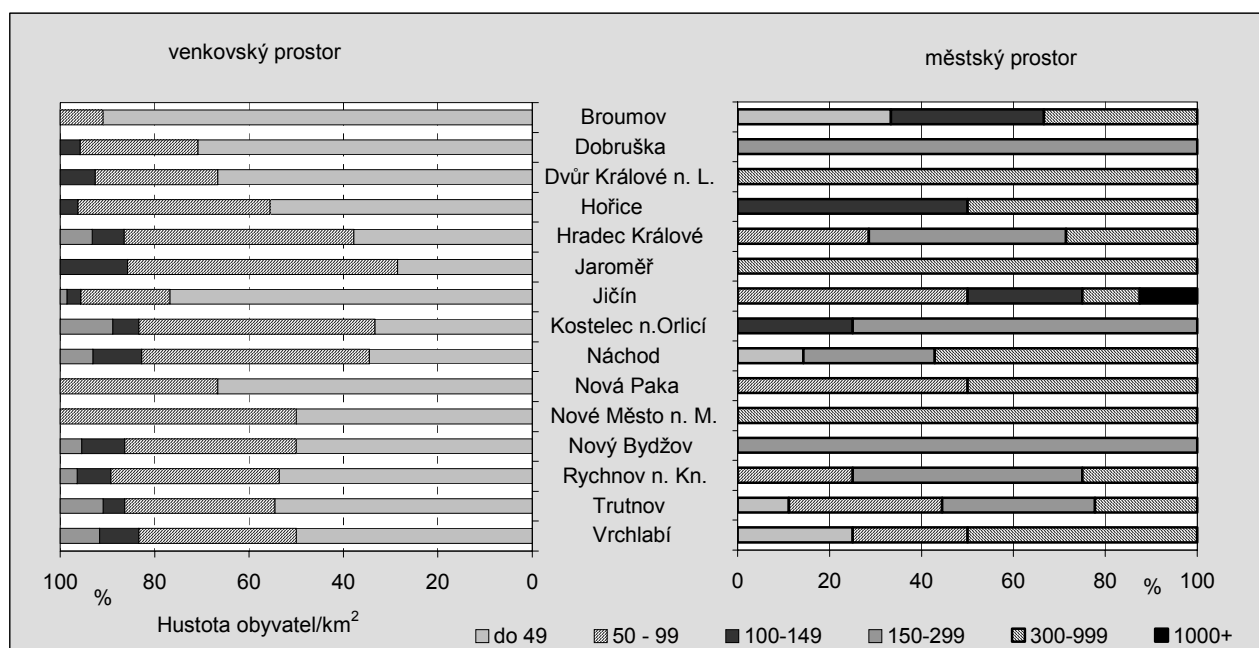
obvodě, v Nové Pace, byl tento podíl více než 60 %. Na rozdíl od správních obvodů Broumov, Jaroměř a Jičín, kde se velké obce nad 1 000 obyvatel vůbec nevyskytují.

Tab. 2.1.3 Obce podle hustoty zalidnění v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

	Počet obcí celkem	v tom s hustotou zalidnění (osoby/km ²)											
		do 49		50 - 99		100 - 149		150 - 299		300 - 999		1 000 a více	
		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	448	213	4	141	12	23	5	15	16	-	18	-	1
v tom správní obvody:													
Broumov	14	10	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Dobruška	26	17	-	6	-	1	-	-	2	-	-	-	-
Dvůr Králové n. L.	28	18	-	7	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Hořice	29	15	-	11	-	1	1	-	-	-	1	-	-
Hradec Králové	81	28	-	36	2	5	-	5	3	-	2	-	-
Jaroměř	15	4	-	8	-	2	-	-	-	-	1	-	-
Jičín	77	53	-	13	4	2	2	1	-	-	1	-	1
Kostelec nad Orlicí	22	6	-	9	-	1	1	2	3	-	-	-	-
Náchod	36	10	1	14	-	3	-	2	2	-	4	-	-
Nová Paka	5	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Nové Město n. Met.	13	6	-	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Nový Bydžov	23	11	-	8	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Rychnov n. Kn.	32	15	-	10	1	2	-	1	2	-	1	-	-
Trutnov	31	12	1	7	3	1	-	2	3	-	2	-	-
Vrchlabí	16	6	1	4	1	1	-	1	-	-	2	-	-

Hustota zalidnění, která byla také jedním z kritérií varianty pro vymezení venkovského prostoru pro srovnání mezi SO ORP Královéhradeckého kraje, byla ve venkovském prostoru nejvyšší ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí, Hradec Králové a Náchod a nejnižší v oblasti Broumovského výběžku a Orlických hor, ve správním obvodě Broumov a Rychnov nad Kněžnou. U více než poloviny venkovských obcí v kraji byla hustota zalidnění k 31. 12. 2008 velmi nízká, tj. 49 obyvatel/km². Nejvíce takových obcí bylo v SO ORP Broumov (90,9 % z celkového počtu obcí zařazených do venkovského prostoru v tomto správním obvodě) a Jičín (76,8 %). Jedním z kritérií pro zařazení do městského prostoru byla mimo jiné i hustota větší než 150 obyvatel na km². Z 56 obcí zařazených v kraji do městského prostoru splnily tuto podmínku necelé dvě třetiny obcí (62,5 %). Nejvyšší hustotu zalidnění vykazují ve většině správních obvodů jejich sídla, která ve čtyřech obvodech (Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Nový Bydžov) tvoří zároveň i jedinou obec zařazenou do městského prostoru. Nejvyšší hustota obyvatel, přesahující 1 000 obyvatel na km², byla v obci Valdice ve správním obvodě Jičín, díky tamější věznici.

Graf 2 Podíl obcí podle kategorie hustoty zalidnění v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

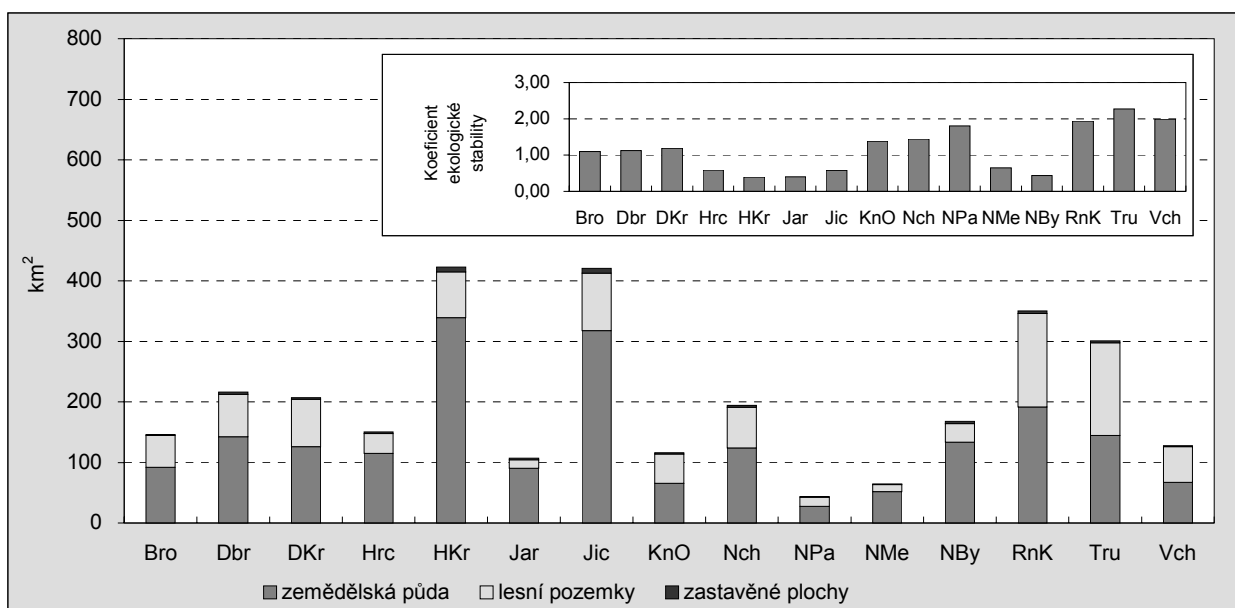
Tab. 2.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

	Rozloha celkem (km ²)		z toho druh pozemku (%)						Koeficient ekologické stability ¹⁾	
	V	M	zemědělská půda		lesní pozemky		zastavěné plochy		V	M
			V	M	V	M	V	M		
Kraj celkem	3 265	1 494	62,1	50,9	29,4	34,5	1,5	3,0	0,94	1,24
v tom správní obvody:										
Broumov	155	104	59,1	55,4	34,2	35,6	0,9	1,6	1,10	1,45
Dobruška	231	48	61,9	66,4	30,5	20,7	1,6	3,6	1,12	0,53
Dvůr Králové n. L.	222	36	56,8	53,9	35,3	25,9	1,2	4,8	1,19	1,08
Hořice	162	30	70,8	60,3	20,1	25,0	1,8	4,1	0,59	0,64
Hradec Králové	459	218	73,9	58,3	16,4	17,8	1,8	4,8	0,39	0,51
Jaroměř	115	24	78,6	70,7	12,7	1,5	2,0	6,5	0,41	0,66
Jičín	452	145	70,3	67,5	21,0	18,4	1,7	3,0	0,58	0,58
Kostelec nad Orlicí	125	98	52,1	36,0	39,2	51,4	1,6	2,4	1,38	2,19
Náchod	210	145	58,8	54,9	31,9	29,1	1,5	3,6	1,44	1,58
Nová Paka	47	50	58,9	57,4	32,4	29,7	1,2	2,8	1,81	1,28
Nové Město n. Met.	75	23	69,1	58,1	15,2	22,8	1,8	5,3	0,65	0,75
Nový Bydžov	179	35	74,7	75,1	17,1	10,5	1,9	3,4	0,44	0,36
Rychnov n. Kn.	371	109	51,8	57,6	41,7	31,1	1,2	2,6	1,93	1,32
Trutnov	324	272	44,6	37,9	47,3	50,4	0,9	1,8	2,27	2,31
Vrchlabí	138	155	48,5	26,8	42,7	63,3	1,1	1,5	1,99	4,47

¹⁾ poměr tzv. stabilních (lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území

Předpoklad, že ve venkovském prostoru tvoří zemědělská půda větší část celkové rozlohy než v prostoru městském, neplatí v kraji stoprocentně. Ve třech správních obvodech (Rychnov nad Kněžnou, Dobruška a Nový Bydžov) byl podíl **zemědělské půdy** vyšší v městském než ve venkovském prostoru. Jak už bylo výše řečeno ve správním obvodě Nový Bydžov je sice vyšší podíl zemědělské půdy v městském než ve venkovském prostoru, ale i ve venkovském prostoru činí téměř 75 % z celkové rozlohy venkovského prostoru, což je druhý nejvyšší podíl hned po správním obvodě Jaroměř. Tyto správní obvody mají zároveň na svém území nízký podíl lesní půdy a s tím souvisí i nižší hodnoty koeficientu ekologické stability. V kraji také neplatí, že venkovské oblasti se vyznačují celkově větším podílem **lesních ploch** než městský prostor. V sedmi z patnácti správních obvodů kraje je tomu naopak, nejvýraznější rozdíl (více než 20 procentních bodů) je ve správním obvodě Vrchlabí. Je to dáno i tím, že více než polovina rozlohy tohoto správního obvodu je zařazena do městského prostoru, v něm více než 70 % lesních pozemků městského prostoru patří obci Špindlerův Mlýn, kde téměř 90 % z celkové plochy města tvoří lesní pozemky.

Graf 3 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

Podíl **zastavěných ploch** je ve městech dvakrát vyšší než na venkově. Postupující suburbanizace v zázemí větších měst se nejvíce projevila ve správních obvodech Jaroměř, Nové Město nad Metují a Dvůr Králové nad Labem, správní obvod s centrem v krajském městě Hradec Králové je až čtvrtý v pořadí. Naproti tomu nejnižší podíl zastavěných ploch byl ve venkovském prostoru ve správních obvodech v oblasti Krkonoš a Broumovského výběžku (Trutnov, Vrchlabí, Broumov).

Pokud vezmeme v úvahu fakt, že změny v administrativním zdroji dat, kde jsou evidovány druhy pozemků, probíhají s určitým zpožděním, reálný podíl zastavěných ploch v městském i venkovském prostoru bude zřejmě vyšší.

Koeficient ekologické stability, který odráží charakter krajiny, míru jejího ovlivnění člověkem, poměr ekologicky stabilních a nestabilních ploch, dosahuje překvapivě vyšší hodnoty v kraji v městském prostoru než ve venkovském. Celkem vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami (koeficient zde dosahuje nejvyšší hodnoty) je ve venkovském i městském prostoru v oblasti Krkonoš, ve správních obvodech Vrchlabí a Trutnov. Území nejvíce intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou v kraji jsou ve venkovském prostoru ve správních obvodech Hradec Králové a Jaroměř a městském prostoru ve správním obvodě Nový Bydžov a Hradec Králové.

Tab. 2.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu a sídla kraje v roce 2008

Zdroj: www.mapy.cz

	Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností sídla správního obvodu ORP (%)						Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností krajského města (%)					
	do 14 minut		15 - 29 minut		30 a více minut		do 29 minut		30 - 59 minut		60 a více minut	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	49,5	79,9	42,9	17,6	7,6	2,5	21,2	35,1	53,7	46,5	25,1	18,4
v tom správní obvody:												
Broumov	72,3	64,2	15,7	35,8	12,0	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Dobruška	39,5	100,0	60,5	-	-	-	4,8	-	82,1	100,0	13,1	-
Dvůr Králové n. L.	68,2	100,0	28,0	-	3,8	-	1,8	-	92,7	100,0	5,5	-
Hořice	79,8	100,0	20,2	-	-	-	36,2	90,7	63,8	9,3	-	-
Hradec Králové	22,1	83,5	60,4	11,8	17,5	4,7	82,5	95,3	17,5	4,7	-	-
Jaroměř	89,9	100,0	10,1	-	-	-	52,7	100,0	47,3	-	-	-
Jičín	46,8	63,6	47,1	36,4	6,1	-	-	-	60,4	78,9	39,6	21,1
Kostelec nad Orlicí	61,6	61,3	31,9	38,7	6,5	-	24,1	38,7	75,9	61,3	-	-
Náchod	37,5	76,6	40,7	14,5	21,8	8,8	-	-	68,4	76,6	31,6	23,4
Nová Paka	100,0	100,0	-	-	-	-	-	-	100,0	82,2	-	17,8
Nové Město n. Met.	94,8	100,0	5,2	-	-	-	-	-	100,0	100,0	-	-
Nový Bydžov	84,3	100,0	15,7	-	-	-	-	-	100,0	100,0	-	-
Rychnov n. Kn.	51,2	88,9	45,1	11,1	3,7	-	-	-	65,5	88,9	34,5	11,1
Trutnov	1,3	68,0	93,4	32,0	5,3	-	-	-	20,0	67,2	80,0	32,8
Vrchlabí	73,2	61,2	21,5	38,8	5,3	-	-	-	-	-	100,0	100,0

Údaje pořízené pomocí mapového serveru o **časové dostupnosti obce do sídel správních obvodů** byly získány při nastavení průměrné rychlosti automobilu po jednotlivých komunikacích a bez zohlednění použití jiných dopravních prostředků a vytíženosti komunikace během dne. U obcí, které jsou samotné sídlem správních obvodů, byl stanoven čas s ohledem na jejich velikost.

Časová dostupnost obyvatelstva venkovského prostoru do sídla správního obvodu přímo souvisí s velikostí SO ORP, lokalizací sídla v rámci správního obvodu, územním reliéfem a v neposlední řadě i kvalitou komunikací. Téměř polovina obyvatelstva venkovského prostoru kraje žije v obcích, ze kterých je sídlo příslušného SO ORP dostupné individuální dopravou do 14 minut. Ve třetině správních obvodů, které jsou velké rozlohou, je zde značná sídelní rozdrobenost nebo náročný horský terén, se prodlužuje dostupnost SO ORP pro větší části obyvatel venkovského prostoru na 15 – 29 minut. Například ve správním obvodě Trutnov musí tuto dobu absolvovat více než 90 % obyvatel venkovského prostoru. Část obcí tvořící městský prostor jsou přímo sídly SO ORP, proto téměř 80 % obyvatel městského prostoru v kraji má na správní úřad velmi blízko (do 14 minut). V sedmi z patnácti správních obvodů pak všichni obyvatelé městského prostoru mají takto blízko do sídel svých správních obvodů.

To co bylo výše uvedeno ohledně **časové dostupnosti SO ORP** platí i pro dostupnost **krajského města**. Excentrická poloha krajského města Hradce Králové v jižní části kraje, zvětšuje rozdíly v jeho dostupnosti. Proto také časová dostupnost krajského města ze dvou nejvzdálenějších SO ORP – Vrchlabí a Broumov, představuje pro všechny obyvatele těchto dvou správních obvodů, zařazených jak do venkovského tak i do městského prostoru, dojezdovou dobu více než 60 minut. V průměru více než polovina venkovského obyvatelstva kraje žije v pásmu s dojezdem na krajský úřad mezi půl hodinou až hodinou jízdy, čtvrtina s dojezdem více než 60 minut a pětina s dojezdem do 30 minut.

2.2. Obyvatelstvo

Obyvatelstvo Královéhradeckého kraje se vyznačuje dlouhodobě nejstarší věkovou strukturou mezi kraji a nejvyšším průměrným věkem hned za Hl. městem Praha. Rok 2008 byl již druhým rokem, kdy došlo k přírůstku počtu obyvatel kraje po dlouhodobém poklesu už od sčítání lidu v roce 1991. K 31. 12. 2008 tvořily obyvatelstvo kraje ze 14,3 % děti, ze 70,0 % obyvatelé ve věku 15 až 64 let a z 15,7 % obyvatelstvo 65-leté a starší. I přes vyšší porodnost v posledních dvou letech vzrostl rozdíl mezi nejstarší a nejmladší věkovou kategorií.

Demografická statistika poskytuje velkou šíři ukazatelů v největší podrobnosti podle jednotlivých obcí jednou ročně. Jedná se o bilanční počty obyvatel, jejichž základem jsou stavy obyvatel zjištěné při posledním sčítání lidu v roce 2001. Na to pak navazují jednotlivé demografické události, tak jak vznikají v období mezi sčítáními. Vzhledem k tomu, že analyzujeme všechny oblasti života venkova kraje, nemůžeme jít do větších detailů a zaměřili jsme se proto na hlavní ukazatele vývoje stavu, pohybu a věkového složení obyvatelstva od roku 2001 do roku 2008 v obou sledovaných prostorech.

Ke konci roku 2008 žilo v obcích zařazených do venkovského prostoru Královéhradeckého kraje 29,0 % obyvatel z celkového počtu a zbylých 71,0 % v obcích městského prostoru. Mezi správními obvody kraje jsou však rozdíly výrazné a podíl obyvatel venkovského prostoru se pohybuje v rozpětí od 15,2 % ve správním obvodě Nová Paka do 58,5 % ve správním obvodě Nový Bydžov. Výrazný podíl venkovského obyvatelstva byl dále ve správních obvodech Dobruška (téměř polovina) a Hořice (46,7 %). Nižší podíl venkovského obyvatelstva než je průměr kraje mělo šest správních obvodů, kromě již zmiňované Nové Paky, dále Hradec Králové, Náchod, Trutnov (významný vliv velikosti sídla správního obvodu), Vrchlabí a Broumov.

Ve všech správních obvodech kromě Nového Bydžova převažovalo obyvatelstvo městského prostoru. Vyrovnané podíly městského a venkovského obyvatelstva byly zaznamenány ve správním obvodě Dobruška (rozdíl jen 0,6 procentního bodu) a druhý nejnižší rozdíl byl zaznamenán v SO ORP Hořice. Na největší rozdíl mezi městským a venkovským prostorem ve správním obvodě Nová Paka (rozdíl téměř 70 procentních bodů) nutno pohlížet s vědomím, že jde o správní obvod pouze s pěti obcemi, kde obyvatelstvo města Nová Paka má rozhodující vliv a tvoří 69,7 % obyvatel celého SO ORP.

Tab. 2.2.1 Obyvatelstvo podle věku v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

	Obyvatelstvo celkem		v tom ve věkové skupině (%)						Průměrný věk (roky)	
			0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	160 747	393 773	15,1	14,0	70,2	70,0	14,7	16,1	39,7	40,7
v tom správní obvody:										
Broumov	4 631	12 535	15,2	14,7	72,1	70,8	12,7	14,5	39,1	39,7
Dobruška	9 972	10 091	15,8	14,8	69,0	69,4	15,2	15,8	39,4	40,3
Dvůr Králové n. L.	11 246	16 234	15,4	13,5	70,1	70,4	14,6	16,0	39,9	41,2
Hořice	8 760	10 005	15,8	13,1	69,4	70,9	14,7	16,0	39,6	41,1
Hradec Králové	29 820	115 310	15,3	13,1	71,0	69,4	13,7	17,5	39,2	41,6
Jaroměř	6 558	12 812	15,8	15,7	69,4	70,1	14,8	14,1	39,3	39,1
Jičín	16 837	30 536	14,4	13,8	69,2	71,3	16,4	15,0	40,8	40,2
Kostelec nad Orlicí	8 701	16 380	14,7	14,6	69,3	69,1	16,0	16,3	40,1	40,7
Náchod	13 160	48 527	15,7	14,4	69,1	68,6	15,2	17,0	39,5	41,0
Nová Paka	2 045	11 402	13,8	13,7	69,4	69,9	16,8	16,4	40,8	40,7
Nové Město n. Met.	4 418	9 941	15,3	13,7	69,5	69,2	15,3	17,1	39,4	41,3
Nový Bydžov	10 093	7 154	14,5	14,8	70,0	69,5	15,6	15,8	40,4	40,1
Rychnov n. Kn.	13 251	20 803	14,8	14,8	71,0	71,2	14,2	14,0	39,5	39,3
Trutnov	14 043	50 728	14,7	14,4	71,0	71,0	14,4	14,6	39,8	40,0
Vrchlabí	7 212	21 315	14,9	14,1	72,7	71,1	12,4	14,8	38,9	40,1

Významným faktorem odlišujícím strukturu obyvatel venkovského od městského prostoru je podstatně vyšší **zastoupení dětské složky** na celkové populaci. Obyvatelstvo venkovského prostoru Královéhradeckého kraje ve věku 0 až 14 let tvořilo 15,1 %, což bylo o necelý procentní bod více než u městského prostoru. Pod hodnotou krajského průměru bylo celkem sedm správních obvodů. Ve všech správních obvodech kraje kromě SO ORP Nový Bydžov, převyšovala tato nejmladší věková kategorie na venkově, z nich nejvýraznější rozdíl proti městskému prostoru byl zaznamenán v SO ORP Hořice (2,7 p. b.), Hradec Králové (2,2 p. b.) a Dvůr Králové nad Labem (1,8 p. b.). Nejmenší a téměř vyrovnaný byl tento podíl ve správním obvodě Rychnov nad Kněžnou, kde i u obou zbývajících věkových kategorií není významný rozdíl.

Nejpočetnější hlavní věkovou skupinou v obou sledovaných prostorech měst a venkova v kraji je **obyvatelstvo ve věku 15 – 64 let** s podílem sedmi desetin na celku a zde najdeme nejmenší rozdíl (0,2 p. b.). Z hlediska územního uspořádání pak nižší hodnota na venkově než je v průměru za kraj byla zjištěna v deseti správních obvodech a hodnota tohoto podílu se pohybovala v rozpětí 3,7 procentních bodů od 69,0 % v SO ORP Dobruška po 72,7 % v SO ORP Vrchlabí.

Nejstarší věková skupina nad 65 let dosáhla ke konci roku 2008 v kraji ve venkovském prostoru podílu 14,7 %, tj. nejnižší zastoupení sledovaných hlavních věkových skupin a oproti městskému prostoru také nejvýraznější rozdíl, a to 1,4 p. b. Při srovnání správních obvodů se podíl této věkové kategorie pohybuje od 12,4 % v SO ORP Vrchlabí po 16,8 % v SO ORP Nová Paka. Ve většině správních obvodů nalezneme na venkově nižší podíl 65-letých a starších než v městském prostoru, výjimku tvoří pouze SO ORP Jičín, Jaroměř, Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou.

Věkovou strukturu obyvatel území podle základních věkových skupin analyzujeme také podle **indexu stáří**, který nám poměruje počet nejstarších obyvatel a dětí. Hodnota tohoto ukazatele se v kraji neustále zvyšuje a koncem roku 2008 dosáhla již 109,6 a je zobrazena v barevné kartografické příloze podle vymezení na městský a venkovský prostor. Ve venkovském prostoru kraje pak tento index činil v průměru 97,3, což je převaha dětské složky, naproti tomu městský prostor měl hodnotu indexu stáří již 115,1. Vidíme, že na venkově je variabilita hodnot v obcích mnohem větší než v městském prostoru.

Z rozdílné věkové struktury obyvatelstva vyplývá, že **průměrný věk** obyvatel venkovských obcí je zpravidla nižší, což v průměru za kraj představuje rozdíl jednoho procentního bodu. Není tomu tak u všech správních obvodů, kde naopak u SO ORP Jičín, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Jaroměř a Nová Paka dosáhl vyšší průměrný věk venkovský prostor. Nejnižší průměrný věk obyvatel venkovského prostoru jsme v kraji zaznamenali ve správních obvodech Vrchlabí, Broumov a Hradec Králové, nejvyšší pak v SO ORP Jičín, Nová Paka a Nový Bydžov.

Tab. 2.2.2 Porodnost a potratovost v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

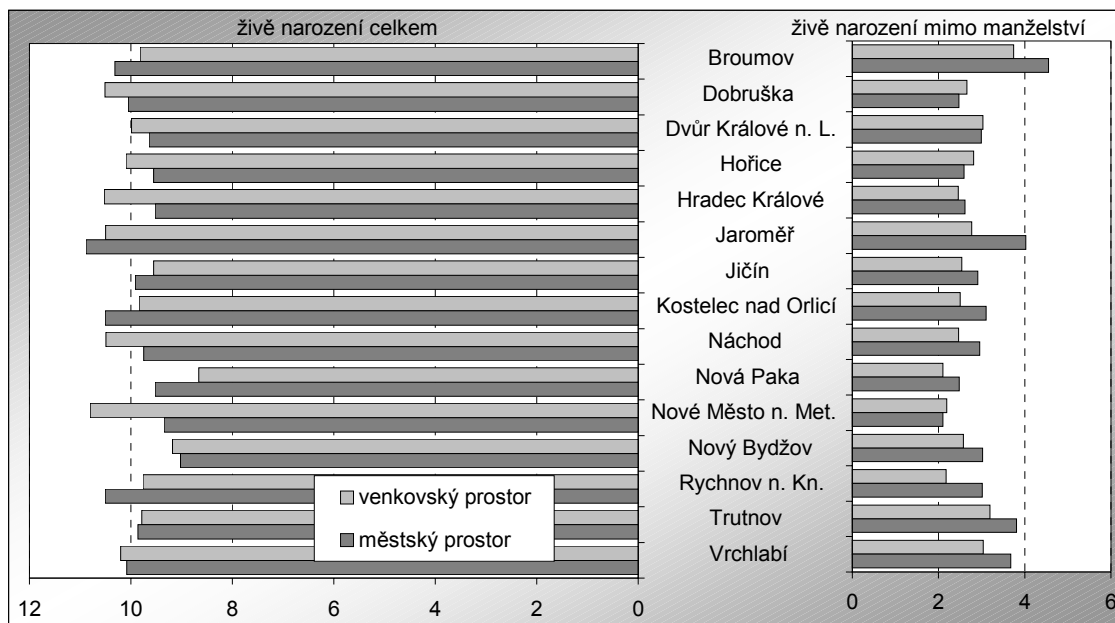
	Živě narození na 1 000 obyvatel		Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let		Podíl živě narozených mimo manželství (%)		Potraty na 1 000 obyvatel		Umělá přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	10,1	9,8	42,3	40,6	26,4	31,0	3,3	4,5	2,3	3,1
v tom správní obvody:										
Broumov	9,8	10,3	41,8	42,4	38,1	44,2	3,0	4,6	1,9	3,4
Dobruška	10,5	10,1	44,4	41,4	25,3	24,6	3,2	4,1	2,2	2,6
Dvůr Králové n. L.	10,0	9,6	43,2	40,5	30,3	31,0	3,0	3,9	2,2	2,7
Hořice	10,1	9,6	42,3	39,9	27,9	27,1	3,6	3,8	2,4	2,6
Hradec Králové	10,5	9,5	43,3	39,5	23,3	27,4	3,8	5,1	2,7	3,6
Jaroměř	10,5	10,9	44,2	44,9	26,4	37,0	3,3	4,9	2,6	3,5
Jičín	9,6	9,9	41,5	40,9	26,6	29,3	3,6	4,3	2,5	2,8
Kostelec nad Orlicí	9,8	10,5	40,9	44,8	25,4	29,5	3,0	3,8	2,3	2,8
Náchod	10,5	9,7	43,8	40,6	23,5	30,3	2,4	4,1	1,6	2,9
Nová Paka	8,7	9,5	38,4	39,5	24,3	26,1	3,4	3,4	1,8	2,1
Nové Město n. Met.	10,8	9,3	44,1	39,2	20,3	22,5	2,7	3,2	1,9	2,1
Nový Bydžov	9,2	9,0	38,3	37,0	28,1	33,5	3,4	4,5	2,3	3,1
Rychnov n. Kn.	9,8	10,5	41,0	40,9	22,3	28,7	3,1	4,4	2,5	3,5
Trutnov	9,8	9,9	41,3	40,2	32,6	38,6	3,7	4,8	2,3	3,0
Vrchlabí	10,2	10,1	42,4	42,1	29,8	36,5	3,6	4,4	2,6	3,1

Budoucí populační vývoj regionu s dopadem na sociální a ekonomickou situaci v kraji můžeme sledovat pomocí vývoje **porodnosti**. Ukazatel obecné míry plodnosti, která je definována jako poměr počtu všech živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku, nejlépe vystihuje rozdíly v intenzitě porodnosti mezi městským a venkovským prostorem. Ta dosáhla ve venkovském prostoru celého Královéhradeckého kraje ve sledovaném období hodnoty 42,3 ‰, zatímco ve městech se pohybovala okolo 40,6 ‰. K větší plodnosti na venkově dochází ve většině správních obvodů, výjimkou jsou správní obvody Kostelec nad Orlicí, Nová Paka, Jaroměř a Broumov. Největší rozdíl mezi venkovem a městem s převahou venkova byl zaznamenán ve správních obvodech Nové Město nad Metují (o 4,9 p. b.) a Hradec Králové (3,8 p. b.).

Nejvyšší plodnost z venkovských obcí byla v SO ORP Dobruška, Jaroměř a Nové Město nad Metují a naopak nejnižší v SO ORP Nový Bydžov a Nová Paka. Vůbec nejvyšší plodnost, jak na venkově, tak v městském prostoru byla zaznamenána v městském prostoru SO ORP Jaroměř.

Zajímavou charakteristikou porodnosti a především populačního chování je **podíl živě narozených dětí mimo manželství** na celkovém počtu živě narozených dětí. Krajský podíl dětí narozených mimo manželství činil ve venkovském prostoru 26,4 % a v městském 31,0 %. Nižší podíl ve venkovských obcích byl ve většině správních obvodů kromě SO ORP Hořice a Dobruška, kde byla situace opačná. Nejvyšší hodnota na venkově byla zaznamenána ve správních obvodech Broumov (téměř dvě pětiny dětí), Trutnov a Dvůr Králové nad Labem. Nad průměrem kraje se tento ukazatel pohyboval celkem v sedmi správních obvodech. Nejnižší podíl dětí narozených mimo manželství měly v průměru ročně ve sledovaném období venkovské obce v SO ORP Nové Město nad Metují (pětina), Rychnov nad Kněžnou, Hradec Králové a Náchod.

Graf 4 Živě narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008

Počet potratů i umělých přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel byl ve venkovském prostoru kraje o čtvrtinu nižší než v prostoru městském. Tato skutečnost byla zjištěna ve všech správních obvodech, avšak rozdíly mezi venkovským a městským prostorem byly různé.

Tab. 2.2.3 Úmrtnost v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Zemřelí na 1 000 obyvatel		Příčiny úmrtí (%)					
			novotvary		nemoci oběhové soustavy		vnější příčiny	
	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	10,8	10,3	24,6	26,0	55,2	52,5	5,9	6,1
v tom správní obvody:								
Broumov	9,1	10,9	25,4	20,2	58,1	59,9	4,1	6,0
Dobruška	11,1	9,3	25,1	26,7	56,6	54,4	6,1	6,2
Dvůr Králové n. L.	9,8	11,3	24,3	24,6	58,1	55,4	6,7	5,5
Hořice	10,5	12,3	23,8	23,4	56,6	54,3	6,4	5,3
Hradec Králové	10,6	10,0	25,6	27,4	52,4	50,9	6,3	6,0
Jaroměř	10,2	9,6	26,5	26,0	56,3	52,4	6,2	6,5
Jičín	13,8	10,0	22,5	26,2	58,6	51,7	4,2	6,4
Kostelec nad Orlicí	11,5	11,9	24,7	22,5	55,8	57,5	4,9	5,6
Náchod	9,5	11,0	24,8	24,5	56,0	55,2	5,1	5,5
Nová Paka	11,2	9,6	21,0	25,2	56,8	52,9	6,3	8,1
Nové Město n. Met.	9,8	8,3	23,6	30,1	55,8	47,1	6,9	7,0
Nový Bydžov	12,4	10,1	24,1	24,3	54,3	54,7	6,4	5,7
Rychnov n. Kn.	9,7	8,5	23,7	27,4	54,2	51,0	6,7	6,0
Trutnov	11,0	10,1	26,8	28,0	51,4	48,6	6,3	6,5
Vrchlabí	9,8	11,3	25,4	24,6	54,3	52,8	6,6	6,7

Úroveň úmrtnosti patří k nejčastěji sledovaným indikátorům životní úrovně obyvatelstva a kvality jeho života. Rozdíl mezi venkovským a městským prostorem na úrovni kraje ukazuje na vyšší úmrtnost

na venkově, kdy hodnota 10,8 osob na 1 000 obyvatel ročně v průměru let 2001 až 2008 převýšila hodnotu 10,3 osob na 1 000 obyvatel v městském prostoru. Tuto tendenci můžeme vysledovat u většiny správních obvodů, jen v šesti z nich byla úmrtnost vyšší v městském prostoru, z nich nejvyšší v SO ORP Hořice. Nejméně významný rozdíl mezi oběma prostory byl v SO ORP Kostelec nad Orlicí, Jaroměř a Hradec Králové a největší pak v SO ORP Jičín (3,8 p. b.) a Nový Bydžov (2,3 p. b.). Největší úmrtnost na venkově byla zaznamenána ve správních obvodech Jičín a Nový Bydžov a naopak nejnižší ve správních obvodech Broumov a Náchod.

Obecně více osob umírá v kraji na nemoci oběhové soustavy ve venkovském prostoru (rozdíl proti městu o 2,7 p. b.) a na novotvary a vnější příčiny v městském prostoru již s menším rozdílem. Uvnitř území kraje je situace mnohem odlišnější. U nemocí oběhové soustavy měly opačnou tendenci tři správní obvody, tj. s převahou městského prostoru (SO ORP Broumov, Kostelec nad Orlicí a Nový Bydžov), a nejvyšší rozdíl mezi venkovem a městem byl zaznamenán ve správních obvodech Nové Město nad Metují (8,7 p. b.) a Jičín (7,0 p. b.). Úmrtí na novotvary převažovalo v městském prostoru. Pohledem na vnitřní rozložení v kraji bylo zaznamenáno více úmrtí na novotvary na venkově u šesti správních obvodů, z nich nejvíce v SO ORP Broumov (5,2 p. b.) a ze zbývajících správních obvodů, kde na venkově byla tato úmrtnost nižší, byl největší rozdíl oproti městskému prostoru v SO ORP Nové Město nad Metují (6,5 p. b.), významnější byl ještě v SO ORP Nová Paka, Jičín a Rychnov nad Kněžnou.

Změna počtu obyvatel v obcích Královéhradeckého kraje mezi roky 2000 a 2008 byla velmi odlišná a při srovnání venkovského a městského prostoru byl zaznamenán podstatný rozdíl v tom, že ve venkovském prostoru se počet obyvatel v průměru za rok zvýšil o 6,0 % a v městském prostoru se naopak snížil o 1,0 %. Změny podle jednotlivých obcí můžeme sledovat v kartogramu barevné přílohy. Nejčastější **úbytek obyvatel venkovského prostoru** najdeme v okrajových obcích kraje v Broumovském výběžku, na severovýchodě v Orlických horách, dále pak na opačné straně území kraje v jeho západní části v obcích okresu Jičín a Hradec Králové.

Tab. 2.2.4 Pohyb obyvatelstva v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Přirozený přírůstek		Přírůstek stěhováním		Celkový přírůstek		Sňatky		Rozvody	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	-0,8	-0,4	6,8	-0,6	6,0	-1,0	4,8	5,1	2,4	3,3
v tom správní obvody:										
Broumov	0,7	-0,5	0,3	-3,0	1,0	-3,6	4,2	4,6	3,0	3,5
Dobruška	-0,6	0,8	7,4	-3,5	6,7	-2,7	5,0	5,3	2,2	2,5
Dvůr Králové n. L.	0,2	-1,6	3,8	0,9	4,0	-0,8	4,7	5,0	2,6	3,2
Hořice	-0,4	-2,8	8,3	4,0	8,0	1,2	4,7	4,7	2,4	2,8
Hradec Králové	-0,1	-0,5	12,1	-1,0	12,0	-1,4	4,6	5,3	2,3	3,4
Jaroměř	0,3	1,3	5,2	-1,6	5,6	-0,3	4,9	4,9	2,6	4,0
Jičín	-4,2	-0,1	7,9	2,9	3,7	2,8	4,8	5,1	2,5	3,4
Kostelec nad Orlicí	-1,7	-1,4	6,8	2,3	5,2	0,8	4,4	4,9	2,5	3,1
Náchod	1,0	-1,3	6,1	-0,5	7,1	-1,8	5,1	5,0	2,1	3,3
Nová Paka	-2,5	-0,1	5,5	0,9	2,9	0,8	5,2	4,5	1,7	2,7
Nové Město n. Met.	1,0	1,0	7,0	-4,1	8,1	-3,0	4,4	5,3	2,3	2,9
Nový Bydžov	-3,3	-1,1	5,9	0,4	2,6	-0,7	4,5	3,9	2,3	3,0
Rychnov n. Kn.	0,0	2,0	2,3	-2,9	2,3	-0,9	5,3	5,3	2,3	3,1
Trutnov	-1,3	-0,2	4,5	-1,8	3,2	-2,0	5,0	5,2	3,0	3,6
Vrchlabí	0,4	-1,2	7,0	0,4	7,4	-0,8	4,6	4,8	2,6	3,4

Pro venkovský prostor Královéhradeckého kraje (stejně jako v České republice) byl charakterický v letech 2001 až 2008 **úbytek obyvatelstva přirozenou měnou** a současně výrazný přírůstek migrací, což vedlo k celkovému přírůstku obyvatel.

Průměrný roční přirozený úbytek obyvatel ve sledovaném období dosáhl v přepočtu na 1 000 obyvatel v celém kraji ve venkovském prostoru -0,8 ‰ a v městském prostoru -0,4 ‰. K přirozenému úbytku obyvatel docházelo ve venkovském prostoru osmi správních obvody, tj. zhruba polovině a v sedmi správních obvodech se naopak narodilo více dětí než zemřelo obyvatel. Tato tendence byla zaznamenána zejména ve správních obvodech okresu Náchod, tj. SO ORP Náchod, Nové Město nad Metují, Broumov, Jaroměř a dále ve správních obvodech Vrchlabí, Dvůr Králové nad Labem a Rychnov nad Kněžnou.

Podle dosažených výsledků se přirozená měna obyvatel na venkově liší od městského prostoru mnohem méně, než **migrační přírůstek**. V souhrnu let 2001 až 2008 představovala průměrná roční migrace na 1 000 obyvatel v Královéhradeckém kraji na venkově přírůstek 6,8 ‰ a v městském prostoru úbytek -0,6 ‰. Zjednodušeně lze říci, že se lidé stěhují na venkov a městský prostor tak dlouhodobě kvůli migraci ztrácí.

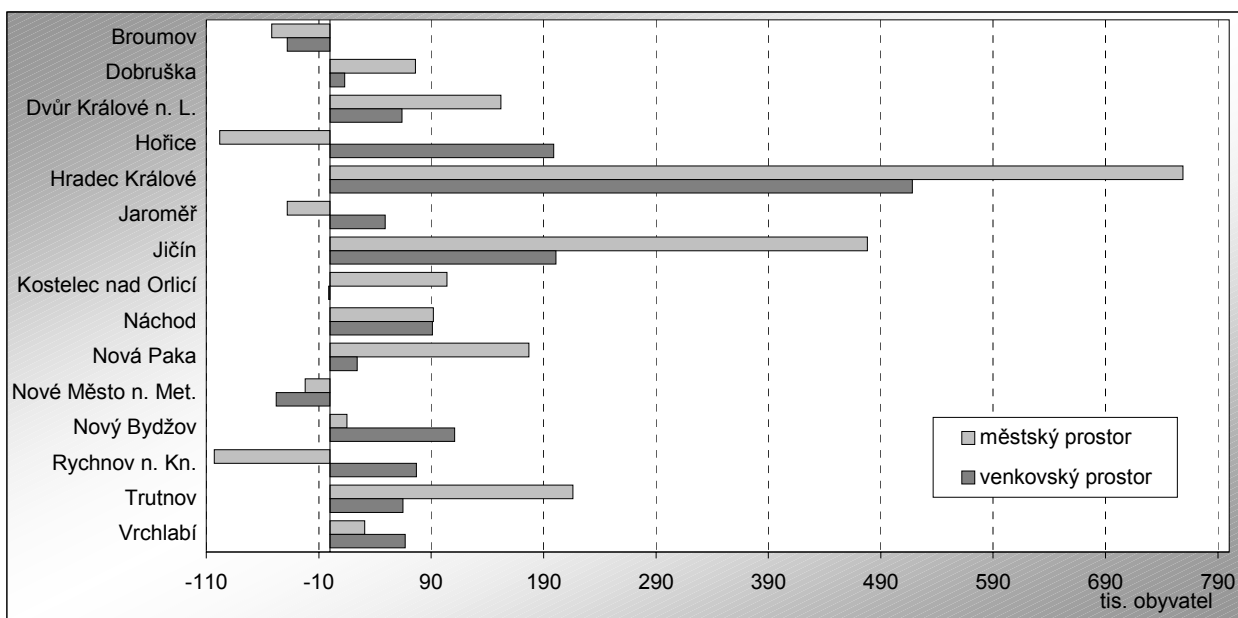

Všechny venkovské prostory správních obvodů zaznamenaly kladné migrační saldo, a to bylo určující pro celkový migrační přírůstek. Relativně nejvíce získal migrací venkovský prostor správního obvodu Hradec Králové (12,1 osob na 1 000 obyvatel), dále pak venkovský prostor SO ORP Hořice, Jičín a Dobruška. Nejméně obyvatel se přistěhovalo průměrně ročně do venkovského prostoru správních obvodů Broumov a Rychnov nad Kněžnou.

Jak již bylo uvedeno výše, **celkový přírůstek** obyvatelstva byl zejména ve venkovském prostoru ovlivněn migračním přírůstkem. Největší rozdíl celkového průměrného ročního přírůstku v období let 2001 až 2008 mezi venkovským a městským prostorem kraje najdeme ve správních obvodech Hradec Králové (13,4 p. b.), Nové Město nad Metují (11,1 p. b.) a Dobruška (9,4 p. b.), což je stejná tendence jako u stěhování. Ve venkovském prostoru správních obvodů kraje přibýlo nejvíce obyvatel průměrně ročně v SO ORP Hradec Králové, Nové Město nad Metují a Hořice a naopak k nejmenší změně v počtu obyvatel došlo ve správních obvodech Broumov, Rychnov nad Kněžnou a Nový Bydžov.

Za posledních osm let se zvýšil počet obyvatel venkovského (o 1 392 obyvatel) i městského (o 1 787 obyvatel) prostoru Královéhradeckého kraje. Ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou, Hořice, Broumov, Jaroměř a Nové Město nad Metují došlo k poklesu počtu venkovského obyvatelstva, přitom ve správních obvodech Broumov a Nové Město nad Metují ubylo i obyvatelstvo městského prostoru, pouze ve správním obvodě Kostelec nad Orlicí ubylo mírně obyvatelstvo městského prostoru. Téměř vyrovnaný přírůstek obyvatel venkovského i městského prostoru byl ve správním obvodě Náchod.

Graf 5 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001)

S ohledem na částečně přetrvávající odlišný venkovský a městský životní styl, rozdílnou úroveň dopravní dostupnosti v území a hlavně nabídku pracovních pozic je zřejmé, že zůstává i odlišná **vzdělanostní struktura obyvatel**. Tyto rozdíly podle obcí na venkově umožňují analyzovat výsledky posledního sčítání lidu z roku 2001 a aktuálnější údaje přinese až příští sčítání. Ve venkovském prostoru převažovaly k 1. 3. 2001 osoby se základním vzděláním a vyučením či středním vzděláním bez maturity. V městském prostoru naopak žilo více obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou a vyšším.

Ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje bylo pod průměrnou hodnotou kraje u stupně základního, neukončeného a bez vzdělání devět správních obvodů (zde najdeme i nejvyšší rozpětí podílů tohoto vzdělání od 24,2 % v SO ORP Náchod po 32,0 % v SO ORP Nový Bydžov, tj. 7,9 p. b.), u vyučených a středních odborných bez maturity pak sedm správních obvodů, u úplného středního vzdělání s maturitou osm správních obvodů, u vyššího odborného a nástavbového studia šest správních obvodů a u vysokoškolského deset správních obvodů.

Vzdělanostní rozdíly venkovského a městského prostoru byly největší u nižšího vzdělání, a to nejvíce u základního vzdělání ve správním obvodě Jičín (o 10,4 p. b.) a u středního vzdělání bez maturity a vyučených v SO ORP Hradec Králové (o 10,7 p. b.), zde je situace u všech správních obvodů stejná s převahou na venkově. U vyšších stupňů vzdělání dochází k převaze v městském prostoru a největší

rozdíly byly zaznamenány u středního vzdělání s maturitou v SO ORP Jičín (o 9,7 p. b.), u vyššího odborného vzdělání a vysokoškolského pak v SO ORP Hradec Králové (o 2,1 p. b., resp. o 8,4 p. b.).

Tab. 2.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

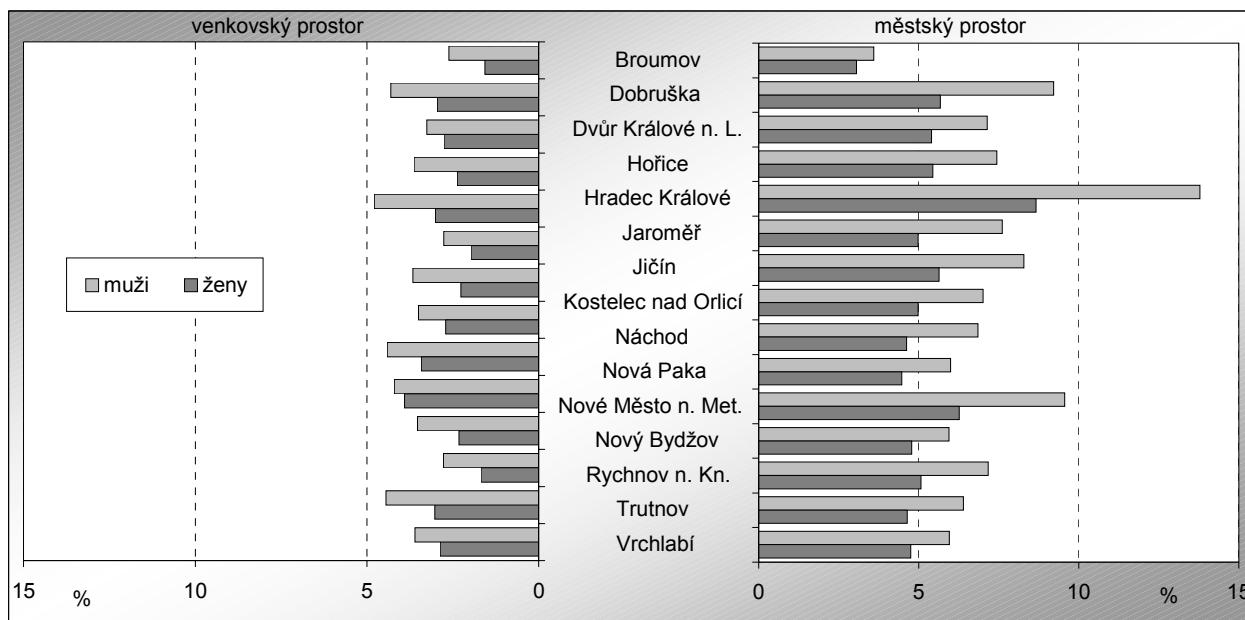
Zdroj: SLDB 2001

v %

	Nejvyšší dokončené vzdělání									
	základní, neukončené a bez vzdělání		vyučení a střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		vyšší odborné a nástavbové		vysokoškolské	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	27,6	21,1	44,5	37,9	20,5	26,9	2,4	4,0	3,9	8,9
v tom správní obvody:										
Broumov	30,1	27,8	46,5	43,4	17,5	20,8	1,9	3,1	2,6	4,1
Dobruška	27,0	20,3	43,2	38,4	21,8	27,6	2,7	4,4	4,4	8,9
Dvůr Králové n. L.	30,0	22,0	44,7	40,5	18,3	25,7	2,1	3,7	3,6	7,3
Hořice	24,9	19,8	47,5	39,7	20,6	28,0	2,8	4,1	3,6	7,6
Hradec Králové	25,7	17,4	43,8	33,1	22,0	30,2	2,6	4,7	4,7	13,1
Jaroměř	27,1	24,7	47,6	39,4	19,1	23,2	2,5	3,8	2,9	7,6
Jičín	31,2	20,8	44,3	38,5	18,2	27,9	2,0	3,8	3,5	8,3
Kostelec nad Orlicí	26,2	21,1	45,1	41,1	21,7	26,2	2,5	3,5	3,7	7,1
Náchod	24,2	22,2	44,4	39,8	22,9	26,6	2,9	3,8	4,7	6,8
Nová Paka	25,3	21,1	46,6	42,9	20,0	25,0	2,4	4,0	4,8	6,3
Nové Město n. Met.	24,3	19,2	46,0	37,0	22,6	29,7	2,9	4,0	3,5	9,4
Nový Bydžov	32,0	24,9	44,2	40,6	18,2	23,1	1,9	3,5	2,7	6,5
Rychnov n. Kn.	26,4	21,9	42,5	38,8	22,9	25,9	2,8	4,3	4,5	7,4
Trutnov	29,6	23,9	44,1	40,5	19,6	24,4	2,0	3,4	3,9	6,6
Vrchlabí	28,7	26,1	45,4	39,2	19,1	23,1	3,0	3,8	2,8	6,3

Největšího podílu dosahovali vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé ve venkovských obcích správních obvodů Nová Paka, Hradec Králové a Náchod. V obcích zařazených do městského prostoru to pak bylo s převahou ve správním obvodě Hradec Králové s velkým vlivem krajského města, dále v SO ORP Nové Město nad Metují a Dobruška, a to u obou pohlaví a nejméně zejména v SO ORP Broumov, rovněž u obou pohlaví.

Graf 6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001

2.3. Ekonomika

V porovnání s předchozí kapitolou demografie jsou zdroje dat, charakterizující hospodářství na úrovni jednotlivých obcí, velmi omezené. Většina ukazatelů, které ČSÚ má k dispozici na úrovni republiky nebo krajů, vychází z výběrových šetření, což neumožňuje získat a publikovat údaje za menší územní celky⁴. Tím jsou možnosti hodnocení rozdílů mezi venkovským a městským prostorem značně omezené.

Hlavními zdroji dat na úrovni obcí je Registr ekonomických subjektů (RES) a Sčítání lidu, domů a bytů 2001, jehož výsledky jsou po 8 letech dynamických změn v prostředí tržního hospodářství zastaralé a nemusí odpovídat aktuální situaci. Pro účely této analýzy proto byly tradiční zdroje ČSÚ doplněny o externí zdroje, jako například údaje o hospodaření obcí (MF ČR). Hospodářský vývoj každého regionu je úzce spjat i se situací na trhu práce, které se věnujeme v následující kapitole (2.4.).

Údaje o zemědělství založené na výběrových šetřeních jsou dostupné jen do okresů (viz kap. 3.1.). Z tohoto důvodu není možné se této důležité součásti ekonomického života venkovských oblastí věnovat v územním vymezení vybraném pro tuto kapitolu (správní obvody obcí s rozšířenou působností), které je založeno na údajích o obcích.

Tab. 2.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele v Královéhradeckém kraji

Zdroj: Český statistický úřad; Ministerstvo financí ČR

	Ekonomické subjekty ¹⁾ na 1 000 obyvatel		Statistické jednotky typu podnik ^{1, 2)} na 1 000 obyvatel		Intenzita podnikatelské aktivity ³⁾ (%)		Celkové příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele ⁴⁾ (Kč)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	221	241	121	134	14,4	15,0	14 546	22 168
v tom správní obvody:								
Broumov	203	196	106	94	12,3	10,9	19 894	22 051
Dobruška	228	207	128	120	15,1	13,6	13 495	29 226
Dvůr Králové n. L.	214	234	120	131	14,1	15,3	13 923	23 701
Hořice	226	254	122	137	15,8	17,9	13 435	24 117
Hradec Králové	217	266	126	150	14,9	15,7	13 769	21 474
Jaroměř	224	213	121	112	14,1	13,4	16 281	21 489
Jičín	219	236	115	128	13,2	14,8	16 800	26 765
Kostelec nad Orlicí	206	220	105	114	12,9	13,9	12 325	22 595
Náchod	227	236	128	132	15,9	15,5	13 272	18 199
Nová Paka	276	231	155	138	20,8	17,0	15 492	21 925
Nové Město n. Met.	238	240	136	138	16,9	16,8	10 949	17 983
Nový Bydžov	207	217	121	134	14,3	15,6	13 005	28 659
Rychnov n. Kn.	231	227	111	119	13,7	13,2	15 123	23 964
Trutnov	205	233	114	129	13,3	14,7	15 866	21 711
Vrchlabí	260	249	143	134	15,0	14,6	16 696	22 390

¹⁾ k 31. 12. 2008

²⁾ aktivní ekonomické subjekty dle statistických zjišťování a administrativních zdrojů

³⁾ podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem k 1. 3. 2001 (zdroj: SLDB 2001)

⁴⁾ v roce 2008

Města jsou centrem hospodářského života většiny regionů. To dokládají i výsledky SLDB 2001, kdy v kraji bylo zjištěno, že z celkového počtu obsazených pracovních míst se jich ve venkovském prostoru nachází pouhá jedna šestina, přitom venkov obývá téměř 30 % obyvatel kraje (podrobněji v kapitole 2.4). Aktuální data z této oblasti v potřebné územní podrobnosti nemá ČSÚ k dispozici. Jen nepřímo možno využít údaje o počtech zaměstnanců v členění podle obce místa výkonu práce uvedeného v pracovní smlouvě, které zjišťuje ministerstvo financí jako jeden z podkladů pro stanovení podílu jednotlivých obcí na celostátním výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů.

Údaje za rok 2008 potvrzují ekonomickou převahu měst nad venkovem. S tím souvisí i negativní projevy ekonomického života jako je nezaměstnanost, která je ve většině správních obvodů Královéhradeckého kraje (s výjimkou čtyř) ve venkovském prostoru vyšší než v prostoru městském. O to větší význam nabývá soukromé podnikání pro venkovské oblasti. **Intenzita podnikatelské aktivity** se na krajské úrovni ve venkovském a městském prostoru příliš neliší (dle dat ze SLDB 2001) a v městském prostoru je mírně vyšší. Z hlediska správních obvodů nejvýraznější rozdíl zaznamenal SO ORP Nová Paka, kde podnikatelská aktivita ve venkovském prostoru byla vyšší o 3,8 procentního bodu než v prostoru městském. Také v tomto

⁴ Jedinou výjimku tvoří Praha, která je zároveň obec, kraj a region soudržnosti.

správním obvodu byla nejvyšší intenzita podnikatelské aktivity ve venkovském prostoru a druhá nejvyšší v městském prostoru v kraji.

Tab. 2.3.2 Ekonomické změny v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008

	Růst celkového počtu ekonomických subjektů (%)		Počet nově vzniklých ekonomických subjektů na 1 zaniklý subjekt		Růst počtu ekonomických subjektů			
	V	M	V	M	ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ¹⁾ (%)		v terciárním sektoru (%)	
					V	M	V	M
Kraj celkem	29,7	16,6	2,5	2,2	17,9	7,9	31,8	15,7
v tom správní obvody:								
Broumov	30,1	13,4	3,1	2,3	41,7	7,8	24,4	9,5
Dobruška	23,4	13,4	2,2	2,0	20,7	10,3	22,1	11,9
Dvůr Králové n. L.	38,0	14,4	2,8	2,0	25,9	5,5	33,4	12,4
Hořice	25,6	19,1	3,0	2,6	28,4	22,4	20,1	16,4
Hradec Králové	33,8	14,6	2,4	2,0	13,2	8,0	40,0	14,4
Jaroměř	30,0	18,5	2,7	2,3	2,7	4,2	37,9	19,5
Jičín	26,5	18,1	2,2	2,4	9,9	3,9	33,3	19,6
Kostelec nad Orlicí	29,1	21,2	2,9	2,6	9,0	0,4	26,5	20,4
Náchod	25,5	15,3	2,9	2,3	18,6	3,9	32,1	16,5
Nová Paka	26,2	16,5	2,4	2,3	15,4	13,0	40,7	12,6
Nové Město n. Met.	24,7	19,0	2,6	2,4	15,4	20,8	32,2	17,8
Nový Bydžov	41,3	28,7	2,9	2,7	42,9	21,3	36,6	19,3
Rychnov n. Kn.	22,3	18,4	2,3	2,5	14,4	8,9	28,5	19,9
Trutnov	32,6	18,4	2,3	2,1	12,8	5,9	27,6	14,4
Vrchlabí	32,5	19,6	2,6	2,3	27,5	14,9	33,5	17,3

¹⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Nevelké rozdíly mezi městským a venkovským prostorem z hlediska kraje potvrzují i údaje o počtech ekonomických subjektů, které velkou většinou tvoří fyzické osoby a drobní podnikatelé (přepočtené na 1 000 obyvatel). Největší rozdíl mezi venkovským a městským prostorem je ve správních obvodech s existencí jednoho dominantního ekonomického centra, což se nejvíc projevilo v největším správním obvodě kraje (Hradec Králové).

Porovnáme-li správní obvody mezi sebou, můžeme konstatovat že nejvíce podnikatelsky aktivní jsou obyvatelé venkovských obcí ve správních obvodech Nová Paka, Vrchlabí a Nové Město nad Metují a naopak nejméně podnikatelské aktivity vyvíjejí ve správních obvodech Broumov, Trutnov, Kostelec nad Orlicí. V některých správních obvodech to přímo souvisí i s úrovní míry nezaměstnanosti v těchto regionech (SO ORP Trutnov).

Při zakládání nových ekonomických subjektů v letech 2001 až 2008 se výrazně aktivněji projevilo v kraji obyvatelstvo venkovského prostoru než obyvatelé měst. Výrazný nárůst ekonomických subjektů ve venkovském i městském prostoru, oproti ostatním správním obvodům kraje, zaznamenal SO ORP Nový Bydžov.

Královéhradecký kraj se řadí mezi zemědělsko-průmyslové kraje a také podíl podniků v primárním sektoru je nad průměrem ČR. Zastoupení **statistických jednotek podnikajících v primárním sektoru** ve venkovském prostoru je v kraji vyšší o více než 10 procentních bodů oproti prostoru městskému. Nejvyšší podíl v kraji mají ve správních obvodech Broumov a Rychnov nad Kněžnou, kde jejich zastoupení činí ve venkovském prostoru daného správního obvodu více než pětinu z celkového počtu ekonomických subjektů. Nízké zastoupení mají ve venkovském prostoru v SO ORP Hradec Králové a Nový Bydžov. To svědčí o jasné orientaci na průmysl v případě SO ORP Nový Bydžov a vysokém podílu statistických jednotek v terciárním sektoru v případě SO ORP Hradec Králové. Velký podíl ve venkovském prostoru správních obvodů Kostelec nad Orlicí, Dvůr Králové nad Labem, Hořice a Nový Bydžov připadá na zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor (viz graf).

U jednotek typu podnik, které patří do **průmyslového sektoru**, nejsou tak výrazné rozdíly v jejich zastoupení ve venkovském a městském prostoru z hlediska kraje i SO ORP. V jediném správním obvodě podíl podniků v sekundárním sektoru v městském prostoru převyšuje jejich podíl v prostoru venkovském, což je možné vysvětlit i tím, že venkovský prostor nejmenšího správního obvodu kraje (Nová Paka) je tvořen pouze třemi malými obcemi a jejich podíl na celkovém počtu obyvatel činí 15 % obyvatel. Zastoupení

jednotek podnikajících v sekundární sféře je relativně nejvyšší ze všech správních obvodů kraje v Novém Bydžově, jejich podíl překračuje ve venkovském i městském prostoru 40 %.

Tab. 2.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky¹⁾ v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

	Počet statistických jednotek typu podnik celkem		z tom sektor ¹⁾ (%)						Zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor ²⁾ na 1 000 obyvatel	
			primární		sekundární		terciární			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	19 523	52 633	14,8	4,0	32,3	28,4	52,4	67,2	8,0	7,2
v tom správní obvody:										
Broumov	491	1 178	22,8	9,4	31,8	30,1	45,4	60,1	7,3	6,1
Dobruška	1 273	1 208	18,7	6,2	28,0	27,8	53,2	65,9	8,0	7,9
Dvůr Králové n. L.	1 349	2 127	12,1	3,3	38,3	31,6	49,3	64,6	9,2	7,6
Hořice	1 067	1 367	15,1	6,4	36,2	35,6	47,9	57,7	9,4	10,8
Hradec Králové	3 771	17 308	10,6	2,6	34,0	26,1	55,1	71,1	8,7	6,7
Jaroměř	793	1 430	17,2	3,1	34,3	33,0	48,3	63,5	5,9	6,5
Jičín	1 938	3 923	14,5	3,9	28,6	25,4	56,5	70,1	6,5	5,1
Kostelec nad Orlicí	917	1 869	18,9	5,7	30,2	27,1	50,4	66,9	8,3	7,1
Náchod	1 686	6 411	16,1	4,7	32,1	31,5	51,6	63,6	8,3	7,8
Nová Paka	316	1 578	19,9	6,0	31,0	33,8	49,1	60,0	8,8	9,2
Nové Město n. Met.	602	1 371	19,6	4,4	35,7	31,8	44,7	63,6	7,7	7,5
Nový Bydžov	1 219	961	11,9	3,4	42,8	41,1	44,6	55,0	9,1	7,8
Rychnov n. Kn.	1 475	2 483	20,2	5,2	25,4	23,4	53,8	71,2	7,1	7,2
Trutnov	1 596	6 560	13,0	3,7	29,8	28,8	55,5	66,0	6,5	7,6
Vrchlabí	1 030	2 859	12,5	4,8	26,8	26,5	60,2	68,6	8,5	7,8

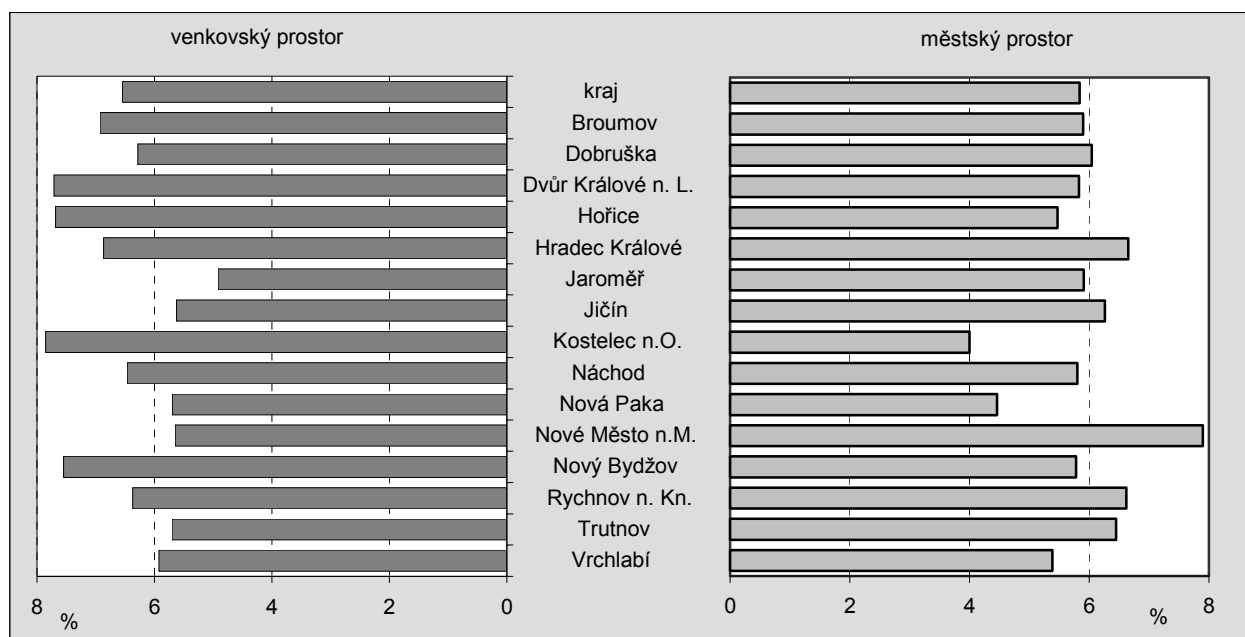
¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ u 0,4 % subjektů v ČR nelze určit sektor podle OKEČ

²⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Statistické jednotky, podnikající v terciárním sektoru tvoří ve venkovském prostoru více než polovinu a v městském prostoru více než dvě třetiny všech subjektů podnikajících v daném prostoru. Ve všech správních obvodech kraje jejich zastoupení v městském prostoru převyšuje podíl v prostoru venkovském, největší rozdíl mezi oběma prostory byl ve správním obvodě Nové Město nad Metují (téměř 19 procentních bodů).

Graf 7 Podíl zpracovatelského průmyslu napojeného na primární sektor na celkovém počtu ekonomických subjektů Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

Nejvyšší podíl jednotek podnikajících v terciární sféře ve venkovském prostoru měl správní obvod Vrchlabí (60,2 %) v městském prostoru Rychnov nad Kněžnou (71,2 %). Podobně i v dalších správních obvodech v turisticky atraktivních lokalitách či v centrech krajského nebo okresního významu jsou nadprůměrně zastoupeny podniky terciární sféry, jak v městském, tak ve venkovském prostoru (Trutnov, Jičín, Hradec Králové).

Tab. 2.3.4 Ekonomické subjekty¹⁾ podle počtu zaměstnanců v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

	Bez zaměstnanců (vč. neuvedeno)		Mikropodniky (1 - 9 zaměstnanců)		Malé podniky (10 - 49 zaměstnanců)		Střední podniky (50 - 249 zaměstnanců)		Velké podniky (250 a více zaměstnanců)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	102,3	106,2	15,3	21,2	3,2	4,8	0,6	1,3	0,0	0,2
v tom správní obvody:										
Broumov	90,0	76,7	13,2	12,7	2,4	3,4	0,4	1,0	0,0	0,1
Dobruška	109,5	94,9	14,3	18,5	3,0	4,5	0,8	1,7	0,0	0,1
Dvůr Králové n. L.	99,2	106,6	16,0	18,0	3,6	4,7	0,9	1,4	0,2	0,2
Hořice	103,8	112,1	15,1	18,9	2,2	4,3	0,8	1,2	0,0	0,1
Hradec Králové	106,6	117,4	16,1	25,6	3,1	5,5	0,6	1,4	0,0	0,2
Jaroměř	99,3	86,8	16,8	19,8	4,3	3,7	0,5	1,2	0,2	0,1
Jičín	95,9	103,1	15,4	19,7	3,1	3,8	0,7	1,6	0,0	0,2
Kostelec nad Orlicí	88,2	92,6	14,0	16,7	2,8	4,0	0,5	0,7	0,0	0,1
Náchod	107,9	105,4	16,8	20,5	2,7	4,6	0,7	1,4	0,1	0,2
Nová Paka	137,4	112,0	12,7	20,4	3,9	4,8	0,5	1,0	0,0	0,2
Nové Město n. Met.	116,3	112,1	16,1	18,3	3,4	5,4	0,5	1,9	0,0	0,2
Nový Bydžov	105,1	107,1	12,1	20,8	2,9	5,2	0,6	1,1	0,1	0,1
Rychnov n. Kn.	94,0	92,8	13,1	20,0	3,7	5,0	0,5	1,4	0,0	0,1
Trutnov	94,5	103,7	14,8	20,2	3,8	4,3	0,5	1,0	0,0	0,2
Vrchlabí	117,4	107,4	21,8	20,3	2,9	5,2	0,4	1,0	0,3	0,3

¹⁾ dle SO ORP sídla statistické jednotky typu podnik

Většina ekonomických subjektů je tvořena **fyzickými osobami bez zaměstnanců**, proto je rozdíl v této kategorii mezi venkovským a městským prostorem určující pro již zmíněný celkový počet ekonomických subjektů v jednotlivých správních obvodech Královéhradeckého kraje.

Tab. 2.3.5 Ekonomické subjekty¹⁾ podle právní formy v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

	Soukromí podnikatelé ¹⁾		Samostatně hospodařící rolníci a zemědělníci podnikatelé		Obchodní společnosti		Neziskový sektor ²⁾		Zahraniční osoby	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	86,0	99,4	12,6	3,6	9,7	18,7	6,3	5,2	1,5	3,1
v tom správní obvody:										
Broumov	68,9	69,2	16,2	6,1	9,1	9,0	6,3	6,1	0,2	0,8
Dobruška	85,0	86,3	17,5	5,0	7,6	12,7	9,3	9,4	0,9	0,9
Dvůr Králové n. L.	91,7	107,7	8,0	2,2	9,2	12,3	4,6	4,7	2,0	2,0
Hořice	86,2	106,2	15,1	6,1	5,7	12,5	7,5	6,6	1,1	2,2
Hradec Králové	93,9	105,8	10,1	2,8	10,5	28,2	5,2	4,8	1,8	4,0
Jaroměř	85,4	87,1	15,2	2,7	8,5	12,6	5,3	4,1	1,5	2,3
Jičín	77,5	95,9	10,9	3,5	8,8	14,8	8,6	6,3	2,1	5,5
Kostelec nad Orlicí	73,1	87,7	13,2	4,5	6,8	10,4	6,2	5,4	0,3	0,9
Náchod	90,3	98,2	16,6	4,5	10,0	17,6	5,5	5,1	0,7	3,9
Nová Paka	88,0	104,9	26,4	4,7	21,0	17,5	12,7	5,9	2,0	3,0
Nové Město n. Met.	91,4	107,2	21,7	4,5	9,3	16,0	5,7	5,1	2,5	1,5
Nový Bydžov	92,5	107,2	8,9	2,9	6,1	12,0	6,7	5,5	1,7	3,8
Rychnov n. Kn.	73,4	88,0	16,5	4,9	7,7	14,9	6,9	6,2	1,1	1,2
Trutnov	82,9	100,5	8,0	2,5	13,4	16,9	4,3	4,1	1,1	1,7
Vrchlabí	100,8	102,0	9,4	3,3	19,8	14,2	4,9	6,0	3,5	4,3

¹⁾ dle SO ORP sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského nebo jiného zákona

²⁾ nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace

Rozdíly mezi správními obvody kraje jsou značné. Nejvyšší zastoupení ekonomických subjektů bez zaměstnanců (v přepočtu na 1 000 obyvatel) měl ve venkovském prostoru nejmenší správní obvod kraje Nová Paka, kde byl zároveň i největší rozdíl mezi oběma prostory (ve prospěch venkovského). Vysoké zastoupení tohoto typu ekonomických subjektů vykázal i správní obvod na severu kraje - Vrchlábí a pod Orlickými horami - Nové Město nad Metují a to ve venkovském i městském prostoru. Na rozdíl od správního obvodu v severovýchodním cípu kraje – Broumov, kde podíl podnikatelů bez zaměstnanců ve venkovském i městském prostoru patří k nejnižším v kraji.

Mikropodniky a malé podniky (do 50 zaměstnanců) plní důležitou funkci v každém regionu, neboť ovlivňují flexibilní poptávku na regionálním trhu práce. Rozdíly mezi venkovským a městským prostorem v zastoupení podniků do 10 zaměstnanců jsou v kraji větší než v následující kategorii malých podniků s 10 – 49 zaměstnanci a v každé další kategorii se rozdíly snižují v souvislosti s poklesem četnosti subjektů. Ke správním obvodům s nejvyšším zastoupením mikropodniků ve venkovském prostoru patří opět správní obvod Vrchlábí, naopak nejnižší podíl je v Novém Bydžově.

Občanská participace patří v Královéhradeckém kraji k nejvyšším v České republice. Četnost organizací neziskového sektoru je samozřejmě vyšší v městském prostoru, především díky nepočtenější skupině subjektů sdružení (svazky, spolky, společnosti, kluby aj.). V přepočtu na jednoho obyvatele je situace trochu jiná. S výjimkou tří správních obvodů kraje (Vrchlábí, Dobruška a Dvůr Králové nad Labem) občanská participace na venkově převyšuje tu ve městech. Nejvyšší úroveň dosáhla ve venkovském prostoru v nejmenším správním obvodě (Nová Paka) a vysoká byla i v SO ORP Dobruška a Jičín a to, jak ve venkovském, tak v městském prostoru.

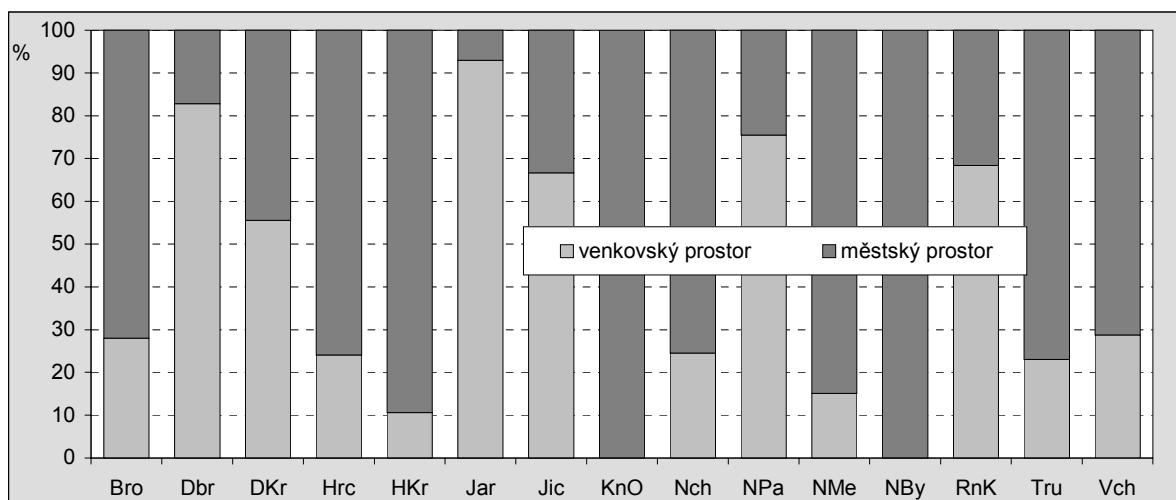
Tab. 2.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení Královéhradeckého kraje v roce 2008

	Počet lůžek na 1 km ²								Místa pro stany a karavany na 1 km ²	
	v hromadných ubytovacích zařízeních celkem		v hotelech a penzionech		v kempech, chatových osadách a turistických ubytovnách		v ostatních ubytovacích zařízeních ¹⁾			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	4,7	19,9	1,9	11,9	1,4	3,1	1,4	5,0	0,6	2,2
v tom správní obvody:										
Broumov	2,7	10,2	0,3	5,0	-	5,1	2,4	0,2	-	1,5
Dobruška	8,4	8,3	5,6	3,3	1,5	0,5	1,2	4,5	0,3	1,9
Dvůr Králové n. L.	2,4	12,1	0,9	5,9	1,0	1,4	0,5	4,9	0,5	-
Hořice	1,3	22,0	0,1	5,0	1,2	16,9	-	-	0,6	3,9
Hradec Králové	0,6	10,7	0,1	5,2	0,1	1,2	0,3	4,3	0,1	2,2
Jaroměř	4,1	1,5	0,5	0,8	-	-	3,5	0,7	-	-
Jičín	5,2	8,1	1,5	2,2	3,6	3,8	0,1	2,0	2,3	0,4
Kostelec nad Orlicí	-	3,5	-	1,4	-	0,9	-	1,2	-	0,7
Náchod	2,9	12,7	0,4	6,0	1,2	4,5	1,2	2,2	0,0	8,2
Nová Paka	5,3	1,6	0,2	1,1	-	-	5,0	0,5	-	-
Nové Město n. Met.	1,4	26,2	0,6	7,7	-	10,8	0,9	7,7	-	-
Nový Bydžov	-	3,2	-	1,1	-	2,1	-	-	-	-
Rychnov n. Kn.	3,7	5,9	1,2	3,3	1,7	0,7	0,8	1,9	-	-
Trutnov	10,2	40,7	4,9	24,1	1,8	2,5	3,5	14,2	0,4	0,6
Vrchlábí	26,1	57,5	12,5	45,1	4,7	5,4	8,9	6,9	4,5	6,5

¹⁾ léčebné lázně, rekreační a školící zařízení podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.).

Královéhradecký kraj se řadí mezi významné turistické oblasti České republiky díky velké koncentraci přírodních i kulturních památek na jeho území. Rozdíly mezi správními obvody jsou značné a odrážejí turistickou atraktivitu území. Díky tomu lze počet lůžek využít i jako určité měřítko oblíbenosti daného regionu. Turistická oblíbenost daného území často významně ovlivňuje **ubytovací kapacity** jednotlivých obcí i obcí v blízkém okolí. Největší část lůžkových kapacit ubytovacích zařízení tvoří hotely a penziony, které se koncentrují ve městech a vzhledem k tomu, že se jedná o menší území, je hustota lůžek mnohem vyšší v městském než ve venkovském prostoru. Vyšší podíl kapacit ve venkovském prostoru než v městském byl v šesti správních obvodech kraje, z turisticky významných oblastí pak v SO ORP Dobruška, Jičín a Rychnov nad Kněžnou. Ve dvou správních obvodech (Kostelec nad Orlicí a Nový Bydžov) pak lůžkové kapacity ve venkovském prostoru chybějí. Městský prostor převládá především ve správních obvodech v oblasti Krkonoš a Broumovského výběžku (Trutnov, Vrchlábí, Broumov, Náchod) a také ve správním obvodu s krajským centrem.

Graf 8 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách hromadných ubytovacích zařízení Královéhradeckého kraje v roce 2008

Obecní rozpočty (jejich příjmová i výdajová část) se řídí jednoznačnými pravidly pro rozpočtové určení daní a jsou především ovlivněny celkovými příjmy z daní do státního rozpočtu. Vliv velikostní struktury obcí se projevuje v rozdílech mezi venkovským a městským prostorem kraje. Daňové příjmy v přepočtu na jednoho obyvatele jsou ve všech správních obvodech kraje vyšší v městském prostoru oproti venkovskému. Nejvýraznější rozdíly se projevily v SO ORP Hradec Králové, Dobruška a Dvůr Králové nad Labem, kde rozdíl mezi venkovským a městským prostorem činil více než 2 000 Kč na jednoho obyvatele. Absolutně nejvyšší příjmy venkovského prostoru byly v správních obvodech, kde se projevila větší sídelní rozdrobenost (Hradec Králové a Jičín) a také v SO ORP Vrchlabí. V městském prostoru připadají nejvyšší daňové příjmy na správní obvod Hradec Králové, kde je zřejmý výrazný vliv krajského města. Růst daňových příjmů obecních rozpočtů byl ovlivněn i změnou pravidel rozpočtového určení, což vedlo především ke zvýšení podílu menších obcí. To se projevilo v kraji zejména ve venkovském prostoru správních obvodů podél naší hranice s Polskem (Rychnov nad Kněžnou, Broumov, Trutnov, Vrchlabí) a ve dvou nejmenších SO ORP našeho kraje (Nové Město nad Metují a Nová Paka).

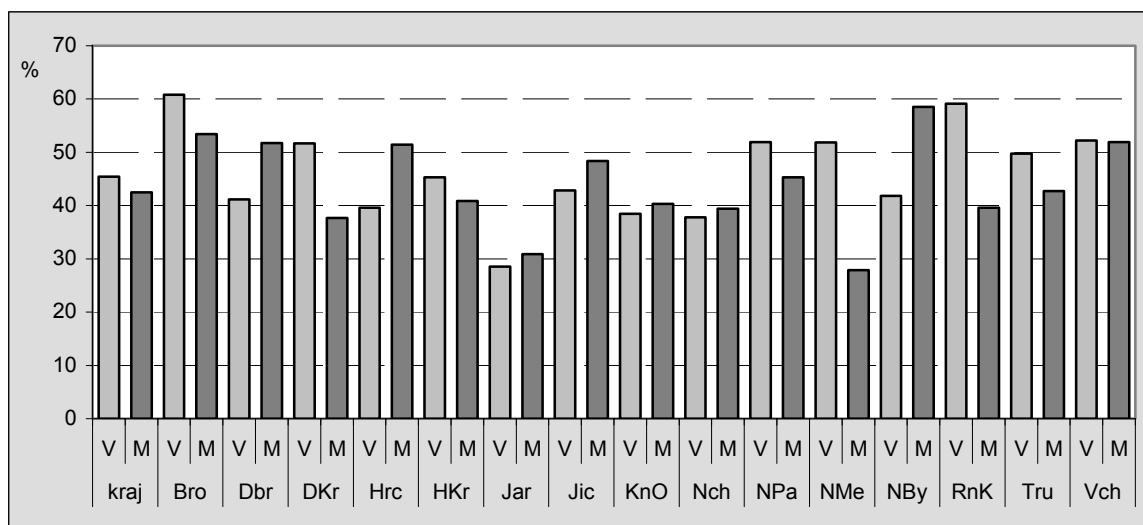
Tab. 2.3.7 Veřejné rozpočty^{*)} v Královéhradeckém kraji v letech 2003 až 2008 (roční průměr)

	Daňové příjmy na 1 obyvatele (Kč)		Podíl na výdajích celkem (%)				Saldo příjmů a výdajů na 1 obyvatele (Kč)		Podíl salda příjmů a výdajů na příjmech celkem (%)	
			běžné výdaje		kapitálové výdaje					
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	7 594	9 569	66,1	74,8	33,9	25,2	298,5	270,7	2,2	1,3
v tom správní obvody:										
Broumov	7 574	8 202	67,0	80,0	33,0	20,0	472,1	12,0	2,8	0,1
Dobruška	7 286	9 876	67,7	79,3	32,3	20,7	-290,7	854,7	-2,2	3,6
Dvůr Králové n. L.	7 388	9 666	72,5	76,9	27,5	23,1	309,8	54,9	2,4	0,3
Hořice	7 618	8 261	61,8	76,2	38,2	23,8	436,1	-16,6	3,1	-0,1
Hradec Králové	8 096	10 822	63,5	74,9	36,5	25,1	626,7	143,1	4,8	0,7
Jaroměř	7 614	9 412	62,0	84,7	38,0	15,3	248,8	618,5	2,0	3,0
Jičín	8 030	9 744	66,0	64,8	34,0	35,2	918,8	732,5	6,8	3,0
Kostelec nad Orlicí	7 050	8 266	63,0	81,8	37,0	18,2	78,8	890,5	0,7	4,9
Náchod	7 021	8 434	67,5	77,0	32,5	23,0	-64,6	158,8	-0,6	0,9
Nová Paka	7 513	8 131	65,1	65,9	34,9	34,1	-356,5	915,5	-2,3	4,7
Nové Město n. Met.	6 958	8 749	69,5	84,9	30,5	15,1	-86,0	103,9	-0,8	0,6
Nový Bydžov	7 598	8 825	58,0	71,6	42,0	28,4	122,7	464,1	0,9	1,9
Rychnov n. Kn.	7 402	9 153	67,7	71,8	32,3	28,2	445,6	12,4	3,0	0,1
Trutnov	7 407	9 398	75,5	76,8	24,5	23,2	8,9	381,9	0,1	1,9
Vrchlabí	8 097	9 653	61,4	69,1	38,6	30,9	-18,4	-280,5	-0,1	-1,3

^{*)} obecní rozpočty (tzn. bez rozpočtů krajů a dobrovolných svazků obcí)

Graf 9 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji mezi roky 2003 a 2008

2.4. Trh práce

Zaměstnanost a nezaměstnanost patří k pravidelně sledovaným ekonomickým ukazatelům, které výrazně ovlivňují sociální oblast života v kraji, ale zejména ekonomický stav a perspektivu rozvoje každého regionu.

Při hodnocení rozdílů mezi venkovským a městským prostorem jsme museli u zaměstnanosti vycházet z údajů získaných při posledním Sčítání lidu, domů a bytů 2001, které poskytuje jako jediné údaje až do úrovně obcí. Při hodnocení nezaměstnanosti jsme vycházeli z dat o registrované nezaměstnanosti, které přebíráme z Ministerstva práce a sociálních věcí.

Úvodní tabulka obsahuje základní ukazatele z oblasti trhu práce v členění na venkovský a městský prostor, které máme k dispozici. Další text se bude jejich hodnocením zabývat podrobněji.

Tab. 2.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce v Královéhradeckém kraji

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

	Ekonomická aktivita podle SLDB 2001				Nezaměstnanost k 31. 12. 2008				Změna míry nezaměstnanosti ³⁾ k 31.12. (2008 - 2000) (procentní body)	
	míra ekonomické aktivity (%)		pracovní místa na 1 000 zaměstnaných osob ¹⁾		míra nezaměstnanosti ²⁾ (%)		počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
Kraj celkem	59,0	61,1	619,7	1 127,4	5,58	4,85	6,8	3,0	-0,57	-0,73
v tom správní obvody:										
Broumov	61,3	61,3	888,4	984,0	6,57	6,50	51,0	12,9	-2,35	-2,33
Dobruška	57,9	61,6	635,3	1 042,9	4,71	3,57	8,3	4,2	-0,13	-0,78
Dvůr Králové n. L.	59,5	61,2	684,5	1 066,9	7,44	6,42	5,8	4,5	0,52	0,25
Hořice	59,6	60,6	602,4	1 033,6	8,46	5,43	19,7	4,3	1,74	1,04
Hradec Králové	60,4	61,1	533,9	1 201,8	5,09	3,74	5,4	1,5	-1,95	-2,18
Jaroměř	59,7	61,4	642,1	1 047,3	4,86	6,02	2,8	4,1	-0,81	-1,55
Jičín	57,2	63,2	543,5	1 123,8	6,88	5,72	22,7	6,5	0,43	0,52
Kostelec nad Orlicí	57,0	60,0	498,5	945,6	4,56	4,06	15,4	5,4	-0,69	-1,03
Náchod	58,7	59,9	496,2	1 134,1	3,25	4,08	6,7	3,4	-0,32	-0,05
Nová Paka	58,4	59,9	551,8	983,8	5,70	6,46	-	8,3	0,21	1,08
Nové Město n. Met.	60,2	61,0	544,0	992,5	3,21	2,96	5,5	1,7	0,29	-0,33
Nový Bydžov	56,7	59,8	608,1	1 203,5	6,72	6,46	6,0	4,6	-2,50	-2,21
Rychnov n. Kn.	59,0	62,2	857,5	1 208,2	3,56	3,99	2,9	2,7	-1,17	-0,57
Trutnov	58,4	61,2	666,1	1 052,6	7,14	6,96	6,3	5,4	-0,21	0,47
Vrchlabí	63,4	62,1	738,3	1 307,7	5,24	4,77	5,1	3,1	0,99	0,36

¹⁾ bydlící na příslušném území

²⁾ v současně platné metodice (podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na ekonomicky aktivním obyvatelstvu SLDB 2001)

³⁾ v metodice roku 2001 (podíl uchazečů o zaměstnání celkem na ekonomicky aktivním obyvatelstvu SLDB 2001)

Velikost disponibilní pracovní síly, tedy počet ekonomicky aktivních obyvatel a míra ekonomické aktivity jsou jedním ze základních ukazatelů oblasti trhu práce. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo podle metodiky sčítání jsou osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané (podle postavení v zaměstnání členěné na zaměstnance, zaměstnavatele a osoby samostatně činné) a zároveň sem patří pracující důchodci, pracující studenti a učni, osoby na řádné mateřské dovolené a nezaměstnaní. Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl ekonomicky aktivních na počtu obyvatel starších 15 let.

Míra ekonomické aktivity v Královéhradeckém kraji dosáhla k 1. 3. 2001 hodnoty 60,6 %. U obyvatel venkovského prostoru byla o 2,1 procentního bodu nižší než u obyvatel obývajících městský prostor. Převaha míry ekonomické aktivity obyvatel městského prostoru platila ve všech správních obvodech kraje s výjimkou SO ORP Vrchlabí. V tomto správním obvodu nabyt ukazatel nejvyšší hodnoty ve venkovském prostoru ze všech patnácti správních obvodů kraje. Obyvatelé městského prostoru byli nejvíce ekonomicky aktivní ve správních obvodech Jičín, Rychnov nad Kněžnou a opět Vrchlabí.

Rozdíly v **míře ekonomické aktivity** se projevují i z **hlediska pohlaví**. Ve venkovském prostoru kraje nabyt tento ukazatel hodnoty u mužů 68,3 % a u žen 50,1 %. Ukazatel je ovlivněn jednak péčí žen o dítě a také dřívějším odchodem žen do důchodu. Rozdíly v míře ekonomické aktivity obyvatel venkovského prostoru z hlediska pohlaví jsou nejvýraznější (rozdíl více než 20 procentních bodů) ve správních obvodech Hořice, Broumov a Jičín.

Jiný pohled na rozdíly mezi venkovským a městským prostorem poskytuje samostatně kategorie mužů a samostatně kategorie žen. Z krajského srovnání vybočují dva správní obvody (Broumov a Vrchlabí), kde míra ekonomické aktivity mužů ve venkovském prostoru byla nejvyšší v celém kraji a vyšší než v městském

prostoru a v případě Broumova i nejvyšší z hlediska obou prostorů našeho kraje. Pokud se týká žen, jejich ekonomická aktivita ve venkovském prostoru je nižší než v prostoru městském ve všech správních obvodech kraje opět s výjimkou správního obvodu Vrchlabí, kde je hodnota daného ukazatele ve venkovském prostoru nejvyšší z obou prostorů v celém kraji.

Tab. 2.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Míra ekonomické aktivity									
	muži		ženy		celkem ve věku					
					15 - 24 let		25 - 54 let		55 - 64 let	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	68,3	69,3	50,1	53,7	50,1	47,2	88,0	89,2	33,0	40,2
v tom správní obvody:										
Broumov	71,6	69,9	51,2	53,5	52,2	49,3	86,5	89,2	31,7	31,2
Dobruška	67,9	70,7	48,4	53,0	49,4	47,8	89,0	88,6	31,1	41,1
Dvůr Králové n. L.	68,6	69,5	50,7	53,6	53,3	48,0	86,8	89,1	34,6	40,1
Hořice	70,0	69,3	49,5	52,8	50,2	47,0	89,0	89,0	34,4	41,0
Hradec Králové	69,4	68,7	51,8	54,1	50,9	44,9	88,0	89,6	35,2	45,1
Jaroměř	70,0	70,1	49,8	53,4	52,4	46,4	88,4	89,4	33,4	38,4
Jičín	67,5	71,3	47,3	55,6	52,0	49,3	89,6	91,9	31,8	40,6
Kostelec nad Orlicí	66,6	69,8	48,0	50,8	47,6	51,3	88,5	88,3	30,8	36,2
Náchod	68,0	68,4	49,7	52,2	47,4	47,4	89,0	89,3	32,4	38,2
Nová Paka	66,3	68,9	50,4	51,6	50,7	42,9	89,4	90,9	39,6	37,5
Nové Město n. Met.	69,9	70,0	50,8	52,8	51,5	42,5	89,9	90,0	35,6	39,9
Nový Bydžov	65,6	67,8	48,3	52,6	48,9	46,4	85,4	88,9	29,6	36,0
Rychnov n. Kn.	67,9	70,7	50,1	54,4	47,3	46,6	87,0	88,5	33,3	37,7
Trutnov	65,8	68,5	51,1	54,5	50,2	50,0	86,4	87,0	28,4	35,3
Vrchlabí	70,7	69,6	56,1	55,2	48,5	50,0	89,4	88,7	40,4	42,1

Z hlediska **vybraných věkových kategorií** lze zjistit, že míra ekonomické aktivity byla v roce 2001 ve správních obvodech kraje vyšší, s výjimkou SO ORP Kostelec nad Orlicí a Vrchlabí, ve venkovském než v městském prostoru v nejmladší věkové kategorii (15 – 24 let). V obou dalších kategoriích tomu bylo naopak, tedy ekonomická aktivita obyvatel městského prostoru převyšovala aktivitu v prostoru venkovském, s drobnými výjimkami, v kategorii 25 – 54 let u SO ORP Vrchlabí, Kostelec nad Orlicí a Dobruška a v kategorii 55 – 64 let u SO ORP Broumov a Nová Paka. Nejvýraznější rozdíl v míře ekonomické aktivity mezi obyvatelstvem venkovského a městského prostoru byl ve věkové kategorii 55 – 64 let ve správním obvodu Dobruška (více než 10 procentních bodů ve prospěch městského prostoru).

Pokud bychom hodnotili samotný venkovský prostor z hlediska Královéhradeckého kraje, největší rozdíly mezi správními obvody jsou v nejstarší věkové kategorii (55 – 64 let), kde nejnižší míru ekonomické aktivity zaznamenal správní obvod Trutnov (28,4 %), naopak nejvyšší sousední správní obvod Vrchlabí (40,4 %). V nejmladší a střední věkové kategorii nejsou rozdíly mezi jednotlivými správními obvody tak markantní a nepřesahují hodnotu šesti procentních bodů.

Pokud se podíváme na míru ekonomické aktivity z hlediska obcí Královéhradeckého kraje (viz příslušný kartogram), zjistíme ve venkovském prostoru vyšší koncentraci obcí s nejvyššími hodnotami míry ekonomické aktivity v kraji v oblasti Krkonoše a částečně Broumovského výběžku a dále v zázemí krajského města i dalších větších měst v kraji. V městském prostoru byly zaznamenány nejvyšší hodnoty ukazatele míry ekonomické aktivity v obcích Pec pod Sněžkou, Dobruška, Rychnov nad Kněžnou, Předměřice nad Labem a Valdice.

Ze **zaměstnaných osob** v Královéhradeckém kraji bydlí ve venkovském prostoru zhruba čtvrtina, ale mezi jednotlivými správními obvody jsou značné rozdíly. Nejvyšší podíl byl zaznamenán ve správním obvodu Nový Bydžov (57,2 %), což souvisí i s vysokým podílem obyvatel obývajících venkovský prostor (58,5 %) tohoto správního obvodu. Vysoký podíl zaměstnaných bydlících na venkově mají rovněž správní obvody Dobruška (46,1 %) a Hořice (43,9 %), které opět patří ke správním obvodům s nejvyšším podílem obyvatel zařazených do venkovského prostoru. Naopak nejmenší podíl zaměstnaných osob bydlících na venkově vykázal nejmenší správní obvod Nová Paka (14,5 %), kde také podíl obyvatel venkovského prostoru činí jen 15 % z celkového počtu obyvatel SO ORP.

Z hlediska odvětvové struktury a struktury pracovních příležitostí na venkově se jeví jako nejdůležitější **primární sektor**, tj. zemědělství, lesnictví a rybolov. V roce 2001 se v Královéhradeckém kraji podíleli zaměstnaní v primárním sektoru na celkové zaměstnanosti kraje 5,6 %, což bylo nad celorepublikovým průměrem (4,7 %, bez Hl. města Prahy 5,4 %). Ve venkovském prostoru kraje činil tento podíl v průměru

13,2 % a v jednotlivých správních obvodech se pohyboval od nejnižší úrovně ve SO ORP Trutnov (6,5 %) po nejvyšší v SO ORP Jičín, kde byl podíl téměř trojnásobný (18,2 %).

Tab. 2.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

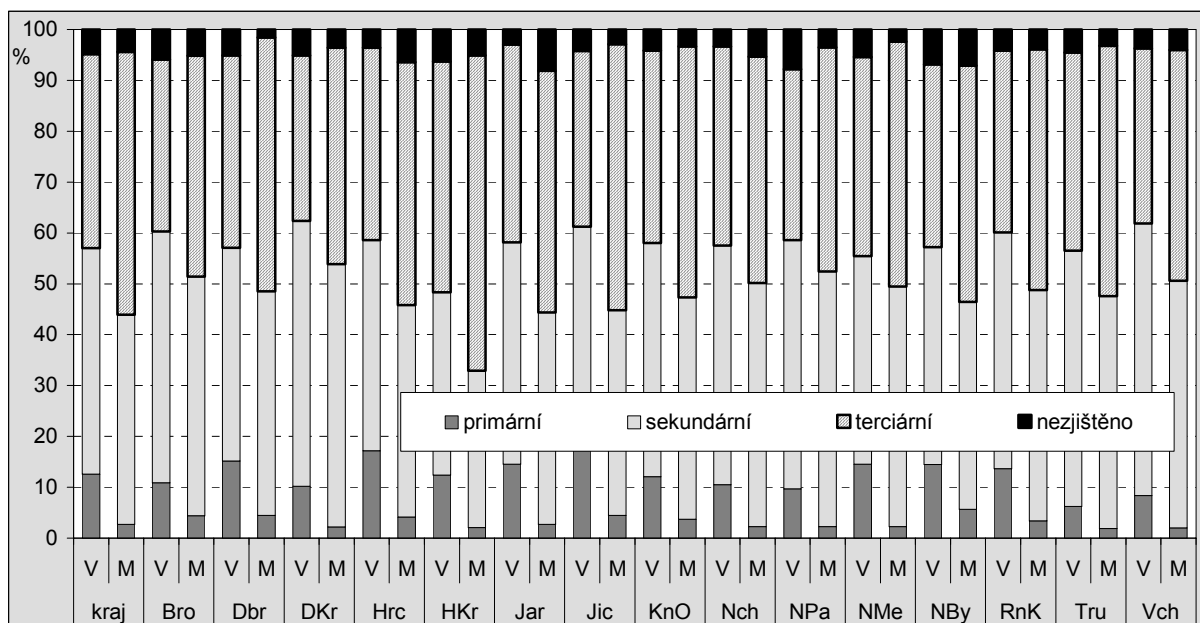
Zdroj: SLDB 2001

	Zaměstnané osoby celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonom. činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
	V	M	V	M	primární		sekundární		terciární	
					V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	70 360	191 654	66 967	183 187	13,2	2,8	46,7	43,2	40,1	54,0
v tom správní obvody:										
Broumov	2 087	5 886	1 964	5 584	11,6	4,6	52,5	49,6	35,9	45,8
Dobruška	4 277	5 007	4 060	4 928	16,0	4,6	44,1	44,7	39,9	50,7
Dvůr Králové n. L.	4 960	7 969	4 707	7 681	10,8	2,3	54,9	53,6	34,3	44,1
Hořice	3 793	4 855	3 657	4 543	17,8	4,4	43,0	44,5	39,2	51,0
Hradec Králové	12 708	56 943	11 911	54 034	13,2	2,2	38,3	32,5	48,5	65,3
Jaroměř	2 925	5 988	2 839	5 503	15,0	2,9	44,9	45,3	40,1	51,8
Jičín	7 308	14 975	7 002	14 538	18,2	4,6	45,7	41,6	36,1	53,8
Kostelec nad Orlicí	3 707	7 667	3 554	7 410	12,6	3,9	47,9	45,1	39,5	51,1
Náchod	5 754	23 296	5 563	22 056	10,9	2,4	48,6	50,5	40,5	47,0
Nová Paka	908	5 361	837	5 171	10,5	2,3	53,0	52,0	36,4	45,7
Nové Město n. Met.	2 024	4 953	1 914	4 833	15,4	2,3	43,3	48,4	41,4	49,3
Nový Bydžov	4 317	3 234	4 021	3 003	15,5	6,1	45,9	43,9	38,6	50,0
Rychnov n. Kn.	5 998	10 194	5 750	9 797	14,2	3,6	48,4	47,2	37,3	49,3
Trutnov	6 121	24 581	5 843	23 792	6,5	1,9	52,7	47,2	40,8	50,9
Vrchlabí	3 473	10 745	3 345	10 314	8,7	2,1	55,5	50,6	35,8	47,3

Podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybolovu v městském prostředí kraje dosáhl v průměru za kraj 2,8 %, což bylo nad průměrem ČR (2,1 %, bez Hl. města Prahy 2,3 %). Rozdíly mezi správními obvody nejsou tak výrazné jako ve venkovském prostoru a jednotlivé podíly se pohybovaly od nejnižšího ve správním obvodě Trutnov (1,9 %) po nejvyšší ve správním obvodě Nový Bydžov (6,1 %), což lze vysvětlit i výjezdem obyvatel měst za prací na venkov a skutečností, že část městského prostoru zahrnuje i venkovské příměstské části, kde se nacházejí pracovní příležitosti v primárním sektoru.

Daleko větší část obyvatel venkovského prostoru kraje je zaměstnána v **sekundárním a terciárním sektoru**. Podíly zaměstnaných v sekundárním sektoru (průmysl, stavebnictví) jsou ve dvou třetinách správních obvodů vyšší ve venkovském prostoru než v městském. Nejvýraznější rozdíl byl ve SO ORP Hradec Králové, kde byl podíl zaměstnaných v sekundárním sektoru v městském a venkovském prostoru v celém kraji nejnižší, a rozdíl činil 5,8 procentního bodu ve prospěch venkovského prostoru.

Graf 10 Zaměstnané osoby podle sektoru v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

Naopak nejmenší rozdíl vykázal SO ORP Jaroměř (0,4 procentního bodu ve prospěch městského prostoru).

V nevýrobní sféře, tedy **v terciárním sektoru**, se projevila ve všech správních obvodech převaha zaměstnaných bydlících v městském prostoru. Největší rozdíl mezi oběma prostory byl ve správním obvodě Jičín (17,7 procentních bodů) a nejmenší ve správním obvodě Náchod (6,5 procentních bodů).

Tab. 2.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Pracovní místa celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonom. činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
					primární		sekundární		terciární	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	43 600	216 063	41 149	206 902	21,7	2,5	43,5	44,4	34,8	53,2
v tom správní obvody:										
Broumov	1 854	5 792	1 746	5 507	11,6	5,4	64,0	46,8	24,4	47,8
Dobruška	2 717	5 222	2 554	5 105	25,4	5,0	35,2	45,4	39,4	49,6
Dvůr Králové n. L.	3 395	8 502	3 219	8 189	15,8	1,8	56,9	56,1	27,3	42,1
Hořice	2 285	5 018	2 190	4 722	30,9	2,9	33,1	51,4	36,1	45,7
Hradec Králové	6 785	68 435	6 252	65 180	24,2	2,2	38,6	33,3	37,3	64,5
Jaroměř	1 878	6 271	1 798	5 791	25,5	1,8	33,9	51,4	40,5	46,8
Jičín	3 972	16 829	3 781	16 317	36,4	3,5	32,2	43,2	31,4	53,3
Kostelec nad Orlicí	1 848	7 250	1 772	7 002	26,3	3,6	33,2	47,9	40,5	48,5
Náchod	2 855	26 420	2 711	25 140	22,4	2,1	40,3	52,6	37,3	45,3
Nová Paka	501	5 274	456	5 092	17,8	2,2	52,2	52,1	30,0	45,7
Nové Město n. Met.	1 101	4 916	1 024	4 780	32,1	1,3	31,8	55,1	36,0	43,6
Nový Bydžov	2 625	3 892	2 407	3 648	23,7	5,4	42,8	48,4	33,5	46,2
Rychnov n. Kn.	5 143	12 316	4 939	11 856	16,6	2,9	56,5	48,5	26,8	48,6
Trutnov	4 077	25 875	3 860	25 031	9,7	1,8	46,4	46,7	43,9	51,5
Vrchlabí	2 564	14 051	2 440	13 542	12,5	1,6	50,3	52,2	37,2	46,1

Dalším indikátorem z oblasti trhu práce jsou **počty pracovních příležitostí** ve venkovském a městském prostoru. Jde o zjednodušenou podobu výpočtu, kdy za pracovní příležitost považujeme obsazená pracovní místa, nezabýváme se počtem volných pracovních míst, kdy údaj není v této územní podrobnosti dostatečně spolehlivý.

Počet pracovních míst byl zjišťován při SLDB 2001 na základě informace o trvalém bydlišti a místě pracoviště občana. K počtu obyvatel, kteří na příslušném území trvale (u cizinců dlouhodobě) bydlí a zároveň v něm pracují, se připočítávají ti, kteří bydlí mimo toto území, ale pracují v něm a naopak se odečítají ti, kteří na území bydlí, ale za prací vyjíždějí mimo jeho hranice. Pro zajištění srovnatelnosti různých velkých správních obvodů jsme údaje přepočítali na 1 000 zaměstnaných bydlících na daném území. Hodnoty nad 1 000 říkají, že na daném území je přebytek pracovních příležitostí nad počtem zaměstnaných (saldo dojížděky za prací je kladné).

Z celkového počtu pracovních míst v kraji se jich ve venkovském prostoru nachází jedna šestina, zatímco zaměstnaných osob bydlí ve venkovském prostoru kraje čtvrtina. Tento nesoulad se řeší dojížděkou do zaměstnání z venkovských do městských obcí.

Pro všechny správní obvody Královéhradeckého kraje je ve venkovském prostoru typické záporné saldo dojížděky za prací tedy nižší počet obsazených pracovních míst než je počet zaměstnaných osob bydlících v daném obvodě. Nejnižší hodnotu nabyl ukazatel ve správním obvodě Náchod (necelých 500 osob), nejvyšší ve správním obvodě Broumov (necelých 900 osob). V městském prostoru kraje je situace zcela odlišná. V jedenácti správních obvodech kraje byla hodnota ukazatele vyšší než 1 000, tedy přebytek pracovních příležitostí nad počtem zaměstnaných. Jen čtyři správní obvody v městském prostoru (Kostelec nad Orlicí, Nová Paka, Broumov a Nové Město nad Metují) vykázaly záporné saldo dojížděky za prací.

Obdobně jako jsme počítali strukturu zaměstnaných (bydlících na příslušném území) můžeme počítat i strukturu obsazených pracovních míst podle odvětví. Podrobné údaje uvádí tabulka 2.4.4. Z ní vyplývá jednoznačná převaha pracovních míst v primárním sektoru ve venkovském prostoru a naopak v terciárním sektoru v prostoru městském. V sekundárním sektoru převažují pracovní místa ve venkovském prostoru nad městským jen ve třetině správních obvodů kraje. Nejvýraznější rozdíl mezi oběma prostory byl zaznamenán v správním obvodě Nové Město nad Metují (v sekundárním sektoru 23,3 procentních bodů ve prospěch městského prostoru).

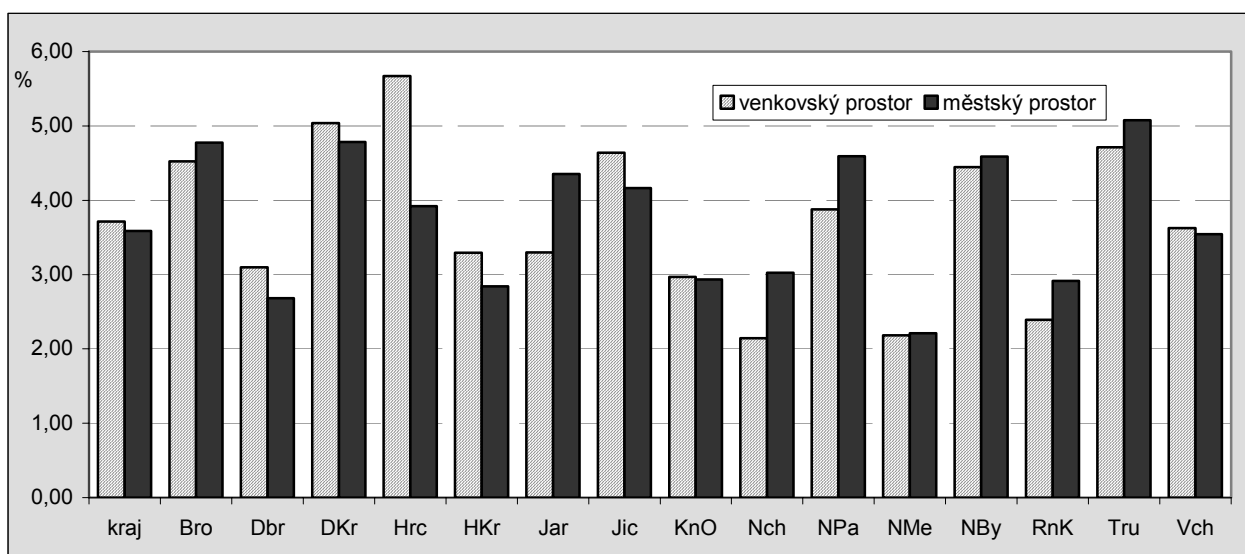
Nezaměstnanost je celospolečenský problém, ale v porovnání s ostatními regiony je postavení Královéhradeckého kraje spíše příznivé, neboť patříme dlouhodobě mezi kraje s nižší úrovní nezaměstnanosti. K analýze nezaměstnanosti v podrobném územním pohledu jsou použity údaje o registrované nezaměstnanosti na základě evidence úřadů práce. Míra nezaměstnanosti ve venkovském i městském prostoru je počítána jako podíl registrovaných uchazečů o zaměstnání a počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001. Od poloviny roku 2004 vychází výpočet nezaměstnanosti z dosažitelných uchazečů, kteří mohou bezprostředně nastoupit do nového zaměstnání při nabídce nového vhodného pracovního místa (za dosažitelné se nepovažují uchazeči v pracovní neschopnosti, v rekvalifikaci, na mateřské dovolené, vykonávající krátkodobé zaměstnání a ve vazbě nebo ve výkonu trestu).

V posledních letech počty uchazečů o zaměstnání a tedy i míra nezaměstnanosti v kraji klesaly. Ke konci roku 2008 činila (počítáno na ekonomicky aktivní ze SLDB 2001) v kraji 5,04 % a v mezikrajském srovnání byla druhá nejnižší.

Ve většině správních obvodů kraje nezaměstnanost ve venkovském prostoru převyšovala úroveň v prostoru městském. To souvisí s celkově horší situací na trhu práce na venkově, kde je omezená nabídka volných pracovních míst, horší dopravní obslužnost, nižší flexibilita obyvatel a nižší vzdělanostní úroveň. Z patnácti správních obvodů kraje ve čtyřech z nich (Jaroměř, Náchod, Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou) je nezaměstnanost v městském prostoru vyšší než ve venkovském. Největší rozdíl v úrovni nezaměstnanosti byl ve správním obvodě Hořice, ve venkovském prostoru byla nezaměstnanost o více než tři procentní body vyšší než v prostoru městském (viz tab. 2.4.1).

Pro bližší dokreslení situace na trhu práce je v mapové příloze zařazen kartogram s mírou nezaměstnanosti v obcích Královéhradeckého kraje v členění na venkovský a městský prostor. Z kartogramu je zřejmé, že ve venkovském prostoru se táhne pás od jihozápadu k severovýchodu kraje, kde je nezaměstnanost v obcích vyšší oproti zbytku kraje, s malými výjimkami především v oblasti Orlických hor. V městském prostoru nelze podobnou jednodílnou oblast vyzorovat. V tomto prostoru se s největší nezaměstnaností potýkají obce v severní části kraje v oblasti Krkonoš (Žacléř, Mladé Buky, Úpice), na západě kraje (Vysoké Veselí, Miletín, Stará Paka, Kopidlno) a v oblasti Orlických hor (Rokytnice v Orlických horách).

Graf 11 Podíl uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

Ve všech správních obvodech kraje došlo od posledního sčítání k určitým změnám počtu obyvatel, čímž je hodnota ukazatele více či méně zkreslená. Pro eliminaci těchto skutečností a pro rozšíření pohledu na problematiku nezaměstnanosti jsme proto použili poměr aktuálního počtu uchazečů o zaměstnání k aktuálnímu počtu obyvatel ve věku předpokládané ekonomické aktivity. Výpočet je proveden s vědomím, že mezi obyvatelstvem ve věku 15 – 64 let je zahrnuto určité procento ekonomicky neaktivních osob (např. studenti, osoby na rodičovské dovolené, důchodci apod.).

Na úrovni správních obvodů Královéhradeckého kraje se výše uvedený způsob výpočtu nezaměstnanosti nijak výrazně neprojevil. Absolutní hodnota je samozřejmě nižší vzhledem k vyšší hodnotě ve jmenovateli zlomku. Ve venkovském prostoru rozdíly ve výpočtu nezaměstnanosti, z ekonomicky aktivních zjištěných při SLDB 2001 nebo z počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let ke noci roku 2008, mají vliv na pořadí správních obvodů zcela minimální a jedná se o posun pořadí o jednu příčku u šesti správních obvodů. Správní obvod s nejvyšší nezaměstnaností Hořice zůstává, nejnižší hodnota byla v SO ORP Náchod (podle míry

nezaměstnanosti v SO ORP Nové Město nad Metují, podle tohoto způsobu výpočtu 2. nejnížší hodnota). V městském prostoru se nejvýraznější rozdíl mezi oběma metodami výpočtu projevil pouze v pořadí SO ORP Dvůr Králové nad Labem, kde došlo k posunu na druhou příčku z příčky páté.

Podrobná evidence o uchazečích o zaměstnání umožňuje další pohledy na **strukturu nezaměstnaných**. Z **hlediska pohlaví** se liší v absolutní hodnotě i porovnáním venkovského a městského prostoru. Dlouhodobě je míra nezaměstnanosti vyšší u žen než u mužů. Ke konci roku 2008 dosahoval rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti mužů a žen v kraji ve venkovském prostoru 2,35 procentního bodu a v městském prostoru 0,89 procentního bodu. Z pohledu správních obvodů kraje se rozdíly v míře nezaměstnanosti mužů a žen pohybují ve venkovském prostoru od nejnížší hodnoty 0,77 procentního bodu (v SO ORP Broumov) po nejvyšší 5,27 procentního bodu (ve SO ORP Nová Paka). V městském prostoru jsou rozdíly menší, největší byl v SO ORP Nový Bydžov (4,56 procentního bodu) a nejmenší v SO ORP Náchod (0,36 procentního bodu). V jediném správním obvodě Vrchlabí byla nezaměstnanost v městském prostoru u žen nižší než u mužů (o necelý procentní bod).

Míra nezaměstnanosti překročila 10% hranici ve venkovském prostoru v jediném správním obvodě Hořice a 9% hranici v dalších dvou správních obvodech (Dvůr Králové nad Labem a Jičín) a to vždy v kategorii žen. V městském prostoru nenabyla nezaměstnanost v kraji ani u jednoho pohlaví hodnotu vyšší než 9 procent.

Tab. 2.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

v %

	Míra nezaměstnanosti				Podíly vybraných skupin uchazečů o zaměstnání na uchaz. celkem					
	muži		ženy		dosažitelní		ženy		osoby se zdravotním postižením	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	4,57	4,44	6,91	5,33	95,7	95,5	53,7	50,7	17,9	15,8
v tom správní obvody:										
Broumov	6,25	5,63	7,01	7,54	98,7	94,2	45,1	53,3	16,3	8,9
Dobruška	3,61	2,85	6,16	4,46	95,1	96,4	58,0	56,4	18,8	21,0
Dvůr Králové n. L.	5,63	5,45	9,78	7,58	95,9	96,5	57,2	53,8	18,4	15,0
Hořice	7,18	4,74	10,21	6,26	97,5	96,9	50,8	53,0	12,7	15,3
Hradec Králové	4,16	3,57	6,28	3,94	95,3	94,9	54,4	49,5	20,4	17,7
Jaroměř	4,35	5,63	5,54	6,48	92,0	96,3	47,9	48,3	17,2	12,6
Jičín	5,20	4,92	9,16	6,68	95,4	97,4	56,3	53,2	22,6	16,2
Kostelec nad Orlicí	3,99	3,47	5,31	4,83	96,8	95,4	50,8	52,3	16,2	13,5
Náchod	2,83	3,92	3,80	4,28	91,5	93,6	49,8	48,6	15,0	15,5
Nová Paka	3,44	5,71	8,72	7,39	98,2	97,9	66,1	51,6	12,5	12,8
Nové Město n. Met.	2,35	2,55	4,34	3,46	94,4	91,6	57,7	53,6	19,7	13,9
Nový Bydžov	5,24	4,36	8,62	8,92	96,6	94,6	56,3	63,9	12,3	16,2
Rychnov n. Kn.	2,65	3,27	4,78	4,85	95,7	95,6	58,3	55,5	19,6	16,8
Trutnov	6,62	6,59	7,81	7,38	95,5	96,5	48,6	49,6	16,1	16,2
Vrchlabí	4,35	5,18	6,38	4,30	97,4	94,7	53,8	41,8	22,1	16,2

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že rozdíly v podílu **dosažitelných uchazečů** ve venkovském a městském prostoru, nejsou z hlediska kraje velké. Z pohledu správních obvodů zaznamenal nejvyšší rozdíl SO ORP Broumov (4,5 procentního bodu). Ve dvou správních obvodech (Náchod ve venkovském prostoru a Nové Město nad Metují v městském prostoru) dosáhl podíl dosažitelných uchazečů ze všech uchazečů o zaměstnání jen hodnotu málo přes 90 %.

Podíl **osob se zdravotním postižením** na celkovém počtu uchazečů byl ve venkovském prostoru v krajském průměru vyšší než v prostoru městském (o 2,1 procentního bodu). Z hlediska správních obvodů byl zjištěn největší rozdíl v kraji v SO ORP Broumov (7,5 procentního bodu). V šesti správních obvodech kraje byl podíl osob se zdravotním postižením vyšší v městském než ve venkovském prostoru. Nejvyšší podíl ve venkovském prostoru byl ve správních obvodech Jičín, Vrchlabí a Hradec Králové, kde překročil pětinu z uchazečů o zaměstnání, takto vysoký podíl v městském prostoru byl jen ve správním obvodě Dobruška.

Z následující tabulky je patrné, že dále se budeme věnovat **uchazečům o zaměstnání podle věku**. Ve věkové skupině do 25 let je podíl uchazečů na úrovni kraje rozdílný o 1,1 procentního bodu ve prospěch městského prostoru. Ve dvou třetinách správních obvodů kraje podíl v městském prostoru převyšuje podíl v prostoru venkovském. Největší rozdíl byl zaznamenán v SO ORP Nové Město nad Metují (7,5 procentního bodu ve prospěch venkovského prostoru), kde byl zároveň i nejvyšší podíl v celém venkovském prostoru kraje. V městském prostoru měl největší podíl mladých do 25 let správní obvod Kostelec nad Orlicí. Naopak problémy se zaměstnáváním mladých lidí a absolventů se daří nejlépe řešit ve správním obvodě Jičín (ve venkovském i městském prostoru) a Dvůr Králové nad Labem (ve venkovském prostoru).

Tab. 2.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2008

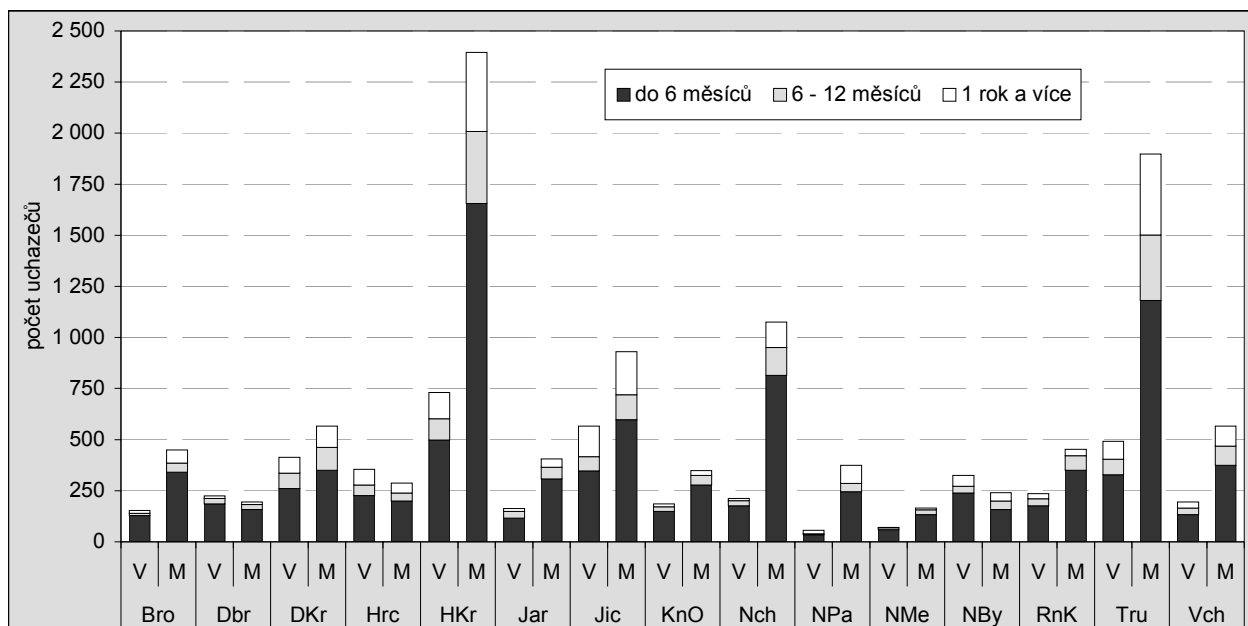
Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Podíl vybraných skupin uchazečů o zam. na uchaz. celkem (%)								Průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání (dny)	
	osoby ve věku				podle délky evidence na ÚP					
	do 25 let		50 a více let		do 6 měsíců		1 rok a více		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
Kraj celkem	18,4	19,5	30,7	28,9	69,8	69,0	16,3	16,3	302	304
v tom správní obvody:										
Broumov	19,6	21,3	33,3	22,4	83,7	75,6	9,2	14,4	151	247
Dobruška	17,4	21,0	31,7	32,3	83,0	81,0	4,9	6,7	133	129
Dvůr Králové n. L.	15,9	15,3	33,3	36,3	62,8	61,7	19,1	18,5	330	347
Hořice	18,4	17,4	28,8	28,2	64,1	69,3	21,8	17,1	360	351
Hradec Králové	21,9	19,9	29,1	28,6	68,1	69,1	17,5	16,1	301	292
Jaroměř	20,2	20,9	26,4	23,4	71,2	75,9	9,2	10,1	156	183
Jičín	13,8	15,6	33,7	33,2	61,0	64,3	26,5	22,7	489	403
Kostelec nad Orlicí	24,9	23,6	30,8	26,4	80,5	79,9	7,0	6,9	138	140
Náchod	20,2	22,5	24,4	26,1	82,6	75,8	5,6	11,6	150	198
Nová Paka	17,9	21,9	21,4	29,4	60,7	65,5	30,4	23,5	548	405
Nové Město n. Met.	26,8	19,3	28,2	24,7	83,1	80,1	4,2	6,0	131	136
Nový Bydžov	15,7	22,4	31,7	27,8	73,5	65,6	16,6	17,4	267	320
Rychnov n. Kn.	18,3	21,5	33,2	21,5	74,9	77,4	10,2	6,6	198	167
Trutnov	18,5	18,9	27,8	29,4	66,5	62,3	17,9	20,8	398	422
Vrchlabí	15,9	16,0	39,0	37,0	68,2	66,0	14,9	17,5	285	304

Ve věkové skupině nezaměstnaných nad 50 let jsou rozdíly mezi venkovským a městským prostorem trochu vyšší než ve věkové skupině do 25 let. Z hlediska kraje byl podíl o 1,8 procentního bodu vyšší ve prospěch venkovského prostoru. Z hlediska správních obvodů se rozdíly mezi venkovským a městským prostorem pohybují od 11,7 procentního bodu (SO ORP Rychnov nad Kněžnou) až po 0,5 procentního bodu (SO ORP Jičín) v obou případech ve prospěch venkovského prostoru.

Kvalitu trhu práce charakterizuje i **doba**, po kterou je **uchazeč v evidenci úřadu práce**. Pokud doba evidence překročí 1 rok, mluvíme o tzv. dlouhodobé nezaměstnanosti, která je provázena i dalšími sociálními problémy. Z hlediska krajského průměru byla v této pozici dlouhodobě nezaměstnaného k 31.12. 2008 téměř šestina uchazečů jak ve venkovském tak i v městském prostoru. Ve správních obvodech nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných byl v Nové Pace a naopak nejnižší v Novém Městě nad Metují (platilo současně pro venkovský i městský prostor).

Graf 12 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2008

Ukazatel **průměrné délky evidence uchazečů o zaměstnání** vyjadřuje rychlost návratu osob, které ztratily zaměstnání, do pracovního procesu. Průměrná délka v kraji dosahuje ve venkovském prostoru 302 dny a v městském prostoru 304 dny, tedy rozdíly v obou prostorech jsou zcela minimální. V devíti správních obvodech v kraji délka evidence v městském prostoru převyšovala tu ve venkovském prostoru. Největší rozdíl zaznamenal správní obvod Nová Paka, kde evidence uchazečů o zaměstnání ve venkovském prostoru byla o 142 dnů delší než v prostoru městském. Naopak nejmenší rozdíl v délce evidence byl ve správním obvodě Kostelec nad Orlicí (o 2 dny delší v městském než ve venkovském prostoru).

V absolutní hodnotě se ve venkovském prostoru celková průměrná doba evidence uchazeče o zaměstnání pohybuje od 548 dní (ve správním obvodě Nová Paka) po 131 dnů (v Novém Městě nad Metují), v městském prostoru od 422 dní (ve správním obvodě Trutnov) po 129 dní (v Dobrušce).

Dalším důležitým ukazatelem kvality a absorpční schopnosti trhu práce je počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo (viz tabulka 2.4.1). Hodnota tohoto ukazatele je v průměru za kraj vyšší ve venkovském prostoru než v městském. Rozdíly mezi jednotlivými správními obvody kraje jsou však značné. V jediném správním obvodě (Jaroměř) je počet uchazečů připadajících na jedno volné místo vyšší v městském než ve venkovském prostoru a v nejmenším správním obvodu Nová Paka nabyly hodnoty nula, neboť k 31. 12. 2008 v tomto obvodu ve venkovském prostoru nebyl žádný uchazeč o zaměstnání. V ostatních správních obvodech byla vyšší hodnota tohoto ukazatele ve venkovském než v městském prostoru. Nejvýraznější rozdíl byl ve správním obvodě Broumov, kde připadlo o 38 uchazečů o zaměstnání na jedno pracovní místo více ve venkovském než městském prostoru.

Pro **hodnocení trhu práce** v období let 2000 až 2008 máme k dispozici srovnatelné časové řady za nezaměstnanost v potřebném územním detailu. Tabulka 2.4.1 obsahuje porovnání míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2000 a k 31. 12. 2008. Z tabulky je zřejmé, že mezi koncovými body časové řady došlo v průměru v kraji ke snížení nezaměstnanosti, v městském prostoru byl pokles rychlejší než ve venkovském. Z hlediska správních obvodů došlo k poklesu nezaměstnanosti ve venkovském i městském prostoru v devíti správních obvodech. Ostatní správní obvody doznaly nárůstu, nejvýraznější byl ve venkovském prostoru ve správním obvodě Hořice (1,74 procentního bodu) a v městském prostoru ve správním obvodě Nová Paka (1,08 procentního bodu).

2.5. Bydlení, bytová výstavba

Pro zjištění rozdílů mezi venkovským a městským prostorem v oblasti bydlení byly využity především výsledky sčítání lidu, domů a bytů v letech 1991 a 2001, které umožňují porovnat nejen rozsah a strukturu domovního a bytového fondu, ale i kvalitativní ukazatele jako je např. technické vybavení bytu či jeho velikost. Aktuální informace o nové bytové výstavbě poskytuje agregace dat o jednotlivých dokončených budovách a bytech.

Bytový fond venkovského prostoru Královéhradeckého kraje se za posledních 8 let rozrostl o 3 871 bytů, což představovalo průměrně ročně 3,1 bytů na 1 000 obyvatel, a v městském prostoru to bylo 2,6 bytů na 1 000 obyvatel. Nejvyšší intenzita bytové výstavby byla zaznamenána ve správních obvodech Dobruška (5,1 bytu na 1 000 obyvatel), Hradec Králové a Vrchlabí. Naproti tomu relativně nejméně nových bytů bylo průměrně ročně dokončeno zejména v SO ORP Broumov, Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov.

Průměrná obytná plocha těchto dokončených bytů ve venkovském prostoru představovala téměř 80 m² a byla o 14,6 % vyšší než v městském prostoru. Nad hodnotou venkova kraje byla průměrná obytná plocha v sedmi správních obvodech, z nichž nejvyšší byla vykázána ve správních obvodech Nové Město nad Metují (99,2 m²), Jičín a Nový Bydžov. Nejnižší obytnou plochu měly byty dokončené v SO ORP Dobruška a Broumov.

Tab. 2.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu v Královéhradeckém kraji

	Dokončené byty 2001 - 2008 (roční průměr)				Domovní a bytový fond podle SLDB 2001					
	na 1 000 obyvatel		průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)		průměrná obytná plocha trvale obydleného bytu (m ²)		byty v rodinných domech z celk. počtu trvale obydlených bytů (%)		průměrné stáří trvale obydlených domů (roky)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	3,1	2,6	78,8	64,2	57,5	48,9	84,1	39,3	48,4	48,3
v tom správní obvody:										
Broumov	1,2	1,1	63,0	51,1	54,8	47,6	70,9	35,8	61,4	59,3
Dobruška	5,1	2,9	62,1	62,8	58,0	49,0	83,8	41,4	48,3	47,8
Dvůr Králové n. L.	1,6	1,4	80,6	77,4	55,2	49,7	78,1	46,6	54,4	51,3
Hořice	1,9	1,6	77,2	54,4	59,3	53,8	86,9	57,0	47,8	47,2
Hradec Králové	4,6	3,0	86,3	70,0	61,1	48,0	88,4	30,9	45,6	45,7
Jaroměř	2,4	2,5	79,9	50,7	57,6	48,9	88,8	33,8	50,3	54,1
Jičín	2,8	3,1	91,0	67,8	57,6	52,4	88,1	49,2	50,2	48,4
Kostelec nad Orlicí	3,2	2,6	68,1	58,0	57,5	50,6	86,6	50,3	46,4	47,8
Náchod	3,6	2,1	76,1	62,5	56,3	49,3	89,2	46,9	46,6	49,0
Nová Paka	3,3	2,6	69,5	65,6	55,4	53,0	87,5	62,6	48,0	46,0
Nové Město n. Met.	2,8	2,7	99,2	55,6	59,6	50,6	91,7	45,5	45,4	41,4
Nový Bydžov	1,8	2,0	89,2	61,4	58,8	53,2	87,7	65,5	45,6	49,5
Rychnov n. Kn.	2,1	1,7	73,3	74,5	56,9	47,1	84,0	39,4	44,9	44,1
Trutnov	2,9	2,3	66,9	54,3	51,4	46,0	66,5	30,5	51,5	52,0
Vrchlabí	4,5	4,6	80,2	60,0	58,4	49,3	82,1	35,3	49,5	47,8

Intenzitu bytové výstavby v obcích kraje venkovského a městského prostoru názorně zobrazuje kartogram v barevné příloze. Podle rozmístění dokončených bytů se ve venkovském prostoru nejvíce stavělo v zázemí krajského města Hradce Králové a okresních měst Jičína, Rychnova nad Kněžnou i Náchoda a v atraktivních horských oblastech Orlických hor a Krkonoš.

Domovní fond v celém kraji i České republice značně ovlivnila bytová výstavba poválečného období. Ve městech zaznamenala velký rozmach výstavba bytových sídlišť, od konce padesátých let až do roku 1989 především panelových. Na venkově se v tomto období stavěly především rodinné domy svépomocí, ale při naplňování představy přiblížení venkova městům se i zde stavěly bytové domy včetně panelových.

Na základě výsledků SLDB 2001 můžeme hodnotit zástavbu venkovského prostoru, kde převažují rodinné domy. V Královéhradeckém kraji jako celku nebyl zjištěn u průměrného stáří trvale obydlených domů mezi venkovským a městským prostorem rozdíl, což zejména ovlivnilo stáří domovního fondu největšího SO ORP Hradec Králové. Mladší domovní fond na venkově než v městském prostoru byl zaznamenán ve správních obvodech Trutnov, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Jaroměř a Nový Bydžov. Ve zbývajících devíti bylo vyšší průměrné stáří domů na venkově, z nichž zejména v SO ORP Nové Město nad Metují (o 4,0 p. b.), Dvůr Králové nad Labem (o 3,1 p. b.) a Broumově (o 2,1 p. b.). Podíl bytů v rodinných domech se v jednotlivých správních obvodech kraje pohyboval od 66,5 % v SO ORP Trutnov po 91,7 % v SO ORP Nové Město nad Metují.

Ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje bylo podle výsledků sčítání v roce 2001 zjištěno průměrné **stáří domů** na 48,4 let, nejstarší pak ve správním obvodě Broumov a nejmladší ve správním obvodě Rychnov nad Kněžnou. Porovnáme-li průměrné stáří domů oproti městskému, je téměř shodné. Ovšem z pohledu správních obvodů vidíme, že tomu tak bylo jen ve správních obvodech Hradec Králové, Trutnov, Hořice a Dobruška. Výrazně starší domovní fond ve venkovském prostoru oproti městskému byl zaznamenán ve správních obvodech Nové Město nad Metují (4,0 p. b.), Dvůr Králové n. L. (3,1 p. b.) a Broumov (2,1 p. b.). Převaha starší domovní zástavby v městském prostoru pak byla zejména ve správních obvodech Nový Bydžov (3,9 p. b.) a Jaroměř (3,8 p. b.).

Vysoký podíl rodinných domů ve struktuře venkovské zástavby vede k tomu, že počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel je ve venkovském prostoru vždy vyšší než v městském. Následující tabulka podává přehled o vývoji počtu domů mezi dvěma posledními sčítáními v letech 2001 oproti roku 1991. Domovní fond venkovského prostoru v roce 2001 poklesl oproti roku 1991 a tento vývoj byl zaznamenán v deseti z 15 správních obvodů, nejvíce v SO ORP Hořice. V tomto období vzrostl i relativní počet neobydlených domů, zejména na venkově, a to o 20 domů na 1 000 obyvatel.

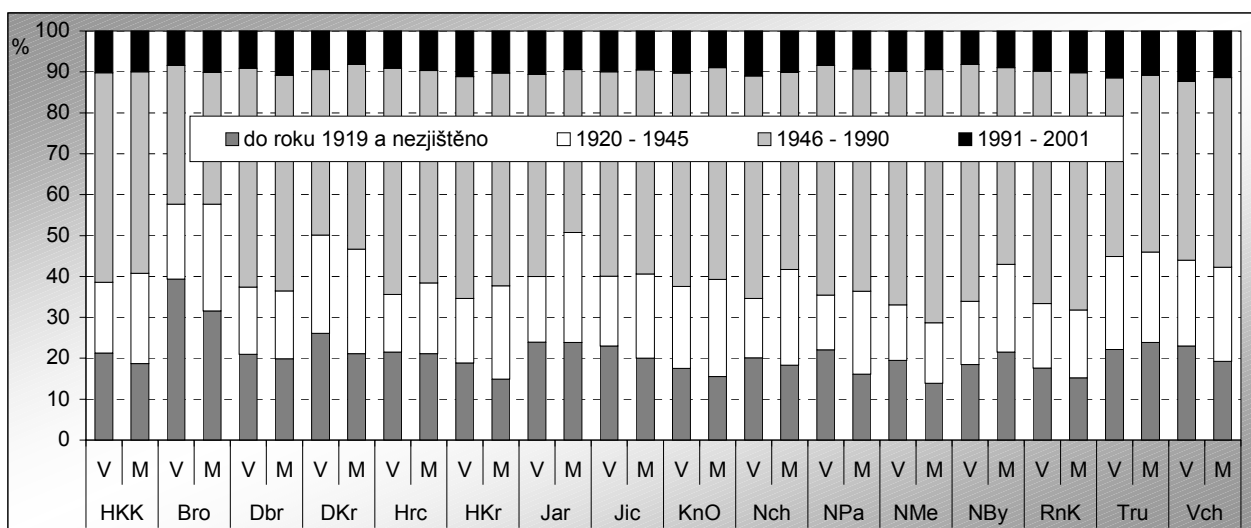
Tab. 2.5.2 Domovní fond v Královéhradeckém kraji v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené domy na 1 000 obyvatel				z hodnoty 2001		Neobydlené domy na 1 000 obyvatel			
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rodinné domy (%)		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	273	151	-4	5	94,5	82,1	113	25	20	5
v tom správní obvody:										
Broumov	249	149	4	7	89,3	75,4	99	36	16	10
Dobruška	270	158	-4	-1	93,4	80,8	119	28	26	-2
Dvůr Králové n. L.	264	171	-4	9	92,2	83,5	109	16	17	5
Hořice	291	210	-12	5	95,2	88,8	148	43	25	6
Hradec Králové	272	123	-3	7	96,0	80,6	78	15	9	1
Jaroměř	278	135	-2	-	96,0	76,2	100	16	14	2
Jičín	306	184	-9	1	96,1	85,9	209	50	51	15
Kostelec nad Orlicí	276	186	4	3	95,1	87,2	74	32	8	6
Náchod	285	169	-5	4	95,9	85,3	151	31	29	7
Nová Paka	295	212	11	10	94,1	91,1	181	60	71	22
Nové Město n. Met.	275	161	-7	7	96,5	84,3	86	18	14	1
Nový Bydžov	284	230	-6	-6	96,2	90,2	116	51	14	7
Rychnov n. Kn.	260	150	-6	-2	94,1	83,9	97	31	18	9
Trutnov	234	127	-	6	88,5	73,2	73	15	8	6
Vrchlabí	256	146	3	10	92,7	75,1	72	14	23	2

Vysoké zastoupení domů využívaných k rekreaci, tzv. druhé bydlení na venkově, vede k tomu, že počet **neobydlených domů** v relativním vyjádření na 1 000 obyvatel výrazně převyšuje hodnoty ve městech, zvláště je to patrné v malých obcích a známých rekreačních lokalitách. Nejvíce neobydlených domů na 1 000 obyvatel měly správní obvody Jičín, Nová Paka, Náchod a Hořice. S tím souvisí jistě i stáří domů.

Graf 13 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v Královéhradeckém kraji v roce 2001

Podíváme-li se na **bytový fond**, je situace podle základních ukazatelů na venkově a ve městě odlišná od ukazatelů domovního fondu. Ve všech správních obvodech připadá na 1 000 obyvatel na venkově méně trvale obydlených bytů než v městském prostoru, což je dáno zejména větším průměrným počtem členů v nich žijících domácností. Tento rozdíl ale není tak výrazný vzhledem k velkému množství bytů v obou prostorech.

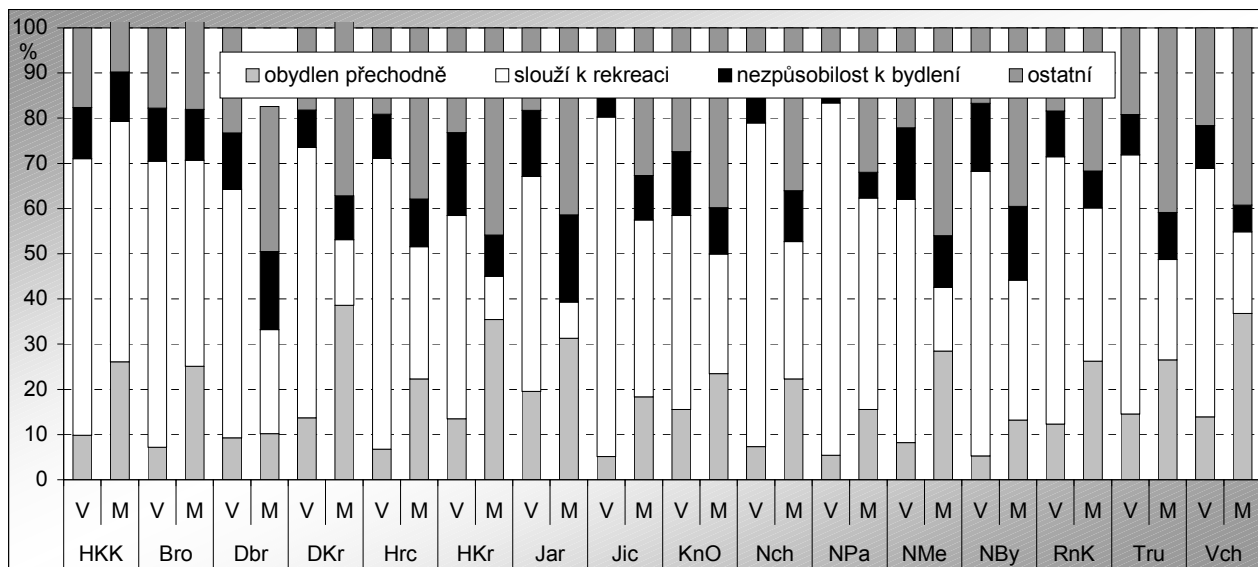
Tab. 2.5.3 Bytový fond v Královéhradeckém kraji v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel				Neobydlené byty na 1 000 obyvatel				Byty sloužící k rekreaci z celkového počtu bytů v roce 2001 (%)	
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	356	377	3	16	124	46	26	16	15,8	2,7
v tom správní obvody:										
Broumov	360	379	13	22	108	56	11	11	14,6	5,8
Dobruška	355	367	9	19	131	46	35	8	14,9	2,6
Dvůr Králové n. L.	359	377	1	13	121	37	23	16	15,1	1,3
Hořice	358	361	1	12	161	66	34	22	20,0	4,5
Hradec Králové	349	382	2	21	87	34	14	14	9,0	0,8
Jaroměř	359	369	3	3	113	45	23	2	11,4	0,9
Jičín	366	373	0	9	219	75	56	27	28,1	6,6
Kostelec nad Orlicí	355	372	5	20	84	48	14	16	8,2	3,0
Náchod	363	377	-6	10	162	53	35	18	22,1	3,7
Nová Paka	365	366	19	7	195	80	79	36	27,2	8,4
Nové Město n. Met.	353	373	3	21	96	40	21	9	11,5	1,4
Nový Bydžov	345	367	2	4	123	66	15	12	16,5	4,7
Rychnov n. Kn.	351	371	9	20	111	50	26	13	14,2	4,0
Trutnov	364	384	7	15	89	34	18	10	11,2	1,8
Vrchlabí	352	378	6	18	91	45	30	21	11,3	1,9

Při posledním sčítání byly také sečteny byty sloužící k rekreaci a jejich podíl v Královéhradeckém kraji činil ve venkovském prostoru 15,8 %, což bylo o 13,1 procentních bodů více než v městském prostoru. Nejvyšší podíl těchto bytů najdeme ve všech správních obvodech okresu Jičín a v SO ORP Náchod.

Graf 14 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v Královéhradeckém kraji v roce 2001

Rozhodující podíl bytového fondu podle SLDB 2001 tvořily byty v domech postavené či zmodernizované v letech 1946 až 1990 na venkově i v městském prostoru. Na venkově převažoval podíl bytů v domech postavených do roku 1919 a v období 1991 až 2001 ve srovnání s městským prostorem Královéhradeckého kraje. Ve venkovských obcích správních obvodů bylo nejvíce bytů v domech postavených do roku 1919 ve správním obvodě Broumov (více než třetina), v období 1920 - 1945 v SO ORP Dvůr Králové nad Labem, v období 1946 - 1980 ve správním obvodě Nové Město nad Metují, v období 1981 - 1990 v SO ORP Rychnov nad Kněžnou a v letech 1991 až 2001 ve správním obvodě Trutnov.

Tab. 2.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Trvale obydlené byty v domech s obdobím výstavby (rekonstrukce) domu									
	do roku 1919		1920 - 1945		1946 - 1980		1981 - 1990		1991 - 2001	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	17,8	12,0	15,6	16,0	41,5	46,9	13,9	15,5	9,9	8,5
v tom správní obvody:										
Broumov	34,3	27,5	16,9	17,5	28,4	31,1	10,5	14,8	7,9	8,2
Dobruška	16,7	10,5	14,4	11,1	42,8	49,7	15,4	14,8	9,6	13,0
Dvůr Králové n. L.	23,8	19,0	21,8	22,2	34,4	40,2	9,7	9,4	8,5	8,2
Hořice	17,6	15,0	12,7	12,4	44,3	47,5	14,5	13,9	10,0	10,6
Hradec Králové	15,2	6,9	14,3	16,6	44,3	52,1	14,6	16,3	10,2	7,0
Jaroměř	19,9	20,1	15,8	16,0	41,0	36,6	13,2	16,7	9,1	7,8
Jičín	19,4	14,1	15,5	16,3	39,7	42,6	14,5	16,3	9,9	10,1
Kostelec nad Orlicí	14,3	8,3	17,8	15,9	42,0	51,3	15,4	14,1	9,1	9,7
Náchod	16,1	12,0	14,2	17,9	44,6	45,5	13,5	14,0	10,3	10,0
Nová Paka	19,3	12,3	12,0	16,5	44,6	41,6	13,8	21,3	9,0	7,9
Nové Město n. Met.	15,0	9,1	12,1	11,6	46,5	50,8	15,0	19,0	9,5	7,9
Nový Bydžov	14,0	15,3	13,3	19,5	45,7	40,0	14,7	13,8	8,9	9,3
Rychnov n. Kn.	13,4	7,2	13,8	10,0	45,5	51,1	16,5	18,8	9,9	12,1
Trutnov	18,9	16,6	18,1	14,8	38,5	45,1	11,3	15,5	12,2	7,4
Vrchlabí	22,2	13,3	19,3	15,6	32,7	47,8	14,2	13,7	10,7	8,4

Srovnáme-li základní charakteristiky bytů ve venkovském prostoru kraje, tak najdeme vždy vyšší hodnoty než v městském prostoru, což je obecně dáno charakterem zástavby převážně rodinnými domy na venkově, kde bydlí více osob a byty mají větší celkovou i obytnou plochu.

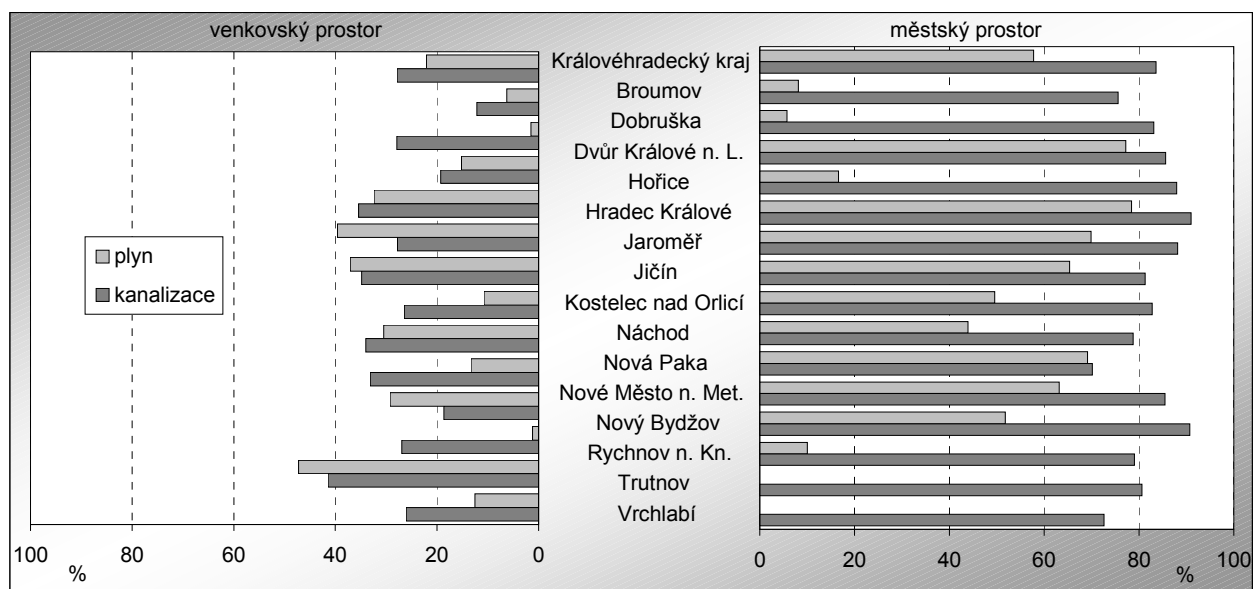
Tab. 2.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení v Královéhradeckém kraji k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Průměrné hodnoty na 1 byt								Obytná plocha na osobu (m ²)	
	počet osob		celková plocha (m ²)		obytná plocha (m ²)		počet obytných místností 8 m ² a více			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	2,8	2,6	87,4	74,0	56,8	48,4	3,0	2,6	20,5	18,5
v tom správní obvody:										
Broumov	2,8	2,6	83,9	71,5	53,9	47,1	2,8	2,5	19,4	18,2
Dobruška	2,8	2,7	89,4	75,0	57,6	48,8	2,9	2,7	20,8	18,2
Dvůr Králové n. L.	2,8	2,6	83,9	74,6	54,1	49,1	2,8	2,7	19,6	18,8
Hořice	2,8	2,7	89,9	82,8	58,7	53,7	3,1	2,9	21,2	19,9
Hradec Králové	2,8	2,6	90,7	72,1	60,1	47,3	3,2	2,6	21,1	18,3
Jaroměř	2,8	2,7	87,9	72,9	56,9	48,2	3,0	2,6	20,6	18,1
Jičín	2,7	2,7	87,6	79,0	57,3	52,1	3,0	2,8	21,2	19,5
Kostelec nad Orlicí	2,8	2,6	87,5	76,7	56,8	50,3	3,0	2,8	20,4	19,0
Náchod	2,7	2,6	87,5	75,1	55,4	48,9	2,9	2,6	20,2	18,8
Nová Paka	2,7	2,7	83,7	80,6	54,4	52,8	2,9	2,9	20,0	19,4
Nové Město n. Met.	2,8	2,7	91,0	77,1	58,8	50,2	3,1	2,7	20,8	18,8
Nový Bydžov	2,8	2,7	87,2	78,2	57,8	51,7	3,1	2,7	20,5	19,0
Rychnov n. Kn.	2,8	2,7	88,0	73,0	56,4	46,8	2,9	2,6	20,2	17,6
Trutnov	2,7	2,6	79,5	70,1	51,0	45,6	2,7	2,5	18,9	17,6
Vrchlabí	2,8	2,6	89,7	74,0	57,6	48,5	2,9	2,6	20,3	18,6

Technická vybavenost bytů venkovského prostoru Královéhradeckého kraje měřená plynofikací a napojením na veřejnou kanalizaci je typickým ukazatelem rozdílů v porovnání s městským prostorem. Zatímco na venkově bylo v roce 2001 na plyn napojeno 22,1 % bytů a na kanalizaci 57,8 % bytů, v městském prostoru to bylo 27,9 %, resp. 83,6 %. Pokud se podíváme na rozdíly venkovského prostoru uvnitř kraje, tak míra plynofikace byla nejvyšší ve správních obvodech Nový Bydžov, Hradec Králové a Jaroměř a nejnižší ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Dobruška a Broumov. Největší podíl bytů napojených na veřejnou kanalizaci měly správní obvody Nový Bydžov, Hořice a Jaroměř a nejmenší pak správní obvody Broumov a Vrchlabí.

Graf 15 Podíl trvale obydlených bytů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001

Za posledních osm let bylo v Královéhradeckém kraji dokončeno více než 12 tisíc bytů, z toho ve venkovském prostoru téměř třetina. Absolutně největší počet bytů se postavil v největším správním obvodě Hradec Králové, dále ve správních obvodech Dobruška, Náchod, Jičín a Trutnov. V tomto období převažovala výstavba rodinných domů. V městském prostoru kraje se nejvíce bytů dokončilo rovněž ve správním obvodě Hradec Králové a kromě správních obvodů se sídly okresních měst v pořadí počtu dokončených bytů Trutnova, Náchoda a Jičína, také ve správním obvodě Vrchlabí. V městském prostoru převažovala výstavba bytů v nových bytových domech.

Porovnali jsme dále čtyřletá období z hlediska vývoje dokončených bytů a ve většině správních obvodů byla tato výstavba intenzivnější v období posledních čtyř let 2005 až 2008 proti počátku nového tisíciletí. Výjimkou byly správní obvody Broumov, Kostelec nad Orlicí, Dvůr Králové nad Labem a Nová Paka, kde bylo více bytů postaveno již v letech 2001 až 2004. Naproti tomu v městském prostoru kraje se jen v sedmi správních obvodech dokončilo více bytů až v posledních čtyřech letech a více se stavělo po roce 2000 v letech 2001 až 2004.

Tab. 2.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008 v Královéhradeckém kraji

	Dokončené byty				Podíl dokončených bytů (%)					
	celkem		úhrn 2005 - 2008 / úhrn 2001 - 2004 (%)		v nových rodinných domech		v nových bytových domech		v nástavbách, přístavbách a vestavbách	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
Kraj celkem	3 871	8 167	115,4	110,2	69,0	33,2	6,5	37,5	12,9	13,0
v tom správní obvody:										
Broumov	46	114	35,3	123,5	43,5	27,2	41,3	-	8,7	17,5
Dobruška	391	236	100,5	108,8	43,5	29,7	20,5	28,4	6,4	7,6
Dvůr Králové n. L.	139	178	95,8	36,9	66,9	42,1	-	30,3	21,6	23,0
Hořice	126	127	113,6	217,5	65,1	36,2	11,1	28,3	19,0	17,3
Hradec Králové	1 030	2 786	141,8	184,0	85,5	33,0	-	50,3	9,0	11,3
Jaroměř	120	261	110,5	105,5	69,2	29,5	10,0	-	10,0	17,2
Jičín	362	730	127,7	67,4	86,2	36,4	-	45,9	9,1	11,1
Kostelec nad Orlicí	217	341	72,2	89,4	56,7	27,6	7,4	40,8	18,9	11,1
Náchod	363	826	134,2	65,5	64,2	41,9	11,6	10,8	16,5	19,9
Nová Paka	52	238	92,6	93,5	55,8	50,4	-	21,0	5,8	5,5
Nové Město n. Met.	96	220	159,5	67,9	72,9	30,5	-	18,6	22,9	15,9
Nový Bydžov	140	115	125,8	219,4	92,9	40,0	-	49,6	5,0	7,0
Rychnov n. Kn.	218	284	101,9	51,1	58,7	50,7	11,5	22,5	11,0	13,0
Trutnov	318	929	103,8	68,3	43,1	28,6	13,8	25,3	22,6	15,6
Vrchlabí	253	782	102,4	162,4	71,5	18,2	-	63,6	19,8	10,1

Ve struktuře dokončených bytů, jak již bylo zmíněno výše, převažovala ve venkovském prostoru **výstavba nových rodinných domů**, což představovalo v kraji více než dvě třetiny celkového počtu. Ve všech správních obvodech tomu bylo také tak, avšak podíl dokončených bytů byl velmi odlišný a pohyboval se od pouhých 43,1 % ve správním obvodě Trutnov po 92,9 % ve správním obvodě Nový Bydžov. Nových bytů jako nástavby, přístavby a vestavby byla dokončena více než osmina z celkového počtu v kraji. Nejméně bytů pouze 6,5 % bylo dokončeno v bytových domech, a to pouze v osmi správních obvodech. Bytové domy se stavěly nejvíce ve správních obvodech území okresů Náchod a Rychnov nad Kněžnou. V městském prostoru kraje bylo naopak ve sledovaném období osmi let dokončeno nejvíce bytů v bytových domech, tj. 37,5 % a nové rodinné domy se podílely třetinou, podíl nástaveb a přístaveb byl téměř stejný jako u obcí venkovského prostoru.

2.6. Občanská a technická vybavenost

Úroveň občanské a technické vybavenosti obcí je posuzována na základě hodnot souboru ukazatelů databáze městské a obecní statistiky (MOS). V publikaci byla rovněž využita externí data z oblasti územně plánovací dokumentace. Data z oblasti občanské a technické vybavenosti jsou získávána především z externích administrativních zdrojů a jejich aktualizace neprobíhá každoročně, poslední aktualizace v oblasti vybavenosti obcí proběhla v letech 2006 a 2007. Pro porovnání vývoje občanské a technické vybavenosti obcí nemá význam zabývat se městským prostorem vzhledem k tomu, že sledovaná zařízení se vyskytují v naprosté většině městských obcí, hodnocení občanské a technické vybavenosti se proto soustředí pouze na obce venkovského prostoru.

Tab. 2.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru Královéhradeckého kraje v roce 2000 a 2007 (2006)

	Podíl obcí se školou				Podíl dětí ve věku 6 - 14 let v obcích bez základní školy		Podíl obcí s veřejnou knihovnou ²⁾		Podíl obcí s poštou ³⁾	
	mateřskou		základní ¹⁾		2000	2007	2000	2007	2000	2006
	2000	2007	2000	2007						
Kraj celkem	45,7	44,6	35,5	33,7	36,7	40,2	79,8	77,0	44,1	44,1
v tom správní obvody:										
Broumov	72,7	72,7	36,4	27,3	60,4	68,9	90,9	90,9	45,5	45,5
Dobruška	45,8	45,8	41,7	37,5	32,7	36,9	91,7	91,7	45,8	45,8
Dvůr Králové n. L.	55,6	44,4	33,3	25,9	32,2	42,5	77,8	77,8	59,3	59,3
Hořice	33,3	33,3	29,6	29,6	39,3	40,2	88,9	81,5	33,3	33,3
Hradec Králové	36,5	35,1	24,3	24,3	49,7	52,6	81,1	78,4	31,1	31,1
Jaroměř	57,1	57,1	50,0	50,0	32,3	34,6	85,7	92,9	57,1	57,1
Jičín	24,6	26,1	15,9	14,5	64,3	73,5	65,2	60,9	29,0	29,0
Kostelec nad Orlicí	44,4	44,4	50,0	50,0	22,5	21,5	88,9	88,9	38,9	38,9
Náchod	58,6	55,2	41,4	41,4	38,6	37,8	82,8	79,3	51,7	51,7
Nová Paka	100,0	66,7	66,7	66,7	13,7	15,8	100,0	100,0	66,7	66,7
Nové Město n. Met.	41,7	41,7	33,3	33,3	32,9	27,0	83,3	83,3	33,3	33,3
Nový Bydžov	50,0	50,0	31,8	27,3	38,6	41,9	77,3	72,7	40,9	40,9
Rychnov n. Kn.	57,1	60,7	60,7	57,1	18,4	18,3	85,7	75,0	64,3	64,3
Trutnov	72,7	72,7	63,6	59,1	18,5	21,6	72,7	77,3	77,3	77,3
Vrchlabí	66,7	66,7	58,3	66,7	17,3	19,7	75,0	66,7	75,0	75,0
										dokončení
	Podíl obcí s ordinací				Podíl obcí se zařízením lékařské péče ⁴⁾		Počet bytů v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyv. 65+			
	praktického lékaře pro dospělé ⁴⁾ (%)		praktického lékaře pro děti a dorost ⁴⁾ (%)		stomatologa ⁴⁾ (%)		lékárenské péče ⁴⁾ (%)		2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007		
Kraj celkem	16,3	16,6	8,2	7,1	13,3	11,0	2,0	3,8	3	9
v tom správní obvody:										
Broumov	9,1	-	-	-	18,2	9,1	-	-	-	-
Dobruška	20,8	16,7	12,5	12,5	16,7	12,5	8,3	4,2	-	37
Dvůr Králové n. L.	29,6	37,0	14,8	18,5	18,5	18,5	-	3,7	8	9
Hořice	14,8	11,1	11,1	11,1	7,4	7,4	3,7	3,7	-	-
Hradec Králové	12,2	12,2	5,4	4,1	10,8	10,8	4,1	6,8	-	-
Jaroměř	7,1	7,1	7,1	-	14,3	14,3	-	7,1	-	-
Jičín	14,5	11,6	7,2	5,8	4,3	2,9	-	-	-	-
Kostelec nad Orlicí	22,2	22,2	5,6	5,6	11,1	5,6	-	5,6	-	-
Náchod	10,3	10,3	3,4	-	13,8	10,3	-	6,9	-	4
Nová Paka	33,3	-	33,3	-	33,3	-	-	-	-	63
Nové Město n. Met.	8,3	8,3	-	-	8,3	8,3	-	-	-	-
Nový Bydžov	-	13,6	4,5	4,5	9,1	4,5	4,5	4,5	-	9
Rychnov n. Kn.	21,4	21,4	14,3	14,3	25,0	21,4	-	3,6	13	24
Trutnov	36,4	45,5	13,6	13,6	22,7	18,2	4,5	4,5	20	24
Vrchlabí	25,0	25,0	8,3	8,3	33,3	33,3	-	-	-	-

¹⁾ 1. - 5. nebo 1. - 9. ročník

²⁾ včetně poboček

³⁾ včetně poštovních středisek, poštoven a podacích pošt

⁴⁾ včetně detašovaných pracovišť

Občanská vybavenost obcí není jen odrazem ekonomické situace v regionu, souvisí také s hustotou zalidnění, počtem obyvatel venkovských obcí a jejich věkovou strukturou.

Ve venkovských obcích Královéhradeckého kraje je nejčastějším **školským zařízením** mateřská škola, kterou je vybavena necelá jedna polovina obcí. Během let 2000 až 2006 se v některých správních obvodech počet mateřských škol v důsledku rušení, případně slučování předškolních zařízení výrazně snížil - obyvatelé správního obvodu Nová Paka přišli o mateřskou školu v jedné třetině venkovských obcí, naopak ve správních obvodech Jičín a Rychnov nad Kněžnou se počet venkovských obcí s mateřskou školou nepatrně zvýšil. Ve třech pětinach správních obvodů kraje však zůstal počet předškolních zařízení ve venkovském prostoru zachován.

Zatímco mateřskou školu mohla svým obyvatelům nabídnout každá druhá venkovská obec, základní školu nabízí pouze každá třetí obec venkovského prostoru, to znamená, že děti žijící ve dvou třetinách venkovských obcí musí navštěvovat základní školu mimo obec svého bydliště. V průběhu let 2000 – 2006 se důsledkem rušení základních škol a suburbanizace podíl dětí ve věku 6 – 14 let, které žijí v obci bez základní školy zvýšil o 3,6 p. b. a dosáhl tak v kraji hodnoty 40,2 %. Malé obce v blízkosti velkých měst, které zasáhla intenzivní bytová výstavba a tím i příliv obyvatel, převážně rodin s dětmi, nejsou často vybaveny základními zařízeními, jako je škola, ordinace praktického lékaře apod. Obyvatelé těchto obcí musí hledat chybějící služby ve městech v okolí. Tento problém je výrazný ve venkovských obcích správního obvodu Hradec Králové, kde každé druhé dítě ve věku 6 – 14 let navštěvuje základní školu v jiné obci. Ve správním obvodu Jičín a Broumov žijí dokonce více jak dvě třetiny dětí ve venkovských obcích bez základní školy. Právě ve správním obvodu Broumov došlo k největšímu úbytku základních škol v kraji, a to o 9 p. b. V kraji je pouze jediný správní obvod, ve kterém se podíl obcí se základní školou v letech 2000 až 2006 zvýšil, a tím je správní obvod Vrchlabí.

Veřejné knihovny a jejich pobočky jsou z hlediska občanské vybavenosti obcí nejrozšířenějším kulturním zařízením. Vyskytují se ve více než třech čtvrtinách venkovských obcí v kraji. Přestože se počet knihoven v kraji v letech 2000 – 2006 mírně snížil (o 2,8 p. b.), k výraznému úbytku veřejných knihoven došlo pouze ve venkovském prostoru správního obvodu Rychnov nad Kněžnou. Ve dvou správních obvodech (Jaroměř a Trutnov) se počet venkovských obcí, disponujících veřejnou knihovnou, v letech 2000 – 2006 zvýšil.

Poštovní služby jsou v Královéhradeckém kraji poskytovány téměř v každé druhé venkovské obci. Počet obcí s poštovním úřadem či poštovnou se v kraji od roku 2000 nezměnil, v roce 2006 se nacházela pošta ve 44 % obcí venkovského prostoru. Nejvyšší podíl venkovských obcí poskytujících poštovní služby vykazuje správní obvod Vrchlabí (75,0 %) a Trutnov (77,3 %), nejméně poštovních úřadů je k dispozici ve venkovských obcích správních obvodů Hradec Králové (31,1 %) a Jičín (29,0 %).

Zdravotní péče v obcích venkovského prostoru je zajišťována především privátními lékaři. **Ordinace praktických lékařů** jsou nejdostupnějším zdravotnickým zařízením, v Královéhradeckém kraji nabízí základní zdravotní péči v místě bydliště svým obyvatelům 16,6 % venkovských obcí. Nejvyšší podíl obcí s ordinací praktického lékaře mají správní obvody Trutnov (45,5 %) a Dvůr Králové nad Labem (37 %), obyvatelé správních obvodů Broumov a Nová Paka však musí zdravotní péči vyhledávat ve městech, protože ve venkovských obcích těchto správních obvodů není jediná ordinace praktického lékaře. Při hodnocení venkovského prostoru správního obvodu Nová Paka je však nutné vzít v úvahu počet obcí i jejich polohu vůči městu Nová Paka, a s tím související poměrně snadnou dostupnost služeb ve městě.

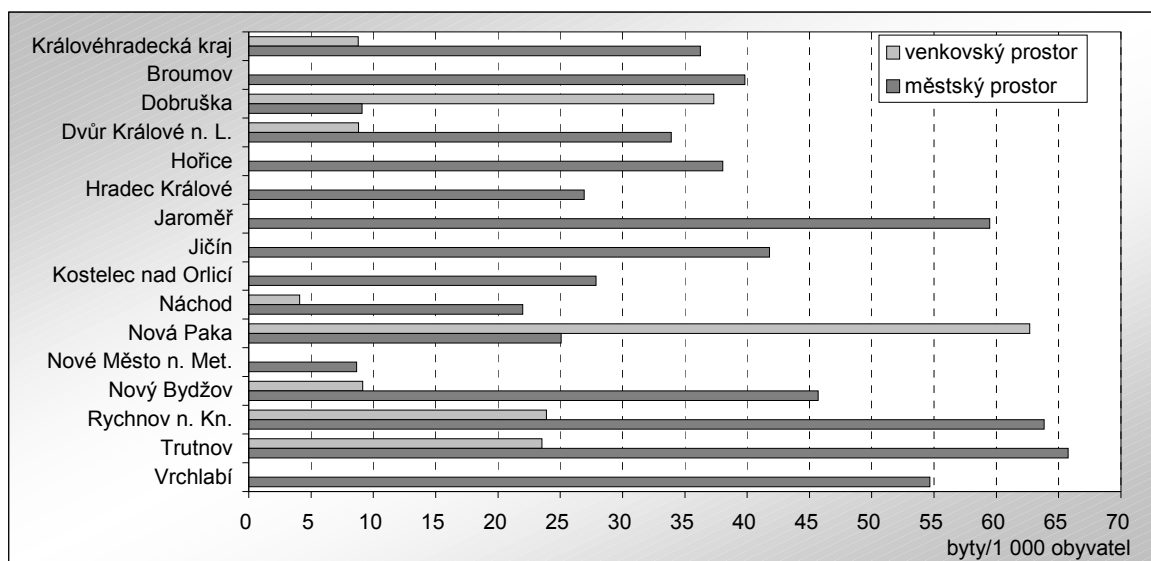
Z hlediska vývoje se v téměř polovině správních obvodů počet ordinací praktického lékaře od roku 2000 nezměnil. Nejvyšší úbytek těchto zdravotnických zařízení se projevil ve správním obvodu Nová Paka. Ve správních obvodech Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov se v letech 2000 – 2007 počet venkovských obcí s ordinací praktického lékaře zvýšil.

Méně dostupné jsou pro obyvatele venkovských obcí **ordinace praktických lékařů pro děti a dorost**, pediatrická zdravotní péče je zajištěna v pouhých 7 % obcí venkovského prostoru, jedna třetina správních obvodů nemá ve svých venkovských obcích žádnou ordinaci dětského lékaře. V letech 2000 – 2007 ubylo těchto ordinací nejvíce ve správním obvodu Nová Paka, počet dětských lékařů se zvýšil pouze ve venkovském prostoru správního obvodu Dvůr Králové nad Labem.

Ordinace stomatologa se nachází v každé desáté obci venkovského prostoru kraje, ve správním obvodu Vrchlabí je stomatologická ambulance v každé třetí venkovské obci, správní obvod Nová Paka nemá ve svých venkovských obcích tento typ zdravotní péče zajištěn vůbec. Vzhledem k celkovému úbytku stomatologů se počet zubních ordinací v letech 2000 – 2007 snižoval, úbytek stomatologických ordinací o 2,3 p. b. v kraji je nejvyšší ze všech typů sledovaných zdravotnických zařízení v obcích.

Zařízení lékárenské péče nabízí své služby ve 3,8 % obcí venkovského typu v kraji a od roku 2000 se podíl obcí vybavených lékárnou zvýšil o 1,8 p. b. Podíl venkovských obcí se zařízením lékárenské péče se zvýšil v šesti správních obvodech, pouze ve správním obvodu Dobruška se počet lékáren snížil o 4,2 p. b.

Graf 16 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2007

Přestože **domy s pečovatelskou službou** jsou situovány především ve městech – počet bytů v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let je v městském prostoru trojnásobně vyšší než na venkově, v letech 2000 – 2007 došlo i ve venkovském prostoru ke zvýšení počtu bytů v domech s pečovatelskou službou. Zatímco v roce 2000 připadaly na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let ve venkovských obcích 3,1 bytů v domech s pečovatelskou službou, v roce 2007 to bylo 8,8 bytů. Byty v domech s pečovatelskou službou tak disponovaly venkovské obce sedmi správních obvodů v kraji, nejvíce bytů na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let se nachází ve venkovských obcích správních obvodů Nová Paka a Dobruška.

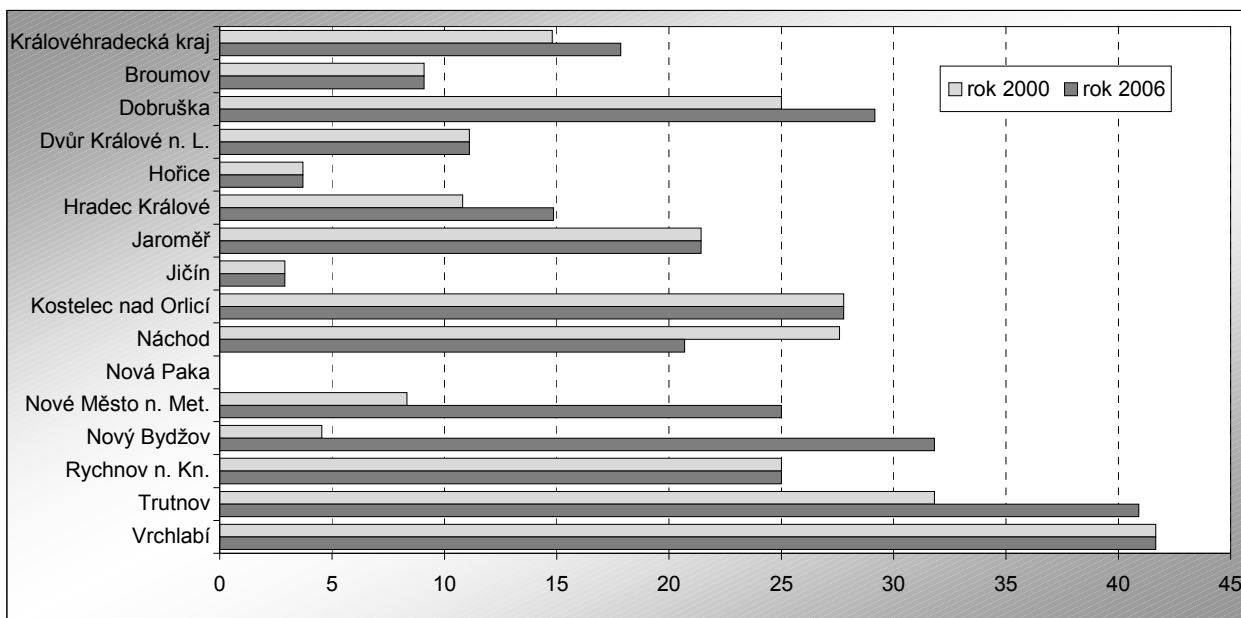
Z hlediska **technické vybavenosti obcí** měla na rozvoj obcí venkovského prostoru Královéhradeckého kraje v letech 2000 až 2006 pozitivní vliv především plynofikace a budování veřejných vodovodních řádů.

Tab. 2.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru Královéhradeckého kraje v roce 2000 a 2008 (2006)

	v %									
	Podíl obcí připojených na veřejný vodovod		Podíl obcí připojených na kanalizační síť s ČOV		Podíl obcí připojených na rozvod plynu		Podíl obcí s železniční zastávkou		Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2008
Kraj celkem	77,3	83,9	14,8	17,9	37,2	56,1	21,4	21,9	21,2	59,4
v tom správní obvody:										
Broumov	90,9	90,9	9,1	9,1	27,3	27,3	27,3	27,3	-	18,2
Dobruška	79,2	79,2	25,0	29,2	4,2	41,7	8,3	8,3	50,0	70,8
Dvůr Králové n. L.	70,4	77,8	11,1	11,1	22,2	51,9	18,5	18,5	3,7	22,2
Hořice	66,7	92,6	3,7	3,7	48,1	55,6	18,5	22,2	29,6	59,3
Hradec Králové	83,8	95,9	10,8	14,9	71,6	94,6	25,7	21,6	13,5	78,4
Jaroměř	78,6	85,7	21,4	21,4	57,1	71,4	7,1	7,1	7,1	28,6
Jičín	47,8	50,7	2,9	2,9	17,4	36,2	21,7	23,2	29,0	50,7
Kostelec nad Orlicí	88,9	88,9	27,8	27,8	33,3	83,3	33,3	33,3	33,3	94,4
Náchod	96,6	100,0	27,6	20,7	20,7	41,4	10,3	17,2	10,3	75,9
Nová Paka	66,7	66,7	-	-	33,3	33,3	-	-	33,3	100,0
Nové Město n. Met.	91,7	100,0	8,3	25,0	-	16,7	16,7	25,0	-	8,3
Nový Bydžov	95,5	100,0	4,5	31,8	100,0	100,0	18,2	13,6	13,6	86,4
Rychnov n. Kn.	78,6	78,6	25,0	25,0	17,9	39,3	21,4	21,4	53,6	96,4
Trutnov	95,5	100,0	31,8	40,9	18,2	18,2	45,5	50,0	4,5	13,6
Vrchlabí	83,3	91,7	41,7	41,7	50,0	50,0	25,0	25,0	16,7	25,0

Veřejný vodovod byl v roce 2006 zřízen v 83,9 % venkovských obcích Královéhradeckého kraje. Ve správních obvodech Náchod, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov a Trutnov byl veřejný vodovod zaveden ve všech obcích venkovského prostoru, naopak ve správním obvodu Jičín měla veřejný vodovod pouze každá druhá venkovská obec. Od roku 2000 stoupl počet venkovských obcí v Královéhradeckém kraji napojených na veřejný vodovod o více než 6 %, nejvyšší nárůst byl zaznamenán ve správním obvodu Hořice (25,9 %), naopak ve správních obvodech Broumov, Dobruška, Kostelec nad Orlicí, Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou se počet obcí s veřejným vodovodem od roku 2000 už prakticky nezměnil a pohyboval se od 66,7 % do 90,9 %.

Graf 17 Podíl obcí ve venkovském prostoru s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod

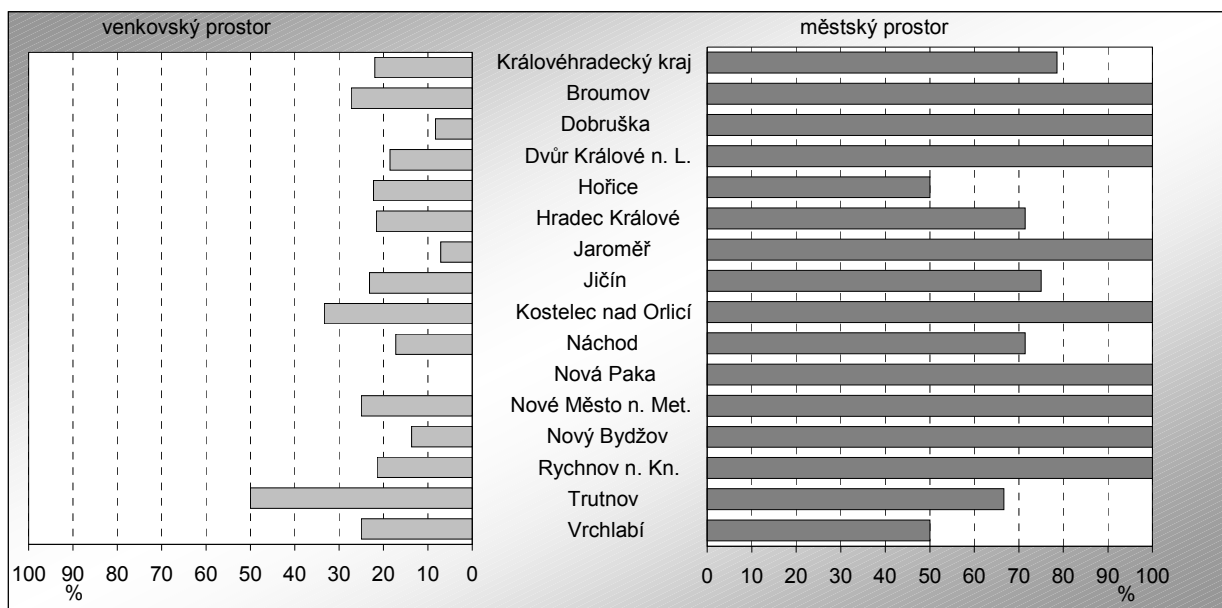

Podíl venkovských obcí, které jsou napojeny na **kanalizační síť s čistírnou odpadních vod (ČOV)** dosáhl v roce 2006 hodnoty 17,9 % , od roku 2000 se hodnota tohoto ukazatele vybavenosti venkovských obcí zvýšila o více než 3 p. b. Podíl obcí napojených na kanalizaci s ČOV se v jednotlivých správních obvodech výrazně liší, téměř polovina správních obvodů má každou čtvrtou venkovskou obec napojenu na kanalizační síť s ČOV, zatímco čtyři správní obvody v kraji mají takto vybavených méně než 10 % venkovských obcí.

V Královéhradeckém kraji došlo v letech 2000 až 2006 k výraznému nárůstu plynofikovaných venkovských obcí, v důsledku dotační politiky státu orientované na zkvalitnění životního prostředí. Podíl venkovských obcí, které byly od roku 2000 připojeny na **rozvod plynu** se zvýšil o 18,9 p. b. a v roce 2006 tak byla v kraji plynofikována více než polovina obcí. Podíl venkovských obcí, které byly v letech 2000 až 2006 plynofikovány, se nejvíce zvýšil ve správních obvodech Kostelec nad Orlicí a Dobruška. V okolí krajského města, tj. ve správním obvodu Hradec Králové byly téměř tři čtvrtiny obcí plynofikovány už před rokem 2000 a v roce 2006 již většina obcí, tj 94,6 %. Ve správním obvodu Nový Bydžov byly do roku 2000 plynofikovány všechny obce venkovského prostoru.

Železniční zastávka je významným ukazatelem vybavenosti a dopravní obslužnosti obce veřejnou dopravou. Ve většině obcí městského prostoru je železniční zastávka samozřejmostí - tři pětiny správních obvodů kraje mají železniční zastávku ve všech obcích městského prostoru, nejméně městských obcí se železniční zastávkou se nachází ve správních obvodech Hořice a Vrchlabí (50 %). Jiná je situace ve venkovských obcích. V Královéhradeckém kraji má železniční zastávku pouze 22 % venkovských obcí, tzn. že pouze každá pátá obec venkovského prostoru může svým obyvatelům nabídnout vlakové spojení. Nejvyšší podíl venkovských obcí s železniční zastávkou mají správní obvody Broumov (27 %), Kostelec nad Orlicí (33 %) a Trutnov (50 %). Nejméně železničních zastávek v obcích venkovského prostoru je ve správních obvodech Dobruška (8 %) a Jaroměř (7 %). Žádnou železniční zastávku nemá ve venkovských obcích správní obvod Nová Paka. Z hlediska vývoje v letech 2000 až 2006 nedošlo u více než poloviny správních obvodů kraje k žádné změně v dopravní obslužnosti venkova železniční dopravou, počet obcí s železniční zastávkou poklesl ve správních obvodech Hradec Králové a Nový Bydžov, k nejvýraznějšímu navýšení počtu železničních zastávek došlo ve venkovském prostoru správních obvodů Nové Město nad Metují (o 8 p. b.) a Náchod (o 7 p. b.).

Graf 18 Podíl obcí se železniční zastávkou v Královéhradeckém kraji v roce 2009

Územně plánovací dokumentace je důležitým nástrojem pro schválený územní plán, který je jednou z podmínek rozvoje venkova. Zatímco v roce 2000 mělo územně plánovací dokumentaci schválenou jen 21 % venkovských obcí Královéhradeckého kraje, v roce 2008 to bylo téměř 60 % obcí. Nejvíce se podíl obcí se schválenou územní dokumentací zvýšil od roku 2000 ve správním obvodu Nový Bydžov a Nová Paka, nejméně pak ve správních obvodech Nové Město nad Metují a Vrchlabí. V roce 2008 měly schválenou územně plánovací dokumentaci všechny venkovské obce správního obvodu Nová Paka a 96 % obcí venkovského prostoru správního obvodu Rychnov nad Kněžnou. Nejmenší podíl venkovských obcí se schválenou územně plánovací dokumentací měl v roce 2008 správní obvod Nové Město nad Metují (8,3 %).

Základním legislativním dokumentem pro rozvoj venkovského prostoru je Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007 až 2013. V praxi je realizován prostřednictvím Programu rozvoje venkova, který se člení na čtyři hlavní osy, z nichž zejména III. osa směřuje do oblasti technické infrastruktury a občanské vybavenosti. Vyčleněné prostředky k tomuto účelu by mohly mimo jiné zlepšit kvalitu života ve venkovských obcích s ohledem na potřeby jejich obyvatel.

K podpoře rozvoje infrastruktury a služeb slouží v jednotlivých krajích regionální operační programy, zaměřené na rozvoj regionu, z nichž lze poskytovat finanční prostředky za předpokladu splnění předepsaných podmínek. K lepšímu využití získaných finančních prostředků slouží i společné projekty. Za tímto účelem jsou zřizována dobrovolná sdružení obcí či vytvářeny mikroregiony, které se často v daném území zaměřují na zlepšení technické infrastruktury.

2.7. Shrnutí

Pomocí vymezení venkovských obcí kraje byly na základě dat podle obcí spočteny v této kapitole charakteristiky za venkovský a městský prostor podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností. To umožnilo znázornění postavení venkova a vyhodnocení ukazatelů na základě údajů v časové řadě let 2000 až 2008 podle územní struktury k 1. 1. 2008. Venkovský prostor Královéhradeckého kraje vykazuje několik odlišností či naopak shodné prvky s městským prostorem, z nichž jsme vybrali následující poznatky:

ÚZEMÍ, SÍDELNÍ STRUKTURA, DOSTUPNOST

- Venkovský prostor Královéhradeckého kraje podle vymezení tvoří 392 obcí z celkového počtu 448, v nichž žilo ke konci roku 2008 celkem 160 747 obyvatel, tj. 29,0 % obyvatel kraje.
- Venkovská obec v Královéhradeckém kraji má v průměru rozlohu 8,3 km², 410 obyvatel a hustotu zalidnění 49,2 obyvatel na 1 km². Průměrná městská obec má rozlohu 26,7 km², 7 032 obyvatel a hustotu zalidnění 263,6 obyvatel na 1 km².
- Nejčastěji jsou ve venkovském prostoru kraje zastoupeny obce do 500 obyvatel, tj. 72,2 %. Nejvíce jich najdeme ve správních obvodech Hradec Králové a Jičín.
- Nejrozdrobenější sídelní strukturu má správní obvod Jičín s převahou nejmenších obcí do 200 obyvatel. Pouze ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou a Vrchlabí převládají obce od 500 do 999 obyvatel. Obce nad 1 000 obyvatel nejsou ve správních obvodech Broumov, Jaroměř a Jičín.
- Hustota zalidnění ve venkovském prostoru kraje byla nejvyšší v SO ORP Kostelec nad Orlicí, Hradec Králové a Náchod, nejnižší v oblasti Broumovského výběžku a v Orlických horách (SO ORP Broumov a Rychnov nad Kněžnou).
- Ve třech SO ORP kraje (Rychnov nad Kněžnou, Dobruška a Nový Bydžov) byl podíl zemědělské půdy ve venkovském prostoru nižší než v městském. V sedmi správních obvodech byl podíl lesních ploch ve venkovském prostoru nižší oproti prostoru městskému.
- Území nejintenzivněji využívaným (podle koeficientu ekologické stability) ve venkovském prostoru byl SO ORP Hradec Králové a Jaroměř, v městském prostoru vedle správního obvodu Hradec Králové i Nový Bydžov.
- Téměř polovina obyvatel venkovského prostoru kraje žije v obcích, ze kterých je sídlo příslušného správního obvodu dostupné individuální dopravou do 14 minut. Ve třetině správních obvodů se prodlužuje dostupnost SO ORP pro větší část obyvatel venkovského prostoru na dobu 15 – 29 minut.
- Excentrická poloha krajského města prodlužuje jeho dopravní dostupnost především pro obyvatele dvou nejbudnějších SO ORP – Vrchlabí a Broumov na více než 60 minut. V průměru více než polovina venkovského obyvatelstva kraje žije v pásmu s dojezdem na krajský úřad mezi půl hodinou až hodinou jízdy, čtvrtina s dojezdem více než 60 minut a pětina s dojezdem do 30 minut.

OBYVATELSTVO

- Ve všech správních obvodech kromě Nového Bydžova převažovalo obyvatelstvo městského prostoru. Nejmenší rozdíl mezi oběma sledovanými prostory byl ve správním obvodu Dobruška.
- Zastoupení dětské složky obyvatelstva bylo ve všech správních obvodech vyšší než v městském prostoru kromě správního obvodu Nový Bydžov. Největší rozdíl mezi oběma prostory byl zaznamenán ve správních obvodech Hořice, Hradec Králové a Dvůr Králové nad Labem.
- Největší odlišnost oproti městskému prostoru byla u obyvatel 65-letých a starších (o 1,4 procentního bodu). Ve většině správních obvodů byl na venkově podíl nejstaršího obyvatelstva nižší, výjimku tvoří správní obvody Jičín, Jaroměř, Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou.
- Hodnota indexu stárí neboli počet obyvatel ve věku 65 a více na 100 dětí ukázala na výrazný rozdíl oproti městskému prostoru (o 17,8 procentních bodů). Na venkově převažoval počet dětí a v městském prostoru naopak nejstarší věková skupina obyvatel.
- Venkovský prostor kraje má nižší průměrný věk obyvatel. Mezi správními obvody tomu tak nebylo u správních obvodů Jičín, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Jaroměř a Nová Paka. Nejnižší průměrný věk měli správní obvody Vrchlabí, Broumov a Hradec Králové, nejvyšší Jičín, Nová Paka a Nový Bydžov.
- Na vyšší úmrtnost na úrovni kraje ve venkovském prostoru ukazuje rozdíl půl procentního bodu a z hlediska správních obvodů tomu tak bylo u devíti správních obvodů. Největší úmrtnost na venkově byla zaznamenána ve správních obvodech Jičín a Nový Bydžov, nejnižší pak ve správních obvodech Broumov a Náchod. Obecně v kraji umírá více osob ve venkovském prostoru relativně více na nemoci oběhové soustavy.
- Za posledních 8 let se zvýšil počet obyvatel venkovského (o 1 392 obyvatel) i městského (o 1 787 obyvatel) prostoru Královéhradeckého kraje. Ve správních obvodech Rychnov nad Kněžnou, Hořice, Broumov, Jaroměř a Nové Město nad Metují došlo k poklesu počtu venkovského obyvatelstva,

přítom ve správních obvodech Broumov a Nové Město nad Metují ubylo i obyvatelstvo městského prostoru, pouze ve správním obvodě Kostelec nad Orlicí ubylo mírně obyvatelstvo městského prostoru.

- Na venkově byl podstatný rozdíl zaznamenán v tom, že počet obyvatel se v průměru za rok v letech 2001 až 2008 zvýšil o 6,0 % a v městském se naopak snížil o 1,0 %. Ve správních obvodech přibýlo nejvíce obyvatel průměrně ročně ve správních obvodech Hradec Králové, Nové Město nad Metují a Hořice.
- Pro venkovský prostor Královéhradeckého kraje byl charakterický v letech 2001 až 2008 úbytek obyvatelstva přirozenou měnou a současně výrazný přírůstek migrací, což vedlo k celkovému přírůstku obyvatel. Přirozenou měnou ubylo průměrně ročně obyvatelstvo v osmi správních obvodech, v důsledku migrace vzrostl průměrně ročně počet obyvatel všech správních obvodů.
- Podle výsledků SLDB 2001 ve venkovském prostoru kraje převažovalo obyvatelstvo s nižším stupněm vzdělání, tj. základním, neukončeným a bez vzdělání a vyučených a středních odborných bez maturity, v městském prostoru naopak obyvatelstvo s úplným středním vzděláním s maturitou, vyšším a vysokoškolským vzděláním.
- Nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve venkovských obcích kraje byl ve správních obvodech Nová Paka, Hradec Králové a Náchod, nejnižší pak ve správních obvodech Broumov, Nový Bydžov, Vrchlabí a Jaroměř.

EKONOMIKA

- Nejvíce podnikatelsky aktivní jsou obyvatelé venkovských obcí v SO ORP Nová Paka, Vrchlabí a Nové Město nad Metují, naopak nejméně podnikatelské aktivity vyvíjejí obyvatelé SO ORP Broumov, Trutnov a Kostelec nad Orlicí, což přímo souvisí i s úrovní nezaměstnanosti v některých regionech (např. SO ORP Trutnov).
- Největší rozdíl mezi venkovským a městským prostorem v počtu ekonomických subjektů připadajících na 1 000 obyvatel byl ve správním obvodě s dominantním ekonomickým centrem v SO ORP Hradec Králové.
- Při zakládání nových ekonomických subjektů v letech 2001 až 2008 se nejaktivněji projevilo obyvatelstvo SO ORP Nový Bydžov ve venkovském i městském prostoru.
- Více než pětina zastoupení statistických jednotek podnikajících v primárním sektoru měly ve venkovském prostoru SO ORP Broumov a Rychnov nad Kněžnou, sekundární sektor byl nejvíce zastoupen v SO ORP Nový Bydžov a v turisticky atraktivních lokalitách či v centrech krajského nebo okresního významu jsou nadprůměrně zastoupeny podniky terciární sféry, jak ve venkovském, tak v městském prostoru (SO ORP Vrchlabí, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov, Jičín, Hradec Králové)
- Fyzické osoby bez zaměstnanců, tvořící většinu ekonomických subjektů, měly nejvyšší zastoupení ve dvou nejmenších SO ORP kraje (Nová Paka a Nové Město nad Metují) a ve správním obvodě Vrchlabí.
- Občanská participace na venkově převyšuje, nejvyšší úroveň dosáhla v SO ORP Nová Paka, Dobruška a Jičín.
- Z hlediska turisticky atraktivních lokalit kraje lůžkové kapacity v hromadných ubytovacích zařízeních ve venkovském prostoru převládají v SO ORP v oblasti Orlických hor a Českého ráje (Dobruška, Jičín a Rychnov nad Kněžnou), městský prostor naopak převládá v SO ORP v oblasti Krkonoš a Broumovského výběžku (Trutnov, Vrchlabí, Broumov, Náchod).
- Nejvyšší daňové příjmy obecních rozpočtů ve venkovském prostoru byly ve správních obvodech, kde se projevila větší sídelní rozdrobenost (Hradec Králové a Jičín), růst daňových příjmů se projevil ve venkovském prostoru podél naší hranice s Polskem (Rychnov nad Kněžnou, Broumov, Trutnov, Vrchlabí) a ve dvou nejmenších správních obvodech (Nová Paka a Nové Město nad Metují).

TRH PRÁCE

- Míra ekonomické aktivity byla ve všech SO ORP kraje ve venkovském prostoru nižší než v městském s výjimkou SO ORP Vrchlabí, kde dosáhla ve venkovském prostoru nejvyšší hodnotu z obou prostorů i ze všech správních obvodů. Míra ekonomické aktivity mužů vybočuje u dvou správních obvodů (Broumov a Vrchlabí), kde ve venkovském prostoru byla vyšší než v městském. Podobně je tomu i u žen ve venkovském prostoru SO ORP Vrchlabí, kde jako v jediném byla míra ekonomické aktivity vyšší než v prostoru městském a vůbec nejvyšší ze všech správních obvodů z obou prostorů.
- Nejvyšší podíl zaměstnaných bydlících na venkově mají správní obvody s vysokým podílem obyvatel tohoto prostoru (Nový Bydžov, Dobruška a Hořice).
- Podíl zaměstnaných v primárním sektoru venkovského prostoru byl nejvyšší v SO ORP Jičín, podíl zaměstnaných v sekundárním sektoru byl nejnižší v obou prostorech ve správním obvodě Hradec

Králové, kde byl také největší rozdíl mezi venkovským a městským prostorem. V terciárním sektoru se projevila ve všech správních obvodech převaha zaměstnaných bydlících v městském prostoru.

- Pro všechny správní obvody kraje je ve venkovském prostoru typické záporné saldo dojížděky za prací, tedy nižší počet obsazených pracovních míst než je počet zaměstnaných osob bydlících v daném obvodě. V městském prostoru v jedenácti správních obvodech byl vykázan přebytek pracovních příležitostí nad počtem zaměstnaných.
- Nejvyšší nezaměstnanost ve venkovském prostoru byla ve správním obvodě Hořice, Dvůr Králové nad Labem a Trutnov. Z hlediska pohlaví největší nezaměstnanost mužů ve venkovském prostoru vykázal správní obvod Hořice, Trutnov a Broumov a u žen byla nejvyšší míra nezaměstnanosti opět ve správním obvodě Hořice a dále v SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Jičín.
- Nejvyšší podíl osob se zdravotním postižením ve venkovském prostoru vykázal správní obvod Jičín, Vrchlabí a Hradec Králové, kde překročil pětinu z uchazečů o zaměstnání. V městském prostoru je takto vysoký podíl jen ve správním obvodě Dobruška.
- Nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných vykázal SO ORP Nová Paka a naopak nejnižší SO ORP Nové Město nad Metují (současně ve venkovském i městském prostoru).
- Nejvyšší průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání ve venkovském prostoru je ve správním obvodě Nová Paka, Jičín a Trutnov a podobně je tomu i v prostoru městském.

BYDLENÍ, BYTOVÁ VÝSTAVBA

- Bytový fond venkovského prostoru Královéhradeckého kraje se za posledních osm let rozrostl o 3 871 bytů, což představovalo průměrně ročně přírůstek 3,1 bytů na 1 000 obyvatel, v městském prostoru to bylo méně. Nejvyšší intenzita bytové výstavby byla zaznamenána ve správních obvodech Dobruška, Hradec Králové a Vrchlabí.
- S ohledem na charakter venkovní zástavby s převahou rodinných domů jsou počty trvale obytných domů na venkově v přepočtu na 1 000 obyvatel mnohem vyšší.
- Podle SLDB 2001 byl ve venkovském prostoru mladší domovní fond zaznamenán pouze ve správních obvodech Trutnov, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Jaroměř a Nový Bydžov. Nejvyšší podíl domů postavených v předválečném období měl správní obvod Broumov.
- Pro venkov kraje je typický také vyšší počet neobydlených domů na 1 000 obyvatel, nejvíce jich měly správní obvody Jičín, Nová Paka, Náchod a Hořice.
- Bytový fond však ukazuje méně rozdílné relativní počty a ve všech správních obvodech je bytů na 1 000 obyvatel o něco méně, což je dáno i větším průměrným počtem členů domácností.
- Při posledním SLDB byly také sečteny byty sloužící k rekreaci, jichž je na venkově 15,8 % z celkového počtu bytů. Podle správních obvodů jich najdeme nejvíce ve správních obvodech Jičín, Nová Paka, Hořice (okres Jičín) a Náchod.
- Základní charakteristiky bydlení v přepočtu na 1 byt (počet osob, celková a obytná plocha, počty obytných místností) vykazují vyšší hodnoty na venkově.
- Z celkového počtu 12 tisíc dokončených bytů v letech 2001 až 2008 v kraji jich na venkovský prostor připadla téměř třetina. Ve většině správních obvodů byla tato výstavba na venkově intenzivnější v období posledních čtyř let 2005 až 2008.
- Ve struktuře nově dokončených bytů převažovaly byty v rodinných domech. Byty v bytových domech se stavěly jen v osmi správních obvodech.

OBČANSKÁ A TECHNICKÁ VYBAVENOST

- Ve venkovských obcích Královéhradeckého kraje je nejčastějším školským zařízením mateřská škola, kterou je vybavena necelá jedna polovina obcí. Během let 2000 až 2006 se v některých správních obvodech počet mateřských škol v důsledku rušení, případně slučování předškolních zařízení výrazně snížil. Ve třech pětinach správních obvodů kraje však zůstal počet předškolních zařízení ve venkovském prostoru zachován.
- Základní školu má ve venkovském prostoru kraje každá třetí obec. V průběhu let 2000 – 2006 se důsledkem rušení základních škol a suburbanizace podíl dětí ve věku 6 – 14 let, které žijí v obci bez základní školy zvýšil o 3,6 p. b. Zejména v malých okolních obcích krajského města Hradce Králové (správního obvodu Hradec Králové) navštěvuje každé druhé dítě ve školním věku základní školu v jiné obci.
- Zdravotní péče v obcích venkovského prostoru je zajišťována především privátními lékaři. Ordinance praktických lékařů jsou nejdostupnějším zdravotním zařízením, v Královéhradeckém kraji nabízí základní zdravotní péči v místě bydliště svým obyvatelům 16,6 % venkovských obcí.
- V letech 2000 – 2007 došlo i ve venkovském prostoru ke zvýšení počtu bytů v domech s pečovatelskou službou. Zatímco v roce 2000 připadaly na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let ve venkovských obcích 3,1 bytů v domech s pečovatelskou službou, v roce 2007 to bylo 8,8 bytů. Byty v domech s pečovatelskou službou mají venkovské obce sedmi správních obvodů v kraji.

- Z hlediska technické vybavenosti venkovských obcí měla na rozvoj obcí v letech 2000 až 2006 pozitivní vliv především plynofikace a budování veřejných vodovodních řádů. Veřejný vodovod byl ke konci roku 2006 zřízen v 83,9 % venkovských obcích Královéhradeckého kraje, na kanalizační síť s čistírnou odpadních vod bylo napojeno 17,9 % obcí a plynofikována byla více než polovina obcí.
- V Královéhradeckém kraji má železniční zastávku pouze 22 % venkovských obcí. Nejvyšší podíl venkovských obcí s železniční zastávkou mají správní obvody Broumov, Kostelec nad Orlicí a Trutnov. Nejméně železničních zastávek v obcích venkovského prostoru je ve správních obvodech Dobruška a Jaroměř. Žádnou železniční zastávku nemá ve venkovských obcích správní obvod Nová Paka.
- Územně plánovací dokumentace je důležitým nástrojem pro schválení územní plán, který je jednou z podmínek rozvoje venkova. Zatímco v roce 2000 mělo územně plánovací dokumentaci schválenou jen 21 % venkovských obcí Královéhradeckého kraje, v roce 2008 to bylo téměř 60 % obcí.
- V roce 2008 mělo téměř 60 % venkovských obcí schválenou územně plánovací dokumentaci, přitom všechny venkovské obce správního obvodu Nová Paka a 96 % obcí venkovského prostoru správního obvodu Rychnov nad Kněžnou. Nejmenší podíl venkovských obcí se schválenou územně plánovací dokumentací měl správní obvod Nové Město nad Metují.

3. Vývoj zemědělství a lesnictví v Královéhradeckém kraji

3.1. Zemědělství

Postavení primárního sektoru v Královéhradeckém kraji je významnější než ve většině ostatních krajů České republiky. Podíl primárního sektoru na HPH činil v kraji v roce 2007 4,4 %, celostátní průměr byl 2,4 % a mezi ostatními kraji byl třetí nejvyšší hned za kraji Vysočina a Jihočeským.

Z hlediska zaměstnanosti se podíl tohoto odvětví postupně snižuje. Podle výběrového šetření pracovních sil tvořili zaměstnaní v zemědělství a lesnictví v roce 2000 ještě 7,4 % ze všech zaměstnaných v kraji, v roce 2007 se tento podíl snížil na 4,2 %, je to o 0,6 procentního bodu více než činil republikový průměr (3,6 %). Podrobnější údaje o pracovnících ve vybraném segmentu zemědělských subjektů poskytují výsledky strukturálního šetření v zemědělství, jehož výsledky jsou rovněž součástí této kapitoly.

Strukturální šetření v zemědělství (plošné zjišťování Agrocensus 2000 a výběrová zjišťování FSS 2003, 2005 a 2007) proběhla ve všech členských státech EU. Do zjišťování se zahrnují zemědělské podniky, jejichž zemědělsky využitá půda činí nejméně jeden hektar. V případě, že tyto hodnoty nedosahují, zařadí se zpravodajské jednotky do šetření pouze za předpokladu, že produkují určitou část na prodej nebo splňují některou fyzickou prahovou hodnotu. Počínaje rokem 2000 byly stanoveny prahové hodnoty⁵ pro zařazení zemědělských podniků mezi zpravodajské jednotky.

Zjišťování se týká jak právnických, tak fyzických osob. Všechny podniky právnických osob a podniky fyzických osob mající SGM⁶ ≥ 600 tisíc Kč podléhají plošnému zjišťování. Ostatní zpravodajské jednotky z řad fyzických osob jsou do výběru zařazeny na základě stratifikovaného oblastního výběru⁷. Získané údaje jsou dopočteny na základní soubor (zemědělství ČR) podle sídla podniku. Poskytují tak základní informace o velikosti, struktuře a vývoji zemědělských podniků, jejich vybavenosti, způsobu hospodaření – konvenční, ekologické hospodaření, výrobní orientaci a v neposlední řadě také o nezemědělských činnostech.

Tab. 3.1.1 Počty hospodařících subjektů a obhospodařovaná půda v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Subjekty (podniky)				Obhospodařovaná zemědělská půda		z toho orná půda	
	celkem	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	z celku vlastnictví (%)		celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)
			fyzické osoby	právnické osoby				
Česká republika	39 396	100,0	92,5	7,5	3 518 073	100,0	2 567 311	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	308	0,8	82,5	17,5	30 281	0,9	18 261	0,7
Středočeský	4 455	11,3	91,1	8,9	547 398	15,6	480 914	18,7
Jihočeský	4 025	10,2	90,9	9,1	422 650	12,0	261 094	10,2
Plzeňský	2 214	5,6	91,4	8,6	313 195	8,9	206 952	8,1
Karlovarský	507	1,3	85,4	14,6	99 544	2,8	40 610	1,6
Ústecký	1 837	4,7	91,1	8,9	209 576	6,0	150 267	5,9
Liberecký	1 472	3,7	92,9	7,1	91 129	2,6	37 750	1,5
Královéhradecký	2 434	6,2	91,8	8,2	234 714	6,7	170 210	6,6
Pardubický	2 315	5,9	92,2	7,8	228 925	6,5	177 388	6,9
Vysočina	3 863	9,8	92,4	7,6	373 301	10,6	291 716	11,4
Jihomoravský	8 165	20,7	94,9	5,1	362 937	10,3	325 243	12,7
Olomoucký	1 885	4,8	90,1	9,9	241 154	6,9	180 271	7,0
Zlínský	3 024	7,7	95,1	4,9	149 889	4,3	96 279	3,8
Moravskoslezský	2 892	7,3	94,3	5,7	213 379	6,1	130 355	5,1

Podle Strukturálního šetření FSS 2007 z celkového počtu zemědělských podniků v České republice, jejichž produkce neslouží pouze pro vlastní spotřebu, jich 6,2 % sídlí v Královéhradeckém kraji. Největší zastoupení měly podniky z okresu Rychnov nad Kněžnou, nejmenší z okresu Trutnov.

⁵ Výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy vlastní nebo pronajaté, nebo plocha od 1 500 m² intenzivních plodin (sady, zelenina, květiny), nebo 1 000 m² vinic, nebo 300 m² skleníků a pařenišť, nebo chov alespoň 1 kusu skotu, nebo 2 kusy prasat, nebo 4 kusy ovcí a koz, nebo 50 kusů drůbeže, nebo 100 kusů králíků, nebo kozešinových zvířat.

⁶ SGM (Standard Gross Margin, Standardní příspěvek na úhradu) vyjadřuje ekonomický přínos jednotky produkce rostlinné a živočišné výroby. Je stanoven na 1 ha každé plodiny rostlinné výroby a jeden kus jednotlivých kategorií zvířat. Jeho hodnota odpovídá standardní hodnotě produkce z 1 ha dané plodiny, nebo 1 kusu dané kategorie zvířat po odpočtu specifických (variabilních) nákladů na produkci této výroby. Standardní příspěvky na úhradu jsou stanoveny v jednotlivých zemích EU pro všechny plodiny a kategorie zvířat podle reálných podmínek dané země a jsou pravidelně aktualizovány. Standardní příspěvky ČR zpracovává Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (VÚZE), od 1. 7. 2008 Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI).

⁷ Podrobnější informace o tvorbě výběrových souborů a metodice dopočtu jsou součástí publikace ČSÚ 2126-08 Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, str. 10 – 11.

Zhruba stejný podíl měly podniky Královéhradeckého kraje na celostátní výměře obhospodařované zemědělské půdy (6,7 %) a orné půdy (6,6 %). Je třeba brát v úvahu, že podniky sídlící v kraji mohou hospodařit i na půdě ležící mimo kraj a naproti tomu v kraji mohou mít půdu i podniky sídlící mimo kraj⁸. V další části této kapitoly je pod pojmem podíl (průměr apod.) Královéhradeckého kraje míněn podíl (průměr) podniků se sídlem v Královéhradeckém kraji.

Od roku 2000 se výměra obhospodařované zemědělské půdy v kraji snížila o 11 413 ha, přitom výměra orné půdy dokonce o 14 652 ha. Celostátně se snížila v období 2001 – 2007 výměra zemědělské půdy o 3,4 % a výměra orné půdy o 6,9 %. Pokles v Královéhradeckém kraji byl v porovnání s republikovým průměrem rychlejší o 1,2 procentního bodu u zemědělské a o 1 procentní bod u orné půdy. Stupeň zornění poklesl ve všech krajích, v Královéhradeckém to bylo ze 75,1 % v roce 2000 na 72,5 % v roce 2007 a mezi kraji jsme tempem poklesu zaujali prostřední příčku.

Z výsledků strukturálního šetření vyplývá, že v Královéhradeckém kraji je mezi podniky fyzických osob zastoupení podniků s převažující rostlinnou nebo živočišnou výrobou téměř vyrovnané. Naopak u podniků právnických osob je nejrozšířenější zaměření kombinace rostlinné a živočišné výroby.

Tab. 3.1.2 Převažující zaměření hospodařících subjektů v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob				
	celkem	v tom zaměření (%)				celkem	v tom zaměření (%)			
		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.
Česká republika	35 454	41,5	29,7	28,0	0,1	2 940	32,4	23,2	43,6	0,5
v tom kraje:										
Hl. město Praha	254	62,2	29,9	6,7	-	54	46,3	29,6	24,1	-
Středočeský	4 055	45,8	23,2	30,5	0,1	398	41,2	17,6	40,5	-
Jihočeský	3 659	24,1	43,2	31,6	0,3	366	16,9	35,5	46,2	1,1
Plzeňský	2 023	26,2	37,7	34,9	0,2	191	18,3	19,9	61,3	0,5
Karlovarský	433	15,5	54,7	27,7	0,2	74	32,4	36,5	31,1	-
Ústecký	1 674	56,9	29,0	12,9	0,2	163	53,4	23,9	22,7	-
Liberecký	1 367	27,1	47,9	24,1	0,1	105	20,0	35,2	44,8	-
Královéhradecký	2 235	36,0	38,6	24,8	0,1	199	25,1	29,1	44,2	1,0
Pardubický	2 134	22,8	54,2	22,4	-	181	26,5	26,5	47,0	-
Vysočina	3 568	24,6	22,0	52,2	0,0	294	17,0	16,0	66,0	1,0
Jihomoravský	6 750	76,8	6,9	16,1	-	415	57,3	12,3	29,4	0,2
Olomoucký	1 699	38,6	29,5	31,5	0,1	186	31,2	17,7	51,1	-
Zlínský	2 875	33,9	43,3	21,8	0,0	149	28,2	33,6	38,3	-
Moravskoslezský	2 727	33,6	29,2	36,8	0,1	165	29,7	23,0	44,2	1,8

Zatímco v Královéhradeckém kraji byla největší plocha zemědělské půdy obhospodařována akciovými společnostmi (40 %), v celé České republice obhospodařovaly největší podíl zemědělské půdy (29,4 %) podniky fyzických osob (především zemědělských podnikatelů včetně samostatně hospodařících rolníků).

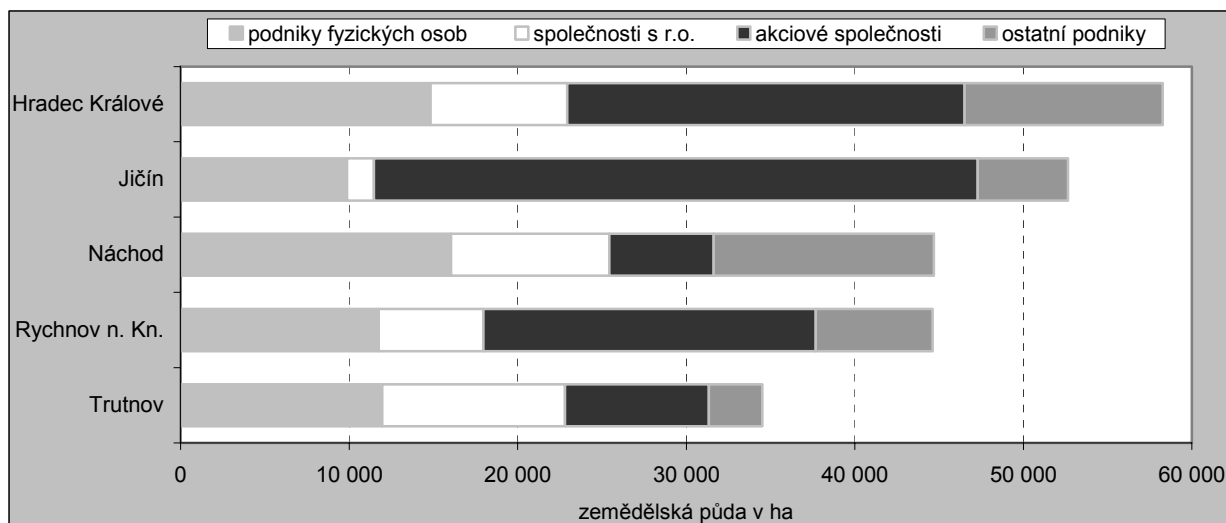
Téměř čtvrtinu zemědělské půdy obhospodařují subjekty sídlící v okrese Hradec Králové (24,8 %), podíl obhospodařované orné půdy je ještě vyšší a překračuje 30 % krajského úhrnu. To je dáno především nížinatým charakterem okresu. Směrem na sever a východ kraje se reliéf stává členitější až k hraničním horským pásmům, proto také podíl obhospodařované zemědělské i orné půdy klesá vzhledem k lokalizaci jednotlivých okresů - v pořadí Jičín, Náchod spolu s Rychnovem nad Kněžnou a nejnižší podíl na krajské výměře obhospodařují subjekty v hornatém okrese Trutnov.

Zatímco v okresech Jičín, Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou je největší plocha zemědělské půdy obhospodařována akciovými společnostmi, nejvíce v okrese Jičín (68,1 %) a ve zbývajících dvou okresech je to přes 40 %. Naopak v okrese Náchod připadá na tyto subjekty jen 13,8 % zemědělské půdy. V okrese Náchod a Trutnov největší podíl zemědělské půdy (shodně přes 34 %) obhospodařují podniky fyzických osob (především zemědělských podnikatelů včetně samostatně hospodařících rolníků).

Rozdíly mezi průměrnou velikostí podniků fyzických a právnických osob jsou v kraji výrazné. Průměrná farma vlastněná fyzickou osobou v kraji hospodaří na 28,8 ha, což odpovídá i republikovému průměru (28,4 ha). Na menších farmách pak hospodaří zejména v okresech Jičín a Rychnov nad Kněžnou (shodně

⁸ Podrobné metodické vysvětlivky jsou součástí publikace ČSÚ 2129-08 Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007 podle územního členění, str. 1 – 12.

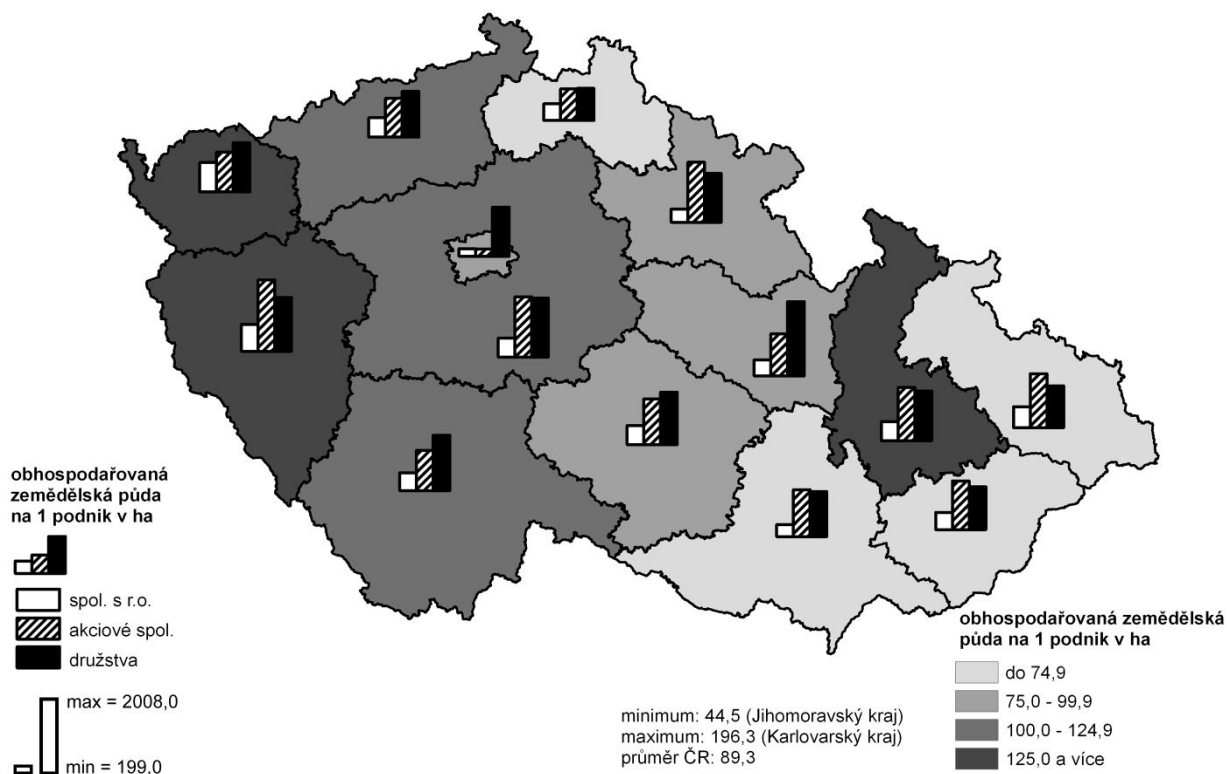
Graf 19 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků v okresech Královéhradeckého kraje k 30. 9. 2007

okolo 23 ha v průměru) ve zbývajících třech okresech překračuje průměrná velikost farmy krajský průměr o 3 až 4,5 ha. Výrazně nadprůměrná velikost podniků vlastněných právnickými osobami především v okrese Jičín přispěla k tomu, že krajská hodnota je mírně nad celorepublikovým průměrem.

Průměrná velikost zemědělských podniků podle právní formy v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

Z výsledků strukturálního šetření v zemědělství v roce 2007 vyplývá, že většina půdy, na které podniky hospodaří, je najata od jiných vlastníků. Z celkové výměry zemědělské půdy, na které hospodaří fyzické osoby, měli zemědělci najato od jiných vlastníků 60,9 % (průměr ČR 59,2 %), u právnických osob je to až 95,7 % (průměr ČR 93,4 %). Celkem za všechny šetřené zemědělské subjekty v kraji činil podíl najaté

Tab. 3.1.3 Obhospodařovaná půda fyzickými a právnickými osobami v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná zemědělská půda (ha)							Obhospodařovaná orná půda (ha)		
	celkem	v tom podle druhu vlastnictví				z celku podle vlastnictví půdy (%)		celkem	z toho podle vlastnictví půdy (%)	
		podniky fyzických osob		podniky právnických osob		vlastní	najatá od jiných		vlastní	najatá od jiných
		celkem	na 1 podnik	celkem	na 1 podnik					
Královéhradecký kraj	234 714	64 477	28,8	170 237	855,5	13,9	86,1	170 210	10,3	89,7
v tom okresy:										
Hradec Králové	58 270	14 838	33,3	43 432	904,8	12,6	87,4	51 978	10,8	89,2
Jičín	52 647	9 876	23,6	42 771	1 188,1	8,2	91,8	43 589	7,3	92,7
Náchod	44 682	16 053	31,9	28 629	681,6	18,1	81,9	29 403	13,4	86,6
Rychnov nad Kněžnou	44 608	11 751	23,2	32 857	746,8	10,8	89,2	29 223	7,1	92,9
Trutnov	34 507	11 959	33,3	22 548	777,5	23,1	76,9	16 017	16,8	83,2

obhospodařované zemědělské půdy 86,1 %, u najaté orné půdy byl její podíl ještě o 3,6 procentního bodu vyšší. V kraji je nejméně rozšířeno hospodaření na najaté půdě v okrese Trutnov a naopak nejrozšířenější u zemědělské půdy v okrese Jičín a u orné půdy v okrese Rychnov nad Kněžnou.

V zemědělských podnicích se sídlem v kraji pracovalo ke konci září celkem 13 005 pracovníků. Zastoupení mladých lidí (do 24 let) i osob ve věkové skupině 25 – 44 let je v kraji pod průměrem ČR, naopak ve věkové skupině (45 – 64 let) je mírně nadprůměrné a u nejstarších osob (nad 65 let) je shodné s průměrem v České republice.

Podle počtu odpracovaných hodin v období říjen 2006 – září 2007 byli pracovníci přepočtení na plně zaměstnané (1 800 hodin za rok). Přepočtený počet pracovníků v zemědělství je celostátně o 30 % nižší než počet pracovníků ve fyzických osobách. Příčinou je nejen sezónnost zemědělských prací, ale i struktura pracujících na rodinných farmách, kde je velmi rozšířená výpomoc dalších členů rodiny farmáře.

Tab. 3.1.4 Zemědělské podniky podle věku pracovníků v krajích ČR k 30. 9. 2007¹⁾

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl (%) osob ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Česká republika	191 939	5,9	34,0	52,3	7,8	133 957	26,3	19,2
v tom kraje:								
Hl. město Praha	1 223	4,1	35,2	52,2	8,6	941	32,2	19,4
Středočeský	23 633	5,3	34,2	53,2	7,3	18 052	30,3	26,6
Jihočeský	19 169	5,9	33,4	52,9	7,8	13 880	30,5	18,8
Plzeňský	11 854	4,6	33,0	56,5	5,9	9 326	33,6	22,2
Karlovarský	2 224	7,1	35,2	51,7	6,0	1 691	58,9	24,0
Ústecký	8 008	6,1	35,0	52,4	6,4	5 911	35,5	25,4
Liberecký	5 483	6,7	35,4	48,5	9,4	3 520	25,9	10,7
Královéhradecký	13 005	5,6	33,5	53,0	7,8	9 365	25,1	18,2
Pardubický	13 375	6,1	36,0	51,6	6,3	10 021	22,8	17,7
Vysočina	22 830	6,1	35,1	51,0	7,7	16 181	23,1	18,0
Jihomoravský	33 882	5,9	32,2	51,9	10,0	19 560	18,6	16,6
Olomoucký	12 721	5,9	35,3	54,1	4,8	9 517	25,3	18,9
Zlínský	11 659	6,5	32,9	50,2	10,4	7 297	20,5	13,2
Moravskoslezský	12 870	7,0	34,6	50,5	7,9	8 694	24,5	15,0

¹⁾ bez sezónních pracovníků

Nejpočetnější skupinou ve všech okresech kraje jsou pracovníci ve věku 45 – 64 let. Také ve všech okresech kraje převažují počty pracovníků ve věku 65 a více let nad mladými pracovníky do 24 let. Mladí lidé v zemědělství (do 24 let) jsou nadprůměrně zastoupeni v okresech Náchod a Trutnov. Ve všech okresech

kraje proti šetření před dvěma lety podíl mladých lidí mírně vzrostl, nejvíc v okrese Trutnov. Největší podíl pracovníků starších 65 let byl v okrese Rychnov nad Kněžnou, ve všech okresech kraje jejich podíl mírně vzrostl, nejvíc pak v okrese Jičín. Podíl zbývajících dvou věkových skupin doznal mírného poklesu oproti šetření v roce 2005.

Tab. 3.1.5 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Královéhradeckého kraje

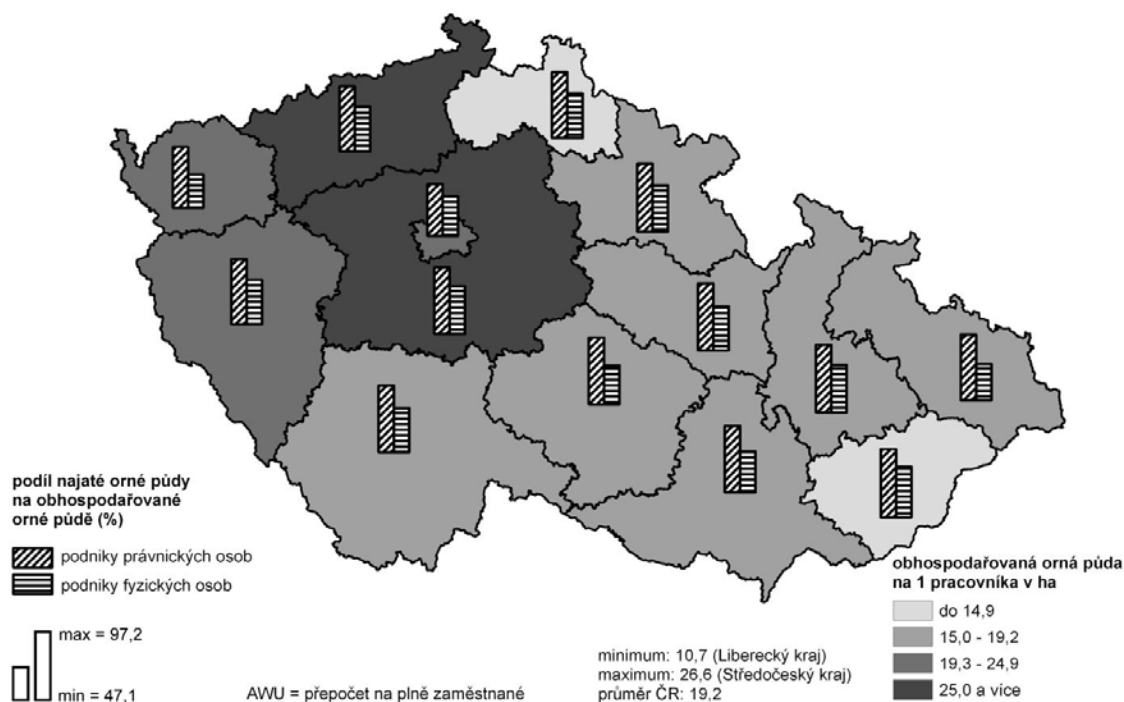
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl osob (%) ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Královéhradecký kraj	13 005	5,6	33,5	53,0	7,8	9 365	25,1	18,2
v tom okresy:								
Hradec Králové	3 001	4,7	32,2	55,5	7,7	2 264	25,7	23,0
Jičín	2 923	5,5	32,8	54,4	7,2	2 175	24,2	20,0
Náchod	2 593	6,3	35,3	50,8	7,6	1 774	25,2	16,6
Rychnov nad Kněžnou	2 882	5,7	33,5	52,0	8,7	2 022	22,1	14,5
Trutnov	1 606	6,5	34,4	51,2	7,8	1 129	30,6	14,2

Přepočítáme-li pracovníky v zemědělství na plně zaměstnané, bylo pak v tomto odvětví zaměstnání v kraji pro 9 365 pracovníků, tj o 405 osob méně než v roce 2005. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán v okresech Náchod a Trutnov (183 resp. 143 osob), v jediném okrese Rychnov nad Kněžnou nedošlo k úbytku a počet pracovníků zůstal na úrovni šetření z roku 2005. Z hlediska struktury pracovníků podle odpracovaných hodin byly zjištěny územní rozdíly. Nadprůměrný podíl pracovníků s počtem odpracovaných hodin méně než 450 za rok byl zjištěn především v okresech Náchod a Trutnov. Zaměstnaní na plnou pracovní dobu byli nejvíce zastoupeni v okrese Hradec Králové.

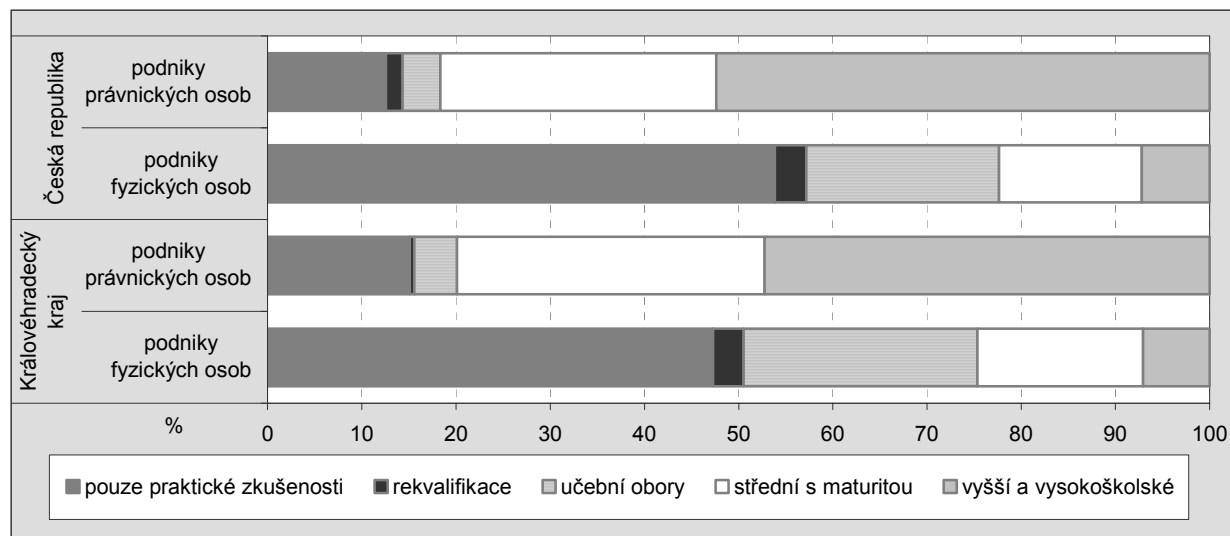
Pro srovnatelnost byla do tabulek 3.1.4 a 3.1.5 zařazena i výměra obhospodařované půdy na 1 přepočteného pracovníka. Porovnáním s průměrem České republiky je zřejmé, že v kraji připadá na pracovníka oproti celostátnímu průměru o 1,2 ha zemědělské a 1 ha orné půdy méně. To ovlivnila především vyšší úroveň zaměstnanosti v zemědělství v podhorském okrese Rychnov nad Kněžnou na rozdíl od druhého horského okresu Trutnov, kde díky nízké zaměstnanosti v zemědělství připadla na 1 přepočteného pracovníka výrazně nadprůměrná výměra zemědělské půdy, u orné půdy je tomu přesně naopak.

Obhospodařovaná plocha orné půdy na 1 pracovníka v zemědělství (AWU) a podíl najaté orné půdy v krajích ČR v roce 2007

V rámci Strukturálního šetření FSS 2007 se zjišťovala i úroveň vzdělání vedoucích pracovníků. Ve všech krajích jsou značné rozdíly mezi úrovní vzdělání v podnicích fyzických a právnických osob.

Graf 20 Zemědělské vzdělání vedoucího pracovníka v zemědělských podnicích Královéhradeckého kraje v roce 2007

Zatímco v podnicích právnických osob v průměru v České republice převažuje u více než poloviny (52,4 %) vysokoškolské vzdělání a střední vzdělání s maturitou má necelých 30 %, v podnicích fyzických osob převažují praktické zkušenosti (53,8 % vedoucích pracovníků) a osoby vyučené v oboru (20,5 %). V Královéhradeckém kraji je úroveň vzdělání vedoucích pracovníků v podnicích právnických osob u vysokoškoláků pod průměrem České republiky, u středního vzdělání s maturitou naopak nad průměrem, v podnicích fyzických osob mají nadprůměrné zastoupení osoby se středoškolským vzděláním a vyučení, vysokoškoláci jsou téměř na průměru republiky.

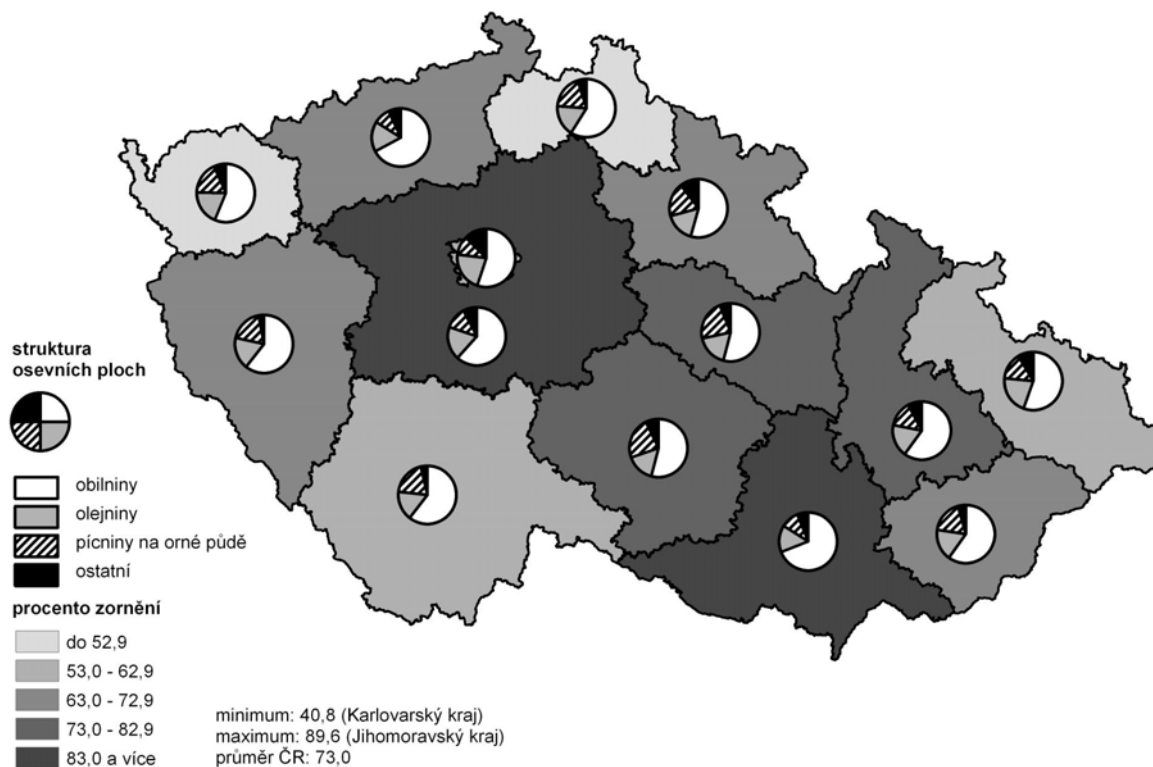
Tab. 3.1.6 Podniky fyzických a právnických osob podle určení produkce v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob		
	celkem	z toho se spotřebou domácnosti hospodáře menší než 50 % konečné produkce		z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %		celkem	z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %	
		celkem	v %	celkem	v %		celkem	v %
Česká republika	36 455	24 221	66,4	30 260	83,0	2 941	2 529	86,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	254	230	90,6	192	75,6	54	41	75,9
Středočeský	4 057	2 996	73,8	3 173	78,2	398	326	81,9
Jihočeský	3 659	2 673	73,1	3 141	85,8	366	330	90,2
Plzeňský	2 023	1 675	82,8	1 443	71,3	191	163	85,3
Karlovarský	433	372	85,9	385	88,9	74	68	91,9
Ústecký	1 674	1 387	82,9	1 300	77,7	163	137	84,0
Liberecký	1 367	923	67,5	1 215	88,9	105	85	81,0
Královéhradecký	2 235	1 668	74,6	1 856	83,0	199	163	81,9
Pardubický	2 134	1 468	68,8	1 725	80,8	181	158	87,3
Vysočina	3 569	2 216	62,1	3 197	89,6	294	270	91,8
Jihomoravský	7 749	4 208	54,3	6 380	82,3	416	353	84,9
Olomoucký	1 699	1 269	74,7	1 387	81,6	186	160	86,0
Zlínský	2 875	1 648	57,3	2 582	89,8	149	137	91,9
Moravskoslezský	2 727	1 490	54,6	2 285	83,8	165	138	83,6

Ze strukturálního šetření v zemědělství též vyplynulo, že v roce 2007 u dvou třetin podniků fyzických osob činila spotřeba domácnosti hospodáře méně než polovinu konečné produkce farmy, více se na spotřebu vlastní domácnosti orientovaly podniky fyzických osoby v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji.

Podíl orné půdy na zemědělské a struktura osevních ploch v krajích ČR v roce 2007

Celostátně více než polovina celkových tržeb pocházejících z **přímého prodeje produkce** představovala u podniků fyzických osob 17 % a u podniků právnických osob 13 %. Orientace na přímý prodej byla častější, u podniků fyzických osob, v Plzeňském kraji a Hlavním městě Praze, u podniků právnických osob v Hlavním městě Praze, Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém kraji.

Tab. 3.1.7 Využití orné půdy v krajích ČR v roce 2007

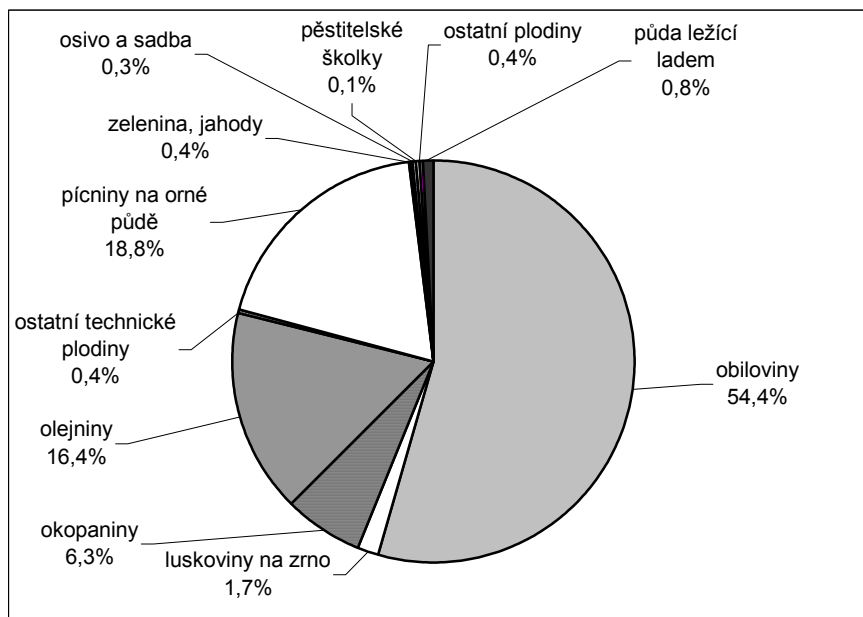
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obiloviny celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Brambory celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Cukrovka technická (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Olejny (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)
Česká republika	1 544 496	100,0	32 655	100,0	54 065	100,0	442 228	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	10 061	0,7	32	0,1	548	1,0	3 952	0,9
Středočeský	296 548	19,2	7 463	22,9	15 273	28,2	88 950	20,1
Jihočeský	158 123	10,2	3 789	11,6	0	0,0	42 067	9,5
Plzeňský	125 447	8,1	1 270	3,9	0	0,0	36 920	8,3
Karlovarský	22 811	1,5	94	0,3	-	-	7 747	1,8
Ústecký	100 974	6,5	732	2,2	2 968	5,5	25 133	5,7
Liberecký	22 268	1,4	236	0,7	404	0,7	6 520	1,5
Královéhradecký	92 641	6,0	1 442	4,4	9 164	16,9	27 899	6,3
Pardubický	95 761	6,2	1 416	4,3	2 995	5,5	31 288	7,1
Vysočina	157 510	10,2	11 779	36,1	262	0,5	46 366	10,5
Jihomoravský	224 054	14,5	2 225	6,8	5 891	10,9	48 604	11,0
Olomoucký	108 321	7,0	682	2,1	9 027	16,7	32 426	7,3
Zlínský	57 766	3,7	295	0,9	1 067	2,0	16 709	3,8
Moravskoslezský	72 210	4,7	1 200	3,7	6 467	12,0	27 647	6,3

Rostlinná produkce jednotlivých krajů se od sebe značně liší a souvisí s rozdílnou strukturou **osevních ploch** jednotlivých krajů. Ve všech krajích jsou dominantní plodinou obiloviny, které se podílejí v průměru v ČR 60,2 % na obhospodařované orné půdě, v krajích se jejich podíl pohybuje od 54 % v kraji Pardubickém a na Vysočině po 69 % v Jihomoravském kraji. Významnou část osevních ploch zaujaly olejny, které se pěstovaly v průměru České republiky na 17,2 % obhospodařované orné půdy. Nejvyšší podíl na obhospodařované orné půdě měly olejny v Moravskoslezském kraji (21 %), naopak nejnižší v Jihomoravském (14,9 %).

Hlavními producenty obilovin a olejnin, z hlediska podílu na celostátní výměře orné půdy, byly podniky ve Středočeském a Jihomoravském kraji, producenty brambor podniky v kraji Vysočina a technické cukrovky podniky v krajích Středočeském, Královéhradeckém a Olomouckém.

Graf 21 Využití obhospodařované orné půdy v Královéhradeckém kraji v roce 2007

Podniky sídlící na území Královéhradeckého kraje hospodařily na 6,6 % z celkové výměry obhospodařované orné půdy České republiky, téměř stejný (6,7 %) byl podíl našeho kraje na obhospodařované zemědělské půdě.

Ve struktuře osevních ploch byl v Královéhradeckém kraji zjištěn nejvyšší podíl technické cukrovky ze všech krajů, podíl brambor, obilovin a olejnin byl pod úrovní průměru České republiky.

Podíl **půdy ležící ladem** v kraji (0,8 %) je mírně nad celostátním průměrem (0,6 %) a mezi kraji je šestý nejvyšší. Nejmenší podíl mají Olomoucký a Pardubický kraj.

Zemědělské podniky v okrese Hradec Králové měly nejvyšší podíl na výměře orné půdy Královéhradeckého kraje (30,5 %), naopak nejnižší byl v horském okrese Trutnov (9,4 %). Rozdílné využívání půdy přímo souvisí s polohou jednotlivých okresů v kraji, na severu a východě území v horských a podhorských okresech (Trutnov, Rychnov nad Kněžnou a Náchod) jsou zhoršené podmínky (klimatické, kvalita půdy, svažitost) na rozdíl od úrodného jihu kraje v oblasti Polabské nížiny (okres Hradec Králové a Jičín).

Tab. 3.1.8 Využití orné půdy v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná orná půda celkem (ha)	z toho (%)								
		obiloviny	z toho		luskoviny	brambory	cukrovka	olejny	pícniny na orné půdě	bez sklizně
			pšenice	ječmen						
Královéhradecký kraj	170 210	54,4	31,1	13,6	1,7	0,8	5,4	16,4	18,8	0,8
v tom okresy:										
Hradec Králové	51 978	56,9	35,6	11,9	2,2	1,2	7,1	16,2	13,4	1,0
Jičín	43 589	54,1	34,9	13,9	1,1	0,5	7,9	16,9	18,5	0,3
Náchod	29 403	55,8	30,8	13,0	2,1	0,7	4,4	16,0	18,5	0,5
Rychnov nad Kněžnou	29 223	50,7	22,6	16,5	1,4	1,0	2,1	17,3	24,4	0,1
Trutnov	16 017	51,5	22,5	14,6	1,2	0,8	0,6	14,7	27,3	3,3

Podle údajů ze strukturálního šetření v zemědělství v roce 2007 byla využita orná půda v jednotlivých okresech takto:

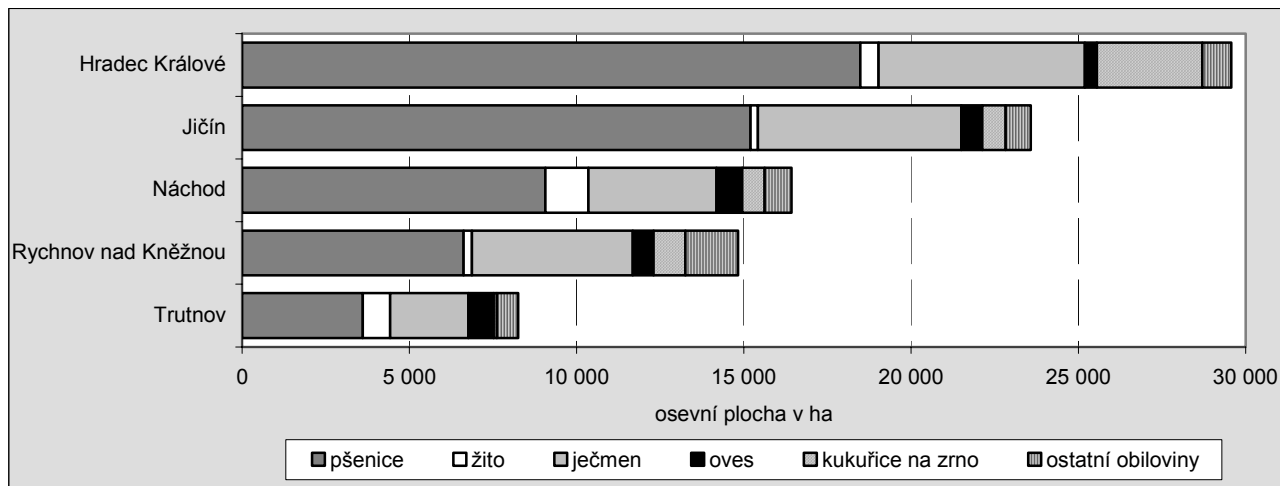
V **okrese Hradec Králové** jsou v absolutním vyjádření v rámci kraje největší osevní plochy obilovin, z toho především pšenice, ale významně je zastoupen i ječmen a kukuřice na zrno, která tvoří více než 50 % z její celkové výměry v kraji. Významné zastoupení mají olejny, i když jejich podíl je pod úhrnem kraje, výrazně nadprůměrné zastoupení má v okrese cukrovka. Z okopanin tvoří téměř 85 % technická cukrovka. Proti

obdobnému šetření v roce 2005 došlo k mírnému snížení osevních ploch u píce, cukrovky a luskovin ve prospěch ječmene, olejnin a brambor.

Okres Jičín lze charakterizovat nadprůměrným zastoupením cukrovky a olejnin. Z obilnin se pěstuje především pšenice a ječmen, z okopanin cukrovka technická, z technických plodin řepka a řepice a z píce kukuřice na zeleno a siláž a vaječná. Oproti roku 2005 se snížily osevní plochy píce a luskovin ve prospěch olejnin a cukrovky.

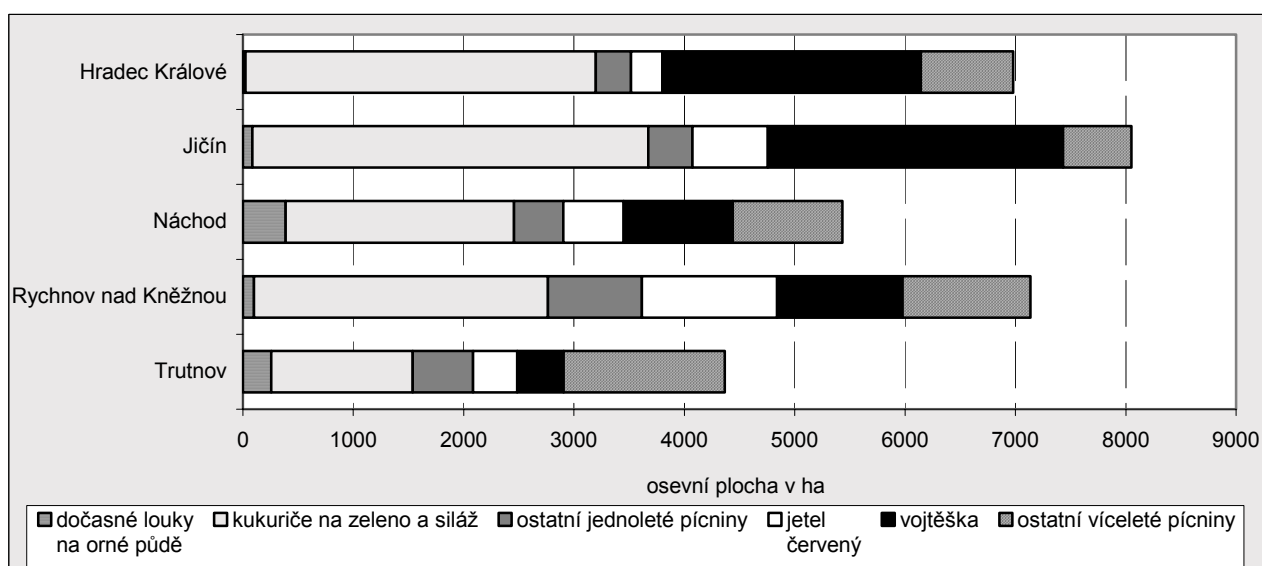
Graf 22 Osevní plochy obilnin v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007

Podíl osevních ploch obilovin v **okrese Náchod** převyšuje průměr kraje, podíl ploch žita tvoří více než 40 % z celkové osevní plochy v kraji. Ostatní plochy plodin, s výjimkou luskovin, nedosahují krajského průměru. Na rozdíl od okresů na jihu kraje mají okresy v horských a podhorských oblastech Krkonoš a Orlických hor vedle osevních ploch i více zastoupeny plochy trvalých travních porostů. V okrese Náchod je jejich rozloha velikosti poloviny obhospodařované orné půdy okresu. V porovnání s šetřením v roce 2005 se snížil podíl ploch píce a ploch bez sklizně ve prospěch obilovin – pšenice a ječmene.

V **okrese Rychnov nad Kněžnou** je nejnižší podíl osevních ploch obilovin, vedle pšenice a ječmene zde mají největší zastoupení v kraji i ostatní obiloviny (pohanka, proso, čirok, tritice), které tvoří třetinu jejich rozlohy v kraji. Nadprůměrně jsou zastoupeny pícniny, olejnin a brambory. Také v okrese zabírajícím Orlické hory a jejich podhůří jsou významně zastoupeny trvalé travní porosty, jejich rozloha je větší než 50 % rozlohy obhospodařované orné půdy okresu. Proti šetření v roce 2005 došlo v okrese ke snížení podílu ploch luskovin a cukrovky a nárůst zaznamenaly olejnin a z obilovin ječmen a pšenice.

Graf 23 Osevní plochy pícnin na orné půdě v okresech Královéhradeckého kraje v roce 2007

Také v dalším horském **okrese Trutnov** jsou osevní plochy obilovin pod průměrem kraje, nižší podíly pšenice jsou ve prospěch odolnějšího ječmene. Nadprůměrně jsou zastoupeny pícniny, především ostatní víceleté pícniny, olejnin a pozemky bez sklizně. V porovnání s ostatními okresy kraje má okres nejvíce

zastoupeny plochy trvalých travních porostů, které svou rozlohou překračují výměru celkové obhospodařované orné půdy v okrese. Proti šetření v roce 2005 došlo k úbytku obilovin a luskovin ve prospěch ploch bez sklizně.

Od roku 2000 postupně klesaly osevní plochy luskovin, brambor a píce na orné půdě. Na druhé straně o více než 40 % vzrostly osevní plochy olejnin. Osevní plochy technické cukrovky přes pokles v letech 2003 – 2006 opět mírně rostou. U obilovin byly zaznamenány výkyvy, největší poklesy byly v roce 2003 a 2006.

Tab. 3.1.9 Osevní plochy v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	tis. ha								
Obiloviny celkem	95,1	93,4	96,5	91,3	95,2	94,7	92,4	93,7	94,4
Luskoviny	3,8	4,0	4,0	3,2	2,5	3,8	4,0	3,0	2,2
Brambory celkem	2,8	2,0	1,5	1,4	1,3	1,4	1,3	1,5	1,3
Cukrovka technická	8,3	10,1	10,7	10,2	9,3	9,1	8,6	9,3	9,3
Olejniny celkem	20,8	24,9	22,8	24,7	24,7	25,0	27,7	28,2	30,0
Pícniny na orné půdě	52,9	44,3	39,8	38,0	38,1	36,0	34,5	32,8	30,2

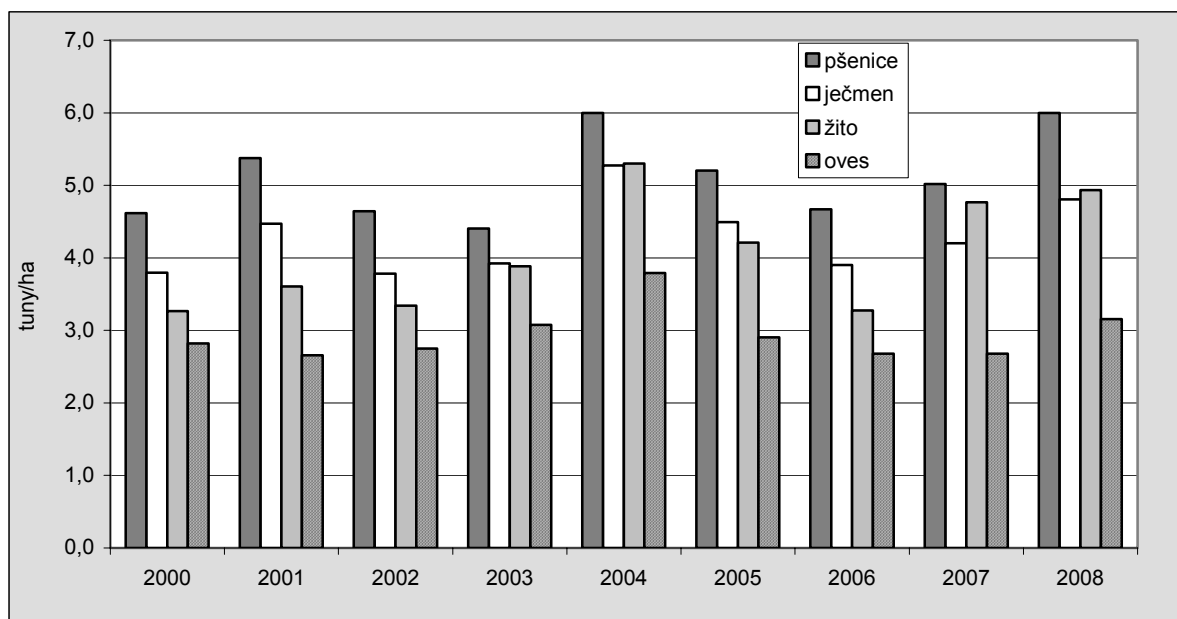
Meziroční rozdíly v hektarových výnosech byly ovlivněny především klimatickými podmínkami v jednotlivých letech. Z tohoto pohledu nejméně příznivým rokem pro rostlinnou výrobu byl pro kraj rok 2003, kde byly dosaženy nejnižší hektarové výnosy u obilnin, brambor, technické cukrovky, olejnin a pícnin na orné půdě. Jen u luskovin byl výnos v roce 2002 a v roce 2007 ještě nižší než v roce 2003. Jednoznačně nejpříznivější rok nelze stanovit, v roce 2004 bylo dosaženo nejvyšších hektarových výnosů u obilovin, luskovin a olejnin, v roce 2008 opět u obilovin a také technické cukrovky a pícnin na orné půdě a v roce 2005 bylo dosaženo nejvyšších hektarových výnosů brambor.

Tab. 3.1.10 Hektarové výnosy v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	t / ha produkční plochy								
Obiloviny celkem	4,3	5,0	4,4	4,2	5,6	4,9	4,4	4,8	5,6
Luskoviny	2,8	2,7	2,1	2,2	3,3	2,6	2,4	2,1	2,2
Brambory celkem	19,0	18,9	22,2	18,8	23,5	27,7	23,1	25,7	25,2
Cukrovka technická	49,6	47,0	49,3	45,2	50,5	53,2	51,4	54,0	57,5
Olejniny celkem	2,4	2,8	2,0	1,5	3,3	2,6	2,6	2,6	2,5
Pícniny na orné půdě (v hodnotě sena)	6,1	6,4	6,1	5,1	6,3	6,5	6,2	6,3	6,6

Dlouhodobě nejvyšší hektarové výnosy jsou dosahovány u pšenice (od 6,0 t/ha v roce 2004 a 2008 po 4,4 t/ha v roce 2003). Druhou nejčastěji pěstovanou obilninou je ječmen a jeho hektarový výnos se pohyboval od nejnižších hodnoty 3,8 t/ha v roce 2002, po nejvyšší 5,3 t/ha v roce 2004, v tomto roce byl také u žita dosažen stejný hektarový výnos.

Graf 24 Hektarové výnosy obilnin v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008

Sklizeň rostlinných produktů přímo závisí na velikosti produkčních ploch a hektarových výnosech. V časové řadě 2000 – 2008 bylo nejvíce obilovin vyprodukováno v roce 2004 a proti roku 2003, kdy byla sklizeň nejslabší, to představuje 40% nárůst. Luskovin se nejvíce sklídilo počátkem sledovaného období (v roce 2001 a 2000), zatímco v roce 2008 byla sklizeň poloviční. U brambor a píce byl z hlediska sklizně nejpříznivější rok 2000 na rozdíl od roku 2003, kdy se jejich sklizeň snížila na polovinu, resp. 60 %. Výrazný nárůst osevních ploch olejnin se projevil i k vzrůstu jejich sklizně především v posledních třech letech, i když úrovně roku 2004 nedosáhl. Také sklizeň technické cukrovky především v posledních dvou letech roste, v roce 2008 byla nejvyšší od roku 2002.

Tab. 3.1.11 Sklizeň v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2008

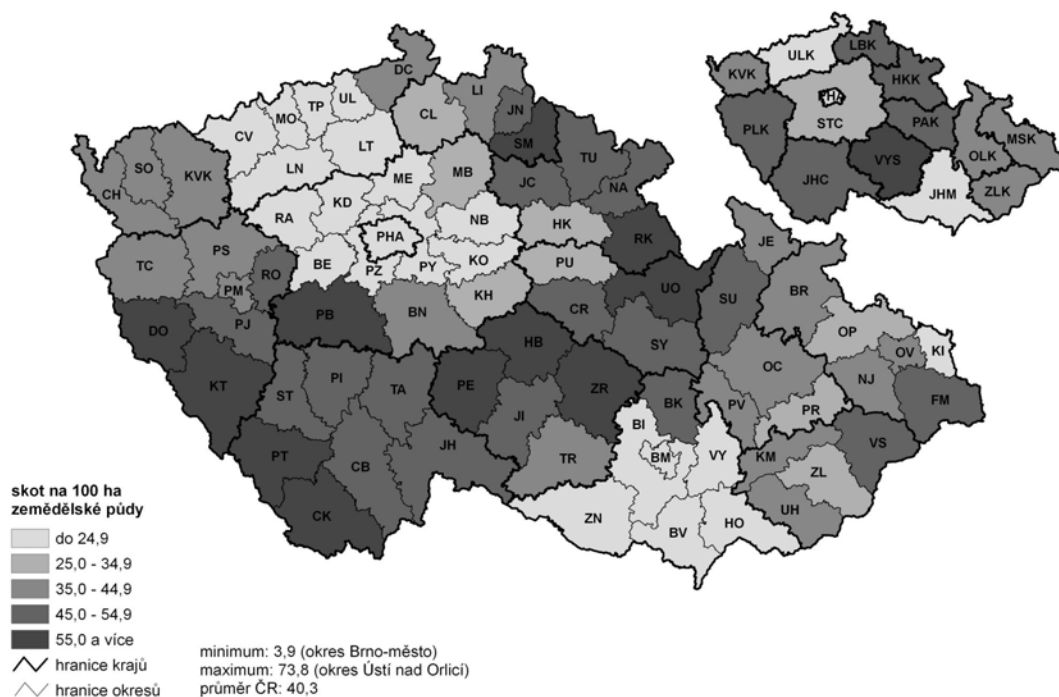
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	414,5	465,4	426,6	383,8	537,0	471,0	404,9	461,8	530,0
Luskoviny	10,7	10,8	8,4	7,1	8,3	9,9	9,5	6,1	5,0
Brambory celkem	53,5	37,6	33,9	26,2	30,9	38,7	30,2	39,4	32,0
Cukrovka technická	410,5	475,2	527,8	460,2	471,3	484,6	443,6	500,4	535,8
Olejnin celkem	49,8	67,8	45,3	37,6	81,6	64,5	71,1	74,2	75,1
Píce na orné půdě (v hodnotě sena)	316,9	274,8	241,3	192,2	239,8	227,3	213,7	193,5	197,0

tis. tun

Prodej rostlinných výrobků přímo neodpovídá u všech plodin objemu vypěstované produkce. Důvodů je několik, plodiny se částečně zkrmuji (píce na orné půdě, krmné okopaniny a také část obilovin především ječmen a žito) a vliv má i skladování vybraných produktů u pěstitelů a jejich prodej až v dalším roce.

Intenzita chovu skotu v okresech ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

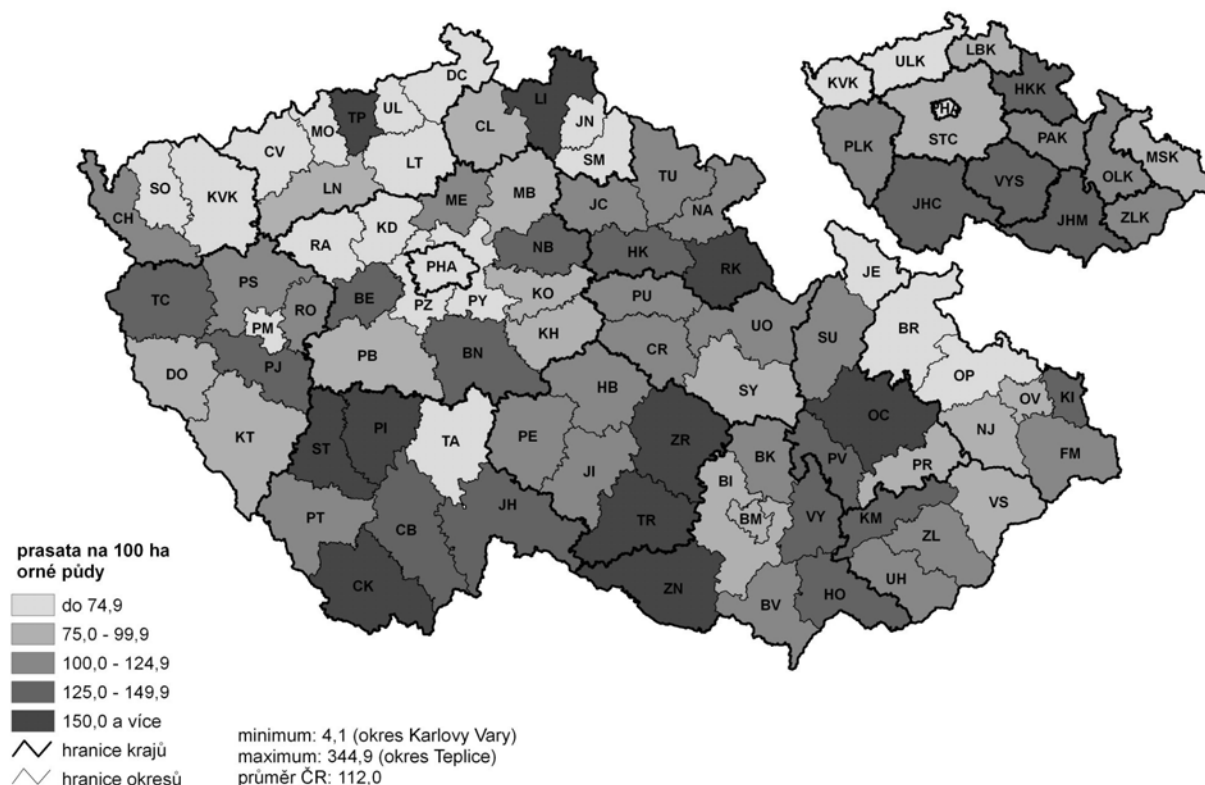
Informace o hospodářských zvířatech zahrnují stavy užitkových zvířat ve vlastnictví či v držení zpravodajských jednotek k datu 30. 9. 2007. Dle údajů ze Strukturálního šetření v zemědělství 2007 patří mezi největší chovatele skotu v ČR Jihočeský kraj a Vysočina, vysoká intenzita chovu skotu byla i v Plzeňském a Pardubickém kraji. U prasat a drůbeže se mezi největší chovatele zařadily Středočeský a Jihomoravský kraj, z hlediska intenzity chovu prasat k nim patřila i Vysočina. Ovcí a beranů se nejvíce chovalo v Jihočeském a Zlínském kraji, koz a kozlů v Jihočeském a Ústeckém kraji. Chov koní je nejvíce rozšířen v Jihočeském a Středočeském kraji. Nejvyšší počet králíků byl zjištěn v Jihomoravském a Středočeském kraji.

Tab. 3.1.12 Stavby hospodářských zvířat v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Skot celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Prasata celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Drůbež celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Intenzita chovu	
							skotu na 100 ha zem. půdy	prasat na 100 ha orné půdy
Česká republika	1 419 007	100,0	2 875 874	100,0	29 303 202	100,0	40,3	112,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	6 484	0,5	7 011	0,2	766 339	2,6	21,4	38,4
Středočeský	154 705	10,9	438 629	15,3	5 327 811	18,2	28,3	91,2
Jihočeský	218 354	15,4	352 520	12,3	4 318 784	14,7	51,7	135,0
Plzeňský	160 725	11,3	217 500	7,6	2 572 819	8,8	51,3	105,1
Karlovarský	36 521	2,6	27 317	0,9	233 167	0,8	36,7	67,3
Ústecký	41 226	2,9	109 445	3,8	2 001 811	6,8	19,7	72,8
Liberecký	42 444	3,0	36 748	1,3	118 417	0,4	46,6	97,3
Královéhradecký	109 632	7,7	216 898	7,5	1 941 527	6,6	46,7	127,4
Pardubický	120 755	8,5	181 855	6,3	2 327 479	7,9	52,7	102,5
Vysočina	215 604	15,2	410 722	14,3	852 072	2,9	57,8	140,8
Jihomoravský	74 615	5,3	439 430	15,3	5 457 667	18,6	20,6	135,1
Olomoucký	96 071	6,8	218 653	7,6	448 048	1,5	39,8	121,3
Zlínský	58 787	4,1	118 498	4,1	1 577 450	5,4	39,2	123,1
Moravskoslezský	83 083	5,9	100 647	3,5	1 359 813	4,6	38,9	77,2

Údaje za okresy byly publikovány jen za hlavní skupiny zvířat. Je třeba upozornit, že všichni chovatelé koní byli zařazeni mezi zpravodajské jednotky. Pro koně nebyla stanovena prahová hodnota, proto subjekty nepřekračující jiné prahové hodnoty nebyly mezi zpravodajské jednotky zařazeny.

Intenzita chovu prasat v okresech ČR k 30. 9. 2007

Stavy skotu v kraji proti šetření v roce 2005 mírně klesly. Klesající trend v počtech skotu, nastartovaný počátkem 90. let, v kraji pokračuje. Počet zvířat se snížil o více než polovinu, oproti stavu počátkem 90. let. Na poklesu počtu skotu v kraji se podílely především okresy Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Nejvyšší stavy skotu byly v okrese Jičín, kde proti šetření v roce 2005 počet ještě mírně vzrostl, podobně jako v okrese Hradec Králové. Počet krav se v kraji snižoval rychleji než stavy skotu celkem. Na celkovém úbytku krav se podílel především okres Trutnov (z 65 %), kde se jejich stav snížil oproti roku 2005 téměř o 1,5 tisíce kusů (16,6 %).

Z dlouhodobého hlediska je ve **stavech prasat**, podobně jako u skotu, patrný více méně klesající trend. Ten přímo souvisí s poptávkou po vepřovém mase, ale i s cenami vstupů (především obilí a krmných směsí). V období mezi dvěma posledními strukturálními šetřeními v zemědělství se stavy prasat za kraj nijak výrazně nezměnily. Mezi okresy došlo k určitým přesunům, především v okrese Jičín a Hradec Králové, kde stavy vzrostly téměř o 5 tisíc, resp. 3 tisíce, v okresech Trutnov a Rychnov nad Kněžnou došlo naopak ke zhruba stejně velkým úbytkům.

Tab. 3.1.13 Hospodářská zvířata v okresech Královéhradeckého kraje k 30.9. 2007

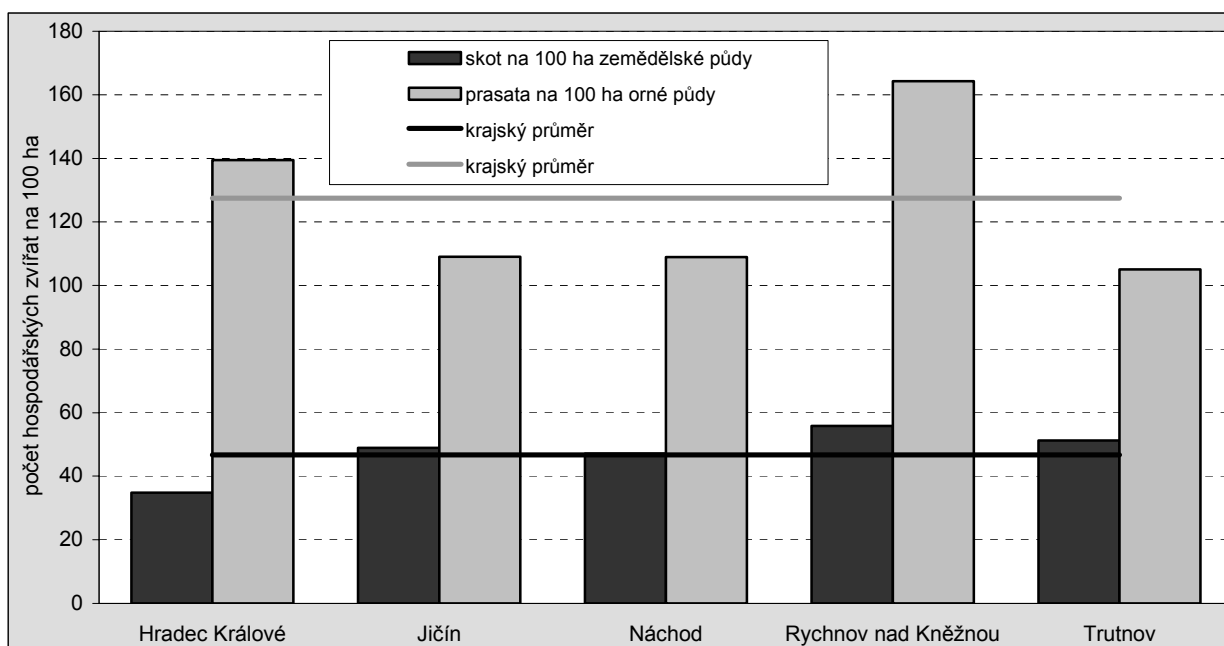
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

v kusech

	Skot	z toho krávy	Prasata	Ovce a berani	Kozy a kozli	Koně	Drůbež
Královéhradecký kraj	109 632	43 960	216 898	12 841	1 283	2 053	1 941 527
v tom okresy:							
Hradec Králové	20 272	7 805	72 489	2 895	127	421	1 018 145
Jičín	25 758	9 834	47 537	1 143	106	368	446 643
Náchod	21 045	8 737	32 035	4 149	419	363	129 940
Rychnov nad Kněžnou	24 892	10 215	48 008	3 467	202	418	343 306
Trutnov	17 665	7 370	16 830	1 187	428	482	3 493

Od roku 2001 **počty ovcí a beranů** v kraji rostou. V období mezi dvěma strukturálními šetřeními 2005 – 2007 jejich počet v kraji vzrostl o pětinu, v okrese Hradec Králové byl přírůstek více než padesátiprocentní a v okrese Jičín o třetinu. Počty koní chovaných v kraji mají od 2003 vzrůstající tendenci. V daném souboru zpravodajských jednotek zahrnutých do posledních dvou strukturálních šetření byl nejvýraznější nárůst koní zaznamenán v okrese Hradec Králové. Ve stejném okrese byly vykázány i nejvyšší stavy drůbeže.

Graf 25 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v Královéhradeckém kraji k 30. 9. 2007

Jak je patrné z grafu, největší **intenzita chovu skotu i prasat** byla v okrese Rychnov nad Kněžnou. Pod průměrem intenzity chovu skotu byl pouze okres Hradec Králové, v intenzitě chovu prasat to byl okres Trutnov, Náchod a Jičín.

Nadprůměrná intenzita chovu ovcí a beranů je v okrese Náchod a Rychnov nad Kněžnou, u koní v okrese Trutnov a Rychnov nad Kněžnou a u drůbeže vysoko nad průměrem kraje je okres Hradec Králové.

Porovnáme-li stavy zvířat s rokem 2002, je zřejmé, že s výjimkou ovcí, beranů a drůbeže, došlo u ostatních druhů zvířat k jejich úbytku. Stavy skotu se v kraji snížily o 6,8 %, u krav byl pokles o 1,3 procentního bodu pomalejší, přičemž u skotu došlo k nejrychlejšímu meziročnímu poklesu v roce 2003, u krav v roce 2007. Stavy prasat se snížily proti roku 2002 o polovinu, u prasnic byl pokles ještě rychlejší (o 55 %) a u obou byl zaznamenán největší meziroční pokles v roce 2008. Po roce 2000 došlo k postupnému nárůstu stavu ovcí a beranů, proti roku 2002 se jejich počet v kraji zdvojnásobil, ale stavy z konce 80. let minulého století ještě

zdaleka nedosáhly. Stavů drůbeže se oproti roku 2002 zvýšily o polovinu, u slepic o 87 %. Díky krátkému chovnému cyklu se jejich stavy mění i během roku v závislosti na výkyvech poptávky po drůbežím masem a vejcích.

Tab. 3.1.14 Stavů hospodářských zvířat v Královéhradeckém kraji v letech 2002 až 2009^{*)}

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Skot celkem	113 570	111 365	109 305	109 527	109 004	108 973	107 678	105 882
z toho krávy	45 361	45 342	44 571	44 947	44 223	43 347	43 214	42 865
Prasata celkem	264 116	243 983	239 151	209 737	215 525	220 522	169 423	131 721
z toho prasnice	22 123	20 472	18 728	16 608	17 538	17 379	12 632	9 626
Ovce a berani	6 457	6 844	7 096	8 863	9 070	10 835	12 368	12 955
Drůbež	1 751 434	1 957 410	1 774 185	1 519 845	1 772 331	1 145 585	1 548 609	2 732 408
z toho slepice	591 137	765 859	721 654	659 505	530 918	498 602	518 704	1 107 090

^{*)} do roku 2003 k 1. 3., od roku 2004 k 1. 4.

Pro **živočišnou výrobu** v kraji po roce 2001 je charakteristický pokles výroby hovězího i vepřového masa. Výroba mléka byla kolísavá, v posledním sledovaném roce vzrostla. Užítkovost krav vyjádřená průměrnou roční dojivostí 1 krávy ve sledovaném období rostla, proti roku 2001 se zvýšila o 17,7 %. Snáška vajec byla nejvyšší v roce 2004, zatímco průměrná snáška na 1 slepici v posledním sledovaném roce 2008.

Tab. 3.1.15 Živočišná výroba v Královéhradeckém kraji v letech 2001 až 2008

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Výroba masa v jatečné hmotnosti (t)								
hovězí vč. telecího	7 647	8 389	7 547	7 515	6 320	5 560	5 228	5 356
vepřové	25 559	24 767	24 543	27 124	24 075	21 207	20 047	20 263
Výroba mléka (tis. litrů)	211 682	233 893	224 386	213 796	223 088	219 171	214 465	220 818
Průměrná roční dojivost 1 krávy (litry)	5 690	5 833	5 894	6 062	6 336	6 441	6 465	6 695
Snáška vajec								
celkem (tis. kusů)	145 069	168 178	197 367	201 073	184 551	148 092	160 472	156 666
na 1 slepici (ks)	284	264	264	257	284	293	303	314
Úhyn z počtu narozených (%)								
telata		9,5	9,5	8,8	8,5	8,5	8,0	8,4
selata	10,8	11,1	11,2	11,4	11,3	11,5	11,8	11,8

V rámci strukturálního šetření v zemědělství byly zjišťovány počty zemědělských strojů a zařízení ve vlastnictví zpravodajských jednotek (včetně finančního leasingu).

Tab. 3.1.16 Zemědělské stroje ve vlastnictví podniků v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Traktory celkem	z toho starší než 10 let (%)	Skřízecí mlátičky	z toho starší než 10 let (%)	Samojízdné skřízecí řezačky	z toho starší než 10 let (%)	Výměra orné půdy (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 skřízecí mlátičku
Česká republika	83 813	84,3	10 442	78,1	1 998	79,1	30,6	147,9
v tom kraje:								
Hl. město Praha	593	64,9	89	65,2	5	80,0	30,8	113,0
Středočeský	12 138	82,1	1 831	72,8	280	76,8	39,6	162,0
Jihočeský	9 995	85,5	1 253	80,9	203	71,9	26,1	126,2
Plzeňský	6 948	86,9	830	81,1	192	85,4	29,8	151,1
Karlovarský	1 158	85,0	93	92,5	40	92,5	35,1	245,3
Ústecký	4 443	86,7	618	81,7	105	89,5	33,8	163,4
Liberecký	2 615	86,1	261	85,4	93	88,2	14,4	85,3
Královéhradecký	6 139	83,1	637	74,9	150	77,3	27,7	145,4
Pardubický	5 735	85,9	627	70,2	162	69,1	30,9	152,7
Vysočina	10 354	86,4	1 555	84,8	284	77,1	28,2	101,3
Jihomoravský	10 081	83,1	1 087	77,7	152	86,8	32,3	206,1
Olomoucký	4 950	84,3	662	79,6	141	83,7	36,4	163,6
Zlínský	3 854	82,4	321	72,0	80	66,3	25,0	180,0
Moravskoslezský	4 809	81,9	578	74,0	111	82,0	27,1	124,9

Porovnáním výsledků posledních dvou strukturálních šetření v zemědělství zjistíme, že celostátně bylo zemědělcům k dispozici v roce 2007 o 3,7 % traktorů méně, více ubylo starších strojů s nižším výkonem, počet nejvýkonnějších traktorů (100 kW a více) se zvýšil o 7,6 %. V Královéhradeckém kraji byl pokles v počtu traktorů na úrovni celostátního průměru (o 3,6 %), u nejvýkonnějších traktorů byl nárůst počtu strojů

v kraji rychlejší. Podíl traktorů starších 10 let je v kraji pod průměrem České republiky a mezi kraji je šestý nejnižší.

Publikovaná data ze strukturálního šetření o zemědělských strojích do okresů jsou omezená. Do největšího detailu se zjišťovaly údaje o traktorech. Z celkového počtu traktorů v kraji byli jejich vlastníci rozděleni mezi čtyři okresy celkem rovnoměrně (Hradec Králové, Jičín, Náchod a Rychnov nad Kněžnou) a jejich podíl v jednotlivých okresech činil od 20 do 23 %. Nejméně traktorů vlastnili zemědělci v okrese Trutnov. Přestože terén v horských a podhorských okresech kraje je na obdělávání náročný, podíl nejvýkonnějších traktorů je v okresech Rychnov nad Kněžnou a Trutnov nejnižší v kraji a převažují traktory střední výkonnosti. Naopak v nížinatých okresech (Hradec Králové a Jičín) je podíl nejvýkonnějších traktorů nad průměrem kraje. Také v těchto okresech se obdělá nejvíce orné půdy jedním traktorem a sklídí nejvíce obilí jednou mlátičkou.

Tab. 3.1.17 Stroje a zařízení ve vlastnictví podniků v okresech Královéhradeckého kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Traktory kolové a pásové					Sklízecí mlátičky	Sklízeče brambor	Orná půda (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 sklízecí mlátičku	
	celkem	v tom s výkonem (%)								
		do 20 kW	21 - 39 kW	40 - 59 kW	60 - 99 kW					100 kW a více
Královéhradecký kraj	6 139	4,9	14,2	39,4	25,9	15,6	637	303	27,7	145,4
v tom okresy:										
Hradec Králové	1 403	3,7	11,8	41,9	24,6	18,0	154	76	37,0	192,0
Jičín	1 414	4,1	15,4	40,7	23,1	16,7	135	52	30,8	174,6
Náchod	1 268	4,1	16,0	37,7	27,0	15,1	143	76	23,2	114,8
Rychnov nad Kněžnou	1 302	7,3	14,1	38,7	26,9	13,0	132	73	22,4	112,3
Trutnov	752	5,9	13,4	36,4	29,9	14,4	72	26	21,3	114,6

Produkce zemědělského odvětví ve finančním vyjádření navazuje v regionálním členění na metodiky souhrnného zemědělského účtu. Jde o hodnotové vyjádření finální produkce, která opouští zemědělské odvětví (částka v základních cenách, kterou výrobce obdrží od kupujícího plus dotace mínus daně na výrobek). Časová řada je k dispozici od roku 2003, přičemž za rok 2007 jsou publikovány předběžné údaje a definitivní data jsou k dispozici až v následujícím roce. Pro meziroční srovnání se používají stále ceny roku 2000, pro porovnání struktury běžné ceny daného roku⁹.

Tab. 3.1.18 Produkce zemědělského odvětví v Královéhradeckém kraji v letech 2003 až 2007

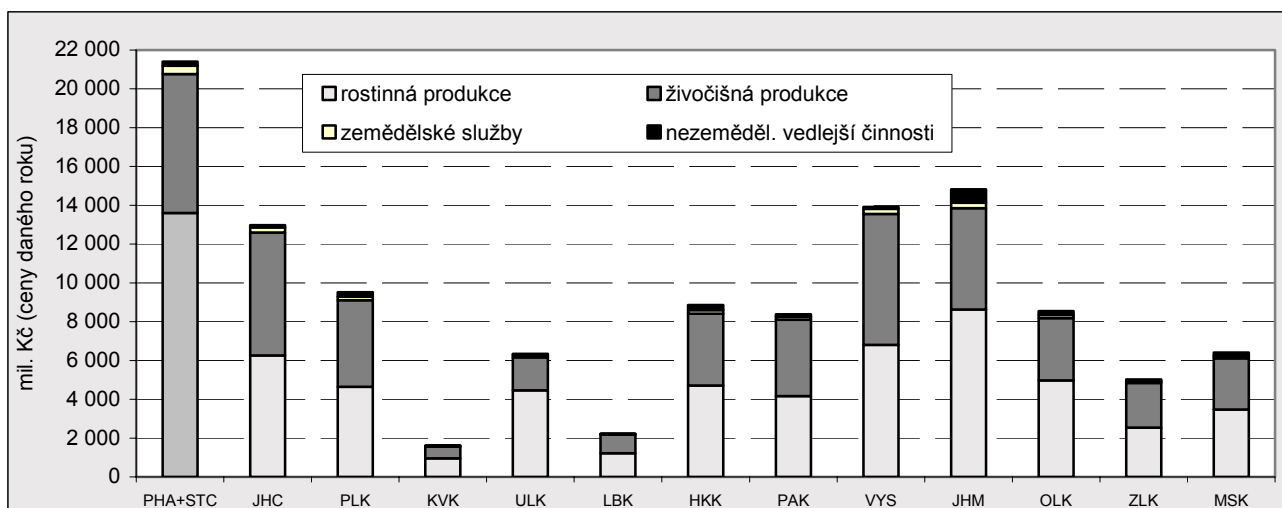
v mil. Kč ve stálých cenách roku 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Produkce zemědělského odvětví celkem	7 050,8	8 212,9	7 677,8	7 574,7	7 889,8	111,9
v tom:						
rostlinná produkce	3 130,0	4 063,7	3 713,8	3 516,5	3 830,7	122,4
živočišná produkce	3 692,1	3 888,2	3 653,6	3 789,3	3 724,5	100,9
produkce zemědělských služeb	87,2	88,6	75,8	74,0	91,5	104,9
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	141,5	172,4	234,5	194,9	243,1	171,8

Celková produkce zemědělského odvětví vykázala značnou variabilitu a také závislost na výsledcích rostlinné a živočišné výroby, která je přibližně stejná. Z výsledků pětiletého období byla zjištěna nejvyšší produkce v roce 2004, v následujících dvou letech došlo k určitému útlumu, nejvyšší meziroční pokles byl v roce 2005 (6,5 %). Předběžné výsledky roku 2007 signalizují opětovný nárůst. Rostlinná výroba a také produkce zemědělských služeb více méně kopírují vývoj produkce celkem. Předběžné výsledky živočišné produkce za rok 2007 vykázaly téměř shodnou úroveň s výchozím rokem 2003, trendy vývoje byly nejednoznačné. Nezemědělské vedlejší činnosti mají v kraji vzrůstající tendenci.

⁹ Podrobnější metodické vysvětlivky jsou součástí publikace 2128-08 Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích - definitivní výsledky za rok 2006 a semidefinitivní výsledky roku 2007, vydané ČSÚ v listopadu 2008.

Graf 26 Produkce zemědělského odvětví v krajích ČR v roce 2007 (předběžný údaj)

Královéhradecký kraj se podílel na celkové produkci zemědělského odvětví v ČR 7,4 %, z toho na rostlinné produkci 7,1 % a na produkci živočišné 7,6 %. Objem produkce zemědělského odvětví řadí náš kraj spolu s Plzeňským, Pardubickým a Olomouckým mezi průměrné kraje. Krajská struktura zemědělské produkce se výrazně neliší od celostátní. Mírně nad průměrem je v kraji živočišná produkce, zatímco u rostlinné produkce je tomu přesně naopak, tj. o 2,3 procentního bodu pod průměrem ČR.

Tab. 3.1.19 Produkce zemědělského odvětví v Královéhradeckém kraji v roce 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Královéhradecký kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylna od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Produkce zemědělského odvětví celkem	8 864,4	100,0	120 076,7	100,0	7,4	0,0
v tom:						
rostlinná produkce	4 705,9	53,1	66 460,8	55,3	7,1	-2,3
živočišná produkce	3 711,6	41,9	48 985,3	40,8	7,6	1,1
produkce zemědělských služeb	169,4	1,9	2 327,0	1,9	7,3	0,0
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	277,5	3,1	2 303,6	1,9	12,0	1,2

Rostlinná produkce v kraji vzrostla proti roku 2003 o více než pětinu, ale proti roku 2004, kdy byla v časové řadě nejvyšší, zaostala o 233 mil. Kč. Na tomto poklesu se podílely především obiloviny (hlavně pšenice), ale i technické plodiny (především olejnin) a také krmné plodiny. Produkce kukuřice na zrno podle předběžných výsledků za rok 2007 byla vyšší než byl průměr za předchozí čtyři roky.

Porovnáme-li podíl obilovin na rostlinné produkci kraje, nachází se téměř čtyři procentní body pod průměrem za celou republiku. Je to dáno především podprůměrným zastoupením ječmene a také pšenice v kraji. Naopak zastoupení technických plodin je v kraji nadprůměrné především díky cukrovce, protože olejnin jsou pod průměrem ČR. Vyšší podíl na rostlinné produkci byl v kraji zjištěn u ovoce, zeleniny a ostatních rostlinných výrobků. Méně byly zastoupeny brambory a víno. Královéhradecký kraj měl třetí nejvyšší podíl cukrové řepy a ovoce na celkové produkci v ČR.

Tab. 3.1.20 Rostlinná produkce Královéhradeckého kraje v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Rostlinná produkce celkem	3 130,0	4 063,7	3 713,8	3 516,5	3 830,7	122,4
v tom:						
obiloviny (včetně osiva)	1 203,9	1 629,1	1 446,7	1 261,4	1 464,1	121,6
z toho:						
pšenice a špalda	687,9	1 059,1	891,3	789,9	862,5	125,4
žito a ozimé směsky	24,4	51,1	31,6	13,7	37,5	153,6
ječmen	314,2	336,1	334,3	302,7	310,4	98,8
oves a letní směsky	32,6	30,8	19,0	22,4	20,6	63,0
kukuřice na zrno	91,0	71,7	114,8	107,2	188,6	207,3
technické plodiny	827,2	1 122,5	1 066,4	982,6	1 040,2	125,7
z toho:						
olejny (včetně osiva)	295,0	552,1	452,6	485,5	498,3	168,9
luskoviny (včetně osiva)	30,9	35,3	41,3	39,6	25,3	82,1
cukrová řepa	446,0	456,7	469,6	429,8	484,9	108,7
krmné plodiny	482,4	636,0	600,9	587,3	551,6	114,3
zelenina a zahradnické výr.	284,6	317,4	237,9	343,0	319,7	112,3
brambory (včetně sadby)	115,8	129,5	164,4	127,6	163,4	141,1
ovoce	199,4	214,8	182,8	197,0	201,5	101,1
ostatní rostlinné výrobky	16,7	14,4	14,8	17,5	89,9	537,4

Struktura rostlinné produkce se proti roku 2003 mírně změnila. Zvýšil se podíl kraje na celostátní produkci především cukrové řepy (o 4,2 procentní body), žita a ozimé směsky (o 2,3 procentní body), kukuřice na zrno (o 1,6 procentního bodu) a ovoce (o 1,2 procentní body). Naopak se snížil podíl kraje na produkci luskovin (o 2,2 procentního bodu) a pšenice včetně špaldy (o 0,9 procentního bodu).

Tab. 3.1.21 Rostlinná produkce Královéhradeckého kraje za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Královéhradecký kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylka od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Rostlinná produkce celkem	4 705,9	100,0	66 460,8	100,0	7,1	0,0
v tom:						
obiloviny (včetně osiva)	1 983,4	42,1	30 612,2	46,1	6,5	-3,9
z toho:						
pšenice a špalda	1 160,4	24,7	16 824,8	25,3	6,9	-0,7
žito a ozimé směsky	58,5	1,2	741,6	1,1	7,9	0,1
ječmen	435,6	9,3	8 076,6	12,2	5,4	-2,9
oves a letní směsky	29,8	0,6	569,8	0,9	5,2	-0,2
kukuřice na zrno	240,7	5,1	3 717,0	5,6	6,5	-0,5
technické plodiny	1 142,3	24,3	14 517,9	21,8	7,9	2,4
z toho:						
olejny (včetně osiva)	650,7	13,8	10 157,5	15,3	6,4	-1,5
luskoviny (včetně osiva)	31,0	0,7	323,3	0,5	9,6	0,2
cukrová řepa	427,2	9,1	2 466,1	3,7	17,3	5,4
krmné plodiny	625,9	13,3	8 784,7	13,2	7,1	0,1
zelenina a zahradnické výrobky	408,2	8,7	4 619,8	7,0	8,8	1,7
brambory (včetně sadby)	204,8	4,4	4 429,2	6,7	4,6	-2,3
ovoce	243,4	5,2	1 605,8	2,4	15,2	2,8
víno	0,2	0,0	1 310,7	2,0	0,0	-2,0
ostatní rostlinné výrobky	97,6	2,1	580,5	0,9	16,8	1,2

Živočišná produkce v kraji zůstala přibližně na úrovni roku 2003, produkce zvířat mírně vzrostla, naopak produkce živočišných výrobků doznala mírný pokles. O co vyšší byl meziroční nárůst hodnoty prodaných hospodářských zvířat v kraji v roce 2004, o to vyšší byl pokles jejich hodnoty v roce následujícím. Produkce skotu i prasat doznala proti roku 2003 nárůst, meziročně nejvyšší byl v roce 2006, u prasat došlo k meziročnímu nárůstu i v roce 2004. Výrazný byl pokles hodnoty prodané drůbeže, proti roku 2003 klesla téměř o polovinu, přitom ještě v roce 2004 byl zaznamenán meziročně nárůst téměř o třetinu. Hlavní složkou produkce živočišných výrobků bylo mléko. Jeho produkce proti roku 2003 mírně poklesla, nejvyšší byla v roce 2005 a v následujícím roce 2006.

Tab. 3.1.22 Živočišná produkce Královéhradeckého kraje v letech 2003 - 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000						
	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Živočišná produkce celkem	3 692,1	3 888,2	3 653,6	3 789,3	3 724,5	100,9
v tom:						
zvířata	1 804,2	2 043,1	1 747,1	1 899,9	1 855,5	102,8
z toho:						
skot	436,2	429,8	409,8	469,6	467,4	107,1
prasata	941,1	1 051,1	967,8	1 139,9	1 164,1	123,7
drůbež	412,7	545,0	355,4	278,2	214,0	51,9
živočišné výrobky	1 887,8	1 845,1	1 906,5	1 889,4	1 869,1	99,0
z toho: mléko	1 599,7	1 559,2	1 629,2	1 615,3	1 580,4	98,8

Z výsledků z roku 2007 vyplývá, že v kraji má mírně převahu rostlinná produkce nad živočišnou a v živočišné produkci převažují živočišné výrobky a to zejména prodej mléka. Nadprůměrný podíl na úhrnu ČR měla hodnota prodaných prasat i skotu, naopak podprůměrná byla hodnota prodané drůbeže.

V porovnání s rokem 2003 se zvýšil podíl kraje na živočišné produkci celé republiky a to o 0,5 procentního bodu, což bylo dáno vyšším prodejem hospodářských zvířat především prasat (o 2,7 procentního bodu) a skotu (o 1,4 procentního bodu). U drůbeže došlo naopak ke snížení podílu kraje na ČR (o 3,7 procentního bodu). Podíl kraje na hodnotě živočišných výrobků se mírně snížil (celkem o 0,2 procentního bodu, u mléka o 0,3 procentního bodu).

Tab. 3.1.23 Živočišná produkce Královéhradeckého kraje za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj						
	Královéhradecký kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylka od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Živočišná produkce celkem	3 711,6	100,0	48 985,3	100,0	7,6	0,0
v tom:						
zvířata	1 776,5	47,9	25 715,1	52,5	6,9	-4,6
z toho:						
skot	612,9	16,5	7 808,6	15,9	7,8	0,6
prasata	934,4	25,2	11 367,7	23,2	8,2	2,0
drůbež	216,9	5,8	6 348,7	13,0	3,4	-7,1
živočišné výrobky	1 935,1	52,1	23 270,2	47,5	8,3	4,6
z toho: mléko	1 688,1	45,5	21 122,5	43,1	8,0	2,4

3.2. Lesnictví

Lesnictví se řadí spolu se zemědělstvím do primárního sektoru a od zemědělství se liší jednak dlouhodobostí hospodaření a dále tím, že všechny vlivy (přírodní i způsobené lidmi) se projevují se zpožděním a mají dlouhodobý dopad. Lesnictví především pečuje o lesy a hospodaření v nich. Lesy jsou nejen producenty dřeva, ale i součástí krajiny, která je důležitá pro kvalitu vody a vyrovnanost vodního koloběhu. Lesy je možno chápat i jako kryt chránící půdu před erozí, jako útočiště pro volně žijící druhy živočichů a rostlin, jako spotřebitele oxidu uhličitého, důležitého skleníkového plynu v atmosféře, ale také jako prostor významný pro rekreaci a důležitý estetický prvek v krajině.

Podíl lesní půdy na výměře Královéhradeckého kraje se pohybuje okolo 30 % a dlouhodobě se významně nemění. Hodnota je mírně pod průměrem ČR a mezi kraji zaujímáme prostřední příčku.

Tab. 3.2.1 Lesy v krajích České republiky podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

	Lesy celkem		v tom:						z jehličnatých smrk		z listnatých dub	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 975 065	1 941 582	576 808	627 548	30 963	26 052	1 397 012	1 369 695	159 382	167 765
v tom kraje:												
Hl. město Praha	4 641	4 704	1 726	1 611	2 857	3 062	58	30	533	409	1 364	1 446
Středočeský	297 099	300 078	217 295	213 668	77 020	83 145	2 784	3 265	116 688	113 995	32 810	34 938
Jihočeský	367 041	370 798	321 051	320 042	41 773	47 039	4 217	3 717	206 572	207 467	9 698	10 473
Plzeňský	292 264	293 996	257 131	252 980	32 403	38 817	2 730	2 200	171 038	167 189	8 414	9 660
Karlovarský	138 716	139 619	116 606	116 302	20 010	22 179	2 099	1 139	97 828	97 567	1 932	2 084
Ústecký	155 209	156 642	90 575	88 556	62 044	65 447	2 590	2 639	59 244	57 437	14 647	14 909
Liberecký	135 364	135 329	109 103	106 592	24 147	27 622	2 115	1 115	70 928	69 175	3 558	3 972
Královéhradecký	143 958	144 306	111 645	110 474	29 868	32 617	2 445	1 215	88 200	86 584	11 924	12 258
Pardubický	130 080	130 527	106 087	105 104	22 104	23 844	1 889	1 579	75 430	74 596	5 432	5 738
Vysočina	208 703	202 655	187 273	179 891	18 951	20 649	2 478	2 115	153 807	149 036	3 847	4 131
Jihomoravský	191 286	196 852	98 111	97 608	90 990	97 371	2 185	1 873	53 656	52 439	39 114	40 911
Olomoucký	175 733	178 946	126 419	126 242	47 099	50 959	2 215	1 745	107 612	107 093	6 821	6 971
Zlínský	154 320	154 421	90 027	87 549	62 861	65 252	1 432	1 620	69 635	68 185	13 949	14 096
Moravskoslezský	188 423	186 308	142 016	134 963	44 682	49 545	1 726	1 800	125 842	118 521	5 872	6 178

Výměra lesů i jednotlivých druhů dřevin je uváděna v porostní ploše, tj. ploše využívané přímo k lesní produkci, skutečně zalesněné nebo jen dočasně odlesněné s úmyslem opětovné obnovy lesního porostu.

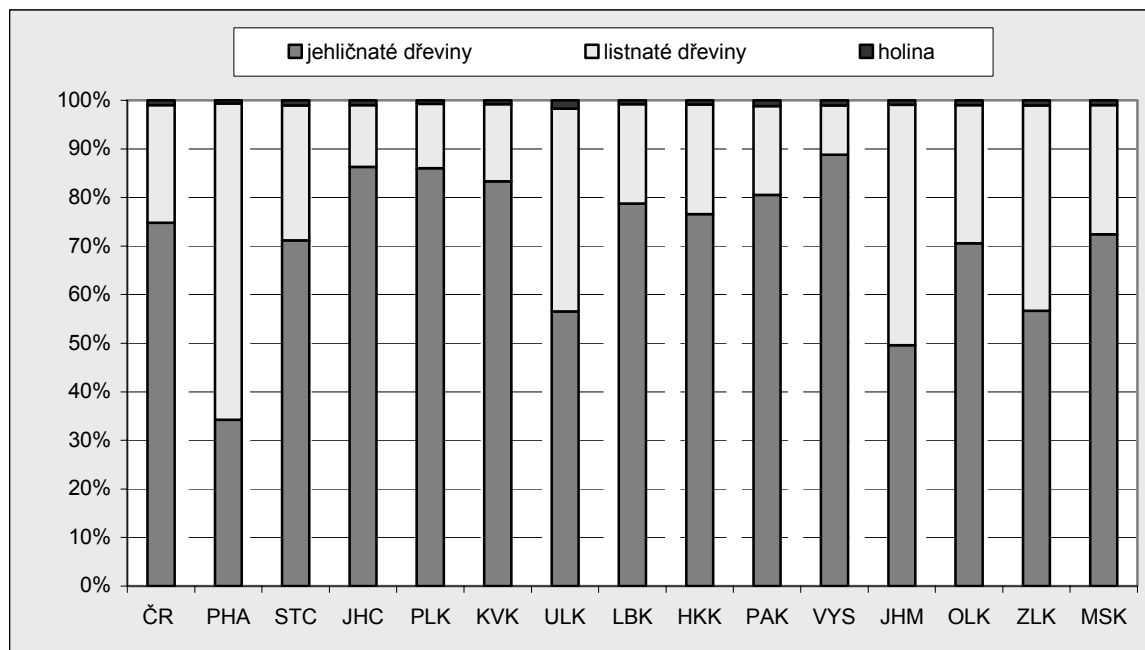
Druhové složení lesa signalizuje převahu jehličnatých dřevin v kraji. Jehličnany se rozkládaly v roce 2007 na 76,6 % rozlohy lesa, což bylo těsně nad celorepublikovým průměrem a mezi kraji jsme zaujali prostřední postavení. Podíl listnatých dřevin činil v kraji 22,6 % a byl 1,6 procentního bodu pod průměrem České republiky, mezi kraji byl sedmý nejnižší.

Výměra lesních porostů v roce 2007 v kraji zůstala na stejné úrovni jako v roce 2000, mírný pokles výměry jehličnanů (o 1 %) byl v kraji pomalejší než v průměru v ČR, naopak nárůst ploch listnatých dřevin (o 9,2 %) doznal rychlejšího tempa než byl celorepublikový průměr.

Z jehličnatých dřevin má v kraji dominantní postavení smrk, který v roce 2007 zabíral 78,4 % výměry jehličnanů v kraji, což bylo 7,8 procentního bodu nad republikovým průměrem. Kraj tak zaujal 5. příčku mezi kraji. Proti roku 2000 podíl smrku na jehličnanech v kraji mírně klesl (o 0,6 procentního bodu). Druhou nejčastější jehličnatou dřevinou v kraji byla borovice (14 %) a třetí modřín (5 %).

Nejčastější **listnatou dřevinou** v kraji byl dub, který se na rozloze listnatých dřevin v kraji podílel 37,6 %, což je 10,8 procentního bodu nad celorepublikovým průměrem. Z krajů měly vyšší podíl dubu na listnatých dřevinách jen Hl. město Praha, Středočeský a Jihomoravský kraj. Proti roku 2000 došlo ke snížení jeho podílu na listnatých dřevinách ve prospěch buku. V kraji byl buk druhou nejčastější listnatou dřevinou, jeho podíl byl v roce 2007 17,5 %, což bylo téměř 11 procentních bodů pod průměrem ČR. Proti roku 2000 došlo k nárůstu bukových porostů o 3,7 procenta a tempo nárůstu bylo dvojnásobně rychlejší než v průměru za ČR.

Graf 27 Podíl dřevin na zalesněné půdě v krajích České republiky v roce 2007

Lesnatost jednotlivých okresů v kraji se od sebe výrazně liší v závislosti na poloze okresů a pohybuje se od nejlesnatějších hraničních okresů na severu a východě kraje (okres Trutnov 46,6 % a Rychnov nad Kněžnou 37,5 %) po nejméně lesnatý okres na jihu kraje (Hradec Králové 16,6 %).

Tab. 3.2.2 Lesy v okresech Královéhradeckého kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

ha

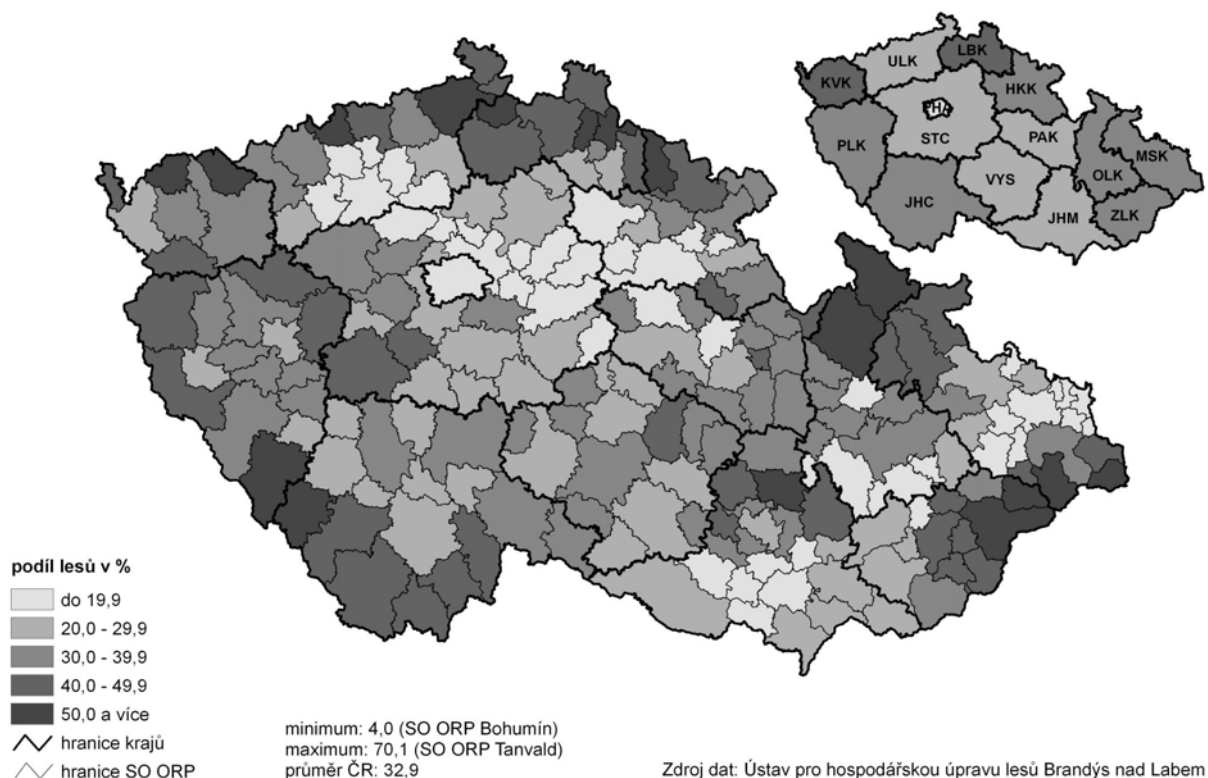
	Lesy celkem		v tom						z jehličnatých smrk		z listnatých dub	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Kraj celkem	143 958	144 306	111 645	110 474	29 868	32 617	2 445	1 215	88 200	86 584	11 924	12 258
v tom okresy:												
Hradec Králové	14 032	14 085	6 307	6 204	7 599	7 749	126	132	2 070	1 953	5 393	5 541
Jičín	18 926	18 632	11 534	11 386	7 180	7 042	211	204	8 119	7 979	4 033	4 010
Náchod	22 492	22 879	18 848	18 448	3 372	4 163	272	268	15 684	15 146	648	719
Rychnov n. Kn.	36 348	36 491	29 297	29 529	6 117	6 700	935	262	23 024	22 998	1 387	1 538
Trutnov	52 160	52 219	45 659	44 907	5 599	6 963	902	349	39 304	38 508	463	450

S výjimkou okresu Hradec Králové ve čtyřech ostatních okresech převyšovaly jehličnaté dřeviny nad listnatými. Ve třech okresech (Trutnov, Rychnov nad Kněžnou a Náchod) byl jejich podíl na lesních porostech více než osmdesátiprocentní. Proti roku 2000 poklesl podíl jehličnanů ve třech okresech, nejvíce v okrese Náchod (o 3,2 procentní body).

Podíl listnatých dřevin na lesních porostech v okrese Hradec Králové činil v roce 2007 celkem 55 % a byl ze všech okresů zdaleka nejvyšší, naopak nejnižší byl v okrese Trutnov (13,3 %). Ve srovnání s rokem 2000 došlo ve všech okresech kraje, s výjimkou okresu Jičín, k nárůstu podílu listnatých dřevin, nejvyšší nárůst byl v okrese Náchod (3,2 %).

Nejrozšířenější jehličnatou dřevinou ve všech okresech kraje, s výjimkou okresu Hradec Králové, byl smrk a jeho podíl byl nejvyšší v okrese Trutnov (85,8 %). V okrese Hradec Králové byla nejrozšířenější borovice. Proti roku 2000 se podíl smrků na jehličnatých porostech snížil ve všech okresech kraje.

Podíl lesů na celkové ploše správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Z listnatých dřevin byly dubové porosty nejvýrazněji zastoupeny v jižní a západní části kraje v okresech Hradec Králové (71,5 % podíl na listnáčích) a Jičín (56,9 %), se stoupající nadmořskou výškou duby vystřídaly buky, které převažovaly ve zbývajících třech okresech. Buky měly více než 30% zastoupení mezi listnatými porosty v okresech Náchod a Trutnov. Proti roku 2000 došlo ve všech okresech ke snížení podílu dubů (celkem za kraj o 3,6 procentního bodu), přibližně o stejné procento se zvýšil podíl buků v kraji, nárůst byl zaznamenán ve všech okresech, nejvýraznější byl v okrese Náchod a Trutnov.

Tab. 3.2.3 Lesy ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

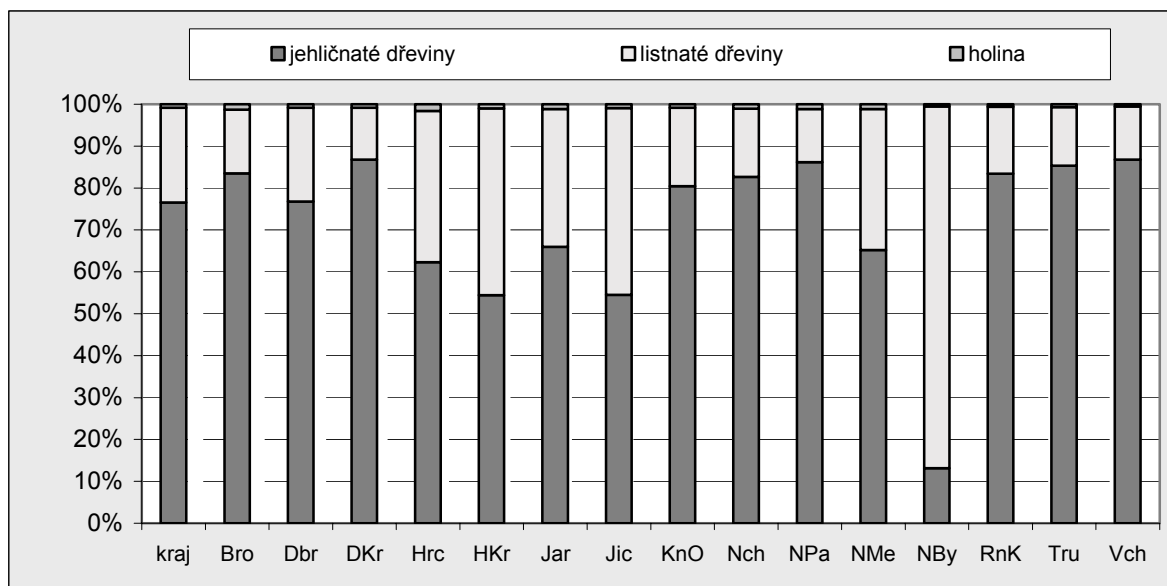
v ha

	Lesy celkem		v tom:						z jehličnatých smrků		z listnatých dubů	
	2003	2007	jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina		2003	2007	2003	2007
			2003	2007	2003	2007	2003	2007				
Kraj celkem	144 073	144 306	111 595	110 474	31 262	32 617	1 215	1 215	87 948	86 584	11 933	12 258
v tom SO ORP:												
Broumov	8 974	8 857	7 835	7 398	1 065	1 348	75	112	6 518	6 048	33	47
Dobruška	7 834	7 873	6 198	6 045	1 557	1 761	79	67	5 824	5 644	386	425
Dvůr Králové nad Labem	8 586	8 585	7 455	7 450	1 056	1 062	74	73	5 302	5 305	325	326
Hořice	3 953	3 880	2 436	2 418	1 454	1 399	64	62	1 682	1 666	777	759
Hradec Králové	11 160	11 234	6 268	6 112	4 798	5 007	94	114	1 933	1 784	3 245	3 348
Jaroměř	1 463	1 479	979	976	466	487	18	17	602	597	244	256
Jičín	12 003	11 811	6 557	6 434	5 335	5 270	111	107	4 406	4 295	3 192	3 203
Kostelec nad Orlicí	9 752	9 778	7 912	7 868	1 781	1 830	59	81	3 050	2 948	648	693
Náchod	10 585	10 887	9 041	8 995	1 393	1 771	151	121	7 749	7 619	238	254
Nová Paka	2 941	2 941	2 534	2 534	373	373	34	34	2 018	2 018	48	48
Nové Město nad Metují	1 645	1 656	1 130	1 079	477	558	38	19	943	881	138	161
Nový Bydžov	3 399	3 387	438	445	2 932	2 924	29	19	220	217	2 254	2 331
Rychnov nad Kněžnou	18 317	18 305	15 281	15 263	2 919	2 928	117	114	14 377	14 358	283	282
Trutnov	28 490	28 423	24 537	24 253	3 767	3 979	186	190	21 838	21 522	64	63
Vrchlabí	14 970	15 211	12 995	13 203	1 888	1 922	86	85	11 486	11 681	58	61

Zalesněnost jednotlivých správních obvodů kraje se pohybovala v roce 2007 od nejnižšího, tj. desetiprocentního podílu na rozloze (SO ORP Jaroměř) po nejvyšší více než padesátiprocentní zalesněnost (SO ORP Trutnov). Zalesněnost přímo souvisí s polohou jednotlivých správních obvodů v rámci kraje. Obecně lze říci, že více zalesněny jsou správní obvody na severu a východě kraje v oblasti

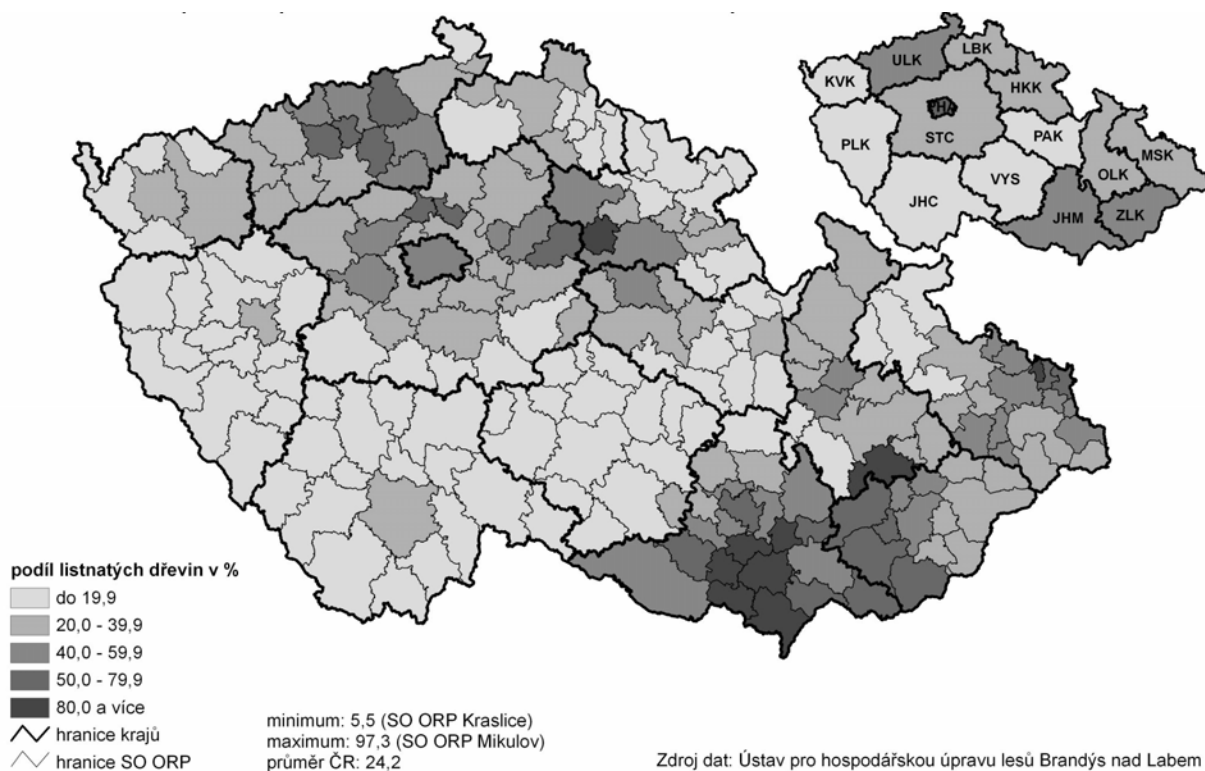
přihraničních hor, směrem na jih a západ kraje lesů ubývá. Ve srovnání s rokem 2003 se lesnatost snížila pouze ve třech správních obvodech – Vrchlábí, Dobruška a Hořice, nejvýrazněji v SO ORP Vrchlábí (o 1 procentní bod).

Graf 28 Podíl dřevin na zalesněné ploše ve správních obvodech Královéhradeckého kraje v roce 2007

Podíl jehličnanů na celkové rozloze lesů převažoval v roce 2007 ve všech správních obvodech s výjimkou SO Nový Bydžov (podíl jehličnanů zde tvoří jen 13,1 %), poměrně nízký podíl byl i ve SO Hradec Králové a Jičín (shodně přes 54 %). Naopak nejvyšší podíl jehličnatých dřevin byl na území nejseverněji položeného správního obvodu Vrchlábí (86,8 %). Nejvýrazněji se proti roku 2003 snížil podíl jehličnanů na území správních obvodů Broumov a Nové Město nad Metují (o 3,8 resp. 3,5 procentního bodu).

Podíl listnatých dřevin na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

V devíti z patnácti správních obvodů kraje netvořil podíl listnatých dřevin na celkové ploše lesů více než čtvrtinu. Výjimku tvořil správní obvod Nový Bydžov, kde zastoupení listnáčů bylo zdaleka nejvyšší ze všech

správních obvodů (86,3 %) a v dalších dvou správních obvodech (Hradec Králové a Jičín) se přiblížilo k 45% hranici. Proti roku 2003 vzrostl podíl listnáčů nejvíce ve správním obvodě Nové Město nad Metují a Broumov (o 4,7, resp. 3,4 procentního bodu).

Nejdůležitější jehličnatou dřevinou byl ve 13 správních obvodech smrk, ve SO Hradec Králové a Kostelec nad Orlicí to byla borovice. Nejvyšší, více než devadesátiprocentní, podíl smrkového porostu na jehličnanech měly na svém území dva správní obvody v oblasti Orlických hor – Rychnov nad Kněžnou a Dobruška, v dalších pěti správních obvodech byl více než 80% (především v oblasti Krkonoš a Broumovského výběžku).

Z listnatých dřevin přibližně v polovině správních obvodů převažují dubové a v polovině bukové porosty. Ve správních obvodech v oblasti státní hranice s Polskem (Vrchlabí, Trutnov, Broumov, Náchod, Dobruška a Rychnov nad Kněžnou) plus ve SO Nová Paka hraje významnější roli z listnáčů buk, v ostatních správních obvodech směrem na jih a západ kraje naopak dub. Nejvyšší podíl buku na listnatých porostech měl SO Broumov (43,6 %), u dubů to byl správní obvod Nový Bydžov, kde tvořily 79,7 % všech listnatých porostů.

Největší část lesů (dvě třetiny jejich rozlohy) tvořily v kraji v roce 2007 lesy hospodářské. V průměru za ČR tvoří hospodářské lesy tři čtvrtiny z rozlohy lesů, náš kraj tedy zaostává o 8 procentních bodů. Podíl hospodářských lesů se proti roku 2000 v kraji snížil o 3,2 procentní body, tempo poklesu bylo rychlejší než v průměru za Českou republiku (o 1,3 procentního bodu).

Ochranné lesy¹⁰ byly v kraji zastoupeny nadprůměrně a spolu s Libereckým krajem byl jejich podíl na celkové rozloze lesů ze všech krajů nejvyšší. Je to dáno polohou kraje, který se spolu se sousedním Libereckým krajem dělí o naše nejvyšší pohoří Krkonoše, v jehož lokalitách se tyto lesy převážně nacházejí. Podíl ochranných lesů se v našem kraji snížil, proti roku 2000 o 1,1 procentního bodu, v roce 2007 činil 8,4 % z rozlohy lesů v kraji.

Lesy zvláštního určení¹¹ zabíraly v kraji v roce 2007 téměř čtvrtinu rozlohy lesů, proti průměru ČR byl jejich podíl o 2,4 procentní body vyšší a mezi kraji jsme zaujímali prostřední příčku. V porovnání s rokem 2000 došlo k nárůstu podílu těchto lesů v kraji o 4,3 procentního bodu, a tempo růstu bylo rychlejší než byl průměr za ČR (2,1 procentního bodu).

Tab. 3.2.4 Lesy v krajích České republiky podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa ochranného mimořádně nepříznivá stanoviště		z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení					
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 981 885	1 957 301	89 422	70 545	511 529	567 336	67 224	49 586	99 118	97 491
v tom kraje:												
Hl. město Praha	4 641	4 704	91	69	92	402	4 458	4 233	92	402	-	-
Středočeský	297 099	300 078	195 083	217 981	9 544	8 673	92 471	73 424	9 544	8 673	8 796	3 639
Jihočeský	367 041	370 798	280 087	292 652	8 245	5 666	78 708	72 481	8 122	5 528	28 147	26 987
Plzeňský	292 264	293 996	235 860	239 667	16 980	3 827	39 423	50 503	11 151	3 547	24 241	29 835
Karlovarský	138 716	139 619	86 626	73 397	6 500	4 224	45 590	61 998	6 141	3 226	326	131
Ústecký	155 209	156 642	113 365	85 563	12 438	9 093	29 406	61 986	11 888	8 543	468	6 372
Liberecký	135 364	135 329	93 220	85 335	5 691	11 523	36 454	38 471	3 744	5 837	7 014	7 852
Královéhradecký	143 958	144 306	101 585	97 160	13 751	12 182	28 621	34 964	6 812	5 457	15 432	12 962
Pardubický	130 080	130 527	115 590	115 827	2 298	2 144	12 191	12 556	1 540	1 597	734	871
Vysočina	208 703	202 655	193 059	187 761	1 835	1 260	13 809	13 634	1 835	1 260	2 889	774
Jihomoravský	191 286	196 852	131 165	130 743	3 405	3 845	56 716	62 264	3 405	3 845	7 851	6 015
Olomoucký	175 733	178 946	137 842	136 329	5 930	5 527	31 961	37 090	2 011	1 255	1 255	1 052
Zlínský	154 320	154 421	136 231	136 799	316	101	17 773	17 521	316	101	479	253
Moravskoslezský	188 423	186 308	162 080	158 020	2 397	2 079	23 946	26 210	624	313	1 484	747

¹⁰ Do lesů ochranných patří lesy na mimořádně nepříznivých stanovištích, vysokohorské lesy a lesy v klečovém lesním vegetačním stupni.

¹¹ Mezi lesy zvláštního určení patří pásma ochrany vodních zdrojů I. stupně, ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod, území národních parků a národních přírodních rezervací, 1. zóny CHKO, přírodní rezervace a přírodní památky, lázeňské lesy, příměstské a rekreační lesy, lesy sloužící lesnickému výzkumu a výuce, lesy se zvýšenou ochrannou funkcí, lesy významné pro uchování biodiverzity, uznané obory a samostatné bažantnice a lesy zatížené jiným veřejným zájmem.

Z lesů ochranných v Královéhradeckém kraji mimořádně nepříznivá stanoviště zabírají zhruba polovinu jejich plochy, v pěti krajích se veškeré ochranné lesy nacházejí v těchto mimořádně nepříznivých lokalitách.

Z lesů zvláštního určení tvořily v našem kraji největší část území národních parků a národních přírodních rezervací (37,1 %), lesy významné pro uchování biodiverzity zabíraly v roce 2007 17 % a lesy se zvýšenou funkcí ochrannou 13 %. V kraji jsou i desetinou rozlohy lesů zvláštního určení zastoupeny příměstské a rekreační lesy.

Tab. 3.2.5 Lesy v okresech Královéhradeckého kraje podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

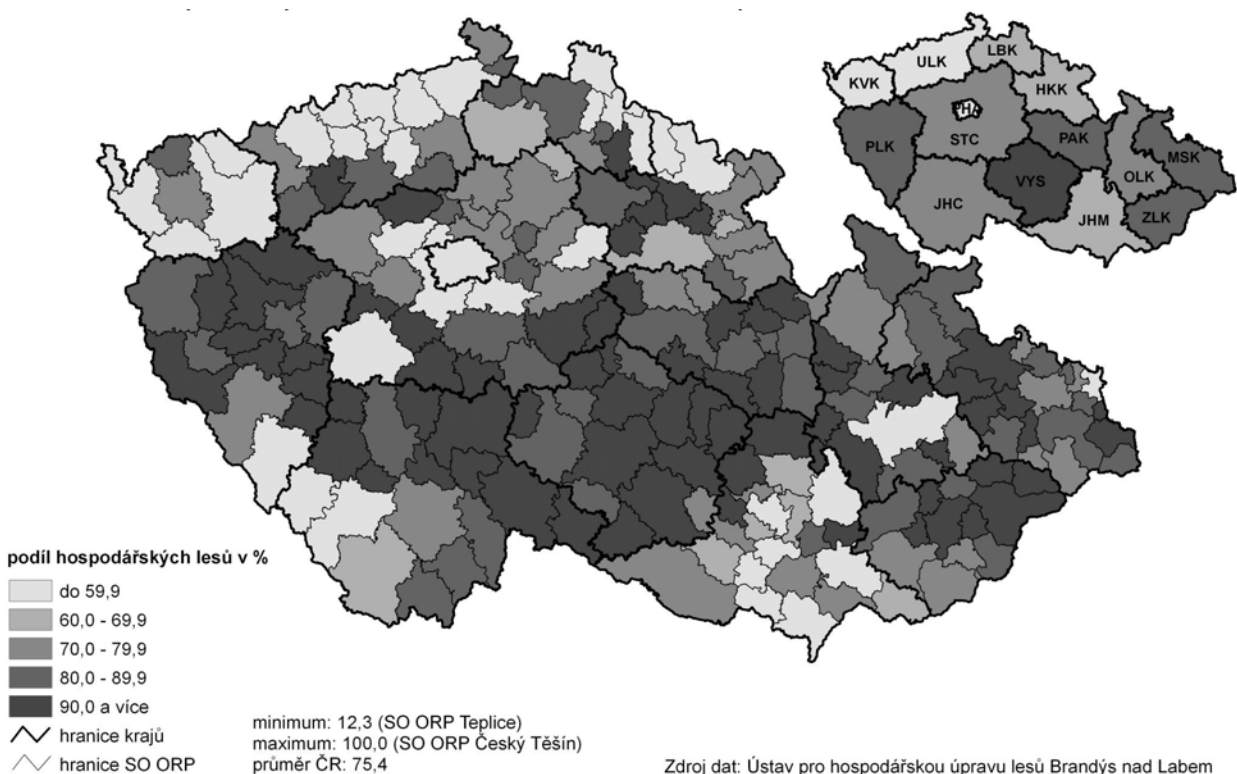
v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa ochranného mimořádně nepříznivá stanoviště		z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Kraj celkem	143 958	144 306	101 585	97 160	13 751	12 182	28 621	34 964	6 812	5 457	15 432	12 962
v tom okresy:												
Hradec Králové	14 032	14 085	11 161	10 663	-	-	2 871	3 422	-	-	3	1
Jičín	18 926	18 632	17 390	17 249	243	233	1 293	1 150	243	233	196	0
Náchod	22 492	22 879	17 132	17 018	2 800	1 816	2 560	4 045	2 800	1 816	1 855	1 043
Rychnov n. Kn.	36 348	36 491	31 370	27 879	1 798	1 475	3 180	7 138	638	505	21	95
Trutnov	52 160	52 219	24 532	24 352	8 911	8 659	18 717	19 209	3 131	2 904	13 358	11 823

Ve všech okresech kraje převažují hospodářské lesy na celkové rozloze lesů, i když v okrese Trutnov v roce 2007 netvořily ani polovinu jejich rozlohy. V ostatních okresech se jejich podíl pohyboval od 74,4 % v okrese Náchod po 92,6 % v okrese Jičín. Proti roku 2000 se podíl hospodářských lesů snížil ve čtyřech okresech, nejvýrazněji v okrese Rychnov nad Kněžnou (o 9,9 procentního bodu).

Ochranný les měl největší podíl v okrese Trutnov i když proti roku 2000 došlo k jeho snížení, ale nejvíce poklesl podíl těchto lesů v okrese Náchod (o 4,5 procentního bodu). V okrese Hradec Králové se ochranné lesy vůbec nenacházejí.

Podíl hospodářských lesů na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Pouze v okrese Jičín podíl lesů zvláštního určení na celkové rozloze lesa nepřekročil jednu desetinu. V ostatních se pohyboval od 17,7 % (v okrese Náchod) po 36,8 % (v okrese Trutnov). S výjimkou okresu Jičín došlo proti roku 2000 k nárůstu jejich podílu, více než o 10 procentních bodů v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde byl nárůst ze všech okresů kraje nejvyšší.

S výjimkou správního obvodu, který leží v nejsevernější, hornaté části kraje (Vrchlabí), v ostatních SO ORP převládá les hospodářský. Téměř stoprocentní zastoupení (99,7 %) na rozloze lesa měl v nejmenším správním obvodu kraje, v Nové Pace. Ve správním obvodu Hradec Králové a Nové Město nad Metují byl jeho podíl mezi 60 – 70 %, z důvodů nadprůměrného zastoupení lesů zvláštního určení. V ostatních správních obvodech zaujímal hospodářský les více než 70 % z rozlohy lesů.

Tab. 3.2.6 Lesy ve správních obvodech Královéhradeckého kraje podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesa

v ha

	Lesy celkem		v tom:						z lesa ochranného mimořádně nepříznivá stanoviště		z lesa zvláštního určení území nár. parků a nár. přírodních rezervací	
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		2003	2007	2003	2007
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Kraj celkem	144 073	144 306	99 629	97 160	13 196	12 182	31 248	34 964	6 647	5 457	14 299	12 962
v tom SO ORP:												
Broumov	8 974	8 857	6 198	6 320	1 567	1 150	1 209	1 387	1 567	1 150	1 178	853
Dobruška	7 834	7 873	6 335	5 824	471	510	1 028	1 539	215	78	4	32
Dvůr Králové nad Labem	8 586	8 585	8 002	8 001	19	19	565	565	19	19	-	-
Hořice	3 953	3 880	3 897	3 824	4	4	53	53	4	4	-	-
Hradec Králové	11 160	11 234	8 228	7 616	-	-	2 933	3 618	-	-	20	1
Jaroměř	1 463	1 479	1 397	1 433	6	2	59	44	6	2	15	-
Jičín	12 003	11 811	10 489	10 494	246	227	1 268	1 090	246	227	196	0
Kostelec nad Orlicí	9 752	9 778	8 648	7 900	8	4	1 095	1 874	8	4	-	-
Náchod	10 585	10 887	8 659	8 263	861	637	1 065	1 987	861	637	585	190
Nová Paka	2 941	2 941	2 932	2 931	2	2	7	7	2	2	-	-
Nové Město nad Metují	1 645	1 656	1 015	1 002	378	27	252	627	378	27	76	-
Nový Bydžov	3 399	3 387	3 357	3 280	-	-	42	107	-	-	-	-
Rychnov nad Kněžnou	18 317	18 305	13 939	13 923	979	961	3 399	3 422	441	423	63	63
Trutnov	28 490	28 423	14 147	13 727	4 180	4 165	10 163	10 531	1 566	1 552	6 528	6 190
Vrchlabí	14 970	15 211	2 386	2 624	4 475	4 475	8 109	8 112	1 333	1 333	5 633	5 633

Lesy zvláštního určení jsou výrazně zastoupeny v severních hornatých správních obvodech (Vrchlabí a Trutnov, kde tvoří 53,3 %; resp. 37,1 % rozlohy lesů). Ve SO ORP Vrchlabí byly tvořeny ze 70 % územím národních parků a národních přírodních rezervací a z 20 % lesy významnými na uchování biodiverzity. Podobně i v sousedním správním obvodu Trutnov tvořilo 59 % lesů zvláštního určení území národních parků a národních přírodních rezervací, 13 % ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod a 11 % lesy sloužící k lesnickému výzkumu a výuce. Významné zastoupení mají lesy zvláštního určení i ve SO ORP Hradec Králové, rozkládaly se na třetině rozlohy lesů a byly tvořeny především příměstskými a rekreačními lesy a lesy významnými na uchování biodiverzity.

Ochranný les se ve dvou správních obvodech (Hradec Králové a Nový Bydžov) vůbec nevyskytoval, naopak téměř třetinu rozlohy lesů zaujímal ve SO ORP Vrchlabí a více než osminu ve SO ORP Trutnov a Broumov, což bylo ze všech správních obvodů nejvíce.

3.3. Shrnutí

Nejdůležitější poznatky z postavení Královéhradeckého kraje v oblasti zemědělství a lesnictví možno shrnout takto:

- V kraji došlo za posledních 8 let ke snížení výměny zemědělské půdy o 4,6 %, orné půdy o 7,9 %, stupeň zornění se snížil na 72,5 %.
- V podnicích fyzických osob jen mírně převažují podniky s živočišnou výrobou, u právnických osob je nejrozšířenějším zaměřením kombinace rostlinné a živočišné výroby.
- Největší plocha zemědělské půdy je obhospodařována akciovými společnostmi (40 %).
- Čtvrtinu zemědělské půdy obhospodařují subjekty se sídlem v okrese Hradec Králové.
- Převažují počty pracovníků ve věku 65 a více let nad mladými pracovníky (do 24 let) v kraji i ve všech jeho okresech.
- Vzdělanostní struktura vedoucích pracovníků se liší, v podnicích právnických osob více než polovinu tvoří vysokoškoláci a třetinu středoškoláci s maturitou, v podnicích fyzických osob u více než poloviny vedoucích pracovníků převládají pouze praktické zkušenosti, čtvrtina je vyučena v oboru.
- Podle osevních ploch dominantní plodinou ve všech krajích jsou obiloviny, v našem kraji se k významným plodinám řadí i cukrovka, olejiny a píce. Na orné půdě, rozdílné využití půdy v jednotlivých okresech kraje přímo souvisí s jejich polohou. V jižní a jihozápadní části kraje, kde převládají nížiny (okres Hradec Králové a částečně Jičín) je vedle obilovin nadprůměrně zastoupena i cukrovka, na severu a východě kraje v oblasti Krkonoš a Orlických hor a jejich předhůří (okres Trutnov a Rychnov nad Kněžnou) mají významné zastoupení i pícniny na orné půdě. V oblasti Broumovského výběžku (okres Náchod) osevní plochy jednotlivých plodin nijak výrazně nevybočují od průměru kraje.
- Hektarové výnosy jsou ovlivněny klimatickými podmínkami v jednotlivých letech a nejméně příznivý pro rostlinnou výrobu v časové řadě byl rok 2003.
- Stavby hospodářských zvířat v porovnání s rokem 2002 s výjimkou ovcí, beranů a drůbeže v kraji klesly. Z hlediska okresů nejvíce skotu a krav se chová v okresech Jičín a Rychnov nad Kněžnou, prasat a drůbeže v okrese Hradec Králové, prvenství v chovu ovcí a beranů drží okresy Náchod a Rychnov nad Kněžnou a u koz a koní okres Trutnov.
- Pro živočišnou výrobu po roce 2001 je charakteristický pokles výroby hovězího i vepřového masa, výroba mléka je kolísavá, užitkovost krav vzrostla.
- Z hlediska technické vybavenosti zemědělců ubylo traktorů, zejména těch s nižším výkonem, naopak počty nejvýkonnějších traktorů se zvýšily.
- Rostlinná a živočišná produkce je v kraji v časové řadě variabilní, na celkové produkci zemědělského odvětví se podíly zhruba stejným dílem.
- Příspěvek kraje k celkové produkci zemědělského odvětví ČR je 7,4 %, z toho na rostlinnou produkci se podílel 7,1 % a na produkci živočišné 7,6 %.
- Podíl lesní půdy na výměře kraje se pohybuje okolo 30 % a je mírně pod průměrem ČR. Zalesněnost z hlediska nižších územních celků (okresy, SO ORP) přímo souvisí s jejich polohou. Nejlesnatější okresy jsou v oblasti Krkonoš a Orlických hor (Trutnov a Rychnov nad Kněžnou), směrem do vnitrozemí lesů ubývá. Nejvyšší (více než 50%) zalesněnost má SO ORP Trutnov, naopak jen 10% podíl lesů na svém území má SO ORP Jaroměř.
- Tři čtvrtiny lesů v kraji tvoří jehličnaté porosty, dominantní postavení mezi jehličnanými má smrk (78,4 % z jehličnanů), druhou nejčastější dřevinou je borovice. S výjimkou okresu Hradec Králové v ostatních okresech převyšují jehličnaté dřeviny nad listnatými, z jehličnanů pak dominuje ve všech okresech smrk, jen v okrese Hradec Králové borovice. Jehličnany převažují ve všech SO ORP s výjimkou správního obvodu Nový Bydžov.
- Mezi listnatými dřevinami je nejčastěji zastoupen dub, i když se jeho podíl snižuje ve prospěch buku. Dubové porosty jsou nejvýrazněji zastoupeny v jižní a západní části kraje (okres Hradec Králové a Jičín) se stoupající nadmořskou výškou duby střídají buky, které mají vyšší zastoupení ve zbývajících třech okresech. Bukové porosty převažují v polovině správních obvodů, především podél státní hranice s Polskem.
- Dvě třetiny lesů v kraji tvořily lesy hospodářské, rozloha ochranných lesů je největší ze všech krajů, lesy zvláštního určení jsou zastoupeny nadprůměrně.

4. Mezikrajské srovnání městského a venkovského prostoru

Pro účely porovnání venkova a jeho vyčíslitelných charakteristik na úrovni celé České republiky bylo nutné zvolit dostatečně jednoduché vymezení jednotné pro všechny kraje. Toto společné vymezení se liší od vymezení zvoleného pro daný kraj v kapitole 2, které by mělo lépe odpovídat místním podmínkám. Jednotné vymezení venkova využitě v této kapitole pro porovnání krajů bylo stanoveno následovně:

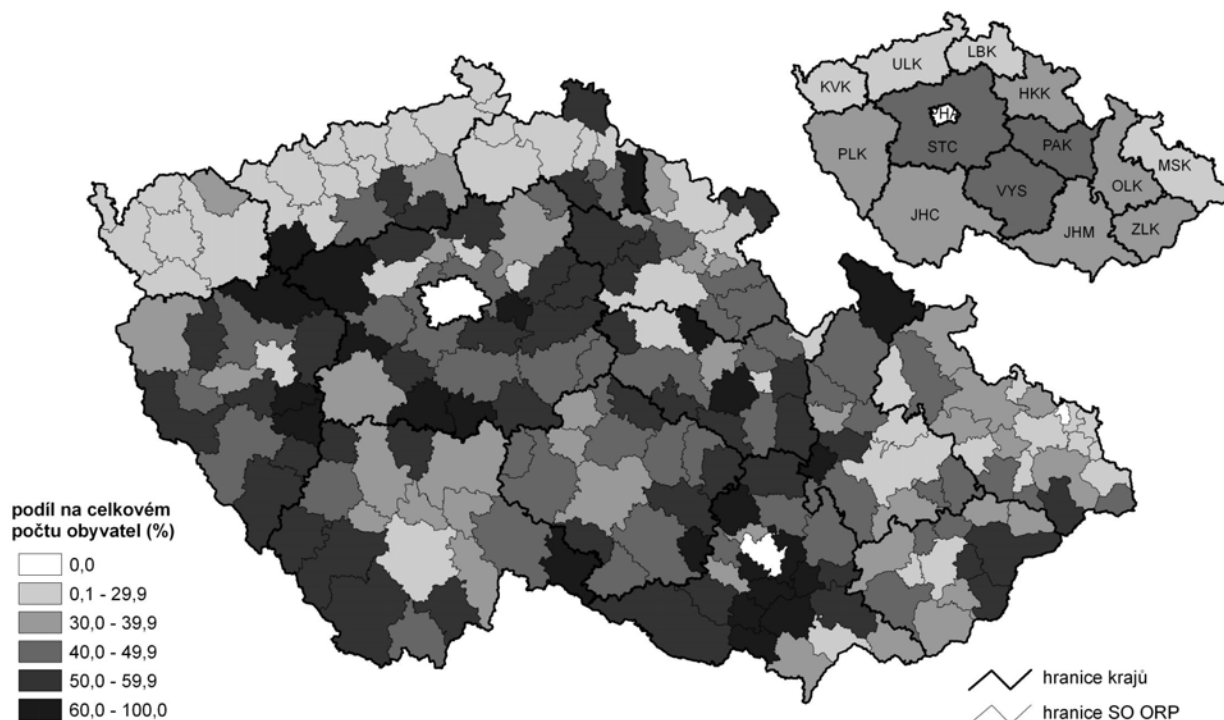
Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k četným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; hustota zalidnění, která je stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007¹². Postup sestavování tohoto vymezení a jeho zdůvodnění je uvedeno v kapitole 1.5.

Základní charakteristiky venkovského prostoru podle jednotného vymezení k 31. 12. 2008

	Počet obcí	Podíl z úhrnu kraje (%)				Počet obcí	Podíl z úhrnu kraje (%)		
		obce	počet obyvatel	výměra			obce	počet obyvatel	výměra
Česká republika	5 734	91,8	29,8	78,8	Liberecký	189	87,9	27,5	74,8
v tom kraje:					Královéhradecký	414	92,4	35,7	80,3
Hl. m. Praha	-	-	-	-	Pardubický	423	93,8	40,6	82,2
Středočeský	1 069	93,3	45,2	85,0	Vysočina	677	96,2	44,2	82,2
Jihočeský	587	94,2	39,5	84,1	Jihomoravský	612	90,9	34,1	75,6
Plzeňský	467	93,2	36,4	85,0	Olomoucký	365	91,7	39,8	80,4
Karlovarský	111	84,1	24,6	72,0	Zlínský	269	88,5	37,0	72,3
Ústecký	311	87,9	22,0	75,0	Moravskoslezský	240	80,3	17,7	64,5

Podíl obyvatel venkovského prostoru ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2008

V následující části jsou na základě dostupných dat popsány charakteristiky venkovského prostoru v mezikrajském srovnání z oblasti území, sídelní struktury a dostupnosti, demografie, ekonomiky, trhu práce, bydlení, bytové výstavby, občanské a technické vybavenosti.

¹² Postupně došlo u několika obcí k nárůstu počtu obyvatel a změně hustoty zalidnění. K 31. 12. 2008 na základě bilance obyvatelstva a územní struktury by dalších 15 obcí splňovalo podmínky pro začlenění z prostoru venkovského do městského. Jde především o obce s rychlou suburbanizační tendencí v zázemí největších měst (Prahy, Brna, Plzně).

4.1. Území, sídelní struktura, dostupnost

Charakter území a sídelní struktura městského a venkovského prostoru (a také rozdíly mezi nimi) jsou do značné míry dány samotnými kritérii, pomocí nichž byly oba tyto prostory vymezeny. Počty obcí a prostorové rozmístění obyvatel jsou v této kapitole základními informačními zdroji. Pro podrobnější popis území jsou dále využity údaje o půdním fondu, které ČSÚ přebírá od Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, a kapitola je doplněna i o mezikrajské srovnání časové dostupnosti sídel správních obvodů obcí s rozšířenou působností a krajských měst (byla stanovena pomocí mapového serveru na základě optimalizovaného nastavení jízdy automobilem).

Územní strukturu České republiky tvořilo k 31. 12. 2008 celkově 6 249 obcí. Na základě zvolené varianty více než 90 % obcí připadalo do venkovského prostoru a zabíralo přes tři čtvrtiny z rozlohy celého státu (79 %). V tomto prostoru žilo ovšem pouze 30 % z celkové populace. Mezi regiony s největším podílem obcí venkovského typu na celkovém počtu v kraji patří Vysočina, Jihočeský a Pardubický kraj. Naopak nejvyšší podíl obcí městského charakteru je typický pro Moravskoslezský kraj.

Tab. 4.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008

	Počet obyvatel		Rozloha (km ²)		Počet obcí		Počet částí obcí		Počet obcí se statutem města	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3 116 771	7 350 771	62 172	16 693	5 734	515	12 014	3 030	168	424
ČR bez Hl. m. Prahy	3 116 771	6 117 560	62 172	16 197	5 734	514	12 014	2 918	168	423
v tom kraje:										
Středočeský	556 560	674 131	9 364	1 651	1 069	77	2 401	390	17	64
Jihočeský	251 465	384 863	8 456	1 600	587	36	1 701	279	19	34
Plzeňský	207 574	362 053	6 429	1 132	467	34	1 310	228	27	28
Karlovarský	75 851	232 552	2 386	928	111	21	344	174	17	20
Ústecký	183 915	651 976	4 003	1 332	311	43	877	270	20	38
Liberecký	120 105	317 220	2 365	798	189	26	572	189	13	26
Královéhradecký	197 836	356 684	3 820	939	414	34	860	214	15	33
Pardubický	209 350	305 835	3 715	804	423	28	804	187	10	26
Vysočina	227 651	287 760	5 588	1 207	677	27	1 157	245	9	25
Jihomoravský	390 624	756 522	5 440	1 755	612	61	698	204	6	43
Olomoucký	255 601	386 536	4 237	1 030	365	33	610	157	8	22
Zlínský	218 816	372 596	2 866	1 098	269	35	321	117	4	26
Moravskoslezský	221 423	1 028 832	3 503	1 924	240	59	359	264	3	38

dokončení

	Průměr na 1 obec								Hustota zalidnění (osoby/km ²)	
	počet obyvatel		rozloha (km ²)		počet částí obcí		počet katastrálních území		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	543,6	14 273,3	10,8	32,4	2,1	5,9	1,8	5,1	50,1	440,3
ČR bez Hl. m. Prahy	543,6	11 901,9	10,8	31,5	2,1	5,7	1,8	4,9	50,1	377,7
v tom kraje:										
Středočeský	520,6	8 754,9	8,8	21,4	2,2	5,1	1,7	3,5	59,4	408,4
Jihočeský	428,4	10 690,6	14,4	44,5	2,9	7,8	2,4	6,2	29,7	240,5
Plzeňský	444,5	10 648,6	13,8	33,3	2,8	6,7	2,6	5,4	32,3	319,9
Karlovarský	683,3	11 073,9	21,5	44,2	3,1	8,3	3,5	8,0	31,8	250,6
Ústecký	591,4	15 162,2	12,9	31,0	2,8	6,3	2,6	6,0	45,9	489,5
Liberecký	635,5	12 200,8	12,5	30,7	3,0	7,3	2,0	5,3	50,8	397,6
Královéhradecký	477,9	10 490,7	9,2	27,6	2,1	6,3	1,9	5,4	51,8	379,9
Pardubický	494,9	10 922,7	8,8	28,7	1,9	6,7	1,5	5,2	56,4	380,6
Vysočina	336,3	10 657,8	8,3	44,7	1,7	9,1	1,5	8,0	40,7	238,3
Jihomoravský	638,3	12 402,0	8,9	28,8	1,1	3,3	1,1	3,2	71,8	431,0
Olomoucký	700,3	11 713,2	11,6	31,2	1,7	4,8	1,6	4,9	60,3	375,4
Zlínský	813,4	10 645,6	10,7	31,4	1,2	3,3	1,2	3,3	76,3	339,5
Moravskoslezský	922,6	17 437,8	14,6	32,6	1,5	4,5	1,5	4,3	63,2	534,8

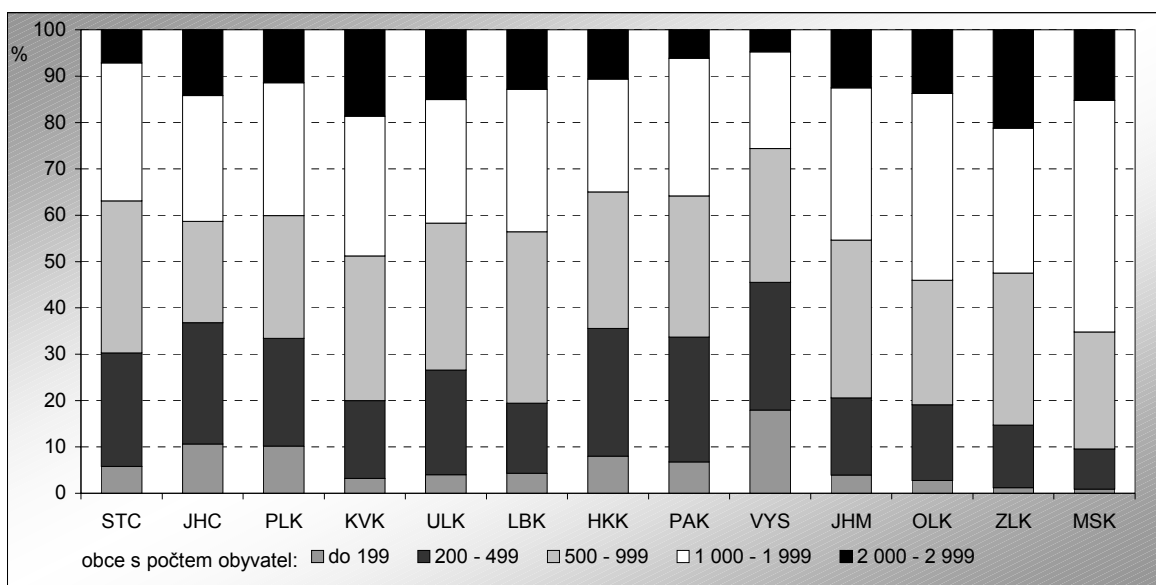
Venkovská obec je průměrně 11 km² velká, má 550 obyvatel a hustota zalidnění je devětkrát menší než hustota zalidnění ve městech. Z administrativního hlediska se venkovské obce v průměru člení na 2 části¹³, avšak například u nadprůměrně velkých obcí v Karlovarském kraji připadají na jednu obec až 3 části. V Jihomoravském kraji se venkovské obce na více částí téměř nečlení. Naproti tomu města mají celostátně v průměru trojnásobný počet částí i katastrálních území.

Tab. 4.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel k 31. 12. 2008

	Počet obcí venkovského prostoru celkem	v tom s počtem obyvatel					z toho se statutem města
		do 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999	2 000 a více	
ČR celkem	5 734	1 562	1 991	1 330	699	152	168
ČR bez Hl. m. Prahy	5 734	1 562	1 991	1 330	699	152	168
v tom kraje:							
Středočeský	1 069	261	410	260	121	17	17
Jihočeský	587	239	204	80	49	15	19
Píseňský	467	184	153	77	43	10	27
Karlovarský	111	17	38	35	15	6	17
Ústecký	311	55	124	84	36	12	20
Liberecký	189	37	57	63	26	6	13
Královéhradecký	414	117	166	86	36	9	15
Pardubický	423	109	176	88	45	5	10
Vysočina	677	342	204	93	34	4	9
Jihomoravský	612	119	193	184	95	21	6
Olomoucký	365	49	125	103	74	14	8
Zlínský	269	19	84	99	48	19	4
Moravskoslezský	240	14	57	78	77	14	3

Nejčastěji jsou ve venkovském prostoru zastoupeny obce s méně než 500 obyvateli (62 % obcí). Malá sídla do 200 obyvatel jsou typická především pro kraj Vysočina, ve většině ostatních krajů jsou nejpočetnější obce s 200 až 499 obyvateli. To neplatí pro venkovský prostor na východní Moravě (Moravskoslezský a Zlínský kraj), kde je výskyt malých obcí minimální a nejpočetnější skupinou jsou obce s 500 až 999 obyvateli. Královéhradecký kraj má ze všech krajů ČR v absolutním vyjádření sedmý nejvyšší počet venkovských obcí ze 13 krajů bez Hl. města Prahy. Na celkovém počtu obcí venkovského prostoru v České republice se podílí 7,2 %. Nejpočetnější skupinou obcí jsou v našem kraji obce s 200 až 499 obyvateli.

Graf 29 Obyvatelstvo venkovského prostoru podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2008

¹³ Podle zákona 128/2000 Sb., o obcích, je část obce evidenční jednotka vytvářená budovami s čísly popisnými a čísly evidenčními přidělenými v jedné číselné řadě, která leží v jednom souvislém území.

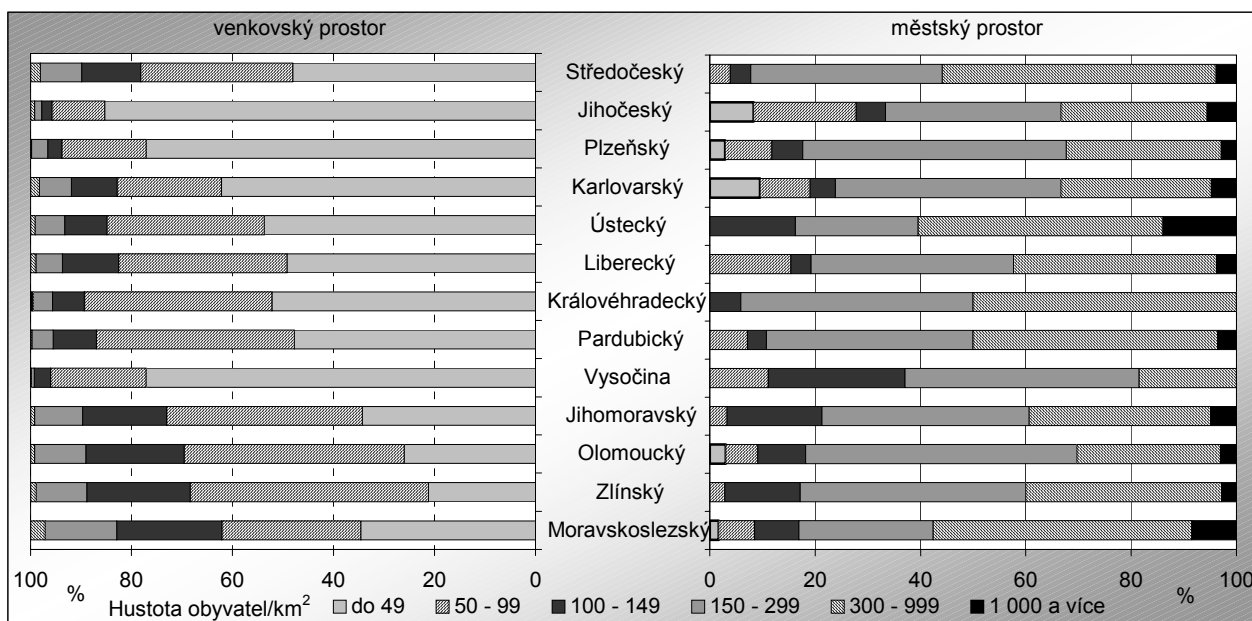
Podíváme-li se na venkovské obyvatelstvo prostřednictvím velikosti obcí, v nichž žije, zjistíme, že mezi kraji existují poměrně velké rozdíly. Například podíl velkých obcí na celkovém počtu obyvatel venkova byl ve Zlínském a Karlovarském kraji okolo 20 %, zatímco na Vysočině a v Pardubickém kraji pouze 5 – 6 %.

Tab. 4.1.3 Obce podle hustoty zalidnění k 31. 12. 2008

	Počet obcí celkem	v tom s hustotou zalidnění (osoby/km ²)											
		do 49		50 - 99		100 - 149		150 - 299		300 - 999		1 000 a více	
		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	6 249	3 089	8	1 681	33	569	50	339	195	55	203	1	26
ČR bez Hl. m. Prahy	6 248	3 089	8	1 681	33	569	50	339	195	55	203	1	25
v tom kraje:													
Středočeský	1 146	514	-	322	3	125	3	87	28	21	40	-	3
Jihočeský	623	501	3	61	7	12	2	8	12	5	10	-	2
Plzeňský	501	360	1	78	3	13	2	15	17	1	10	-	1
Karlovarský	132	69	2	23	2	10	1	7	9	2	6	-	1
Ústecký	354	167	-	97	-	26	7	18	10	3	20	-	6
Liberecký	215	93	-	63	4	21	1	10	10	2	10	-	1
Královéhradecký	448	216	-	154	-	26	2	16	15	1	17	1	-
Pardubický	451	202	-	166	2	36	1	18	11	1	13	-	1
Vysočina	704	522	-	128	3	22	7	4	12	1	5	-	-
Jihomoravský	673	210	-	237	2	102	11	58	24	5	21	-	3
Olomoucký	398	95	1	159	2	71	3	37	17	3	9	-	1
Zlínský	304	57	-	127	1	55	5	27	15	3	13	-	1
Moravskoslezský	299	83	1	66	4	50	5	34	15	7	29	-	5

Hustota zalidnění, která byla využita jako jedno z kritérií varianty pro vymezení venkovského prostoru pro mezikrajské srovnání, je ve venkovském prostoru nejnižší v jižních a západních Čechách, nejvyšší na jižní Moravě. U více než poloviny venkovských obcí ČR byla hustota zalidnění k 31. 12. 2008 velmi nízká, a to do 49 obyvatel na km². Nejčastěji je tomu v Jihočeském kraji (85 % z celkového počtu venkovských obcí regionu), v Plzeňském kraji a v kraji Vysočina (77 %). Naopak městský prostor se vyznačuje hustotou zalidnění vyšší než 150 obyvatel/km². V Ústeckém kraji dokonce u 14 % obcí městského prostoru přesahuje tento ukazatel hranici 1 000 obyvatel/km². Obdobně tomu je i v dalším průmyslovém regionu – v Moravskoslezském kraji (8,5 %).

Graf 30 Struktura obcí podle kategorie hustoty zalidnění k 31. 12. 2008

Z celkového počtu 414 obcí zařazených do venkovského prostoru Královéhradeckého kraje činila hustota zalidnění v průměru 51,8 osob na km² a byla mírně nad průměrem ČR a mezi kraji na prostřední (sedmé) příčce. Z toho u více než poloviny obcí venkovského prostoru byla hustota zalidnění velmi nízká, tj. do 50 obyvatel/km², u dalších 37,2 % obcí byla hustota 50 – 99 obyvatel/km². Hustotu nad 1 000 obyvatel, z obcí patřících do venkovského prostoru, vykazovala jako jediná v kraji i celé ČR obec Valdice, z důvodů lokalizace věznice na jejím území. V městském prostoru, kam bylo v Královéhradeckém kraji zařazeno 34 obcí, jich

polovina má hustotu osídlení 300 – 999 obyvatel/km² a u 44,1 % obcí se pohybuje mezi 150 – 299 obyvateli/km². Žádná obec v kaji zařazená do městského prostoru nemá hustotu obyvatel vyšší než jeden tisíc.

Tab. 4.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability k 31. 12. 2008

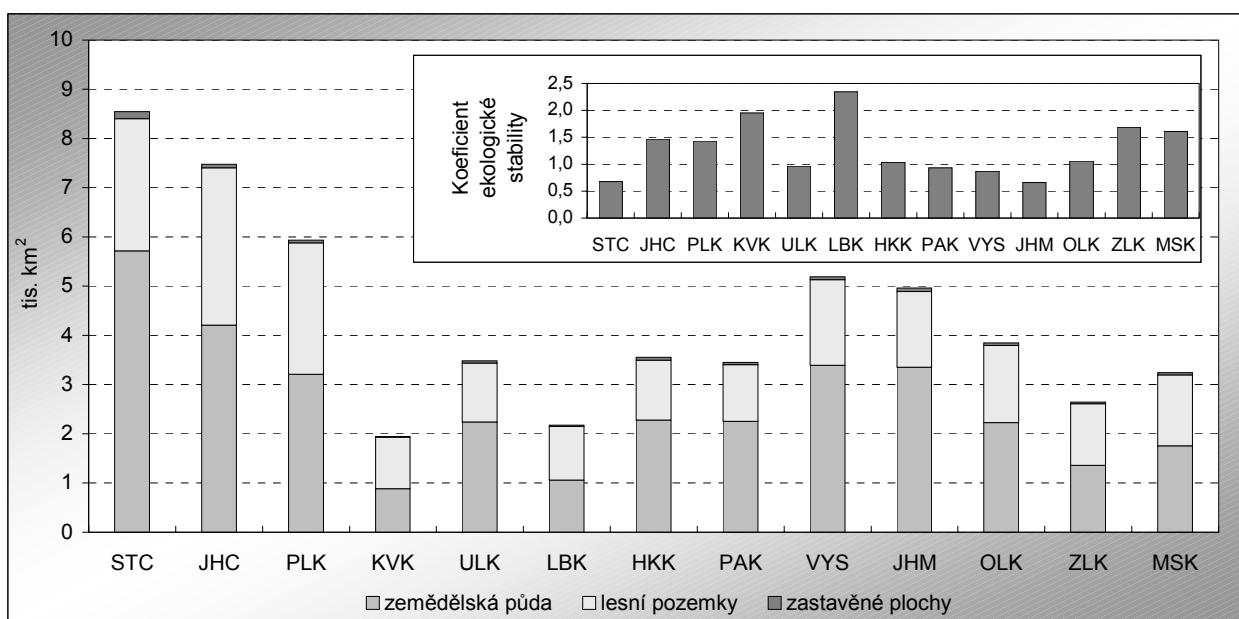
Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální, výpočty ČSÚ

	Rozloha celkem (km ²)		z toho druh pozemku (%)						Koeficient ekologické stability ¹⁾	
	V	M	zemědělská půda		lesní pozemky		zastavěné plochy		V	M
			V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	62 172	16 693	54,6	50,9	35,0	28,6	1,2	3,5	1,09	0,90
ČR bez HI. m. Prahy	62 172	16 197	54,6	51,2	35,0	29,1	1,2	3,3	1,09	0,93
v tom kraje:										
Středočeský	9 364	1 651	61,1	56,4	28,6	22,5	1,5	4,1	0,68	0,59
Jihočeský	8 456	1 600	49,8	44,9	37,7	36,0	0,8	2,2	1,47	1,40
Plzeňský	6 429	1 132	49,9	53,4	41,5	28,9	1,0	3,0	1,43	0,85
Karlovarský	2 386	928	37,1	38,4	43,7	42,2	0,6	1,8	1,96	2,02
Ústecký	4 003	1 332	56,0	39,2	29,8	30,6	1,2	3,5	0,96	1,02
Liberecký	2 365	798	44,6	43,4	46,3	38,6	1,1	3,3	2,35	1,89
Královéhradecký	3 820	939	59,7	53,9	31,7	28,0	1,5	3,9	1,04	1,00
Pardubický	3 715	804	60,6	59,4	31,0	22,7	1,2	3,5	0,93	0,73
Vysočina	5 588	1 207	60,7	59,9	31,1	27,1	1,0	2,2	0,87	0,74
Jihomoravský	5 440	1 755	61,6	53,5	28,2	27,4	1,4	3,8	0,66	0,72
Olomoucký	4 237	1 030	52,6	56,3	36,9	26,1	1,1	3,3	1,06	0,72
Zlínský	2 866	1 098	47,4	53,6	43,6	29,6	1,3	3,2	1,68	0,91
Moravskoslezský	3 503	1 924	50,0	52,4	41,2	25,3	1,2	4,0	1,61	0,91

¹⁾ poměr tzv. stabilních (lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území

Úvaha, že ve venkovském prostoru se pro zemědělskou činnost využívá vyšší podíl celkové rozlohy území než v prostoru městském, se potvrdila jen částečně. V pěti krajích (Zlínském, Olomouckém, Plzeňském, Moravskoslezském a Karlovarském) byl **podíl zemědělské půdy** vyšší v městském než ve venkovském prostoru. Největší podíl zemědělské půdy na celkové rozloze venkovského prostoru má Jihomoravský a Středočeský kraj. Tyto kraje mají zároveň na svém území nízký podíl lesní půdy a tomu též odpovídají velmi nízké hodnoty koeficientu ekologické stability. To potvrzuje zemědělský charakter těchto dvou regionů. Venkovské oblasti se vyznačují celkově větším podílem lesních ploch než městský prostor. Rozdíl větší než 10 procentních bodů je patrný v Plzeňském kraji a na střední a východní Moravě. Naproti tomu větším podílem lesních ploch v městském prostoru disponuje Ústecký kraj.

Graf 31 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru k 31. 12. 2008

Podíl **zastavěných ploch** je na venkově třikrát nižší než ve městech. Postupující suburbanizace v zázemí velkých měst vede k tomu, že nejvyšší podíl zastavěných ploch byl v roce 2008 ve Středočeském kraji (tedy

v zázemí Prahy), v Královéhradeckém a Jihomoravském kraji. Naproti tomu nejnižší podíl zastavěných ploch byl ve venkovském prostoru Karlovarského a Jihočeského kraje. Je třeba vzít v úvahu, že změny v administrativním zdroji dat, ve kterém jsou evidovány druhy pozemků, probíhají s určitým zpožděním, a proto je reálný podíl zastavěných ploch v městském i venkovském prostoru poněkud vyšší.

Koeficient ekologické stability je výrazně nadprůměrný v Karlovarském a Libereckém kraji, a to nejen ve venkovském, ale i v městském prostoru. Podstatně vyšší koeficient ekologické stability byl ve venkovském prostoru v porovnání s městským prostorem zjištěn v Plzeňském, Zlínském a Moravskoslezském kraji. Naproti tomu v Ústeckém a Jihomoravském kraji lze krajinu považovat za méně stabilní na venkově než ve městech.

Tab. 4.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídla kraje v roce 2008

Zdroj: www.mapy.cz

	Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností sídla správního obvodu ORP (%)						Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností krajského města (%)					
	do 14 minut		15 - 29 minut		30 a více minut		do 29 minut		30 - 59 minut		60 a více minut	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	43,9	74,2	46,0	23,7	10,0	2,1	21,1	56,5	48,4	30,1	30,5	13,4
ČR bez Hl. m. Prahy	43,9	89,2	46,0	8,4	10,0	2,5	21,1	47,7	48,4	36,2	30,5	16,0
v tom kraje:												
Středočeský	40,3	76,0	44,4	14,5	15,4	9,5	16,5	14,4	55,7	64,7	27,8	20,9
Jihočeský	38,2	88,7	50,0	8,9	11,8	2,4	18,1	38,4	33,8	33,8	48,1	27,8
Plzeňský	39,5	90,3	45,3	6,3	15,2	3,4	27,4	66,9	45,7	22,5	26,9	10,6
Karlovarský	35,3	79,0	47,7	18,0	17,0	3,0	40,6	58,0	45,8	36,2	13,6	5,8
Ústecký	52,0	95,1	41,9	3,0	6,1	2,0	21,2	45,5	42,3	24,1	36,5	30,4
Liberecký	54,8	86,4	34,9	12,3	10,4	1,3	23,7	61,4	47,8	33,3	28,5	5,2
Královéhradecký	46,6	84,7	47,2	12,6	6,2	2,7	20,5	36,9	46,8	49,6	32,7	13,5
Pardubický	52,6	93,2	39,8	4,1	7,6	2,8	26,3	48,1	23,7	15,4	49,9	36,6
Vysočina	38,2	83,2	51,2	14,4	10,6	2,4	15,9	35,3	40,7	41,3	43,5	23,4
Jihomoravský	41,5	91,8	49,8	7,8	8,7	0,4	18,8	60,2	57,4	25,5	23,9	14,3
Olomoucký	39,2	90,5	53,0	6,7	7,7	2,8	28,4	61,3	50,9	32,2	20,8	6,5
Zlínský	49,7	90,1	43,5	9,0	6,9	1,0	20,1	37,1	60,2	55,8	19,7	7,1
Moravskoslezský	53,6	96,2	42,7	3,8	3,7	0,0	19,6	57,9	57,4	34,3	23,0	7,8

Indikátory **časové dostupnosti obcí do sídel správních úřadů** je nutno brát s patřičným nadhledem, neboť se jedná o údaje pořízené pomocí mapového serveru při nastavení průměrné rychlosti automobilu po jednotlivých komunikacích a bez zohlednění použití jiných dopravních prostředků a vytíženosti komunikací během dne. U obcí, které jsou samotným sídlem správních oblastí, byl stanoven čas s ohledem na jejich velikost.

Převážná část obyvatelstva venkovského prostoru žije v obcích, ze kterých je sídlo příslušného správního obvodu ORP dostupné individuální dopravou do 29 minut. Poměrně velké mezikrajské rozdíly byly zjištěny u dostupnosti do 14 minut. Zatímco v Libereckém kraji se do sídla SO ORP za tuto dobu dostane 55 % obyvatel venkovských obcí, v Karlovarském kraji pouze 35 % obyvatel. Část obcí tvořící městský prostor je přímo sídly SO ORP, proto 89 % obyvatel městského prostoru má na správní úřad relativně blízko (do 14 minut).

Časová dostupnost sídla kraje je ovlivněna především velikostí kraje, polohou krajského města, následně hustotou a kvalitou silniční sítě. S rostoucí velikostí kraje se zvětšuje diferenciací v časové dostupnosti krajského města. Nejvíce obyvatel venkovského prostoru žije v pásmu s dojezdem na krajský úřad mezi půl hodinou až hodinou jízdy. Královéhradecký kraj se řadí mezi kraje s excentrickou polohou krajského města, což představuje pro třetinu obyvatel venkovských obcí, především z oblasti Krkonoš, Orlických hor a Broumovského výběžku, cestu do krajského města delší než jednu hodinu. Ještě horší situace je v sousedním Pardubickém kraji s podobně excentrickou polohou krajského města, kde musí až polovina obyvatel venkovských obcí cestovat do krajského města déle než hodinu.

4.2. Obyvatelstvo

Zdroje dat použité v této kapitole umožňují velmi rozsáhlé hodnocení rozdílů populačního vývoje ve venkovském a městském prostoru. S ohledem na rozsah materiálu se pokusíme vystihnout jen ty nejvýznamnější aspekty demografického vývoje v obou sledovaných prostorech.

K 31. 12. 2008 žilo v obcích zařazených do venkovského prostoru 29,8 % z celkového počtu obyvatel České republiky a zbylých 70,2 % žilo v obcích městského prostoru. Mezi kraji však existují výrazné rozdíly. Například ve Středočeském kraji jsou podíly městského a venkovského obyvatelstva téměř vyrovnány, naproti tomu v Moravskoslezském kraji dosahoval podíl venkovského obyvatelstva pouze 17,7 %. Královéhradecký kraj se řadí, mírně nadprůměrným podílem venkovského obyvatelstva v rámci ČR (33,8 %), ke středu mezi kraji. V obcích venkovského prostoru zde k 31. 12. 2008 žilo 35,7 % a v obcích městského prostoru zbyvajících 64,3 % obyvatel. Nejvyšší podíl venkovského obyvatelstva byl zaznamenán ve Středočeském kraji (45,2 %) a v kraji Vysočina (44,2 %).

Významným faktorem odlišujícím strukturu obyvatel venkovského od městského prostoru je podstatně vyšší **zastoupení dětí do 14 let** na celkové populaci. Nejméně zřetelně je tato odlišnost patrná v Ústeckém kraji, kde k 31. 12. 2008 tvořily děti ve venkovských obcích 15,3 % a v městských obcích 15,1 % obyvatelstva. Naopak nejvýrazněji převažovaly děti mezi obyvatelstvem venkova v krajích Pardubickém (převaha o 1,7 p. b.), Jihomoravském (1,6 p. b.), Karlovarském a Olomouckém (1,5 p. b.). Venkovské obce mají zpravidla nižší podíl osob starších 65 let na celkovém počtu obyvatel, výjimku tvořil pouze kraj Vysočina. Tato situace může být zapříčiněna mimo jiné i umístěním zařízení sociálních služeb pro seniory častěji ve městech. Z pohledu ekonomiky je pak nejdůležitější věkovou skupinou obyvatelstvo ve věku 15 až 64 let. Ve většině krajů, s výjimkou Ústeckého, Karlovarského a Královéhradeckého kraje, žil ve venkovském prostoru menší podíl těchto osob než v městském prostoru. Nicméně rozdíl mezi městy a venkovem nebyl v této věkové skupině výrazný (nejmenší byl v Pardubickém kraji – 0,1 p. b., největší na Vysočině – 2,1 p. b.).

Tab. 4.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008

	Obyvatelstvo celkem		v tom ve věkové skupině (%)						Průměrný věk (roky)	
			0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3 116 771	7 350 771	15,1	13,7	70,5	71,2	14,4	15,1	39,9	40,7
ČR bez Hl. m. Prahy	3 116 771	6 117 560	15,1	14,0	70,5	71,0	14,4	14,9	39,9	40,5
v tom kraje:										
Středočeský	556 560	674 131	15,4	14,5	70,5	71,1	14,1	14,4	39,8	40,1
Jihočeský	251 465	384 863	15,0	13,9	70,5	71,1	14,5	15,0	40,2	40,6
Plzeňský	207 574	362 053	14,4	13,5	70,8	71,0	14,7	15,5	40,5	41,0
Karlovarský	75 851	232 552	15,7	14,2	72,3	71,6	11,9	14,2	38,7	40,2
Ústecký	183 915	651 976	15,3	15,1	71,9	71,4	12,8	13,4	39,6	39,6
Liberecký	120 105	317 220	15,3	14,5	71,0	71,5	13,7	14,0	39,8	40,0
Královéhradecký	197 836	356 684	15,1	13,8	70,4	69,9	14,6	16,3	40,1	41,3
Pardubický	209 350	305 835	15,6	13,9	70,3	70,4	14,1	15,8	39,6	40,9
Vysočina	227 651	287 760	15,1	14,1	69,1	71,2	15,8	14,7	40,3	40,2
Jihomoravský	390 624	756 522	14,9	13,3	70,4	70,7	14,7	16,0	40,0	41,2
Olomoucký	255 601	386 536	15,0	13,5	70,3	71,0	14,7	15,4	40,0	40,9
Zlínský	218 816	372 596	14,8	13,5	70,2	70,8	15,0	15,7	40,1	41,0
Moravskoslezský	221 423	1 028 832	15,0	14,1	71,0	71,3	13,9	14,6	39,7	40,3

Z rozdílné věkové struktury obyvatelstva vyplývá, že **průměrný věk** obyvatel ve venkovských obcích je zpravidla nižší než průměrný věk obyvatel městského prostoru. Výjimkou je pouze kraj Vysočina a také Ústecký kraj, kde byl průměrný věk na venkově a ve městě téměř stejný. Úroveň průměrného věku obyvatel Královéhradeckého kraje byla k 31. 12. 2008 v městském prostoru nejvyšší ze všech krajů (bez Hl. města Prahy) a ve venkovském prostoru se také pohybovala nad průměrem České republiky a mezi kraji byla čtvrtá nejvyšší.

Významným faktorem, ovlivňujícím budoucí populační vývoj, ale i budoucí sociální a ekonomickou situaci regionu, je mimo jiné vývoj **porodnosti**. Nejlépe lze hodnotit rozdíly v intenzitě porodnosti mezi městským a venkovským prostorem krajů pomocí obecné míry plodnosti, která je definována jako poměr počtu všech živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku. Ta dosáhla ve venkovském prostoru celé České republiky hodnoty 41,1 ‰, zatímco ve městech se pohybovala okolo 40,0 ‰. K tomuto jevu, tj. větší plodnosti na venkově, dochází ve většině krajů, výjimkou jsou pouze Ústecký, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj.

Z venkovských obcí byla nejnižší plodnost v Moravskoslezském kraji (38,7 ‰), naopak nejvyšší v kraji Karlovarském (43,3 ‰). V Královéhradeckém kraji se sledovaný ukazatel ve venkovských obcích rovnal

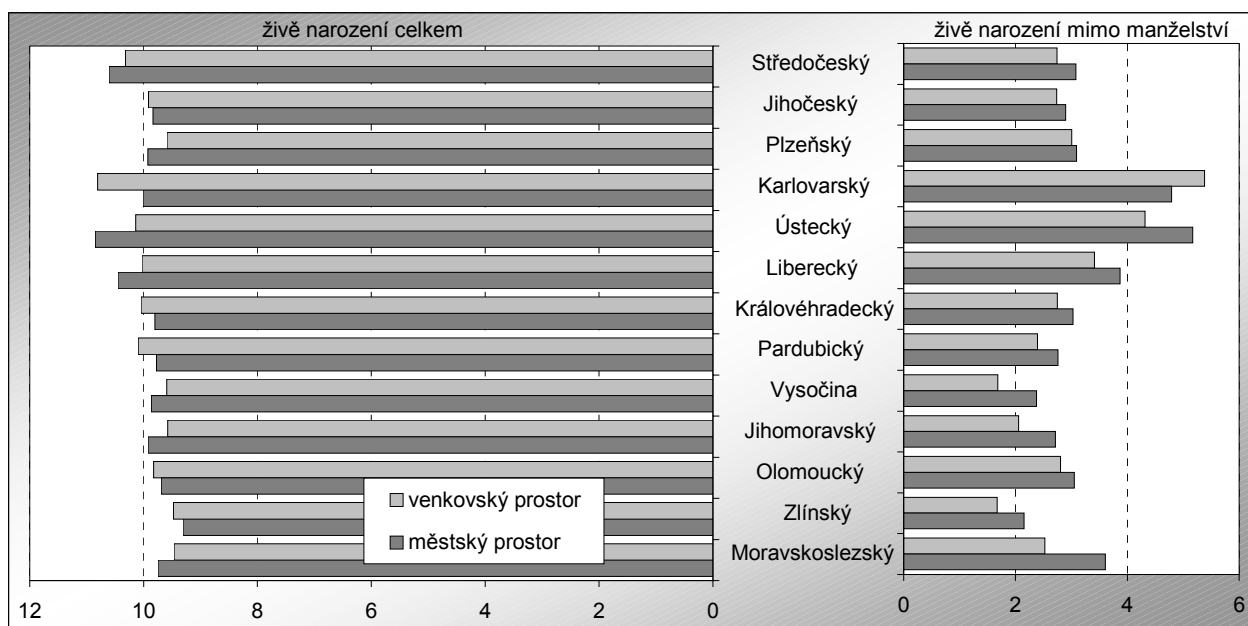
hodnotě 42,1 ‰ a v městských obcích 40,5 ‰. Obě výsledné hodnoty ukazovaly nadprůměrnou úroveň porodnosti v našem kraji ve srovnání s průměrem za Českou republiku. Ve venkovském prostoru se Královéhradecký kraj umístil na 5. nejvyšší příčce v městském prostoru bylo umístění ještě o příčku lepší.

Tab. 4.2.2 Porodnost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Živě narození na 1 000 obyvatel		Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let		Podíl živě narozených mimo manželství (%)		Potraty na 1 000 obyvatel		Umělá přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	9,9	10,0	41,1	40,0	27,0	32,4	3,3	4,4	2,2	3,0
ČR bez Hl. m. Prahy	9,9	10,0	41,1	40,1	27,0	33,3	3,3	4,5	2,2	2,9
v tom kraje:										
Středočeský	10,3	10,6	42,9	42,4	26,6	29,0	3,6	4,5	2,4	3,1
Jihočeský	9,9	9,8	41,5	39,0	27,6	29,5	3,2	4,4	2,1	2,9
Plzeňský	9,6	9,9	40,4	40,1	31,3	31,1	4,1	5,1	2,6	3,3
Karlovarský	10,8	10,0	43,3	39,6	49,8	47,9	5,0	5,6	3,5	3,9
Ústecký	10,1	10,8	42,9	43,3	42,6	47,6	4,4	6,0	2,9	4,1
Liberecký	10,0	10,4	42,1	41,6	34,1	37,0	3,9	5,3	2,5	3,5
Královéhradecký	10,0	9,8	42,1	40,5	27,4	30,9	3,4	4,6	2,4	3,2
Pardubický	10,1	9,8	42,2	39,6	23,7	28,3	2,8	3,8	1,7	2,2
Vysočina	9,6	9,9	40,9	39,0	17,6	24,1	2,8	4,0	1,7	2,5
Jihomoravský	9,6	9,9	39,5	39,9	21,5	27,4	3,0	3,8	1,9	2,5
Olomoucký	9,8	9,7	40,5	38,5	28,6	31,5	3,1	3,9	1,9	2,5
Zlínský	9,5	9,3	39,0	37,1	17,7	23,1	2,8	3,6	1,6	2,2
Moravskoslezský	9,5	9,7	38,7	39,0	26,7	37,0	3,0	4,1	1,9	2,7

Zajímavou charakteristikou porodnosti a především populačního chování obyvatelstva je **podíl živě narozených dětí mimo manželství** na celkovém počtu živě narozených. Republikový podíl dětí narozených mimo manželství činil ve venkovském prostoru 27,0 % a v městském 32,4 %. Vyšší podíl v obcích městského prostoru byl ve všech krajích České republiky s výjimkou dvou (Plzeňského a Karlovarského). Nejnižší hodnota ve venkovských obcích byla zaznamenána v kraji Vysočina (17,6 %) a ve Zlínském kraji (17,7 %), naopak nejvyšší v Karlovarském kraji (49,8 %), ve kterém byla dosažena vyšší hodnota u venkovských obcí než v obcích městského prostoru. V Královéhradeckém kraji dosáhl v letech 2001 až 2008 podíl narozených dětí mimo manželství ve venkovském prostoru vyšší hodnoty než byl republikový průměr (27,4 %), na druhé straně se kraj může pochlubit podprůměrnou hodnotou v městském prostoru (30,9 %).

Graf 32 Živě narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008

Počet **potratů** i umělých přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel byl ve venkovském prostoru o čtvrtinu nižší než v prostoru městském. Tato skutečnost byla zjištěna ve všech krajích s tím, že v moravských krajích je potratovost dlouhodobě nižší než v krajích na západě a severu republiky.

Tab. 4.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Zemřelí na 1 000 obyvatel		Standardizovaná míra úmrtnosti (‰)		Příčiny úmrtí (%)					
	V	M	V	M	novotvary		nemoci oběhové soustavy		vnější příčiny	
					V	M	V	M	V	M
ČR celkem	10,9	10,2	10,7	10,2	25,4	27,2	53,0	50,7	6,2	6,1
ČR bez Hl. m. Prahy	10,9	10,1	10,7	10,4	25,4	27,1	53,0	50,8	6,2	6,2
v tom kraje:										
Středočeský	11,4	10,4	10,9	10,6	25,9	27,4	52,4	50,6	6,1	6,0
Jihočeský	11,0	9,5	10,7	9,9	26,6	29,3	50,6	47,2	6,5	6,4
Plzeňský	11,2	10,4	10,8	10,3	27,3	29,7	50,5	48,0	5,5	5,6
Karlovarský	9,8	9,9	12,1	11,0	28,3	29,1	45,2	45,6	7,1	6,5
Ústecký	11,4	10,7	12,5	12,1	26,8	27,7	51,1	50,2	6,4	6,4
Liberecký	10,9	9,8	11,1	10,4	25,7	28,5	52,7	49,2	6,5	6,6
Královéhradecký	10,7	10,3	10,1	9,6	24,7	26,1	54,8	52,4	5,9	6,1
Pardubický	10,3	10,1	10,3	10,0	25,0	25,9	52,2	51,5	6,2	6,3
Vysočina	10,9	9,1	9,9	9,6	24,4	27,5	57,5	53,5	5,4	5,9
Jihomoravský	10,8	10,2	10,4	9,6	24,2	26,2	56,0	53,2	6,0	5,9
Olomoucký	10,6	9,9	10,6	9,8	25,4	27,0	52,4	50,4	6,7	6,6
Zlínský	11,0	9,8	10,9	9,7	22,4	24,3	54,6	54,4	7,2	6,7
Moravskoslezský	10,2	10,4	10,8	11,2	25,1	26,0	52,3	50,9	5,9	5,9

Úroveň **úmrtnosti** je jedním z nejčastěji využívaných indikátorů životní úrovně obyvatelstva a kvality života. Rozdíl mezi městským a venkovským prostorem v úmrtnostních poměrech nejlépe vystihuje standardizovaná míra úmrtnosti, která srovnává zemřelé na 1 000 obyvatel s vyloučením vlivů rozdílné věkové struktury. Tento ukazatel dosáhl v České republice hodnoty 10,7 ‰ ve venkovském prostoru a 10,2 ‰ v městském prostoru. Ve všech krajích, s výjimkou Moravskoslezského kraje, byla vyšší úmrtnost v obcích venkovského prostoru. V Královéhradeckém kraji je úmrtnost pod republikovým průměrem, přitom ve venkovském prostoru i městském prostoru je odchylka srovnatelná. Obecně více osob umírá na novotvary v městském prostoru a na nemoci oběhové soustavy ve venkovském prostoru. Podíl zemřelých na vnější příčiny byl ve většině krajů podobný, jak v obcích venkovského, tak i městského prostoru. Výraznější rozdíly jsou patrné pouze v krajích Karlovarském, Zlínském a na Vysočině, ve kterých docházelo k odchylce mezi městským a venkovským prostorem od -0,5 do 0,6 p. b.

Pro venkovský prostor České republiky byl v letech 2001 až 2008 charakteristický úbytek obyvatelstva přirozenou měnou (tzn., že počet zemřelých převyšoval počty narozených) a současně výrazný přírůstek migrací, což následně vedlo k vysokým celkovým přírůstkům obyvatel.

Průměrný roční **přirozený úbytek obyvatel** ve sledovaném období dosáhl v přepočtu na 1 000 obyvatel v celé České republice hodnoty -1,0 ‰ ve venkovském prostoru a -0,3 ‰ v městském prostoru. K přirozenému úbytku obyvatel docházelo ve venkovském prostoru všech krajů s výjimkou Karlovarského kraje. V městském prostoru již vývoj tak jednoznačný nebyl a kraje ČR se dělily téměř rovnoměrně na ty, kde byl přirozený přírůstek kladný (Středočeský, Jihočeský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký kraj a Vysočina) a kde nastal přirozený úbytek obyvatel. V Královéhradeckém kraji tento ukazatel dosáhl ve venkovském prostoru hodnoty -0,7 ‰ a u obcí zařazených do městského prostoru -0,5 ‰. Přirozený přírůstek v našem kraji byl sice v obou prostorech záporný, ale vykazoval ve venkovském prostoru příznivější hodnoty než při celkovém hodnocení ukazatele za celou Českou republiku, v městském prostoru tomu bylo naopak.

Obecně lze říci, že se přirozená měna obyvatel v městském prostoru od venkova liší mnohem méně, než **migrační přírůstek**. V souhrnu let 2001 až 2008 dosáhl průměrný roční přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel za Českou republiku ve venkovském prostoru hodnoty 8,7 ‰ a 1,2 ‰ v městském prostoru. Venkovské oblasti všech krajů měly migrační saldo kladné a tento přírůstek tak byl určující pro přírůstek celkový. Relativně nejvíce obyvatel získal díky migraci venkovský prostor Středočeského kraje (18,0 na 1 000 obyvatel), nejméně pak Vysočina (3,5 ‰). Zjednodušeně lze říci, že se lidé stěhují z měst a městský prostor tak dlouhodobě kvůli migraci obyvatele ztrácí. Výjimkou byly pouze kraje Středočeský a Plzeňský, v jejichž městských obcích došlo k nárůstu počtu obyvatel migrací. V Královéhradeckém kraji nabylo průměrný roční přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru hodnotu 6,2 ‰, ale byl šestý nejnižší mezi kraji ČR a v obcích zařazených do městského prostoru byl úbytek 1 ‰ pátý nejvyšší mezi kraji.

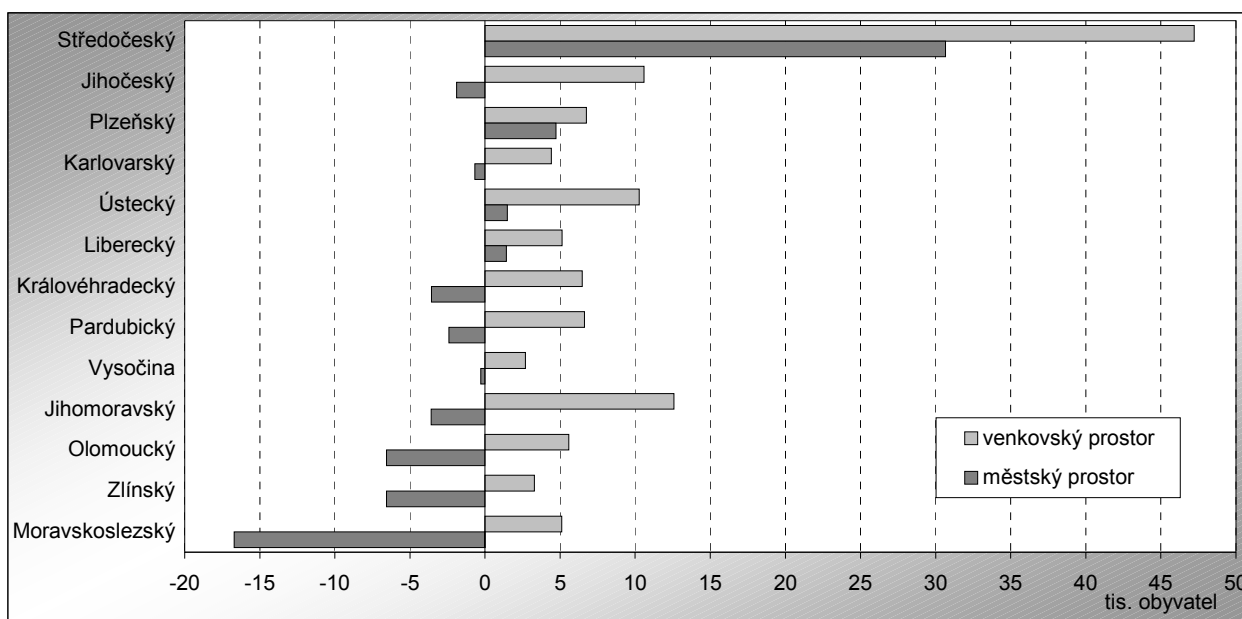
Tab. 4.2.4 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

na 1 000 obyvatel

	Přirozený přírůstek		Přírůstek stěhováním		Celkový přírůstek		Sňatky		Rozvody	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	-1,0	-0,3	8,7	1,2	7,7	0,9	4,7	5,3	2,3	3,4
ČR bez Hl. m. Prahy	-1,0	-0,1	8,7	-0,1	7,7	-0,2	4,7	5,2	2,3	3,5
v tom kraje:										
Středočeský	-1,1	0,2	18,0	7,5	17,0	7,7	4,9	5,4	2,7	3,6
Jihočeský	-1,1	0,3	8,7	-1,5	7,6	-1,2	4,8	5,2	2,2	3,4
Plzeňský	-1,7	-0,4	8,1	3,5	6,4	3,0	4,7	5,4	2,5	3,4
Karlovarský	1,0	0,1	8,0	-0,8	9,0	-0,7	5,2	5,5	3,1	4,0
Ústecký	-1,3	0,1	12,2	-0,1	10,9	0,1	5,2	5,4	2,8	4,0
Liberecký	-0,9	0,7	9,3	-0,2	8,5	0,5	4,9	5,6	2,2	3,9
Královéhradecký	-0,7	-0,5	6,4	-1,3	5,7	-1,8	4,8	5,1	2,6	3,4
Pardubický	-0,2	-0,3	6,5	-1,0	6,3	-1,3	4,7	5,1	2,1	3,1
Vysočina	-1,3	0,8	3,5	-1,1	2,2	-0,3	4,6	4,9	1,7	2,9
Jihomoravský	-1,2	-0,3	6,7	-0,4	5,5	-0,8	4,6	5,3	2,1	3,2
Olomoucký	-0,8	-0,2	4,5	-2,8	3,7	-3,0	4,5	5,0	2,3	3,4
Zlínský	-1,5	-0,4	4,6	-2,5	3,1	-3,0	4,4	4,8	1,9	3,0
Moravskoslezský	-0,8	-0,6	5,8	-2,2	5,0	-2,9	4,4	4,9	2,1	3,5

Jak již bylo řečeno výše, celkový přírůstek obyvatelstva byl (hlavně ve venkovském prostoru) determinován migračním přírůstkem. V přepočtu na 1 000 obyvatel dosahoval celkový přírůstek v letech 2001 až 2008 ve venkovských obcích celé ČR 7,7 ‰ a v městských obcích 0,9 ‰ (po vyloučení Hl. m. Prahy došlo v městském prostoru k celkovému úbytku obyvatel). Ve všech krajích počet obyvatel venkovského prostoru rostl a v přepočtu na 1 000 obyvatel tento nárůst výrazně převyšoval přírůstek v městském prostoru. Celkový přírůstek v Královéhradeckém kraji dosáhl ve venkovských obcích hodnoty 5,6 ‰ a v městských obcích úbytek obyvatel 1,5 ‰, což jej zařadilo mezi kraje na stejné příčky jako v případě ukazatele přírůstku stěhováním.

Graf 33 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001)

S ohledem na částečně přetrvávající odlišný životní styl, rozdílnou dopravní dostupnost škol a hlavně nabídku pracovních pozic je zřejmé, že zůstává odlišná i **vzdělanostní struktura obyvatel** venkovských a městských obcí. Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001 umožňují tyto rozdíly analyzovat. Ve venkovských oblastech převažovaly k 1. 3. 2001 osoby se základním vzděláním a vyučením bez maturity. V městském prostoru žilo naopak více obyvatel s vyšším vzděláním (úplné střední s maturitou, vyšší odborné, nástavbové a vysokoškolské vzdělání).

Tab. 4.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001

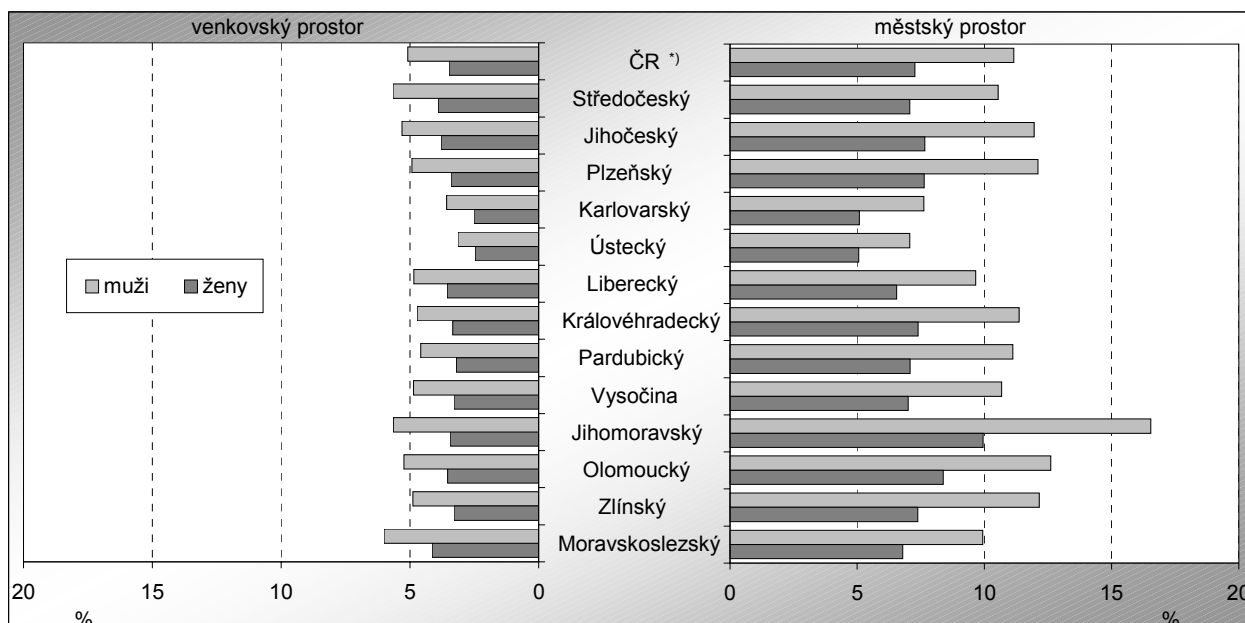
Zdroj: SLDB 2001

v %

	Nejvyšší dokončené vzdělání									
	základní, neukončené a bez vzdělání		vyučení a střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		vyšší odborné a nástavbové		vysokoškolské	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	28,9	21,3	43,6	35,8	20,0	26,9	2,3	3,9	4,3	10,7
ČR bez Hl. m. Prahy	28,9	22,7	43,6	37,1	20,0	26,1	2,3	3,7	4,3	9,1
v tom kraje:										
Středočeský	26,7	21,2	44,0	37,6	20,9	27,1	2,5	4,0	4,8	8,7
Jihočeský	29,7	20,4	42,7	36,3	19,9	28,3	2,2	4,0	4,5	9,7
Plzeňský	28,6	20,5	43,6	37,1	20,3	27,6	2,0	3,7	4,2	9,8
Karlovarský	35,6	26,7	41,1	37,6	16,7	24,5	1,9	3,4	3,0	6,3
Ústecký	32,3	27,1	43,8	38,1	17,3	23,6	2,0	3,1	2,8	6,0
Liberecký	28,4	22,9	43,7	38,8	19,8	25,2	2,4	3,4	4,2	8,0
Královéhradecký	27,3	20,7	44,2	37,4	20,9	27,4	2,6	4,1	4,0	9,3
Pardubický	27,5	20,4	45,4	37,9	19,9	27,5	2,5	4,2	3,9	9,0
Vysočina	28,8	21,1	44,0	37,9	20,1	27,4	2,3	3,9	4,1	8,8
Jihomoravský	29,5	20,8	43,5	34,0	19,5	27,1	2,2	4,0	4,5	13,1
Olomoucký	28,9	21,3	43,4	36,4	20,3	27,3	2,1	3,5	4,4	10,4
Zlínský	30,5	22,3	43,2	36,8	19,5	26,7	2,2	3,7	4,1	9,7
Moravskoslezský	28,5	25,2	42,2	38,0	21,0	23,9	2,4	3,2	5,1	8,3

Vzdělanostní struktura obyvatel Královéhradeckého kraje se nijak výrazně nelišila od struktury ostatních krajů. Zatímco podíl obyvatel se základním vzděláním, bez vzdělání a vysokoškoláků byl v kraji v městském i venkovském prostoru pod průměrem České republiky, v ostatních třech kategoriích vzdělání v městském i venkovském prostoru byl jejich podíl v kraji vyšší než je celostátní průměr.

Graf 34 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Největšího podílu dosahovali vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé ve venkovských obcích v Moravskoslezském (5,1 %) a Středočeském kraji (4,8 %). V obcích zařazených do městského prostoru byl nejvyšší podíl vysokoškoláků (kromě Hlavního města Prahy) v Jihomoravském (13,1 %) a Olomouckém kraji (10,4 %).

4.3. Ekonomika

Na rozdíl od demografické oblasti, hodnocené v předchozí kapitole, jsou zdroje dat charakterizující hospodářství na úrovni jednotlivých obcí velmi omezené. Většina ukazatelů hospodářské statistiky, které ČSÚ nabízí na úrovni celé České republiky (či jednotlivých krajů), je založena na výběrových šetřeních, což neumožňuje získat a publikovat podrobné údaje za menší územní celky¹⁴. Tím jsou možnosti hodnocení hospodářského vývoje a rozdílů mezi venkovským a městským prostorem relativně limitované.

Hlavními zdroji dat na úrovni obcí je v ekonomické oblasti Registr ekonomických subjektů (RES) a Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001, jehož výsledky však již nemusí po 8 letech dynamických změn v prostředí tržního hospodářství zcela přesně odpovídat aktuální situaci. Pro účely této analýzy proto byly tradiční zdroje dat ČSÚ doplněny o externí zdroje, jako například údaje o hospodaření obcí (MF ČR). Hospodářský vývoj každého regionu je úzce spjat také se situací na trhu práce, tomu je však věnována následující kapitola 4.4. Trh práce.

Jak již bylo výše zmíněno, podrobné údaje o zemědělství jsou založené na výběrových šetřeních a jsou dostupné nejvýše do úrovně okresů (viz kapitola 3.1.). Proto není možné se této bezpochyby důležité součásti ekonomického života venkovských oblastí věnovat v územním vymezení, které bylo vybráno pro tuto kapitolu (tzn. vymezení založené na údajích o obcích).

Tab. 4.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele

Zdroj: Český statistický úřad; Ministerstvo financí ČR

	Ekonomické subjekty ¹⁾ na 1 000 obyvatel		Statistické jednotky typu podnik ^{1, 2)} na 1 000 obyvatel		Intenzita podnikatelské aktivity ³⁾ (%)		Celkové příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele ⁴⁾ (Kč)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	209	259	112	136	13,7	14,7	16 554	29 782
ČR bez Hl. m. Prahy	209	234	112	121	13,7	13,6	16 554	24 882
v tom kraje:								
Středočeský	231	244	128	130	15,9	14,8	17 262	22 959
Jihočeský	227	247	124	132	14,5	14,6	18 648	25 421
Plzeňský	217	253	113	132	13,1	13,8	20 279	29 345
Karlovarský	239	269	115	127	13,6	14,2	18 847	22 410
Ústecký	207	211	101	101	13,0	11,9	18 458	21 001
Liberecký	241	270	124	128	15,1	15,4	16 052	24 029
Královéhradecký	223	242	122	135	14,4	15,1	15 254	22 569
Pardubický	192	227	104	121	12,5	13,8	15 291	23 265
Vysočina	182	209	104	117	12,3	13,0	15 492	25 889
Jihomoravský	196	265	105	142	13,0	15,1	15 382	29 895
Olomoucký	188	225	95	116	12,4	13,3	15 011	24 368
Zlínský	203	242	110	129	14,4	14,8	15 024	23 692
Moravskoslezský	184	194	97	97	11,9	11,0	15 653	25 598

¹⁾ k 31. 12. 2008

²⁾ aktivní ekonomické subjekty dle statistických zjišťování a administrativních zdrojů

³⁾ podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem k 1. 3. 2001 (Zdroj: SLDB 2001)

⁴⁾ v roce 2008

Je všeobecně přijímaným faktem, že jsou města centry ekonomického života regionů. O tom svědčí například počet obsazených pracovních míst podle výsledků sčítání lidu 2001, kdy venkovský prostor tvořil zhruba jen pětinu celkového počtu pracovních míst (podrobněji viz kapitola 4.4.). Aktuálnější údaje v této územní podrobnosti nejsou ze zjišťování ČSÚ k dispozici. Nepřímě můžeme využít údaje o počtech zaměstnanců v členění podle obce místa výkonu práce uvedeného v pracovní smlouvě, které každoročně zjišťuje ministerstvo financí jako jeden z podkladů pro stanovení podílu jednotlivých obcí na celostátním výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (např. vyhláška 276/2009 Sb. Ministerstva financí ČR).

Tyto údaje za rok 2008 také potvrzují ekonomickou převahu měst nad venkovem, stejně jako to, že ve všech krajích s výjimkou Moravskoslezského kraje byla míra nezaměstnanosti ve venkovských oblastech vyšší než v městských. Proto soukromé podnikání pro venkovské oblasti nabývá o to většího významu. Intenzita **podnikatelské aktivity** je ve městě a na venkově velmi podobná, a pokud neuvažujeme Hlavní město Prahu, pak je na venkově dokonce i mírně vyšší (dle dat v roce 2001). Malé rozdíly mezi městským a venkovským prostorem v tomto ohledu potvrzují také údaje o počtech ekonomických subjektů, jejichž

¹⁴ Jedinou výjimku tvoří Praha, která je zároveň nejen obcí, ale také krajem a regionem soudržnosti.

velkou většinu tvoří právě fyzické osoby a drobní podnikatelé, a těch je (v relaci na obyvatele) ve městech a na venkově relativně stejný počet.

V každém kraji je však situace odlišná a stejně tak různě probíhají i hospodářské změny. Například v krajích s absencí jednoho velkého ekonomického centra či nízkou četností ekonomických subjektů ve městech je rozdíl mezi městem a venkovem v počtu ekonomických subjektů na obyvatele poměrně malý. Jedná se například o Ústecký, Moravskoslezský nebo Středočeský kraj. V těchto regionech je rovněž relativně nízký rozdíl mezi městem a venkovem v počtech zaměstnanců (na obyvatele) a vyšší intenzita podnikatelské aktivity na venkově než ve městech. Naopak na východě republiky, tj. ve zbývajících moravských regionech a Pardubickém kraji, jsou rozdíly mezi městem a venkovem poměrně veliké¹⁵.

Pokud porovnáme všechny venkovské oblasti mezi sebou, pak lze říci, že podnikatelsky aktivnější jsou obyvatelé venkovských obcí Středočeského, Jihočeského, Libereckého, Královéhradeckého a Zlínského kraje. Naopak spíše méně aktivními jsou v této souvislosti venkovské oblasti v Ústeckém kraji a na Moravě (jedná se o regiony s nejvyšší nezaměstnaností). Nejvíce zaměstnanců je zaměstnáno na území venkovských obcí Středočeského kraje, a to jak absolutně (jedná se o nejlidnatější venkovský prostor všech krajů), tak spolu s Karlovarským a Moravskoslezským krajem i relativně v přepočtu na obyvatele.

Tab. 4.3.2 Ekonomické změny v letech 2001 až 2008

	Růst celkového počtu ekonomických subjektů (%)		Počet nově vzniklých ekonomických subjektů na 1 zaniklý subjekt		Růst počtu ekonomických subjektů			
					ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ¹⁾ (%)		v terciárním sektoru (%)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	28,7	20,1	2,4	2,5	16,1	15,7	31,6	20,1
ČR bez Hl. m. Prahy	28,7	18,9	2,4	2,3	16,1	12,3	31,6	18,2
v tom kraje:								
Středočeský	37,3	24,4	2,6	2,5	24,9	17,2	42,3	25,2
Jihočeský	27,2	15,8	2,3	2,2	11,6	8,1	28,0	14,6
Plzeňský	27,4	23,5	2,4	2,8	13,3	11,4	31,5	23,8
Karlovarský	26,7	21,4	2,7	2,6	7,4	5,6	27,5	23,2
Ústecký	26,6	18,4	2,3	2,3	9,9	12,2	27,0	16,3
Liberecký	28,0	18,7	2,4	2,6	17,6	14,6	31,6	19,9
Královéhradecký	27,9	16,3	2,5	2,2	17,9	7,0	28,7	15,4
Pardubický	32,9	19,8	2,5	2,3	27,4	23,4	30,7	17,3
Vysočina	25,6	20,1	2,3	2,4	13,7	9,5	27,6	19,4
Jihomoravský	27,7	22,2	2,4	2,5	17,6	18,5	30,6	22,4
Olomoucký	19,9	12,4	2,2	2,0	8,2	4,0	22,9	12,5
Zlínský	21,9	13,6	2,0	2,1	6,9	6,0	29,1	13,3
Moravskoslezský	30,6	16,2	2,4	2,2	22,4	14,4	32,4	13,0

¹⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korčářská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Výrazně aktivnější, pokud jde o zakládání nových ekonomických subjektů, byli v letech 2001 až 2008 obyvatelé venkovských oblastí (a to především českých regionů) než obyvatelé měst. Z nich zcela výsadní postavení měl Středočeský kraj, kde se každý rok zvýšil počet ekonomických subjektů o více než 4 %. Naopak nejpomaleji rostl počet registrovaných subjektů v Olomouckém kraji (přesto však stále výrazně rychleji než v městském prostoru kraje).

¹⁵ Při těchto porovnáních však nesmíme zapomínat na to, že v Jihomoravském kraji je součástí městského prostoru také město Brno, což výrazně zvyšuje odlišnost tohoto prostoru oproti venkovským obcím.

Tab. 4.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky¹⁾ k 31. 12. 2008

	Počet statistických jednotek typu podnik celkem		z toho sektor ¹⁾ (%)						Zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor ²⁾ na 1 000 obyvatel	
			primární		sekundární		terciární			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	348 534	997 055	12,5	2,4	33,1	24,2	54,1	73,0	7,8	6,3
ČR bez Hl. m. Prahy	348 534	740 857	12,5	3,0	33,1	26,5	54,1	70,1	7,8	5,8
v tom kraje:										
Středočeský	71 105	87 912	9,0	2,5	31,6	26,7	59,0	70,4	7,8	6,3
Jihočeský	31 104	50 876	16,8	4,3	30,8	26,4	52,0	68,9	9,0	7,0
Plzeňský	23 430	47 614	15,2	3,0	28,9	24,8	55,5	71,7	7,3	5,6
Karlovarský	8 692	29 582	9,5	2,5	27,3	22,1	62,6	74,6	5,9	4,6
Ústecký	18 574	65 826	12,3	2,5	30,5	26,4	56,5	70,5	4,9	3,8
Liberecký	14 835	40 636	11,4	2,4	33,7	31,5	54,7	65,8	7,6	6,0
Královéhradecký	24 113	48 043	13,5	3,6	31,7	28,4	54,4	67,6	7,8	7,2
Pardubický	21 791	37 075	13,1	3,0	34,9	28,3	51,7	68,3	8,1	5,9
Vysočina	23 787	33 694	17,9	5,0	33,7	28,2	48,1	66,5	8,7	7,1
Jihomoravský	41 180	107 382	11,6	2,6	37,3	24,9	50,7	72,1	7,8	6,9
Olomoucký	24 407	44 680	12,0	2,9	34,5	26,1	53,2	70,7	6,7	5,7
Zlínský	24 075	48 165	11,3	3,5	40,2	28,9	48,1	67,1	10,4	7,7
Moravskoslezský	21 441	99 372	12,4	2,7	31,4	25,3	55,7	71,6	7,0	4,4

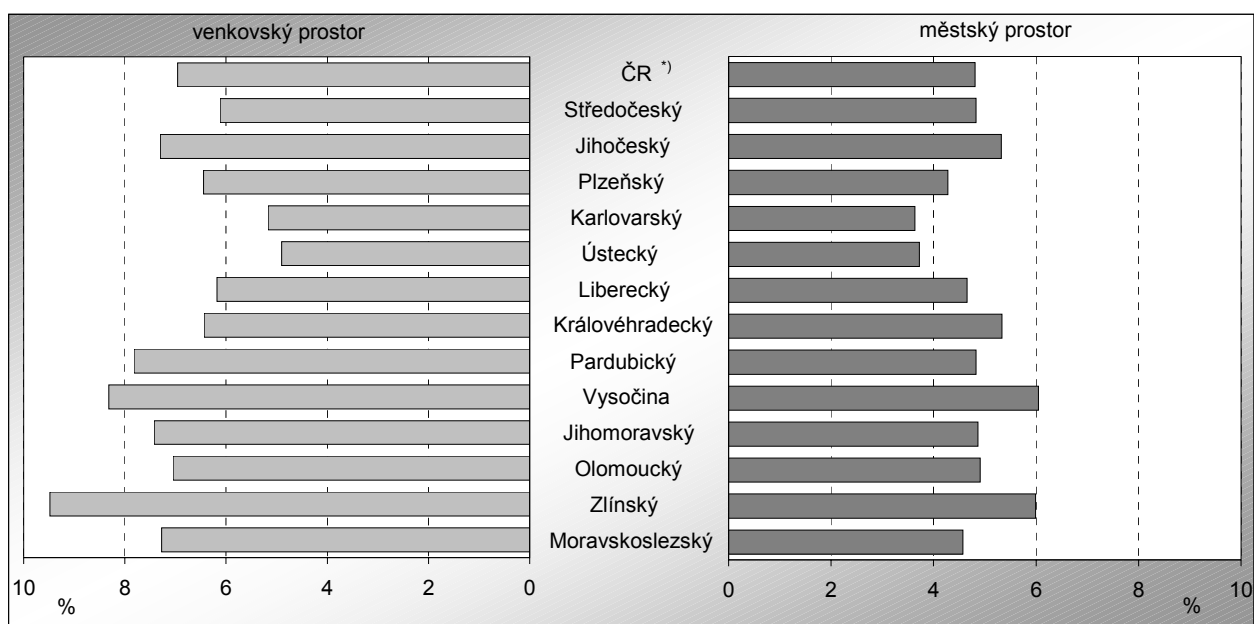
¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ u 0,4 % subjektů v ČR nelze určit sektor podle OKEČ

²⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Pokud jde o **odvětvovou strukturu ekonomiky**, pak se potvrzuje, že v tradičně zemědělsky vnímaných venkovských oblastech Vysočiny, Jihočeského či Plzeňského kraje, je podíl primárního sektoru relativně vysoký. Na druhou stranu je překvapivé, že odvětvová struktura v moravských venkovských regionech je výrazně vychýlena směrem k sektoru průmyslu a primární sektor zde zaujímá v porovnání se zbytkem ČR spíše nižší podíl z celkového počtu ekonomických subjektů. Nicméně relativně velký podíl v těchto regionech připadá na zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor.

Graf 35 Podíl zpracovatelského průmyslu napojeného na primární sektor na celkovém počtu ekonomických subjektů k 31. 12. 2008

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Vzhledem k tomu, že většinu ekonomických subjektů tvoří fyzické osoby bez zaměstnanců, jsou rozdíly v této kategorii mezi městem a venkovem a mezi kraji navzájem určující i pro již výše zmíněný celkový počet ekonomických subjektů. Pokud jde o **drobné a malé podniky** (do 50 zaměstnanců), které jsou tolik důležité pro flexibilní poptávku na regionálním trhu práce, jsou již rozdíly mezi městem a venkovem mnohem větší

(ve prospěch městského prostoru). A stejně jako v případě odvětvové struktury, i zde se ukazuje, že mezi venkovem na západě a na východě ČR existují výrazné rozdíly. Ve venkovských oblastech na západě sídlí drobných a malých podniků relativně více než na východě (s výjimkou Plzeňského kraje) a podobně je tomu i u obchodních společností. Královéhradecký kraj jako celek se řadí počtem podnikajících fyzických osob spíše k průměru v ČR, v relativním vyjádření vysokým podílem podnikajících fyzických osob bez zaměstnanců a mikropodniků ve venkovském i městském prostoru naopak zaujímá přední místa mezi kraji.

Tab. 4.3.4 Ekonomické subjekty¹⁾ podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

	Bez zaměstnanců (vč. neuvedeno)		Mikropodniky (1 - 9 zaměstnanců)		Malé podniky (10 - 49 zaměstnanců)		Střední podniky (50 - 249 zaměstnanců)		Velké podniky (250 a více zaměstnanců)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	92,7	105,5	15,0	23,4	3,4	5,1	0,6	1,4	0,1	0,3
ČR bez Hl. m. Prahy	92,7	94,3	15,0	20,7	3,4	4,6	0,6	1,3	0,1	0,2
v tom kraje:										
Středočeský	106,4	104,9	17,2	19,8	3,5	4,3	0,6	1,2	0,1	0,2
Jihočeský	103,8	103,6	15,6	22,3	3,5	4,7	0,7	1,3	0,0	0,3
Plzeňský	95,6	104,0	13,5	21,0	3,0	4,8	0,6	1,4	0,1	0,3
Karlovarský	93,8	102,5	15,6	19,4	4,2	4,0	1,0	1,1	0,1	0,2
Ústecký	81,3	78,5	15,6	17,6	3,5	3,6	0,6	1,0	0,1	0,2
Liberecký	102,8	102,1	16,3	20,4	3,7	4,2	0,7	1,2	0,0	0,2
Královéhradecký	102,1	106,7	15,7	21,6	3,3	4,8	0,6	1,3	0,1	0,2
Pardubický	86,6	93,7	13,6	20,7	3,2	5,0	0,7	1,5	0,1	0,2
Vysočina	87,3	91,3	13,5	19,3	3,0	4,6	0,7	1,6	0,0	0,3
Jihomoravský	86,7	107,7	14,6	26,4	3,5	6,0	0,6	1,5	0,0	0,3
Olomoucký	78,3	88,2	13,5	20,9	3,1	4,9	0,6	1,3	0,0	0,2
Zlínský	91,8	98,8	14,2	23,2	3,5	5,4	0,6	1,6	0,0	0,3
Moravskoslezský	77,9	73,6	14,9	18,0	3,5	3,8	0,5	1,0	0,1	0,2

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

Zajímavým poznatkem je relativně vysoký počet subjektů neziskového sektoru ve venkovských oblastech v porovnání s městskými obcemi. Více je těchto subjektů samozřejmě ve městech, nicméně v přepočtu na obyvatele je jejich četnost na venkově větší (a to hlavně díky největší skupině těchto subjektů: sdružením a jejich organizačním složkám). V Královéhradeckém patří takto měřená občanská participace k relativně nejvyšším v České republice, jak ve městech, tak na venkově.

Tab. 4.3.5 Ekonomické subjekty¹⁾ podle právní formy k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

	Soukromí podnikatelé ¹⁾		Samostatně hospodařící rolníci a zemědělští podnikatelé		Obchodní společnosti		Neziskový sektor ²⁾		Zahraniční osoby	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	81,4	94,1	9,0	2,0	9,9	27,3	5,0	4,0	2,2	4,7
ČR bez Hl. m. Prahy	81,4	88,5	9,0	2,2	9,9	19,7	5,0	4,0	2,2	3,7
v tom kraje:										
Středočeský	94,3	98,0	7,5	2,0	14,0	18,5	4,5	4,0	3,1	4,8
Jihočeský	85,8	97,5	12,4	3,1	11,0	20,1	7,1	5,1	2,2	3,1
Plzeňský	77,8	92,3	9,2	2,1	8,9	22,0	7,0	4,8	4,9	6,9
Karlovarský	79,5	88,3	5,3	1,7	12,1	19,4	3,9	3,7	10,5	11,3
Ústecký	71,3	73,6	9,1	1,7	9,8	15,0	3,5	2,8	3,5	5,6
Liberecký	91,9	96,8	9,1	1,8	11,4	19,0	5,1	3,8	2,2	4,1
Královéhradecký	87,0	100,2	11,5	3,2	10,3	19,3	6,4	5,1	1,7	3,1
Pardubický	75,9	91,3	8,9	2,4	8,0	18,1	5,0	4,4	1,5	2,0
Vysočina	71,8	86,9	11,9	3,5	6,9	15,4	6,3	5,1	1,3	2,3
Jihomoravský	77,6	95,5	8,8	2,5	10,0	32,5	3,9	4,0	1,2	3,8
Olomoucký	72,6	86,8	6,9	2,1	6,6	17,4	4,7	4,4	0,9	1,6
Zlínský	84,5	95,2	8,6	3,1	8,4	22,6	4,4	4,0	0,8	1,5
Moravskoslezský	74,1	72,8	7,7	1,5	8,0	15,1	3,5	2,9	0,8	1,7

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského nebo jiného zákona

²⁾ nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace

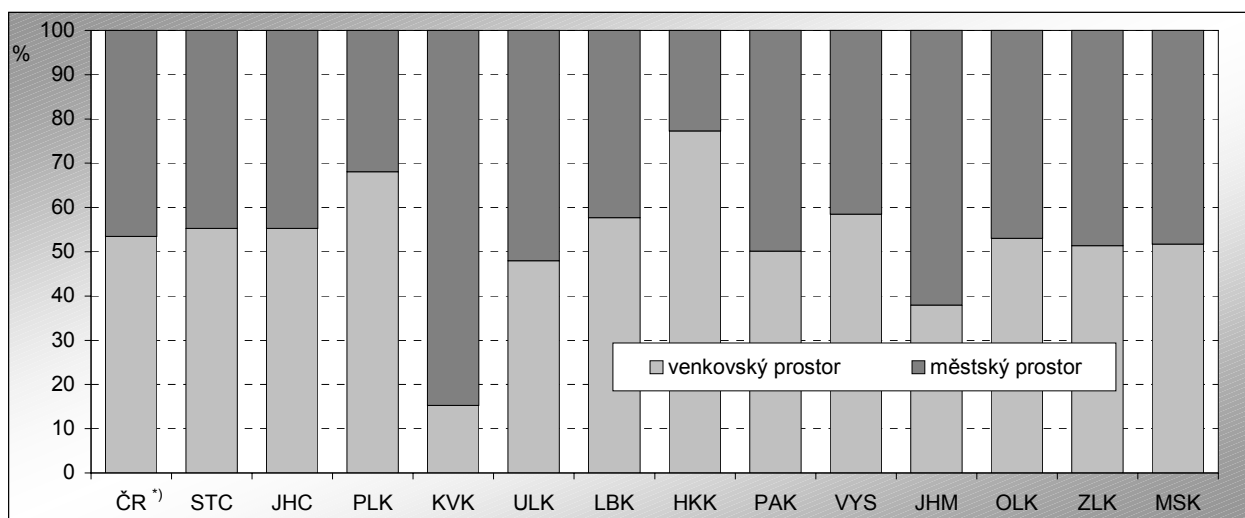
Tab. 4.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008

	Počet lůžek na 1 km ²								Místa pro stany a karavany na 1 km ²	
	v hromadných ubytovacích zařízeních celkem		v hotelech a penzionech		v kempch, chatových osadách a turistických ubytovnách		v ostatních ubytovacích zařízeních ¹⁾			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3,3	15,7	1,5	10,1	0,9	1,8	1,0	3,8	0,5	1,1
ČR bez Hl. m. Prahy	3,3	11,0	1,5	6,2	0,9	1,8	1,0	3,1	0,5	1,1
v tom kraje:										
Středočeský	1,8	8,2	0,6	5,9	0,6	1,0	0,6	1,4	0,6	0,7
Jihočeský	3,4	14,4	1,2	6,2	1,2	2,0	1,0	6,1	1,2	2,5
Plzeňský	2,8	7,5	1,2	4,4	0,8	1,5	0,8	1,7	0,4	1,1
Karlovarský	1,9	26,9	1,0	18,3	0,3	1,1	0,5	7,4	0,2	1,0
Ústecký	2,4	7,7	1,0	4,2	0,9	1,6	0,5	1,9	0,5	0,6
Liberecký	10,3	22,3	5,9	11,3	1,5	7,0	2,9	4,0	0,7	1,5
Královéhradecký	9,1	10,9	5,0	5,3	1,7	2,8	2,5	2,8	0,8	2,4
Pardubický	2,6	12,2	1,0	5,0	1,0	1,7	0,7	5,5	0,3	0,8
Vysočina	2,0	6,5	0,7	3,1	0,5	1,2	0,7	2,2	0,4	0,5
Jihomoravský	2,2	11,4	0,9	7,3	0,9	1,6	0,5	2,4	0,6	1,1
Olomoucký	2,6	9,4	0,9	4,5	0,9	1,7	0,8	3,2	0,1	0,5
Zlínský	3,8	9,3	1,6	5,9	0,9	1,4	1,3	2,0	0,2	0,5
Moravskoslezský	4,0	6,7	1,8	3,7	0,9	0,9	1,3	2,1	0,2	0,7

¹⁾ léčebné lázně, rekreační a školící zařízení podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.).

Kapacity ubytovacích zařízení v sobě do značné míry odrážejí turistickou atraktivitu regionu. Díky tomu lze počet lůžek využít i jako určité měřítko turistické oblíbenosti jednotlivých regionů. Na druhou stranu turistická atraktivita území často významně ovlivňuje ubytovací kapacity nejen na území dané obce, ale i obcí okolních. Hotely a penziony, které tvoří největší část lůžkových kapacit ubytovacích zařízení, se koncentrují ve městech a vzhledem k tomu, že se jedná o menší území, je zde hustota lůžek mnohem vyšší než na venkově. I uvnitř městského a venkovského prostoru v rámci kraje však existují velké rozdíly. Pokud se podíváme na celkové počty lůžek ve městech a venkově, zjistíme, že ve většině krajů jsou podíly obou prostorů velmi vyrovnané (tj. okolo 50 %). Pouze v Královéhradeckém a Plzeňském kraji je velmi výrazný podíl venkovského prostoru a naopak v Karlovarském a Jihomoravském kraji významně převládá městský prostor.

Graf 36 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách hromadných ubytovacích zařízení daného kraje v roce 2008

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Tab. 4.3.7 Veřejné rozpočty¹⁾ v letech 2003 až 2008 (roční průměr)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

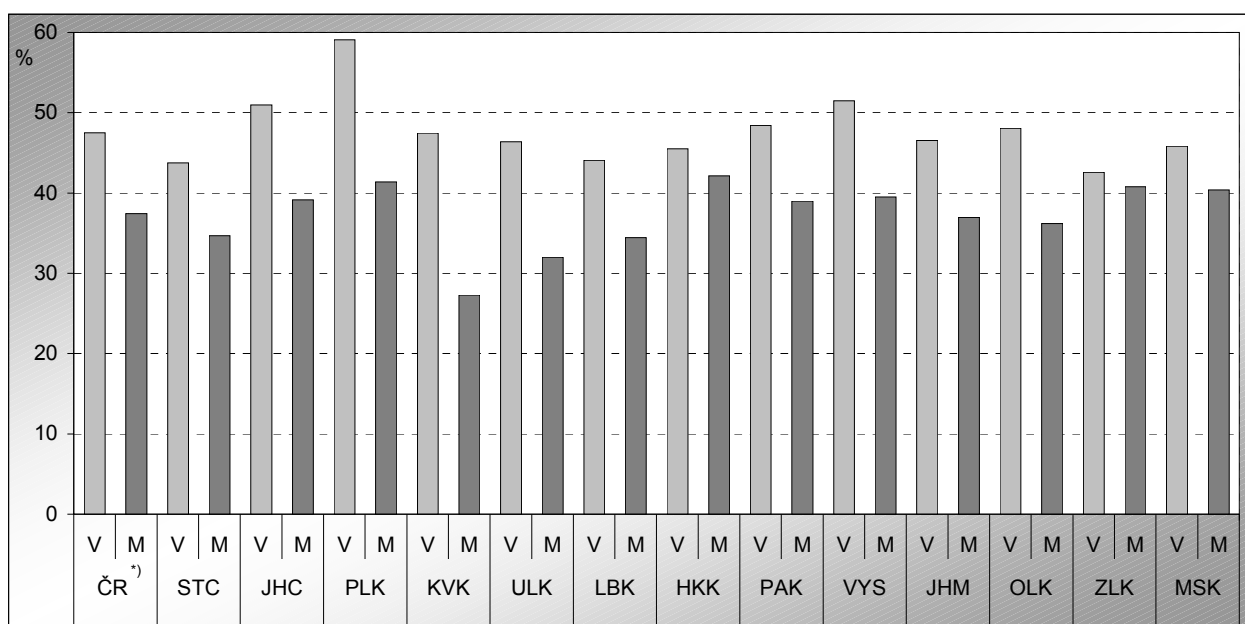
	Daňové příjmy na 1 obyvatele (Kč)		Podíl na výdajích celkem (%)				Saldo příjmů a výdajů na 1 obyvatele (Kč)		Podíl salda příjmů a výdajů na příjmech celkem (%)	
			běžné výdaje		kapitálové výdaje					
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	7 944	14 579	63,4	71,1	36,6	28,9	394,6	197,0	2,5	0,7
ČR bez Hl. m. Prahy	7 944	11 139	63,4	72,9	36,6	27,1	394,6	129,6	2,5	0,6
v tom kraje:										
Středočeský	8 293	9 967	60,1	71,9	39,9	28,1	514,2	166,3	3,1	0,7
Jihočeský	8 168	10 223	64,4	71,9	35,6	28,1	-41,2	313,2	-0,2	1,3
Plzeňský	8 224	13 913	64,2	69,1	35,8	30,9	413,5	387,2	2,4	1,5
Karlovarský	8 592	10 147	69,2	74,4	30,8	25,6	649,2	410,8	3,7	1,9
Ústecký	8 440	10 040	68,5	79,9	31,5	20,1	770,7	434,4	4,2	2,0
Liberecký	8 080	10 209	70,3	71,6	29,7	28,4	278,0	132,5	1,7	0,6
Královéhradecký	7 801	9 660	66,2	75,6	33,8	24,4	272,0	282,2	1,9	1,4
Pardubický	7 778	9 774	62,2	73,9	37,8	26,1	580,0	207,5	3,9	1,0
Vysočina	7 410	9 839	61,5	73,6	38,5	26,4	29,7	597,0	0,2	2,6
Jihomoravský	7 900	14 241	59,5	68,4	40,5	31,6	440,3	-243,0	2,9	-0,9
Olomoucký	7 702	10 655	64,8	71,4	35,2	28,6	448,8	26,3	3,0	0,1
Zlínský	7 358	9 825	61,9	73,2	38,1	26,8	301,6	-0,9	2,1	0,0
Moravskoslezský	7 686	12 131	65,8	74,5	34,2	25,5	515,6	-152,2	3,6	-0,6

¹⁾ obecní rozpočty (tzn. bez rozpočtů krajů a dobrovolných svazků obcí)

Příjmy (a tím i výdaje) **obecních rozpočtů** jsou velmi výrazně ovlivněny pravidly pro rozpočtové určení daní a také celkovými daňovými příjmy státního rozpočtu. Rozdíly mezi jednotlivými venkovskými a městskými oblastmi tak jsou dány především velikostí strukturou obcí v regionu. Například na západě České republiky jsou daňové příjmy přepočtené na obyvatele vyšší, než ve venkovských oblastech na východě, kde je obecní struktura více rozdrobená. V Ústeckém, Karlovarském a Středočeském kraji jsou rozdíly mezi příjmy venkovských a městských rozpočtů menší, než například v Jihomoravském, Plzeňském nebo Moravskoslezském kraji, kde příjmy velkých krajských měst výrazně zvyšují průměr celého městského prostoru. Výrazný růst daňových příjmů obecních rozpočtů v posledních letech byl vyvolán jednak změnou pravidel rozpočtového určení daní (navíc směrem ke zvýšení podílu menších obcí - proto rostly příjmy venkovských obcí rychleji než měst) a také celkovým ekonomickým růstem, díky kterému se zvýšily celkové daňové příjmy státního rozpočtu, z nichž obce získávají příslušný podíl.

Graf 37 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele mezi roky 2003 a 2008

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, výpočty ČSÚ

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

4.4. Trh práce

Zaměstnanost a nezaměstnanost patří k důležitým pravidelně sledovaným ekonomickým jevům, které výrazně ovlivňují nejen sociální oblasti života společnosti, ale také ekonomický stav a perspektivu rozvoje každého regionu.

Při podrobnějším hodnocení této oblasti z pohledu rozdílů mezi venkovským a městským prostorem jsme museli vycházet ze skutečnosti, že do úrovně obcí jsou k dispozici pouze údaje ze sčítání lidu, domů a bytů, tedy z roku 2001. Při hodnocení nezaměstnanosti jsme pak vycházeli z dat o registrované nezaměstnanosti, která přebíráme každoročně z Ministerstva práce a sociálních věcí.

V úvodní tabulce této subkapitoly jsou shrnuty základní ukazatele, které jsou z oblasti trhu práce v členění na venkovský a městský prostor k dispozici. V dalším textu se jejich hodnocením budeme zabývat podrobněji.

Tab. 4.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

	Ekonomická aktivita podle SLDB 2001				Nezaměstnanost k 31. 12. 2008				Změna míry nezaměstnanosti ³⁾ k 31.12. (2008 - 2000) (procentní body)	
	míra ekonomické aktivity (%)		pracovní místa na 1 000 zaměstnaných osob ¹⁾		míra nezaměstnanosti ²⁾ (%)		počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	59,5	62,0	636,7	1 131,8	7,15	6,08	6,7	3,2	-1,53	-2,19
ČR bez Hl. m. Prahy	59,5	61,8	636,7	1 112,7	7,15	6,79	6,7	4,5	-1,53	-2,49
v tom kraje:										
Středočeský	60,4	63,2	619,8	1 065,5	5,48	4,86	3,2	2,5	-1,05	-1,28
Jihočeský	59,5	62,7	682,6	1 145,8	5,84	4,73	6,0	3,4	-0,41	-0,25
Plzeňský	60,2	62,3	643,5	1 156,8	6,80	5,01	4,5	1,6	0,50	-1,22
Karlovarský	63,6	64,2	976,1	967,8	9,16	7,59	9,8	5,7	0,17	0,16
Ústecký	60,9	63,1	719,6	1 017,0	11,02	10,08	13,3	9,6	-4,70	-4,95
Liberecký	61,7	63,8	680,9	1 066,0	8,06	6,61	11,9	6,3	1,43	1,05
Královéhradecký	59,4	61,1	684,8	1 145,0	5,67	4,73	6,1	2,9	-0,43	-0,82
Pardubický	59,2	61,3	613,1	1 191,1	7,49	5,71	6,7	3,7	-0,98	-1,23
Vysočina	57,4	61,7	655,5	1 168,9	7,12	6,46	9,6	6,3	-0,18	-0,74
Jihomoravský	58,4	60,7	550,7	1 200,1	7,87	6,89	6,4	4,8	-1,95	-1,96
Olomoucký	59,2	61,7	585,5	1 204,2	7,56	6,35	18,5	6,2	-4,65	-4,78
Zlínský	58,3	61,2	542,4	1 205,2	7,18	5,89	9,9	3,5	-1,05	-1,43
Moravskoslezský	58,8	60,2	670,9	1 029,3	7,84	8,78	9,6	6,2	-4,53	-6,09

¹⁾ bydlících na příslušném území

²⁾ v současně platné metodice (podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na ekonomicky aktivním obyvatelstvu SLDB 2001)

³⁾ v metodice roku 2001 (podíl uchazečů o zaměstnání celkem na ekonomicky aktivním obyvatelstvu SLDB 2001)

Jedním ze základních pohledů na problematiku trhu práce je velikost disponibilní pracovní síly, tedy počet ekonomicky aktivních obyvatel a míra ekonomické aktivity obyvatelstva. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo jsou podle metodiky sčítání lidu všechny osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané (podle postavení v zaměstnání členěné na zaměstnance, zaměstnavatele a osoby samostatně činné). Jsou zde rovněž zahrnuti pracující důchodci, pracující studenti a učni, osoby na řádné mateřské dovolené a nezaměstnaní. Míra ekonomické aktivity přitom vyjadřuje podíl počtu ekonomicky aktivních na počtu osob starších 15 let.

K 1. 3. 2001 činila republiková **míra ekonomické aktivity** 61,3 % (v ČR bez Hl. města Prahy 61,1 %). Ve všech krajích zaznamenáváme vždy nižší míru ekonomické aktivity ve venkovském prostoru oproti městskému.

Míra ekonomické aktivity ve venkovském prostoru se na úrovni celé ČR pohybovala od 57,4 % v kraji Vysočina až po 63,6 % v Karlovarském kraji. V městském prostoru na úrovni celé ČR dosahovala míra ekonomické aktivity 62,0 %, po vyloučení vlivu Hl. města Prahy pak 61,8 %.

Míra ekonomické aktivity ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje (59,4 % k 1. 3. 2001) byla téměř totožná s celorepublikovým průměrem, zatímco v městském prostoru byla tato míra o 0,9 procentního bodu nižší než je průměr za ČR.

Při bližším pohledu je samozřejmě **rozdílná míra ekonomické aktivity mužů a žen**. Ve venkovském prostoru hodnota tohoto ukazatele představovala při sčítání lidu 2001 u mužů 68,7 % a u žen 50,5 %. V tomto rozdílu se projevuje jednak období péče o děti a jednak dřívější odchod žen do důchodu. Pokud

srovnáváme tyto rozdíly v rámci jednotlivých krajů, lze říci, že jsou ve všech krajích z pohledu venkovského i městského prostoru obdobné. Souvisí to zřejmě s tím, že na celém území republiky platí stejná pravidla jak pro péči o děti, tak pro ukončování ekonomické aktivity mužů i žen.

Zajímavější je srovnání rozdílů mezi venkovským a městským prostorem samostatně v kategorii mužů a v kategorii žen. Z celostátního srovnání mírně vybočuje Karlovarský kraj, kde byla v roce 2001 míra ekonomické aktivity mužů ve venkovském prostoru nejvyšší v celé republice a dokonce vyšší než v městském prostoru tohoto kraje. Pokud jde o ženy, pak jejich ekonomická aktivita byla ve venkovském prostoru nižší než v městském prostoru především v kraji Vysočina (což byl zároveň kraj s nejnižší ekonomickou aktivitou žen) a také v Jihočeském kraji.

Tab. 4.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Míra ekonomické aktivity									
	muži		ženy		celkem ve věku					
					15 - 24 let		25 - 54 let		55 - 64 let	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	68,7	69,9	50,5	54,8	50,8	47,5	88,5	89,6	30,4	39,8
ČR bez Hl. m. Prahy	68,7	69,7	50,5	54,6	50,8	47,8	88,5	89,6	30,4	36,6
v tom kraje:										
Středočeský	69,5	71,2	51,5	55,8	52,7	50,2	88,9	90,1	36,3	41,8
Jihočeský	69,1	70,5	50,1	55,4	50,7	46,4	88,7	90,3	32,2	39,1
Plzeňský	69,4	70,0	51,2	55,1	52,8	49,3	89,5	90,4	32,4	39,1
Karlovarský	72,5	72,3	54,7	56,8	54,9	51,9	87,9	89,7	33,3	40,2
Ústecký	69,2	70,8	52,5	55,9	54,5	51,2	87,5	89,3	30,0	35,0
Liberecký	70,6	71,6	53,0	56,6	52,4	49,0	88,6	89,4	37,3	43,1
Královéhradecký	68,5	69,2	50,7	53,7	50,2	46,9	88,0	89,3	33,4	40,7
Pardubický	68,4	69,3	50,3	53,9	50,3	47,1	88,6	90,2	29,2	36,3
Vysočina	66,9	69,7	48,0	54,3	48,4	45,2	88,7	90,6	27,4	34,1
Jihomoravský	68,2	68,9	49,0	53,3	50,0	45,9	88,2	89,4	26,8	39,1
Olomoucký	68,3	69,6	50,5	54,5	49,5	46,4	88,8	90,7	27,3	36,0
Zlínský	67,7	69,5	49,2	53,6	49,1	45,7	88,1	90,0	26,6	35,7
Moravskoslezský	67,4	67,7	50,4	53,2	48,5	46,7	88,0	88,4	24,2	27,9

Z pohledu tří vybraných **věkových kategorií** vidíme, že míra ekonomické aktivity byla v roce 2001 ve všech krajích vyšší ve venkovském prostoru než v městském v nejmladší věkové kategorii (15 – 24 let), naopak jednoznačně nižší byla ve věkové skupině 55 – 64 let (v Jihomoravském kraji představoval tento rozdíl dokonce 12,3 procentního bodu).

Pokud hodnotíme samotný venkovský prostor v mezikrajském srovnání, zaznamenáváme v nejmladší věkové skupině nejnižší míru ekonomické aktivity v kraji Vysočina (48,4 %) a naopak nejvyšší v Karlovarském kraji (54,9 %). Naproti tomu v nejstarší věkové skupině bylo dosaženo nejnižší míry ekonomické aktivity v Moravskoslezském kraji (24,2 %) a nejvyšší v Libereckém kraji (37,3 %). Ve střední věkové skupině byly rozdíly v ekonomické aktivitě obyvatelstva města a venkova i mezi jednotlivými kraji mnohem menší.

Pokud se na míru ekonomické aktivity podíváme **bez ohledu na hranice krajů** (viz příslušný kartogram), vidíme, že vyšší podíl ekonomicky aktivních z celkového počtu obyvatel patnáctiletých a starších je zřejmý především v okolí Hl. města Prahy a dalších velkých měst, kde se koncentruje větší množství pracovních příležitostí, ale také v příhraničních oblastech (zejména na Šumavě). Naproti tomu zřejmě nižší je míra ekonomické aktivity ve vnitrozemí, především v obcích kraje Vysočina. Podrobněji jsou vnitrokrajské rozdíly v ekonomické aktivitě rozebrány v kapitole 2.

Další charakteristikou trhu práce je **struktura podle odvětví činnosti zaměstnaných osob** s bydlištěm (trvalým nebo dlouhodobým) na příslušném území. V této struktuře se samozřejmě nepromítají důsledky dojížděky za prací. Také tuto strukturu můžeme vyhodnocovat v územní podrobnosti až do úrovně obcí pouze na základě výsledků sčítání lidu 2001. Zde je nutno ještě podotknout, že určitá část zaměstnaných obor činnosti neuvedla (nebo nedokázala obor svého zaměstnání zařadit do příslušné skupiny Odvětvové klasifikace ekonomických činností – OKEČ); celkově se jedná o 3 – 6 % zaměstnaných. Pro účely této analýzy jsme zpracovali odvětvovou strukturu činnosti pouze za ty osoby, které na tuto otázku odpověděly.

Tab. 4.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Zaměstnané osoby celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonom. činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
	V	M	V	M	primární		sekundární		terciární	
					V	M	V	M	V	M
ČR celkem	1 319 033	3 447 430	1 264 618	3 299 275	11,5	2,1	46,0	38,2	42,5	59,7
ČR bez Hl. m. Prahy	1 319 033	2 846 399	1 264 618	2 733 191	11,5	2,3	46,0	41,6	42,5	56,1
v tom kraje:										
Středočeský	229 768	314 250	217 108	295 850	9,7	2,0	40,8	39,3	49,5	58,7
Jihočeský	109 546	190 691	106 079	184 791	16,2	3,5	43,4	40,9	40,4	55,6
Plzeňský	92 744	172 811	88 939	165 528	14,3	2,7	45,8	40,8	39,9	56,5
Karlovarský	32 706	112 185	30 837	107 264	8,1	1,7	47,9	40,0	44,0	58,3
Ústecký	72 464	287 968	68 448	272 771	9,6	1,8	42,7	40,8	47,7	57,4
Liberecký	53 324	156 127	50 704	148 716	7,4	1,4	53,3	48,7	39,2	49,9
Královéhradecký	87 654	174 360	83 424	166 730	11,8	2,5	46,7	42,9	41,5	54,7
Pardubický	89 325	146 086	86 230	141 664	13,1	2,5	47,6	42,5	39,3	55,0
Vysočina	98 595	137 247	95 194	132 882	18,5	4,4	47,2	46,1	34,3	49,5
Jihomoravský	162 905	353 421	157 444	342 438	11,0	2,5	47,0	36,5	42,0	61,0
Olomoucký	106 927	180 861	103 096	174 615	11,4	2,9	46,7	40,2	41,8	56,9
Zlínský	93 344	178 996	90 131	173 545	7,3	2,5	53,0	46,7	39,7	50,8
Moravskoslezský	89 731	441 396	87 001	426 380	9,0	1,6	46,1	42,4	44,8	55,9

Z celkového počtu zaměstnaných osob v České republice bydlí ve venkovském prostoru necelá třetina, ovšem v jednotlivých krajích je situace rozdílná. Nejvyšší podíl byl zaznamenán ve Středočeském kraji (42,2 %), což zřejmě souvisí se značným objemem dojížděky Středočechů za zaměstnáním do Hl. města Prahy. Vysoký podíl zaměstnaných bydlících na venkově měl ovšem rovněž kraj Vysočina (41,8 %). Naopak nejmenší podíl zaměstnaných osob bydlících na venkově vykazoval Moravskoslezský kraj, což je zřejmě dáno strukturou obcí v tomto kraji.

Z hlediska odvětvové struktury a struktury pracovních příležitostí na venkově se jeví jako nejdůležitější **primární sektor**, tedy zemědělství, lesnictví a rybolov. V České republice se v roce 2001 podíleli zaměstnaní v primárním sektoru na celkové zaměstnanosti 4,7 % (5,4 % v ČR bez Hlavního města Prahy). Ve venkovském prostoru dosahoval tento podíl 11,5 %. V jednotlivých krajích se podíl pohyboval ve venkovském prostoru od 7,3 % ve Zlínském kraji až po 18,5 % v kraji Vysočina.

Podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybolovu v městském prostředí celé České republiky dosahoval 2,1 % (po vyloučení Hl. města Prahy 2,3 %). V jednotlivých krajích se pak pohyboval od 1,4 % v Libereckém kraji po 4,4 % v kraji Vysočina. Z toho je patrné, že jednak část obyvatelstva měst vyjíždí za prací na venkov, ale projevuje se zde také skutečnost, že součástí městských prostorů jsou i venkovské příměstské oblasti, které poskytují pracovní příležitosti v primárním sektoru.

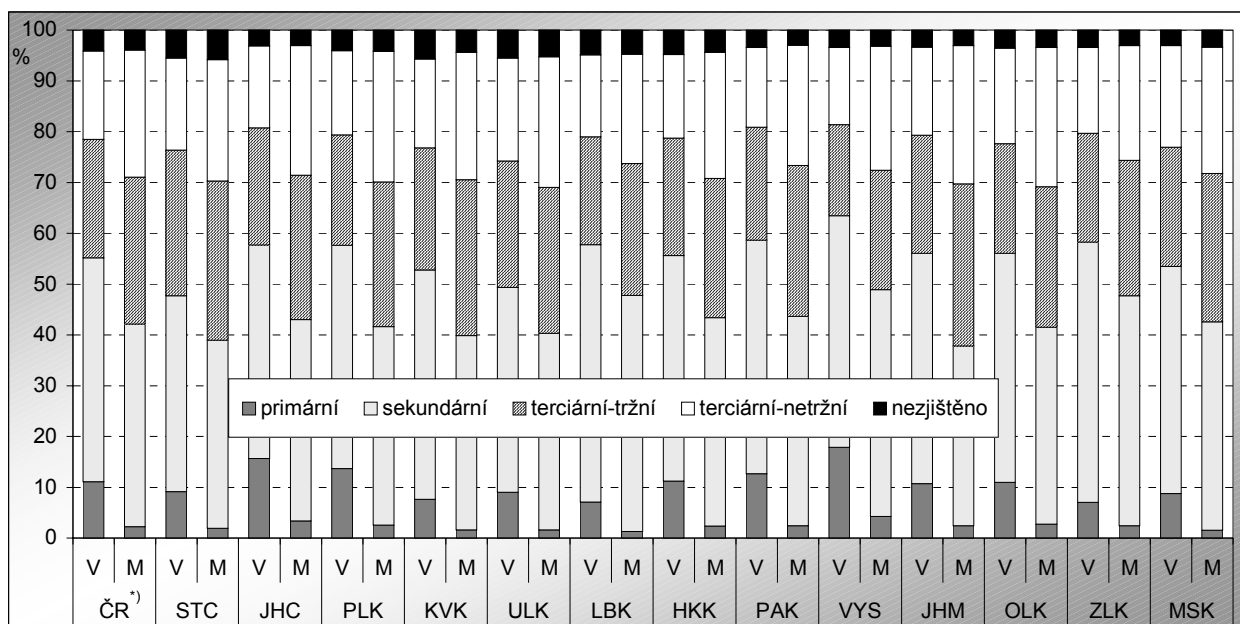
V Královéhradeckém kraji byl podíl zaměstnaných v zemědělství oproti republikovému průměru o 0,9 procentního bodu vyšší mezi kraji byl šestý nejvyšší. V kraji Vysočina byla zjištěna nejvyšší zaměstnanost v zemědělství, lesnictví a rybolovu.

Ve venkovském prostoru samozřejmě žijí také obyvatelé **zaměstnaní v sekundárním nebo terciárním sektoru**. Podíly obyvatel zaměstnaných v sekundárním sektoru (v průmyslu a stavebnictví) jsou ve všech krajích vyšší ve venkovském prostoru než v prostoru městském. Nejvýraznější byl v roce 2001 tento rozdíl v Jihomoravském kraji, kde dosahoval 10,5 procentního bodu. Naopak nejmenší rozdíl vykazoval kraj Vysočina (1,5 procentního bodu ve prospěch venkovského prostoru).

Úplně opačná je situace v terciární sféře, tedy v nevýrobní sféře. Tady se projevuje ve všech krajích jednoznačná převaha zaměstnaných bydlících v městském prostoru. Nejvýraznější rozdíl byl v roce 2001 opět v Jihomoravském kraji (téměř 20 procentních bodů), ale i v kraji s nejmenším rozdílem (Středočeský kraj) to představovalo více než 9 procentních bodů.

V Královéhradeckém kraji je také podíl obyvatel zaměstnaných v sekundární sféře mírně vyšší ve venkovském prostoru než v prostoru městském (o 3,8 procentního bodu v roce 2001), ale výraznější rozdíl se projevuje v terciární sféře (o více než 13 procentních bodů ve prospěch městského prostoru). V kapitole 2 je odvětvová struktura zaměstnaných bydlících ve venkovském a v městském prostoru Královéhradeckého kraje zobrazena podrobněji.

Graf 38 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Dalším indikátorem, kterým jsme se v oblasti trhu práce zabývali, byl počet pracovních příležitostí ve venkovském a městském prostoru. Jde samozřejmě o zjednodušenou podobu výpočtu, kdy za pracovní příležitosti považujeme obsazená pracovní místa a nezabýváme se počtem volných pracovních míst (údaj není v této míře územní podrobnosti dostatečně spolehlivý).

Počet pracovních míst je zjišťován při sčítání lidu na základě informace o trvalém bydlišti a místě pracoviště občana. K počtu obyvatel, kteří na příslušném území trvale (cizinci také dlouhodobě) bydlí a zároveň v něm pracují, se připočítávají ti, kteří bydlí mimo toto území, ale pracují v něm a naopak odečítají se na území bydlící, kteří za prací vyjíždějí mimo jeho hranice. Pro zajištění srovnatelnosti různě velkých území obvodů jsme údaje přepočítali na 1 000 zaměstnaných bydlících v příslušném území. Hodnoty přes 1 000 tedy znamenají, že v území je přebytek pracovních příležitostí nad počtem zaměstnaných bydlících (saldo dojížděky za prací je v tomto případě kladné).

Kromě Hlavního města Prahy jsou všechny ostatní kraje České republiky typické záporným saldem dojížděky za prací a tedy nižším počtem obsazených pracovních míst ve srovnání s počtem zaměstnaných osob bydlících v daném kraji. Minimální hodnotu sledovaného ukazatele (877 v roce 2001) nacházíme ve Středočeském kraji, ze kterého směřuje velmi silný dojížděkový proud právě do hlavního města. Naopak relativně vysoké hodnoty ukazatele blíží se 1 000 charakterizují Jihomoravský a Královéhradecký kraj. Venkovský prostor se ve všech krajích kromě Karlovarského vyznačuje vždy nižším počtem pracovních míst na 1 000 zaměstnaných ve srovnání s městským prostorem a zároveň hodnotami menšími než 1 000 (tedy záporným saldem dojížděky za prací).

Počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných bydlících ve venkovském prostoru na úrovni celé ČR dosahoval 637 osob. V mezikrajském srovnání se hodnoty sledovaného ukazatele nacházely v rozpětí od 542 ve Zlínském kraji po 976 v Karlovarském kraji. V městském prostoru na celorepublikové úrovni počet pracovních míst na tisíc zaměstnaných dosahoval 1 132 osob, po vyloučení Hl. města Prahy se tato hodnota snižuje na 1 113 osob.

Kromě toho je potřebné si uvědomit, že ve venkovském prostoru je pouze 21 % z celkového počtu obsazených pracovních míst v celé republice bez Hl. města Prahy, ovšem bydlí zde třetina zaměstnaných osob. Tento poměr je v jednotlivých krajích různý a je nutno jej řešit dojížděkou do zaměstnání z venkovských do městských obcí.

V Královéhradeckém kraji připadalo k 1. 3. 2001 na tisíc zaměstnaných celkem 991 obsazených pracovních míst (třetí nejvyšší počet po kraji Středočeském a Jihomoravském). Ve venkovském prostoru přitom počet obsazených pracovních míst na tisíc zaměstnaných bydlících v tomto prostoru představoval 685 pracovních míst, v městském prostoru pak 1 145 pracovních míst.

Obdobně jako jsme počítali odvětvovou strukturu zaměstnaných (bydlících na příslušném území) můžeme počítat i **odvětvovou strukturu obsazených pracovních míst**. Podrobné údaje jsou uvedeny v následující tabulce. Vyplývá z ní jednoznačná převaha pracovních míst v primární sféře ve venkovském prostoru

a naopak v terciární sféře v prostoru městském. V sekundární sféře není situace jednoznačná, především v Karlovarském kraji převažují pracovní místa ve venkovském prostoru (větší podíl o více než 20 procentních bodů), ale tato převaha byla zaznamenána ještě v dalších 4 krajích.

Tab. 4.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Pracovní místa celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonomické činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
					primární		sekundární		terciární	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	839 818	3 901 859	799 157	3 742 330	17,6	1,9	43,7	39,7	38,7	58,4
ČR bez Hl. m. Prahy	839 818	3 167 135	799 157	3 046 716	17,6	2,3	43,7	43,6	38,7	54,2
v tom kraje:										
Středočeský	142 403	334 840	133 072	316 053	15,5	2,1	39,9	44,9	44,6	53,0
Jihočeský	74 776	218 487	72 100	212 023	23,1	3,3	41,7	42,1	35,2	54,6
Plzeňský	59 685	199 900	56 745	191 933	21,1	2,6	40,6	43,3	38,3	54,1
Karlovarský	31 923	108 570	30 183	103 734	8,2	1,8	58,3	37,4	33,5	60,9
Ústecký	52 147	292 871	48 888	277 555	13,5	1,7	42,6	41,5	43,9	56,9
Liberecký	36 308	166 427	34 254	158 645	10,5	1,4	51,1	49,5	38,4	49,1
Královéhradecký	60 029	199 634	56 811	191 240	17,4	2,2	42,3	44,8	40,3	53,0
Pardubický	54 766	174 005	52 426	168 965	20,9	2,2	44,2	45,7	34,8	52,0
Vysočina	64 625	160 430	62 196	155 469	27,2	4,2	44,7	48,3	28,2	47,5
Jihomoravský	89 718	424 137	86 053	411 573	18,9	2,3	42,1	38,9	39,0	58,8
Olomoucký	62 601	217 788	59 906	210 793	18,8	2,6	41,0	42,6	40,2	54,8
Zlínský	50 634	215 731	48 381	209 465	12,2	2,4	47,8	50,1	39,9	47,5
Moravskoslezský	60 203	454 315	58 142	439 268	12,7	1,7	48,6	42,8	38,6	55,6

V oblasti ekonomické aktivity obyvatelstva a zejména pak u dojíždky za prací je třeba vzít v úvahu její další změny po sčítání lidu, které proběhlo již před 8 lety. Na změny v intenzitě a směru dojíždky působí řada vlivů: rozvoj nebo naopak utlumení některých oborů v jednotlivých regionech, vývoj poptávky a nabídky pracovních míst v závislosti na stupni vzdělání, rozvoj bytové výstavby a s ní související stěhování obyvatelstva i změny dopravní obslužnosti území. Na konci roku 2008 se v počtu obsazených pracovních míst začal projevovat hospodářský pokles, který vedl k rušení některých provozoven. Aktualizace těchto dat však bude k dispozici až na základě výsledků příštího sčítání lidu, domů a bytů, které proběhne koncem března roku 2011.

K nejvážnějším problémům hospodářství České republiky patří v posledních letech **vývoj nezaměstnanosti**. K analýze nezaměstnanosti v podrobném územním detailu jsou využívány údaje o registrované nezaměstnanosti, tedy na základě evidence nezaměstnaných na jednotlivých úřadech práce. Míra nezaměstnanosti ve venkovském a městském prostoru (a pro srovnatelnost v níže uvedených tabulkách i za kraj) je počítána jako podíl aktuálního počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání a počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001. Od poloviny roku 2004 vychází oficiální výpočet nezaměstnanosti z počtu tzv. dosažitelných uchazečů, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa (za dosažitelné se nepovažují uchazeči v pracovní neschopnosti, v rekvalifikaci, na mateřské dovolené, vykonávající krátkodobé zaměstnání, ve vazbě nebo ve výkonu trestu).

V posledních letech byl zaznamenáván **pokles počtu uchazečů o zaměstnání** a tedy i míry nezaměstnanosti. Ke konci roku 2008 činila (počítáno na ekonomicky aktivní ze SLDB 2001) za celou Českou republiku 6,38 % (v ČR bez Hl. města Prahy 6,92 %). Ve všech krajích kromě Moravskoslezského je vždy vyšší míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru oproti městskému. Méně příznivá situace na trhu práce na venkově souvisí nejen s omezenou nabídkou volných pracovních míst, ale často i se zhoršenou dopravní obslužností či nižší flexibilitou a vzdělaností obyvatel. Největší převaha míry nezaměstnanosti ve venkovském oproti městskému prostoru je typická pro Karlovarský kraj, naopak nejmenší rozdíly nacházíme v tomto ohledu ve Středočeském kraji (vliv Hl. města Prahy) a v kraji Vysočina. Specifické postavení Moravskoslezského kraje je dáno vysokou nezaměstnaností ve významných městských centrech související s restrukturalizací průmyslové výroby (především těžebního a těžkého průmyslu).

Míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru dosahovala k 31. 12. 2008 na úrovni celé ČR 7,15 %. Z jednotlivých krajů byla nejvyšší ve venkovském prostoru Ústeckého kraje (11,02 %) a naopak nejnižší v kraji Středočeském (5,48 %). Podrobnější údaje jsou uvedeny v tabulce 4.4.1.

Posuzování míry nezaměstnanosti z pohledu krajů se však jeví jako příliš hrubé hledisko. Proto jsme zpracovali kartogram v členění podle obcí (je zařazen v mapové příloze). Z kartogramu je patrná vyšší míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru v severozápadních Čechách, v jižní části Jihomoravského kraje

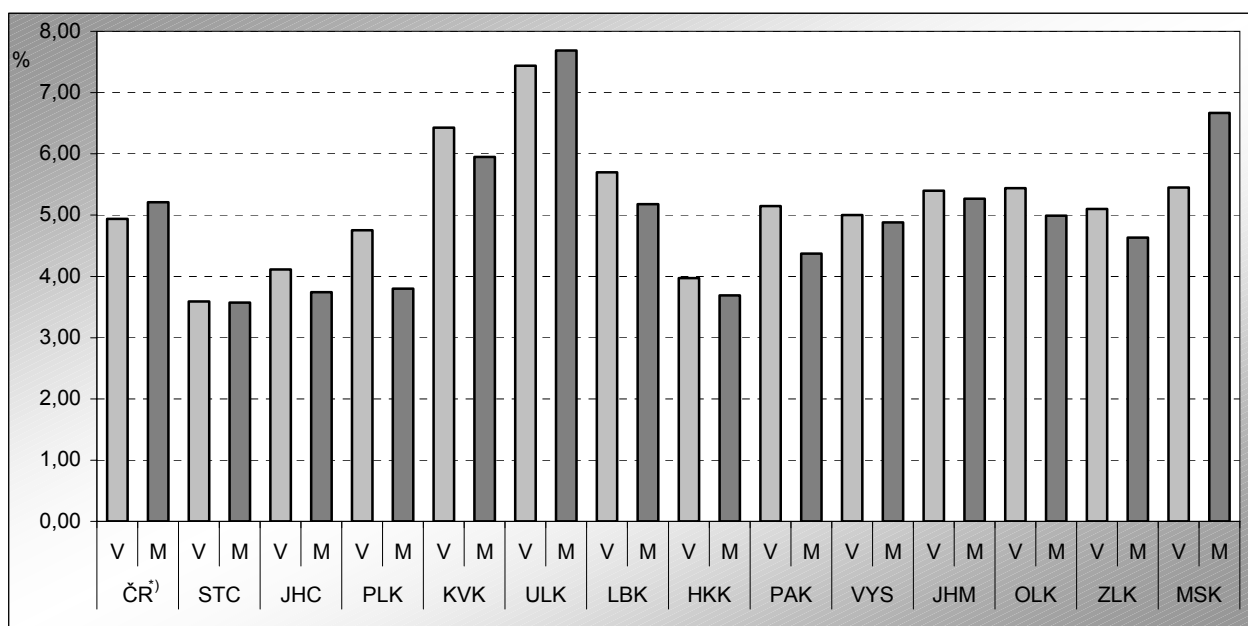

(při hranici s Rakouskem), na severní Moravě; oblasti s vyšší mírou nezaměstnanosti však můžeme najít i uvnitř území většiny krajů (tzv. vnitřní periferie).

Míra nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji (5,04 % ke konci roku 2008) je dlouhodobě jednou z nejnižších mezi kraji. Přesto je i v našem kraji situace ve venkovském prostoru (5,67 %) horší než v prostoru městském (4,73 %). Navíc jsou v kraji území se zvýšenou nezaměstnaností (SO ORP Trutnov, Dvůr Králové nad Labem, Hořice, Nový Bydžov a Broumov). Podrobněji se územnímu rozdělení nezaměstnanosti věnujeme v kapitole 2.

V regionech, kde od posledního sčítání došlo k relativně větším změnám počtu obyvatel, však může být hodnota tohoto ukazatele částečně zkreslená. Pro eliminaci této skutečnosti a za účelem rozšíření pohledu na problematiku nezaměstnanosti jsme proto využili poměru aktuálního počtu uchazečů o zaměstnání k aktuálnímu počtu obyvatel ve věku předpokládané ekonomické aktivity. Uvedený výpočet je proveden s vědomím, že mezi obyvatelstvem ve věku 15 – 64 let je zahrnuto i určité procento ekonomicky neaktivních osob (např. studenti, osoby na rodičovské dovolené, důchodci apod.).

Graf 39 Podíl uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 - 64 let k 31. 12. 2008

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Na úrovni krajů se výše uvedený způsob výpočtu nezaměstnanosti příliš neprojevil. Absolutní hodnota je samozřejmě nižší (vlivem větší hodnoty jmenovatele zlomku). Ve venkovském prostoru se však mírně mění pořadí krajů podle výše míry nezaměstnanosti, největší rozdíl byl zaznamenán v Moravskoslezském kraji, kde by došlo k posunu v pořadí z 12. na 10. místo. Kraje s nejnižší nezaměstnaností zůstávají stejné, naopak nejvyšší hodnota byla rovněž zaznamenána v Ústeckém kraji. V městském prostoru je situace diferencovanější. Nejvyšší hodnota připadá opět na Ústecký kraj, mění se však pořadí krajů s nejnižší nezaměstnaností – Jihočeský kraj se z 1. místa dostává na 3., přičemž nejnižší hodnota je zaznamenána ve Středočeském kraji. K největšímu posunu by v kraji Vysočina (z 5. na 7. pořadí). Výraznější rozdíly mezi výsledky obou metod výpočtu se zřejmě projeví uvnitř jednotlivých krajů, kde byly změny v počtu a struktuře obyvatelstva od roku 2001 na úrovni jednotlivých obcí relativně větší.

Zpracování dat o registrovaných uchazečích o zaměstnání umožňuje ještě některé **podrobnější pohledy na strukturu nezaměstnaných**. Míra nezaměstnanosti v členění podle pohlaví se liší jak v absolutní hodnotě, tak v porovnání městského a venkovského prostoru. Jak ve venkovském, tak v městském prostoru je z dlouhodobého hlediska míra nezaměstnanosti žen vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Konkrétně k 31. 12. 2008 dosahoval rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti žen a mužů ve venkovském prostoru v České republice 2,78 procentního bodu a v městském prostoru 1,29 procentního bodu. V jednotlivých krajích je situace obdobná, rozdíly mezi nezaměstnaností žen a mužů se pohybují mezi 2,17 a 3,95 procentního bodu ve venkovském prostoru a mezi 0,66 a 2,72 procentního bodu v prostoru městském.

Z pohledu jednotlivých krajů pak můžeme zmínit, že míra nezaměstnanosti přesahující 10 % byla zaznamenána ve venkovském i městském prostoru Ústeckého kraje a ve venkovském prostoru Karlovarského kraje, a to vždy v kategorii žen.

Jak už bylo výše řečeno, je i v Královéhradeckém kraji vztah míry nezaměstnanosti žen a míry nezaměstnanosti mužů obdobný jako v jiných krajích. Nejvyšší hodnotu vykazuje míra nezaměstnanosti žen ve venkovském prostoru (6,89 %), přesto je druhá nejnižší mezi kraji České republiky v městském prostoru je dokonce nejnižší z krajů (5,19 %) bez Hl. města Prahy. Naopak nejnižší je míra nezaměstnanosti mužů v městském prostoru (4,34 %) a mezi kraji je druhá nejnižší.

Tab. 4.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

v %

	Míra nezaměstnanosti				Podíly vybraných skupin uchazečů o zaměstnání na uchaz. celkem					
	muži		ženy		dosažitelní		ženy		osoby se zdravotním postižením	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	5,95	5,48	8,74	6,78	95,5	95,0	52,9	51,8	19,1	16,6
ČR bez Hl. m. Prahy	5,95	6,09	8,74	7,61	95,5	95,1	52,9	51,8	19,1	17,0
v tom kraje:										
Středočeský	4,43	4,37	6,84	5,44	95,9	95,8	54,4	51,6	17,3	14,9
Jihočeský	4,73	4,21	7,35	5,35	94,3	94,0	53,8	52,3	19,3	17,6
Plzeňský	5,42	4,36	8,63	5,76	96,9	95,4	54,7	53,2	17,7	16,6
Karlovarský	7,89	7,29	10,86	7,94	96,1	96,0	51,0	48,2	12,6	12,2
Ústecký	9,32	8,83	13,28	11,55	95,9	96,0	52,2	53,0	18,9	16,2
Liberecký	6,92	5,99	9,55	7,32	95,2	94,4	51,7	51,6	17,4	15,4
Královéhradecký	4,72	4,34	6,89	5,19	95,9	95,4	53,1	50,7	17,5	15,8
Pardubický	6,46	5,23	8,85	6,27	96,2	96,0	51,1	50,7	21,2	20,0
Vysočina	5,73	5,92	9,03	7,12	95,8	95,4	53,8	50,4	19,1	17,0
Jihomoravský	6,48	6,03	9,73	7,89	96,0	95,4	53,1	52,9	20,5	18,0
Olomoucký	6,39	5,74	9,09	7,05	94,4	94,8	52,6	51,9	18,3	16,2
Zlínský	5,98	5,23	8,78	6,68	94,3	94,4	52,9	52,4	22,9	20,4
Moravskoslezský	6,87	7,95	9,11	9,75	94,2	94,3	51,1	51,4	21,3	18,0

Z uvedené tabulky je patrné, že rozdíly v podílu dosažitelných uchazečů jsou ve venkovském i městském prostoru mezi kraji minimální a není potřebné je dále rozebírat. Jsou zřejmě dány legislativními pravidly, která určují okruh uchazečů nezapočítávaných do tohoto údaje.

Podíl žen mezi uchazeči o zaměstnání se projevuje v již výše hodnocené míře nezaměstnanosti. V jednotlivých krajích se ve venkovském prostoru pohybuje od 51,0 % v Karlovarském kraji do 54,7 % v kraji Plzeňském. V městském prostoru je situace obdobná s tou výjimkou, že v Karlovarském kraji jako v jediném je nezaměstnaných žen méně než mužů. Naproti tomu nejvyšší podíl byl zaznamenán opět v Plzeňském kraji (53,2 %).

Pokud jde o osoby se zdravotním postižením, jejich podíl z celkového počtu uchazečů o zaměstnání byl k 31. 12. 2008 ve venkovském prostoru v celorepublikovém průměru vyšší než v prostoru městském zhruba o 2 procentní body. Obdobný poměr byl zaznamenán i v jednotlivých krajích s tím, že největší rozdíl byl zjištěn v kraji Moravskoslezském (3,3 procentního bodu) a naopak nejmenší v kraji Karlovarském (0,4 procentního bodu). Celkově se podíly nezaměstnaných osob se zdravotním postižením z celkového počtu nezaměstnaných pohybují ve venkovském prostoru od 12,6 % (Karlovarský kraj) do 22,9 % (Zlínský kraj). V městském prostoru je situace obdobná.

Podíly nezaměstnaných v uvedených třech kategoriích v Královéhradeckém kraji nijak zásadně nevybočují ze situace v ostatních krajích. Proti celorepublikovému průměru je ve venkovském i městském prostoru mírně vyšší podíl dosažitelných uchazečů, podobně je tomu i u žen ve venkovském prostoru, naopak v městském prostoru je podíl nezaměstnaných žen vyšší než je průměr za ČR. Pokud jde o uchazeče se zdravotním postižením, jsou jejich podíly v našem kraji ve venkovském i městském prostoru proti průměru ČR nižší zhruba o 1,7; resp. 0,8 procentního bodu).

Dále jsme se věnovali struktuře uchazečů o zaměstnání podle věku. Podíl uchazečů ve věku do 25 let je v celorepublikovém průměru prakticky shodný ve venkovském i v městském prostoru. Při pohledu na jednotlivé kraje již zjišťujeme rozdíly, ale nejsou příliš výrazné. Největší rozdíl mezi venkovem a městem byl z tohoto pohledu zaznamenán v Jihočeském kraji (1,9 procentního bodu ve prospěch městského prostoru).

Ve skupině nezaměstnaných ve věku 50 a více let jsou již rozdíly mezi městským a venkovským prostorem výraznější. V republikovém průměru je podíl nezaměstnaných bydlících na venkově téměř o 2 procentní body vyšší. V jednotlivých krajích se pak rozdíly pohybují od 4,9 procentního bodu (Ústecký kraj) až po 0,3 procentního bodu (Karlovarský kraj); zde je ovšem podíl nezaměstnaných ve věku 50 a více let bydlících na venkově nižší než v městském prostoru.

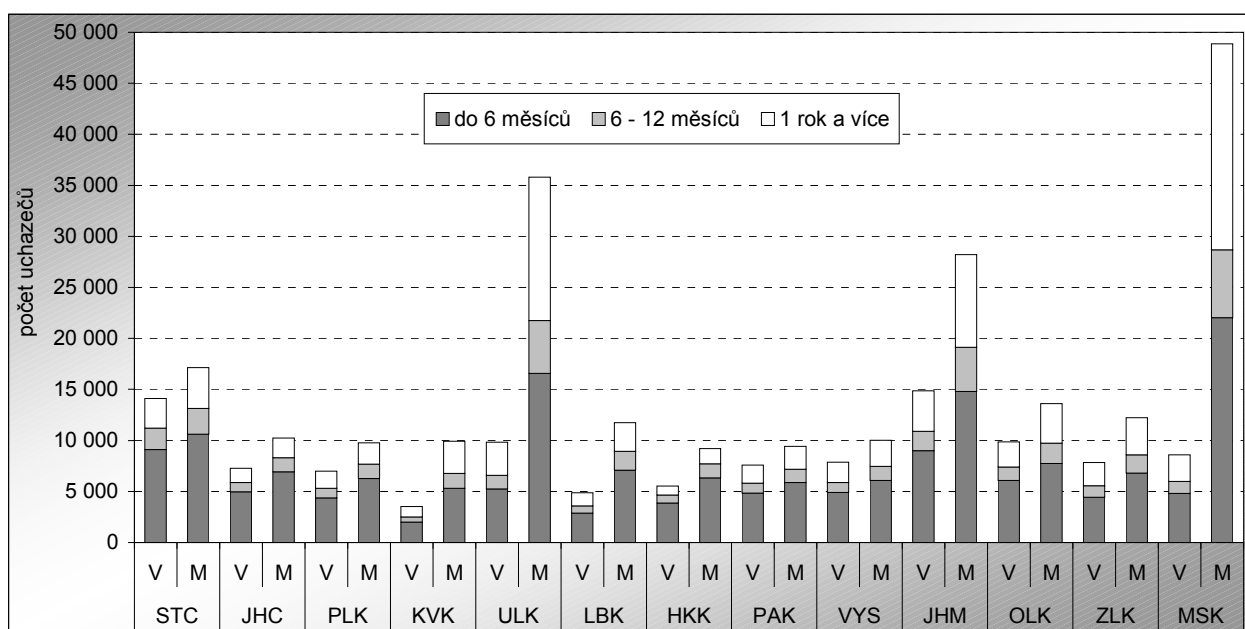
Tab. 4.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Podíl vybraných skupin uchazečů o zam. na uchaz. celkem (%)								Průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání (dny)	
	osoby ve věku				podle délky evidence na ÚP					
	do 25 let		50 a více let		do 6 měsíců		1 rok a více		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	17,3	17,2	30,5	28,7	61,2	55,1	25,3	30,4	452	579
ČR bez Hl. m. Prahy	17,3	17,5	30,5	28,6	61,2	54,1	25,3	31,4	452	603
v tom kraje:										
Středočeský	17,7	18,7	30,4	27,9	64,6	61,9	20,6	23,2	361	430
Jihočeský	17,2	19,1	29,9	27,1	68,3	67,7	19,5	18,7	333	323
Plzeňský	18,3	18,5	30,4	27,5	62,7	64,1	24,1	21,4	435	399
Karlovarský	20,4	20,0	27,6	27,9	56,8	53,4	29,4	31,7	548	576
Ústecký	18,1	18,0	31,2	26,4	53,4	46,3	33,3	39,3	610	773
Liberecký	18,0	18,9	30,8	27,8	58,7	60,3	26,2	23,9	466	420
Královéhradecký	18,6	19,5	30,9	28,6	70,2	68,7	16,1	16,4	300	305
Pardubický	17,0	18,7	30,5	29,2	64,0	62,4	23,5	23,7	430	443
Vysočina	16,8	18,2	27,6	26,5	62,3	60,9	25,5	25,4	453	485
Jihomoravský	17,0	16,5	30,5	27,7	60,5	52,5	26,5	32,2	446	563
Olomoucký	15,9	16,7	30,9	30,7	61,8	56,8	25,1	28,5	450	539
Zlínský	16,1	17,1	30,5	29,1	56,8	55,6	29,2	29,7	507	520
Moravskoslezský	15,9	15,2	33,8	31,5	56,2	45,1	30,0	41,3	572	861

Důležitým ukazatelem kvality trhu práce je také **doba, po kterou je uchazeč evidován na úřadu práce**. Pokud délka evidence přesahuje 1 rok, hovoříme o tzv. dlouhodobé nezaměstnanosti, která bývá spojena s různými problémy v sociální oblasti. V celorepublikovém průměru byla k 31. 12. 2008 ve venkovském prostoru zhruba čtvrtina nezaměstnaných v této pozici dlouhodobě, zatímco v městském prostoru jich bylo více než 30 %. Ve venkovském prostoru byl nejnižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných v Královéhradeckém kraji (16,1 %), naopak nejvyšší v kraji Ústeckém (33,3 %). Srovnání dlouhodobě nezaměstnanosti ve venkovském a městském prostoru poskytuje v krajích různé výsledky. Ve dvou třetinách krajů je vyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných v městském prostoru, naopak je tomu v kraji Plzeňském, Libereckém, Jihočeském a na Vysočině. Podrobnější pohled poskytuje následující graf.

Graf 40 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce k 31. 12. 2008

Souhrnným ukazatelem „rychlosti“ návratu osob, které ztratily zaměstnání, do pracovního procesu, je **průměrná délka evidence uchazeče o zaměstnání**. Ta v celorepublikovém průměru dosahuje ve venkovském prostoru 452 dnů a v městském prostoru 579 dnů. Mezi kraji vidíme v tomto ukazateli značné rozdíly, a to jak ve venkovském prostoru, tak i v prostoru městském. V zásadě lze konstatovat, že průměrná doba evidence je ve většině krajů delší v městském prostoru než ve venkovském, výjimku tvoří kraje Liberecký, Plzeňský a Jihočeský. V některých krajích je rozdíl poměrně značný; v Moravskoslezském kraji představuje téměř 300 dnů, v Ústeckém 163 dnů a v Jihomoravském 117 dnů.

V absolutní hodnotě se ve venkovském prostoru pohybuje celková průměrná doba evidence uchazeče o zaměstnání od 300 dnů v Královéhradeckém kraji do 610 dnů v kraji Ústeckém, v městském prostoru pak od 305 dnů opět v Královéhradeckém kraji do 861 dnů v Moravskoslezském kraji. To je ovšem poměrně extrémní hodnota, vyvolaná velkými změnami ve struktuře hospodářství kraje. Na druhém místě je z tohoto pohledu městský prostor v Ústeckém kraji, kde průměrná doba evidence uchazeče dosahuje 773 dnů.

Situace v Královéhradeckém kraji je podstatně lepší. Doba evidence uchazeče o zaměstnání je ve venkovském i v městském prostoru v zásadě vyrovnaná (300, resp. 305 dnů) a je v obou prostorech nejkratší mezi kraji České republiky. To znamená, že v našem kraji osoby, které ztratily zaměstnání, relativně rychleji nacházejí nové uplatnění.

Neméně důležitým ukazatelem kvality a absorpční schopnosti trhu práce je počet uchazečů na 1 volné pracovní místo (viz tabulka 4.4.1). Zřejmě je logické, že ve všech krajích je hodnota tohoto ukazatele vyšší ve venkovském prostoru než v městském, i když rozdíly mezi kraji jsou poměrně značné. Nejvýraznější je tento rozdíl v Olomouckém kraji, kde ve venkovském prostoru bylo 18,5 uchazeče na 1 volné místo (nejvíce mezi kraji ČR), zatímco v městském prostoru to bylo 6,2 uchazeče. V ostatních krajích jsou rozdíly podstatně nižší. Ještě je potřebné zmínit, že nejnižší hodnota tohoto ukazatele byla zaznamenána v městském prostoru Plzeňského kraje (1,6 uchazeče na 1 volné pracovní místo), ve venkovském prostoru pak ve Středočeském kraji (3,2 uchazeče). V tomto kraji se však nejvíce projevuje rozpor mezi tím, kde uchazeči bydlí a tím, kde nacházejí své pracovní uplatnění.

V Královéhradeckém kraji představoval koncem loňského roku počet uchazečů na 1 volné pracovní místo 6,1 osob ve venkovském prostoru a 2,9 osoby v městském prostoru. Ve venkovském prostoru se jedná o hodnotu čtvrtou nejnižší mezi kraji České republiky, z pohledu městského prostoru kraj zaujal 3. příčku mezi kraji.

Pro **hodnocení vývoje trhu práce** v období 2000 až 2008 je k dispozici v potřebném územním detailu a v metodicky srovnatelné časové řadě pouze celkový počet uchazečů o zaměstnání, z něhož můžeme pomocí počtu ekonomicky aktivních obyvatel (zjištěného při sčítání lidu 2001) vypočítat míru registrované nezaměstnanosti. Srovnání takto vypočtené míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2000 a k 31. 12. 2008 je uvedeno v tabulce 4.4.1.

Z této tabulky je patrné, že mezi koncovými roky hodnoceného období došlo ke snížení míry nezaměstnanosti, a to jak ve venkovském, tak v městském prostoru, přičemž toto snižování bylo ve všech krajích (kromě Jihočeského kraje) rychlejší v městském prostoru než v prostoru venkovském. Pokud se podíváme pouze na venkovský prostor, nedošlo ke snížení ve všech krajích; v Libereckém, Karlovarském a Plzeňském kraji se míra nezaměstnanosti dokonce zvýšila. K výraznějšímu snížení míry nezaměstnanosti došlo v krajích s vyššími počty nezaměstnaných, tedy v krajích Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském, kde se pokles pohyboval mezi 4 – 5 procentními body.

Velmi podobný byl vývoj v městském prostoru. Také zde došlo ve 2 krajích (Liberecký a Karlovarský) ke zvýšení míry nezaměstnanosti. Naproti tomu největší pokles byl zaznamenán ve stejných krajích jako ve venkovském prostoru, největší pak v Moravskoslezském kraji (6,1 procentního bodu).

V Královéhradeckém kraji byl zaznamenán pokles míry nezaměstnanosti jak ve venkovském, tak v městském prostoru. Vzhledem k tomu, že míra nezaměstnanosti nebyla v kraji ve výchozím roce hodnocení příliš vysoká, byl i její pokles poměrně malý.

4.5. Bydlení, bytová výstavba

Pro zjištění rozdílů mezi venkovským a městským prostorem v oblasti bydlení byly využity především výsledky sčítání lidu, domů a bytů v letech 1991 a 2001, které umožňují porovnat nejen rozsah a strukturu domovního a bytového fondu, ale i kvalitativní ukazatele jako je např. technické vybavení bytu či jeho velikost. Aktuálnější informace o nové bytové výstavbě poskytuje agregace dat o jednotlivých dokončených budovách a bytech.

Pokud je při srovnávání vyloučeno Hlavní město Praha, pak na ostatním území ČR byla z celkového počtu 1 548,5 tis. trvale obydlených domů v roce 2001 více než polovina (50,9 %) ve venkovském prostoru. V přepočtu na 1 000 obyvatel bylo nejvíce trvale obydlených domů ve venkovských obcích Středočeského a Jihomoravského kraje, naopak nejméně v obcích kraje Karlovarského.

V období po roce 2001 v bytové výstavbě převažovala výstavba rodinných domů, a to jak na venkově, tak ve městech. V přepočtu na 1 000 obyvatel se průměrně ročně dokončilo ve venkovském prostoru většiny krajů více bytů než ve městech, výjimku představoval pouze Jihomoravský kraj a Vysočina.

Tab. 4.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu

	Dokončené byty 2001 - 2008 (roční průměr)				Domovní a bytový fond podle SLDB 2001					
	na 1 000 obyvatel		průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)		průměrná obytná plocha trvale obydleného bytu (m ²)		byty v rodinných domech z celk. počtu trvale obydlených bytů (%)		průměrné stáří trvale obydlených domů (roky)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3,6	2,9	80,9	65,7	58,9	46,2	83,9	27,9	47,3	46,6
ČR bez Hl. m. Prahy	3,6	2,5	80,9	67,1	58,9	46,9	83,9	31,1	47,3	46,2
v tom kraje:										
Středočeský	5,7	4,5	88,2	72,7	60,6	49,4	86,2	39,6	49,3	47,8
Jihočeský	3,9	2,7	80,1	66,1	57,9	47,6	78,6	31,6	48,3	44,1
Plzeňský	3,9	3,4	71,0	65,1	57,9	46,4	79,7	28,9	50,0	46,9
Karlovarský	2,7	1,8	84,2	66,5	53,5	43,5	55,6	17,2	56,8	53,8
Ústecký	2,2	1,0	76,6	72,8	57,2	44,0	74,6	19,6	58,9	53,7
Liberecký	3,2	2,4	76,3	61,2	56,7	47,1	74,4	30,5	54,9	54,3
Královéhradecký	3,2	2,5	75,6	64,1	56,7	48,5	79,6	37,2	48,7	48,0
Pardubický	3,4	2,8	74,8	64,6	58,1	48,2	87,2	36,7	44,9	44,5
Vysočina	2,9	3,0	81,8	64,0	59,1	48,8	88,7	39,4	44,1	40,9
Jihomoravský	3,3	3,6	84,2	63,0	61,9	47,6	91,7	33,2	43,5	45,0
Olomoucký	2,8	2,1	74,1	65,0	58,3	47,0	84,8	29,7	46,1	47,2
Zlínský	2,8	2,3	79,0	71,0	59,3	48,6	92,1	41,3	40,4	41,7
Moravskoslezský	3,1	1,3	78,2	71,0	60,0	45,2	85,3	27,3	42,9	41,6

Domovní fond České republiky značně ovlivnila bytová výstavba v poválečném období. Ve městech zaznamenala velký rozmach výstavba bytových sídlišť, od konce padesátých let až v podstatě do roku 1989 především panelových. Značná část panelové výstavby byla směřována do regionů orientovaných na „těžký průmysl“ na severozápadě republiky a na severní Moravě. Na venkově se v tomto období rozvíjela především svépomocná výstavba rodinných domů, ale při naplňování tehdejší představy přiblížení venkova městům se i na venkově stavěly bytové domy včetně panelových. Republikovou úroveň 1,3 % panelových domů z celkového počtu trvale obydlených domů na venkově vysoce převyšuje Karlovarský kraj s podílem 5,8 %. V ostatních krajích je rozpětí od 0,6 % ve Zlínském kraji po 2,3 % v Plzeňském kraji.

Hodnotíme-li domovní fond na základě výsledků SLDB 2001, pak mladší domovní fond na venkově než ve městech je na jihovýchodě republiky, tedy v Jihomoravském, Olomouckém a Zlínském kraji. Naopak výrazně starší je v kraji Ústeckém, Jihočeském a na Vysočině. V Královéhradeckém kraji je šesté nejvyšší průměrné stáří trvale obydlených domů ve venkovském prostoru, v městském prostoru dokonce čtvrté nejvyšší ze všech krajů.

V domovní zástavbě převažují ve venkovském prostoru rodinné domy. S výjimkou Karlovarského kraje převyšuje podíl rodinných domů ve všech krajích 90 %. Zastoupení rodinných domů na venkově je nejvyšší na jihovýchodě republiky, na severozápadě je nejnižší – ke Karlovarskému kraji se přidává i Liberecký a Ústecký kraj.

Vysoký podíl rodinných domů ve struktuře venkovské zástavby vede k tomu, že počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel je ve venkovském prostoru vždy vyšší než v městském. Největší rozdíly jsou v Ústeckém, Jihomoravském a Plzeňském kraji. Ve srovnání s rokem 1991 zůstal v roce 2001 počet trvale

obydlených domů na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru na stejné úrovni v Jihočeském a Pardubickém kraji, k poklesu došlo v 6 krajích, zatímco v městském prostoru došlo ve všech krajích k nárůstu.

V Královéhradeckém kraji je relativní počet trvale obydlených domů průměrný, podíl rodinných domů na celkovém počtu trvale obydlených domů čtvrtý nejnižší ve venkovském prostoru, naopak v městském prostoru je šestý nejvyšší.

Tab. 4.5.2 Domovní fond v letech 1991 a 2001

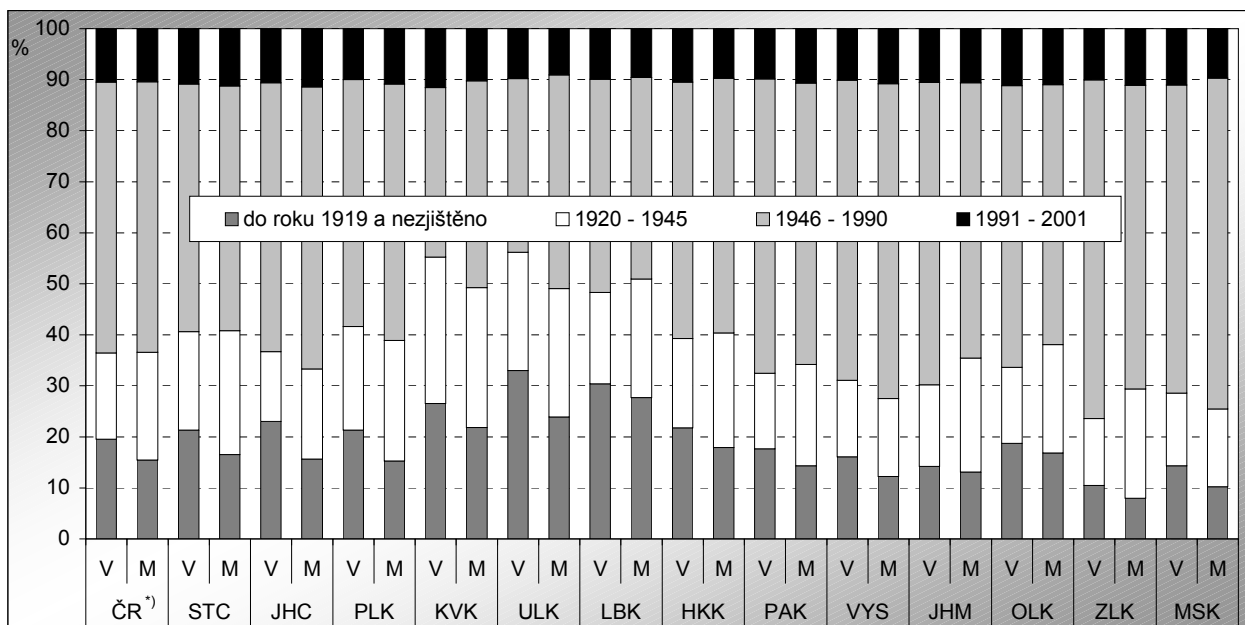
Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené domy na 1 000 obyvatel				z hodnoty 2001		Neobydlené domy na 1 000 obyvatel			
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rodinné domy (%)		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	268,1	115,6	-0,4	5,1	95,1	78,0	82,6	13,1	19,0	2,6
ČR bez Hl. m. Prahy	268,1	124,3	-0,4	4,9	95,1	79,8	82,6	14,7	19,0	2,6
v tom kraje:										
Středočeský	291,6	153,3	-1,4	4,3	95,4	85,3	107,8	23,6	23,2	4,5
Jihočeský	265,6	125,2	0,0	3,5	94,2	80,0	121,4	19,7	39,5	4,8
Plzeňský	266,4	121,5	-2,0	5,8	94,0	76,9	96,6	16,1	30,0	3,8
Karlovarský	202,9	91,2	2,2	6,0	86,0	61,5	35,2	7,3	2,5	1,6
Ústecký	263,6	93,2	-0,5	5,2	92,0	68,4	81,9	8,4	8,1	0,4
Liberecký	247,7	121,9	-4,8	4,9	91,5	76,7	115,6	17,5	26,5	2,5
Královéhradecký	263,0	143,6	-3,5	5,4	93,3	81,3	105,2	19,9	20,2	3,8
Pardubický	268,3	139,9	0,0	3,3	95,9	82,0	84,3	17,0	17,5	2,8
Vysočina	269,9	143,0	0,9	4,1	96,6	83,7	86,4	19,5	26,3	4,1
Jihomoravský	282,6	133,4	1,3	4,8	97,4	82,7	59,2	14,1	13,5	2,3
Olomoucký	259,8	118,1	1,0	5,0	95,3	78,5	47,8	11,7	6,0	2,2
Zlínský	267,8	150,4	-0,7	4,6	97,7	87,3	57,9	16,9	10,5	2,4
Moravskoslezský	242,0	104,7	3,0	4,9	95,6	77,9	48,4	8,5	12,5	1,4

Výrazně rozdílná situace mezi městem a venkovem je v počtu a především ve využití **neobydlených domů**. Vysoké zastoupení domů využívaných k rekreaci, tzv. druhého bydlení na venkově, vede k tomu, že počet neobydlených domů na 1 000 obyvatel na venkově výrazně převyšuje hodnoty ve městech. Tento jev je zvláště patrný v malých obcích a lokalitách, které spadají do známých rekreačních oblastí. Největší rozdíly v počtu neobydlených domů na 1 000 obyvatel mezi městem a venkovem jsou právě v krajích, kde je využití domů pro rekreační účely nejvyšší, tedy v Jihočeském a Libereckém kraji.

Využití neobydlených domů k rekreaci je v Královéhradeckém kraji k počtu obyvatel ve venkovském prostoru čtvrté nejvyšší a v městském prostoru dokonce druhé nejvyšší mezi krají.

Graf 41 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v roce 2001

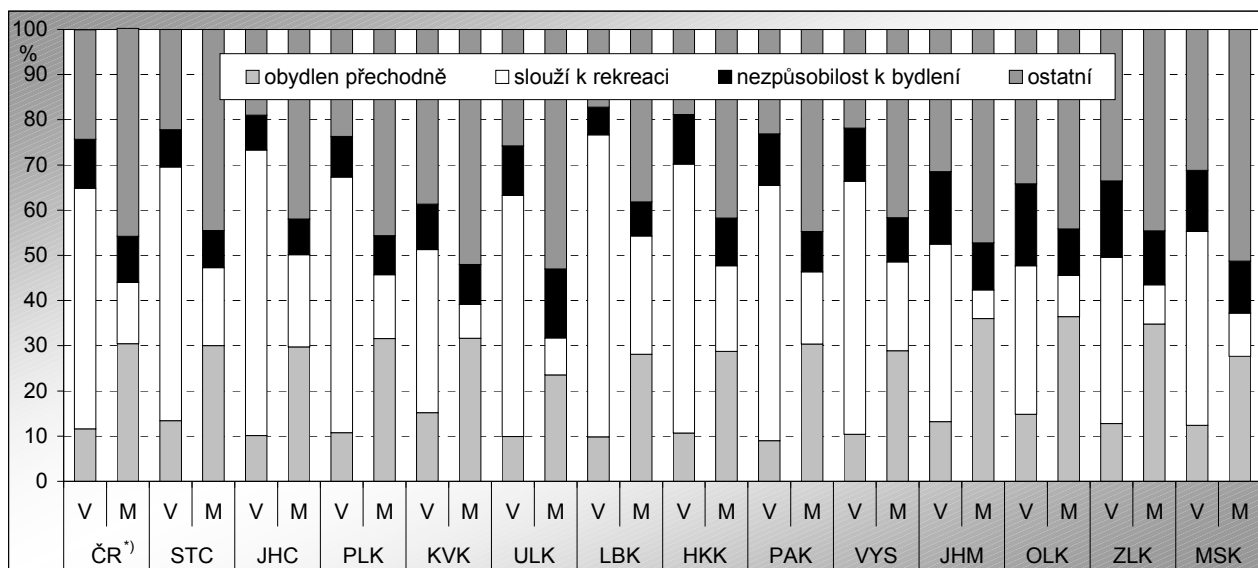
¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Tab. 4.5.3 Bytový fond v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel				Neobydlené byty na 1 000 obyvatel				Byty sloužící k rekreaci z celkového počtu bytů v roce 2001 (%)	
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991			
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	343,6	386,5	8,6	17,1	93,9	36,1	23,9	13,3	11,4	0,9
ČR bez Hl. m. Prahy	343,6	379,1	8,6	17,4	93,9	34,1	23,9	10,2	11,4	1,1
v tom kraje:										
Středočeský	356,6	376,8	3,9	13,8	119,4	42,5	28,0	14,9	14,1	1,7
Jihočeský	356,3	378,2	12,3	17,2	137,4	41,3	46,4	14,0	17,6	2,0
Plzeňský	358,8	391,1	10,7	18,7	110,9	38,5	36,2	12,2	13,4	1,3
Karlovarský	349,9	390,2	7,3	19,3	46,5	26,9	-1,0	7,5	4,2	0,5
Ústecký	362,7	400,2	6,1	20,1	95,2	31,4	8,8	-1,2	11,1	0,6
Liberecký	358,8	384,8	5,7	15,1	135,0	38,8	35,8	11,4	18,3	2,4
Královéhradecký	357,9	378,5	4,7	16,5	119,1	40,5	26,9	13,9	14,9	1,8
Pardubický	341,6	371,8	7,8	19,8	95,7	35,8	22,4	13,1	12,4	1,4
Vysočina	334,0	355,9	12,8	16,8	97,1	36,2	32,0	13,4	12,6	1,8
Jihomoravský	322,9	376,6	8,8	14,1	63,9	34,7	16,4	14,1	6,5	0,5
Olomoucký	337,4	374,9	9,2	18,4	58,9	31,8	11,9	11,6	4,9	0,7
Zlínský	316,2	359,9	11,9	18,0	63,6	33,7	14,4	13,4	6,2	0,7
Moravskoslezský	330,3	378,7	11,2	19,3	60,4	24,0	18,4	4,8	6,6	0,6

Pokud jde o **bytový fond**, je situace podle základních ukazatelů ve městech a na venkově odlišná od ukazatelů domovního fondu. Ve všech krajích připadá na 1 000 obyvatel na venkově méně trvale obydlených bytů než ve městech. To souvisí nejen s tím, že jsou ve venkovských obcích více zastoupeny byty v rodinných domech, které jsou obvykle větší než byty v domech bytových, ale i s větším průměrným počtem členů v nich žijících domácností. V období 1991 až 2000 došlo na venkově k menšímu nárůstu počtu bytů na 1 000 obyvatel než ve městech. K 1. 3. 2001 tak na republikové úrovni (bez Hl. m. Prahy) na 1 000 obyvatel připadalo na venkově o 35,6 bytů méně než ve městech, na úrovni krajů byly největší rozdíly zjištěny v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji.

Graf 42 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v roce 2001

*) Česká republika bez Hlavního města Prahy

Podle SLDB 2001 tvoří byty v domech z let 1946 až 1990 rozhodující podíl bytového fondu jak ve městech, tak i na venkově, ale na venkově jsou tyto podíly díky rozsáhlé výstavbě panelových sídlišť ve městech o pětinu menší. Ve všech krajích jsou na venkově oproti městům výrazně vyšší podíly bytů v domech postavených do roku 1919, a stejně tak je tomu i ve většině krajů v případě zástavby z let 1920 až 1945. V důsledku relativně omezené výstavby bytových domů ve druhé polovině 90. let byl podíl nejnovějších bytů (tj. bytů postavených po roce 1990) na venkově vyšší než ve městech. Výjimkou je pouze Pardubický kraj.

Tab. 4.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Trvale obydlené byty v domech s obdobím výstavby (rekonstrukce) domu									
	do roku 1919		1920 - 1945		1946 - 1980		1981 - 1990		1991 - 2001	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	16,3	9,0	15,0	14,6	43,1	50,9	14,2	17,2	10,2	7,5
ČR bez Hl. m. Prahy	16,3	8,2	15,0	12,4	43,1	53,8	14,2	17,3	10,2	7,6
v tom kraje:										
Středočeský	17,9	7,9	17,4	13,7	39,2	53,1	13,6	15,4	10,3	8,8
Jihočeský	17,6	7,7	11,4	9,4	44,5	52,3	14,8	20,9	10,3	8,9
Plzeňský	16,7	8,5	17,0	13,9	40,4	55,1	14,7	13,9	10,1	7,7
Karlovarský	19,5	12,4	20,7	13,2	39,5	53,3	9,3	14,2	9,4	6,2
Ústecký	28,2	9,7	20,6	11,0	30,0	51,1	10,0	21,8	9,0	5,4
Liberecký	24,5	15,7	15,8	14,0	34,6	39,2	13,1	22,5	10,3	7,6
Královéhradecký	18,0	11,3	15,6	16,0	40,8	47,8	13,8	15,7	10,4	8,2
Pardubický	14,7	7,2	13,2	12,4	46,3	53,4	15,0	16,3	9,7	10,1
Vysočina	13,2	6,8	13,2	9,0	46,5	54,5	15,9	19,5	10,0	9,6
Jihomoravský	12,3	8,6	14,7	17,2	46,1	48,9	15,5	16,7	10,6	7,6
Olomoucký	16,1	8,9	13,6	13,3	44,5	52,7	14,0	16,6	11,0	8,0
Zlínský	8,7	3,8	11,9	11,8	53,1	58,9	15,5	16,1	10,1	9,0
Moravskoslezský	11,4	4,5	12,3	8,3	50,6	64,8	14,8	15,8	10,2	6,0

Byty ve venkovských obcích byly v roce 2001 v průměru o čtvrtinu větší (měřeno plochou bytu) než ve městech, avšak vzhledem k vyššímu průměrnému počtu v nich žijících osob byla průměrná obytná plocha na osobu na venkově větší pouze o 13 %. Kvalitativní ukazatele bydlení, jako jsou průměrná celková a obytná plocha a počet místností, jsou nejpříznivější ve venkovském prostoru na jihu a východě Moravy. Pokud však jde o průměrnou obytnou plochu na osobu, jsou tyto kraje podprůměrné (právě z důvodu častějšího soužití více rodin v jedné domácnosti). Naopak ve venkovském prostoru Středočeského kraje, v němž je průměrná obytná plocha bytů druhá nejvyšší po již zmiňovaném Jihomoravském kraji, je relativně vysoká i obytná plocha na osobu. Ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje je třetí nejnižší celková i obytná plocha připadající na jeden byt ze všech krajů.

Tab. 4.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001

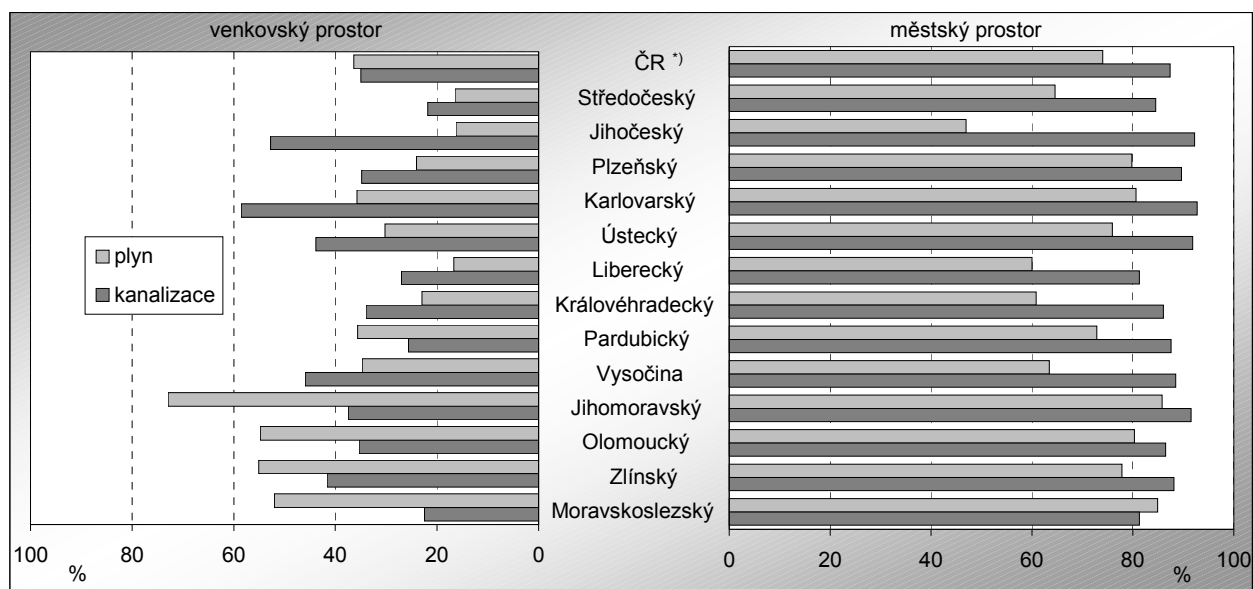
Zdroj: SLDB 2001

	Průměrné hodnoty na 1 byt								Obytná plocha na osobu (m ²)	
	počet osob		celková plocha (m ²)		obytná plocha (m ²)		počet obytných místností 8 m ² a více		V	M
	V	M	V	M	V	M	V	M		
ČR celkem	2,87	2,55	90,8	71,2	58,9	46,2	3,10	2,58	20,3	17,9
ČR bez Hl. m. Prahy	2,87	2,60	90,8	72,1	58,9	46,9	3,10	2,63	20,3	17,9
v tom kraje:										
Středočeský	2,77	2,62	91,4	75,1	60,6	49,4	3,12	2,73	21,6	18,6
Jihočeský	2,78	2,62	88,0	73,1	57,9	47,6	3,00	2,66	20,5	18,0
Plzeňský	2,75	2,52	87,9	71,1	57,9	46,4	3,02	2,56	20,8	18,2
Karlovarský	2,79	2,52	82,1	67,4	53,5	43,5	2,84	2,42	18,9	17,1
Ústecký	2,69	2,45	86,9	67,4	57,2	44,0	2,94	2,51	20,8	17,8
Liberecký	2,74	2,57	87,4	72,4	56,7	47,1	2,94	2,62	20,4	18,2
Královéhradecký	2,76	2,61	87,2	74,1	56,7	48,5	2,97	2,65	20,3	18,4
Pardubický	2,91	2,65	90,9	74,3	58,1	48,2	3,04	2,67	19,8	18,0
Vysočina	2,97	2,78	91,9	75,8	59,1	48,8	3,10	2,73	19,7	17,4
Jihomoravský	3,08	2,63	96,7	74,4	61,9	47,6	3,33	2,65	20,0	18,0
Olomoucký	2,92	2,63	91,6	72,6	58,3	47,0	3,08	2,63	19,8	17,8
Zlínský	3,12	2,75	93,2	75,9	59,3	48,6	3,24	2,78	18,9	17,6
Moravskoslezský	3,00	2,60	92,1	69,2	60,0	45,2	3,24	2,60	19,9	17,3

Největší rozdíly v průměrné obytné ploše bytu na venkově a ve městech byly zjištěny v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji, kde se blížily 15 m². V Královéhradeckém kraji byl rozdíl téměř o polovinu nižší, v Pardubickém kraji byl rozdíl nižší o jednu třetinu. Rozdíl mezi maximální a minimální průměrnou obytnou plochou bytu ve venkovském prostoru jednotlivých krajů byl 8,4 m² (od 53,5 m² v Karlovarském kraji po 61,9 m² v Jihomoravském kraji).

Graf 43 Podíl trvale obydlených domů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001

*) Česká republika bez Hlavního města Prahy

Technická vybavenost bytů na venkově je nižší než ve městech. Zatímco ve městech bylo v roce 2001 na plyn napojeno okolo 74 % bytů a na kanalizaci 87 % bytů, na venkově byly podíly výrazně nižší (36, resp. 35 %). Míra plynofikace venkovských bytů byla nejvyšší na východě republiky, napojení na kanalizaci zde však bylo pouze průměrné. Pokud se podíváme na rozdíly mezi městským a venkovským prostorem uvnitř jednotlivých krajů, pak největší nalezneme ve Středočeském kraji.

Tab. 4.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008

	Dokončené byty				Podíl dokončených bytů (%)					
	celkem		úhrn 2005 - 2008 / úhrn 2001 - 2004 (%)		v nových rodinných domech		v nových bytových domech		v nástavbách, přístavbách a vestavbách	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	86 307	168 219	124,1	130,6	68,3	30,6	8,9	44,8	12,0	13,1
ČR bez Hl. m. Prahy	86 307	123 220	124,1	122,3	68,3	36,8	8,9	35,2	12,0	13,9
v tom kraje:										
Středočeský	23 222	23 133	166,5	158,2	78,9	41,9	8,4	35,3	7,5	10,7
Jihočeský	7 581	8 451	132,0	105,9	69,6	39,2	9,8	32,4	9,3	15,3
Plzeňský	6 300	9 602	94,6	136,7	51,7	33,5	15,2	39,8	12,4	10,9
Karlovarský	1 605	3 394	117,2	160,7	70,0	33,0	6,9	41,6	6,9	9,2
Ústecký	3 007	5 245	144,3	93,3	65,5	47,4	4,1	20,0	7,1	10,3
Liberecký	2 952	6 069	121,5	103,8	60,0	35,0	12,5	46,9	10,4	6,0
Královéhradecký	4 988	7 050	113,3	110,8	60,8	33,3	15,2	36,3	12,4	13,4
Pardubický	5 581	6 719	131,0	106,4	64,4	33,8	14,4	43,1	12,1	11,3
Vysočina	5 184	7 001	113,3	113,6	68,9	35,7	5,0	35,9	14,5	14,5
Jihomoravský	10 046	21 878	115,8	145,8	69,6	25,3	8,2	44,8	13,6	17,9
Olomoucký	5 632	6 720	97,7	93,5	60,6	32,2	6,5	39,6	18,0	17,8
Zlínský	4 797	7 048	80,1	110,3	64,3	42,1	2,3	28,6	20,7	13,7
Moravskoslezský	5 412	10 910	105,6	90,6	65,2	51,4	5,3	8,1	19,5	20,6

Pokud jde o výstavbu **bytů v letech 2001 až 2008**, byla přibližně jedna třetina z celkového počtu 254,5 tisíc dokončených bytů postavena na venkově, z toho dvě třetiny v nových rodinných domech. Za osmileté období bylo ve venkovském prostoru dokončeno celostátně na 1 000 obyvatel o 8,6 bytů více než v městském prostoru. Mezi jednotlivými kraji byly zjištěny značné rozdíly: intenzita bytové výstavby ve venkovských obcích ve Středočeském kraji byla 2,7krát vyšší než ve venkovských obcích Ústeckého kraje. Průměrná obytná plocha dokončeného bytu byla na venkově o 13,8 m² větší ve srovnání s městským prostorem, a to přesto, že ve většině krajů byla průměrná obytná plocha bytů v nově postavených rodinných a bytových domech (bez nástaveb a přístaveb) na venkově nižší než ve městech.

4.6. Občanská a technická vybavenost

Základním zdrojem dat na úrovni obcí v občanské a technické vybavenosti je soubor hodnot ukazatelů databáze městské a obecní statistiky (MOS). Pro účely této publikace byla též použita externí data z oblasti územně plánovací dokumentace (ÚPD). Vzhledem k tomu, že se databáze MOS naplňuje v oblasti občanské vybavenosti zejména z externích administrativních zdrojů a aktualizace některých dat neprobíhá každoročně, jsou v jednotlivých oblastech zachyceny poslední dostupné údaje z let 2006 a 2007. Pro oblast vybavenosti bylo zvoleno porovnání pouze venkovského prostoru, neboť v městském prostoru je zastoupení technické i občanské vybavenosti téměř 100 %.

Tab. 4.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)

v %

	Podíl obcí se školou				Podíl dětí ve věku 6 - 14 let v obcích bez základní školy		Podíl obcí s veřejnou knihovnou ²⁾		Podíl obcí s poštou ³⁾	
	mateřskou		základní ¹⁾		2000	2006	2000	2006	2000	2006
	2000/01	2006/07	2000/01	2006/07						
ČR bez HI. m. Prahy	49,3	47,8	37,6	36,5	28,4	31,7	82,2	76,2	39,3	38,9
z toho kraje:										
Středočeský	40,8	40,6	31,1	29,2	38,3	43,0	80,6	61,9	35,0	33,1
Jihočeský	37,0	33,9	26,6	24,9	35,0	39,0	76,1	73,4	32,2	31,7
Plzeňský	36,0	34,3	27,8	27,2	33,7	37,2	79,7	74,1	35,3	34,7
Karlovarský	59,5	53,2	45,0	40,5	25,1	30,1	86,5	84,7	60,4	60,4
Ústecký	53,7	50,8	35,4	31,8	32,4	40,2	76,5	72,7	47,3	46,9
Liberecký	58,2	57,7	51,3	52,4	18,7	20,1	84,7	85,7	53,4	53,4
Královéhradecký	48,6	47,6	38,9	37,2	29,1	32,4	80,7	78,0	47,1	47,1
Pardubický	48,2	46,6	36,9	36,4	29,9	31,8	80,1	76,8	36,4	35,5
Vysočina	35,3	33,8	28,5	27,5	32,9	36,7	73,6	68,2	27,5	27,5
Jihomoravský	63,9	60,5	45,8	45,6	26,4	27,5	92,8	90,8	42,0	41,2
Olomoucký	68,8	67,4	52,1	51,8	19,2	21,0	92,9	92,9	42,2	45,2
Zlínský	71,7	71,4	53,2	53,9	21,2	22,0	97,4	98,9	39,4	38,7
Moravskoslezský	77,1	78,3	66,3	65,4	15,1	16,1	83,3	86,3	65,0	67,5

dokončení

	Podíl obcí s ordinací ⁴⁾ (%)						Podíl obcí se zařízením lékárenské péče ⁴⁾ (%)		Počet bytů v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyv. 65+	
	praktického lékaře pro dospělé		praktického lékaře pro děti a dorost		stomatologa		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007				
ČR bez HI. m. Prahy	24,0	23,9	18,9	17,5	15,4	13,9	5,7	7,1	7,7	15,6
v tom kraje:										
Středočeský	23,3	22,1	16,6	15,3	12,7	11,2	4,3	4,9	7,8	7,1
Jihočeský	22,3	22,5	22,7	18,7	13,6	12,4	6,3	7,7	11,6	21,9
Plzeňský	21,6	21,2	16,9	14,3	13,1	12,0	5,8	7,7	5,3	23,3
Karlovarský	35,1	37,8	16,2	14,4	21,6	15,3	9,0	9,0	10,8	15,1
Ústecký	29,6	29,6	16,4	15,8	16,1	14,5	5,8	8,4	9,4	18,0
Liberecký	29,1	27,5	16,4	17,5	19,0	15,3	6,9	6,9	22,1	33,7
Královéhradecký	20,8	21,0	11,6	10,6	17,6	15,2	5,1	7,0	4,7	11,3
Pardubický	16,1	15,8	12,8	13,0	13,2	12,3	5,7	7,3	5,6	23,1
Vysočina	13,7	15,5	13,6	13,9	10,8	9,7	3,4	3,8	5,4	10,4
Jihomoravský	21,9	22,2	23,7	20,3	14,4	12,9	5,9	8,3	3,9	9,9
Olomoucký	34,2	33,4	21,9	23,8	23,3	21,9	6,6	9,0	9,1	19,4
Zlínský	36,4	37,2	42,4	34,6	20,8	20,1	10,0	11,9	10,5	16,3
Moravskoslezský	43,8	41,7	25,8	28,3	28,3	25,4	7,9	9,2	4,8	18,2

¹⁾ 1. - 5. nebo 1. - 9. ročník

²⁾ včetně poboček

³⁾ včetně poštovních středisek, poštoven a podacích pošt

⁴⁾ včetně detašovaných pracovišť

K porovnání aktuálních dat s údaji roku 2000 je třeba přistupovat obezřetně, protože údaje nejsou získávány z klasických statistických zjišťování.

Na úroveň **občanské vybavenosti** obcí venkovského prostoru působí řada faktorů: zřizování, vybavení a provoz jednotlivých zařízení do jisté míry závisí na dostupných finančních prostředcích obcí a zřizovatelů zařízení, na celkové finanční situaci v regionu, hustotě zalidnění a nepřímo i na počtu obyvatel venkovských obcí a jejich věkové struktuře (např. počet dětí a žáků v oblasti školství).

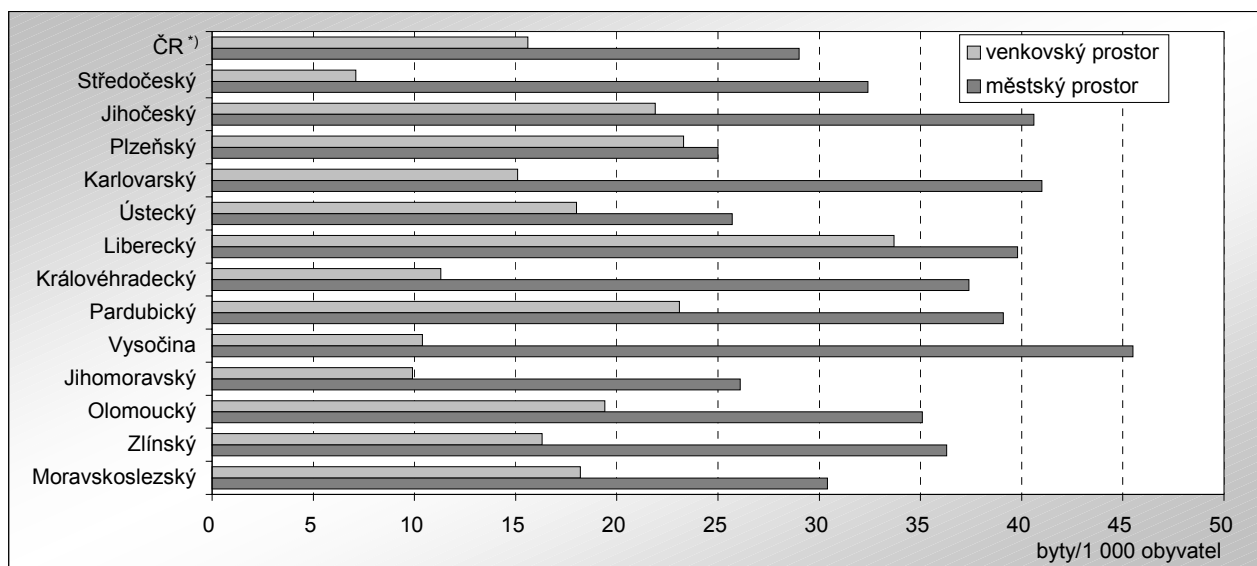
Nejrozšířenějším **školským zařízením** jsou ve venkovských obcích mateřské školy, které mají k dispozici obyvatelé téměř poloviny obcí. Ve více než třetině obcí je základní škola. Nejvyšší podíl obcí venkovského prostoru s mateřskou i základní školou mají kraje Moravskoslezský a Zlínský. Pro tyto kraje na východě Moravy je charakteristická specifická sídelní struktura s nadprůměrně velkými obcemi. Naopak nejnižší podíl obcí se školskými zařízeními mají kraje Jihočeský, Plzeňský a Vysočina, které mají rozdrobenou sídelní strukturu. Z retrospektivního pohledu je zřejmé, že téměř ve všech krajích ČR (s výjimkou Moravskoslezského) došlo proti roku 2000 k poklesu podílu obcí se zařízeními předškolní výchovy, a to zejména v důsledku rušení a slučování mateřských škol v jednotlivých obcích venkovského prostoru. Nejvyšší pokles podílu obcí s předškolními zařízeními zaznamenal kraj Karlovarský. Mírně se snížil i podíl venkovských obcí vybavených základní školou; větší úbytek byl zjištěn v Karlovarském a Ústeckém kraji. Pouze ve dvou krajích (Libereckém a Zlínském) se podíl obcí se základní školou zvýšil. Důsledkem redukce základních škol je zvýšení podílu dětí ve věku 6 – 14 let, které žijí v obcích, ve kterých není zřízena základní škola. Další příčinou je i probíhající suburbanizace, kdy intenzivní bytová výstavba, a tím i růst počtu dětí, nastává v obcích v zázemí velkých měst. Těmto původně malým obcím často chybí základní občanská vybavenost a jejich obyvatelé využívají příslušná zařízení v blízkém městě. Zvláště patrné je to ve Středočeském kraji, kde v obcích bez základní školy žije 43 % dětí venkovského prostoru, zatímco celorepublikový průměr činí necelých 32 %.

Nejrozšířenějším a často jediným kulturním zařízením jsou ve venkovských obcích **veřejné knihovny**, případně jejich pobočky. K dispozici je mají obyvatelé více než třetí část venkovských obcí. Největší podíl obcí s touto službou má Zlínský kraj, naopak nejmenší kraj Středočeský. Vývojově se rozsah těchto služeb od roku 2000 mírně snižoval. Výrazný úbytek byl zaznamenán pouze ve Středočeském kraji.

Základní **zdravotní péče** je poskytována v ordinacích praktických lékařů, které jsou zřizovány v závislosti na koncentraci obyvatel (potenciálních pacientů). Tato zdravotnická zařízení jsou provozována ve většině případů privátními lékaři. Nejvyšší podíl obcí s dostupným zdravotnickým zařízením mají moravské kraje, a to Moravskoslezský, Zlínský a Olomoucký. Naopak nejnižší podíl má kraj Vysočina, kde převažují typicky malá sídla do 200 obyvatel (50,5 % z celkového počtu obcí ve venkovském prostoru kraje). Zatímco v krajích Jihočeském, Karlovarském, Královéhradeckém, Vysočině, Jihomoravském a Zlínském podíl obcí s ordinacemi lékařů pro dospělé od roku 2000 vzrostl, ve stejných krajích (kromě Vysočiny) poklesl podíl obcí s ordinací dětského lékaře. Podíl venkovských obcí s ordinací stomatologa se po roce 2000 v souladu s všeobecným trendem snižoval, především vlivem celkového úbytku zubních lékařů. Naproti tomu se ve všech krajích zvýšil podíl obcí se zařízením lékárenské péče.

Vybavenost **byty v domech s pečovatelskou službou** na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let je celostátně ve venkovském prostoru poloviční oproti prostoru městskému, avšak po roce 2000 se výrazně zvyšovala vybavenost i na venkově (zejména v Plzeňském a Pardubickém kraji).

Graf 44 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2007

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

V souladu s racionalizací poštovních služeb došlo ve většině krajů ČR k mírnému poklesu podílu venkovských obcí s **poštovním úřadem** či poštovnou. Pouze v krajích Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém a na Vysočině zůstal tento podíl nezměněn. Naproti tomu v kraji Olomouckém a Moravskoslezském podíl obcí s poštou vzrostl. Nyní jsou poštovní služby poskytovány v 39 % venkovských obcí. Zatímco v Moravskoslezském kraji je pošta ve dvou třetinách obcí, v kraji Jihočeském a na Vysočině má poštu méně než třetina obcí.

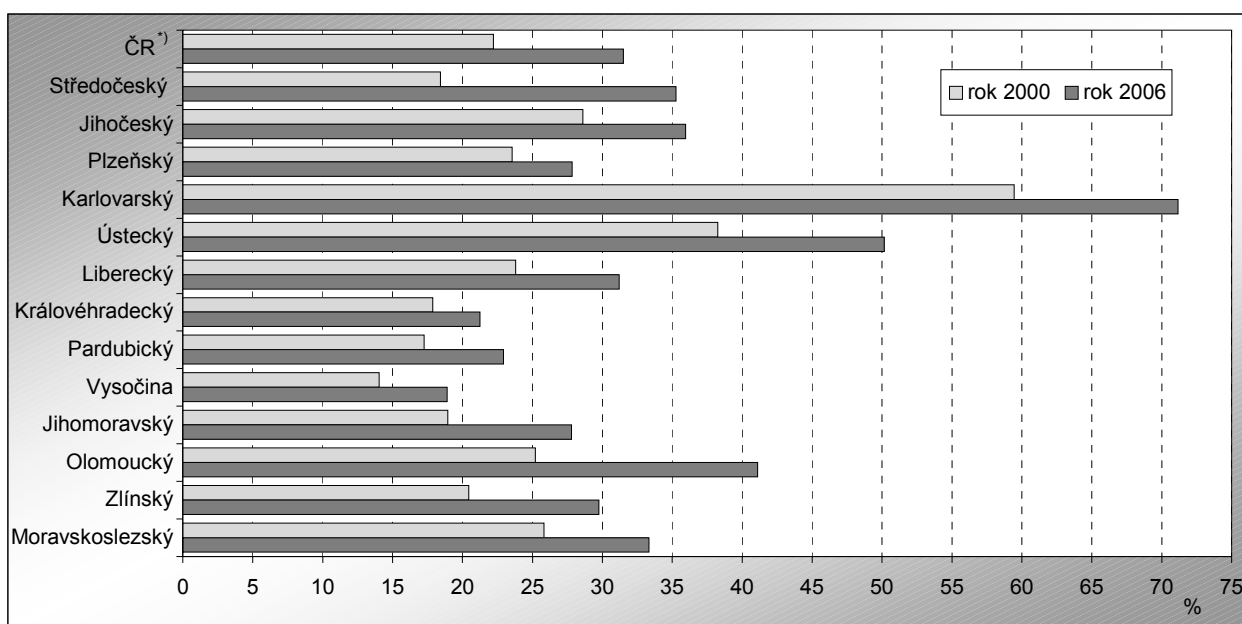
Zásadní vliv na služby poskytované v rámci občanské vybavenosti má i dostupnost jednotlivých obcí venkovského prostoru, případně jejich částí. Postupné omezování veřejné dopravy, rušení linek a snižování počtu spojů, financování dopravy z peněz obecních rozpočtů, to vše jsou faktory, které výrazně limitují rozsah a rozvoj poskytovaných služeb.

Úroveň **technické vybavenosti** doznala ve svém vývoji od roku 2000 výrazných změn zejména v souvislosti s budováním čistíren odpadních vod a rozvodů plynu.

Tab. 4.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)

	Podíl obcí připojených na veřejný vodovod		Podíl obcí připojených na kanalizační síť s ČOV		Podíl obcí připojených na rozvod plynu		Podíl obcí s železniční zastávkou		Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2007
ČR bez Hl. m. Prahy	79,2	84,3	22,2	31,5	42,5	61,1	22,6	23,0	27,9	57,9
z toho kraje:										
Středočeský	59,9	71,9	18,4	35,3	14,3	39,1	23,7	24,3	26,3	51,8
Jihočeský	79,9	80,2	28,6	35,9	21,3	33,6	22,8	22,3	21,6	56,2
Pízeňský	68,7	68,7	23,6	27,8	23,6	47,8	22,1	23,6	23,6	48,4
Karlovarský	95,5	95,5	59,5	71,2	48,6	58,6	32,4	43,2	31,5	82,9
Ústecký	96,1	96,8	38,3	50,2	41,5	57,2	46,6	43,1	32,8	61,7
Liberecký	94,2	95,2	23,8	31,2	27,5	38,6	35,4	37,0	27,0	49,2
Královéhradecký	78,5	84,8	17,9	21,3	38,6	57,5	23,2	23,7	24,2	61,4
Pardubický	89,4	92,4	17,3	22,9	52,7	77,3	19,6	21,0	23,9	69,3
Vysočina	79,3	85,5	14,0	18,9	41,9	69,7	13,3	13,4	12,4	30,6
Jihomoravský	84,8	90,8	19,0	27,8	81,9	92,8	14,9	13,9	32,0	56,4
Olomoucký	83,0	89,9	25,2	41,1	71,5	86,6	21,9	22,5	26,0	76,7
Zlínský	87,0	92,2	20,4	29,7	79,2	92,2	19,7	19,3	71,0	91,4
Moravskoslezský	95,8	97,1	25,8	33,3	71,7	75,0	27,5	27,5	52,5	87,1

Graf 45 Podíl obcí ve venkovském prostoru s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod v roce 2000 a 2006

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

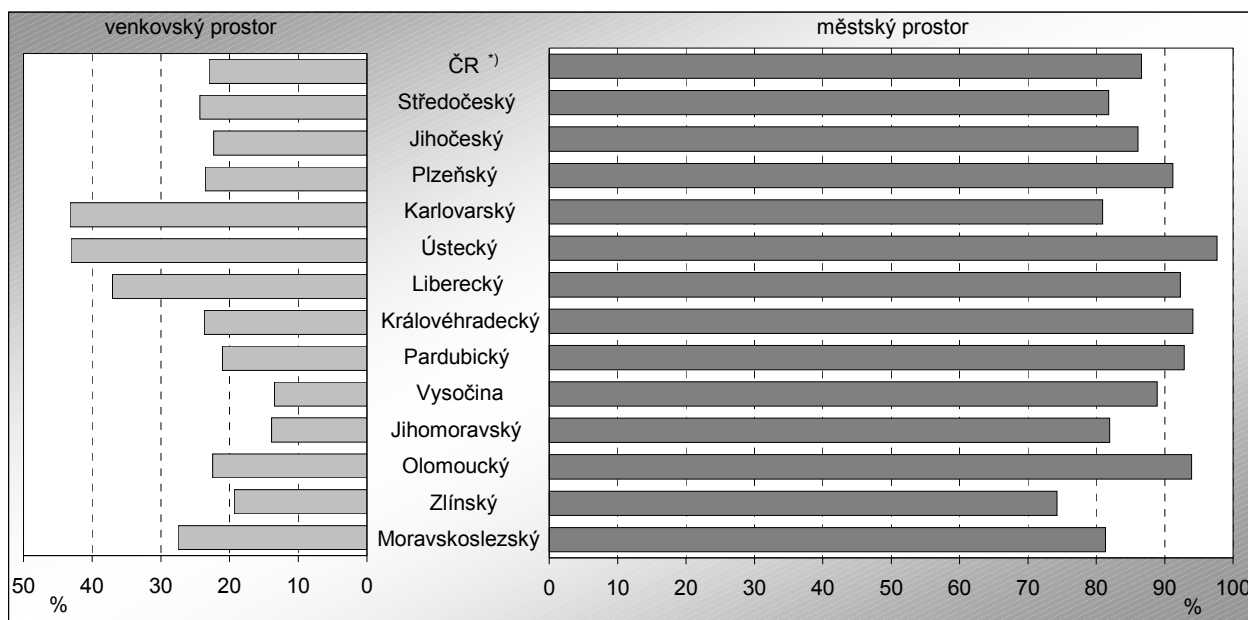
Veřejný vodovod je zřízen téměř v 85 % venkovských obcí; za republikovým průměrem zaostává především Plzeňský a Středočeský kraj. Naproti tomu v Moravskoslezském kraji má veřejný vodovod 97 % obcí.

O více než jednu třetinu stoupl podíl obcí s **napojením na kanalizační síť s čistírnou odpadních vod** (ČOV). V roce 2006 mělo tuto vybavenost 32 % venkovských obcí, nejvyššího podílu obcí s kanalizací napojenou na ČOV dosáhl kraj Karlovarský, naopak nejvíce zaostává kraj Vysočina, Královéhradecký a Pardubický kraj.

K výraznému rozšíření **plynofikace** venkovských obcí po roce 2000 přispěla dotační politika státu, orientovaná na zkvalitňování životního prostředí. Podíl venkovských obcí připojených na rozvod plynu se od roku 2000 zvýšil téměř o polovinu, přitom ve Středočeském kraji se jejich podíl téměř ztrojnásobil a v Plzeňském kraji se více než zdvojnásobil. Pomalu postupovala plynofikace venkova v Jihočeském kraji, kde je napojena pouze třetina obcí. Naproti tomu v Jihomoravském kraji je podíl plynofikovaných obcí (93 %) vyšší než podíl obcí s veřejným vodovodem (91 %).

Dopravní obslužnost obcí veřejnou dopravou závisí mimo jiné na výskytu zastávky veřejné dopravy. Autobusová doprava je zajišťována do většiny obcí a nejsou patrné územní rozdíly. Železniční zastávky jsou pouze v necelé čtvrtině venkovských obcí a čtyřech pětinach měst. Nejvyšší podíl obcí se železniční zastávkou je v Karlovarském a Ústeckém kraji (43 %), pouze třetinový podíl má Vysočina a Jihomoravský kraj.

Graf 46 Podíl obcí se železniční zastávkou v roce 2006

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Pro rozvoj venkovského prostoru je jednou z podmínek i schválený územní plán, jehož významným nástrojem je **územně plánovací dokumentace** (ÚPD). V této oblasti byl zaznamenán v jednotlivých krajích značný nárůst. Nejvíce se podíl venkovských obcí se schválenou územně plánovací dokumentací za období od roku 2000 zvýšil v Karlovarském kraji a nejméně v kraji Vysočina. Ve venkovském prostoru Královéhradeckého kraje měla územně plánovací dokumentaci schválena v roce 2000 necelá čtvrtina obcí a koncem roku 2007 již 61,4 %.

ZKRATKY KRAJŮ

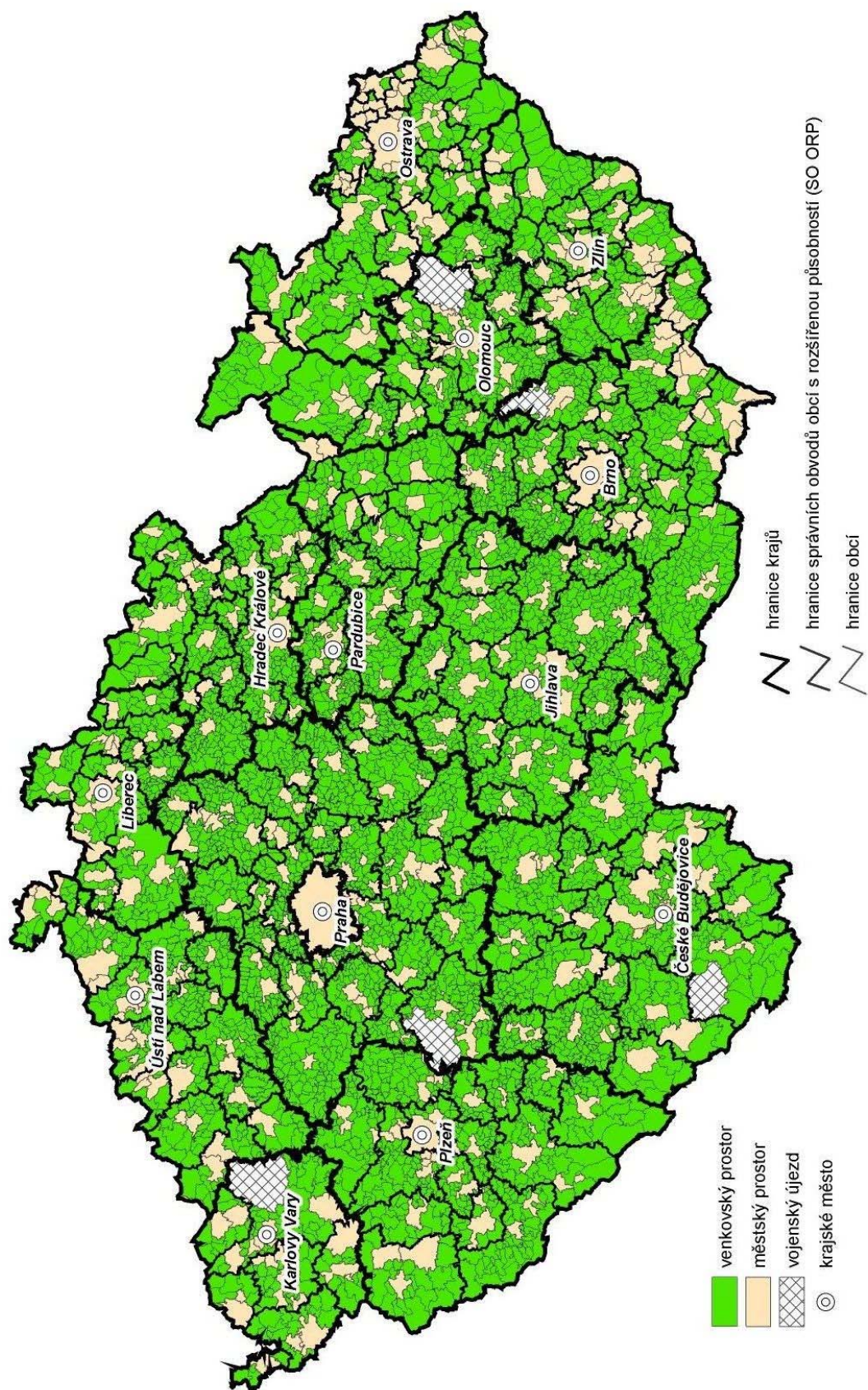
Kraj	Zkratka	Kód
Hlavní město Praha	PHA	CZ010
Středočeský kraj	STC	CZ020
Jihočeský kraj	JHC	CZ031
Plzeňský kraj	PLK	CZ032
Karlovarský kraj	KVK	CZ041
Ústecký kraj	ULK	CZ042
Liberecký kraj	LBK	CZ051
Královéhradecký kraj	HKK	CZ052
Pardubický kraj	PAK	CZ053
Vysočina	VYS	CZ061
Jihomoravský kraj	JHM	CZ062
Olomoucký kraj	OLK	CZ071
Zlínský kraj	ZLK	CZ072
Moravskoslezský kraj	MSK	CZ080

ZKRATKY SPRÁVNÍCH OBVODŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ (SO ORP)

Správní obvod ORP	Zkratka	Kód
Broumov	Bro	5201
Dobruška	Dbr	5202
Dvůr Králové nad Labem	DKr	5203
Hořice	Hrc	5204
Hradec Králové	HKr	5205
Jaroměř	Jar	5206
Jičín	Jic	5207
Kostelec nad Orlicí	KnO	5208
Náchod	Nch	5209
Nová Paka	NPa	5210
Nové Město nad Metují	NMe	5211
Nový Bydžov	NBy	5212
Rychnov nad Kněžnou	RnK	5213
Trutnov	Tru	5214
Vrchlabí	Vch	5215

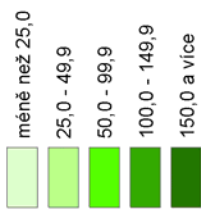
Vymezení venkovského a městského prostoru v České republice

Venkovským prostorem jsou obce s velikostí do 2 000 obyvatel a obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km²

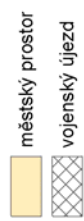

Hustota zalidnění v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

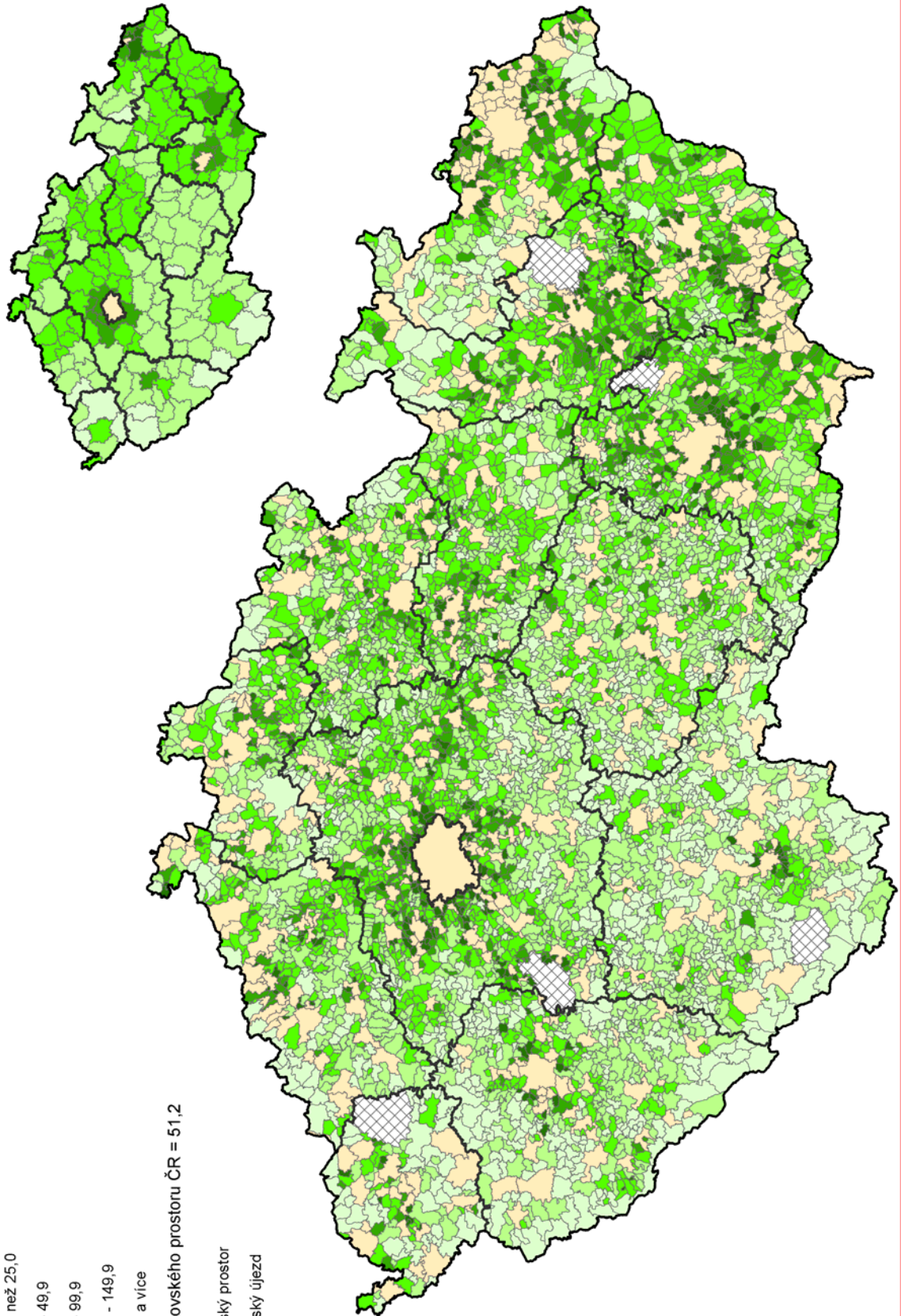
počet obyvatel na 1 km²

průměr venkovského prostoru ČR = 51,2

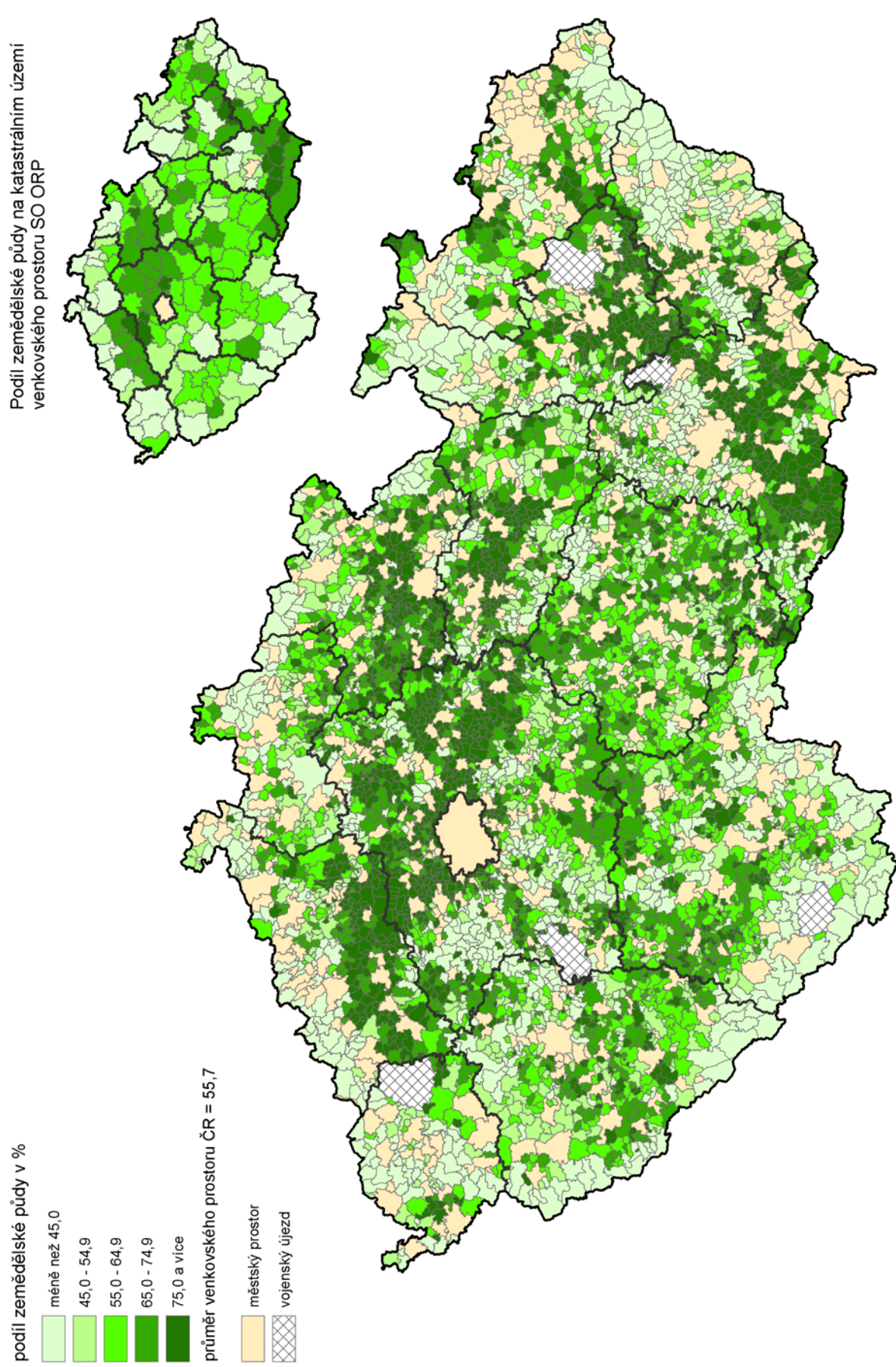

Hustota zalidnění ve venkovském prostoru SO ORP

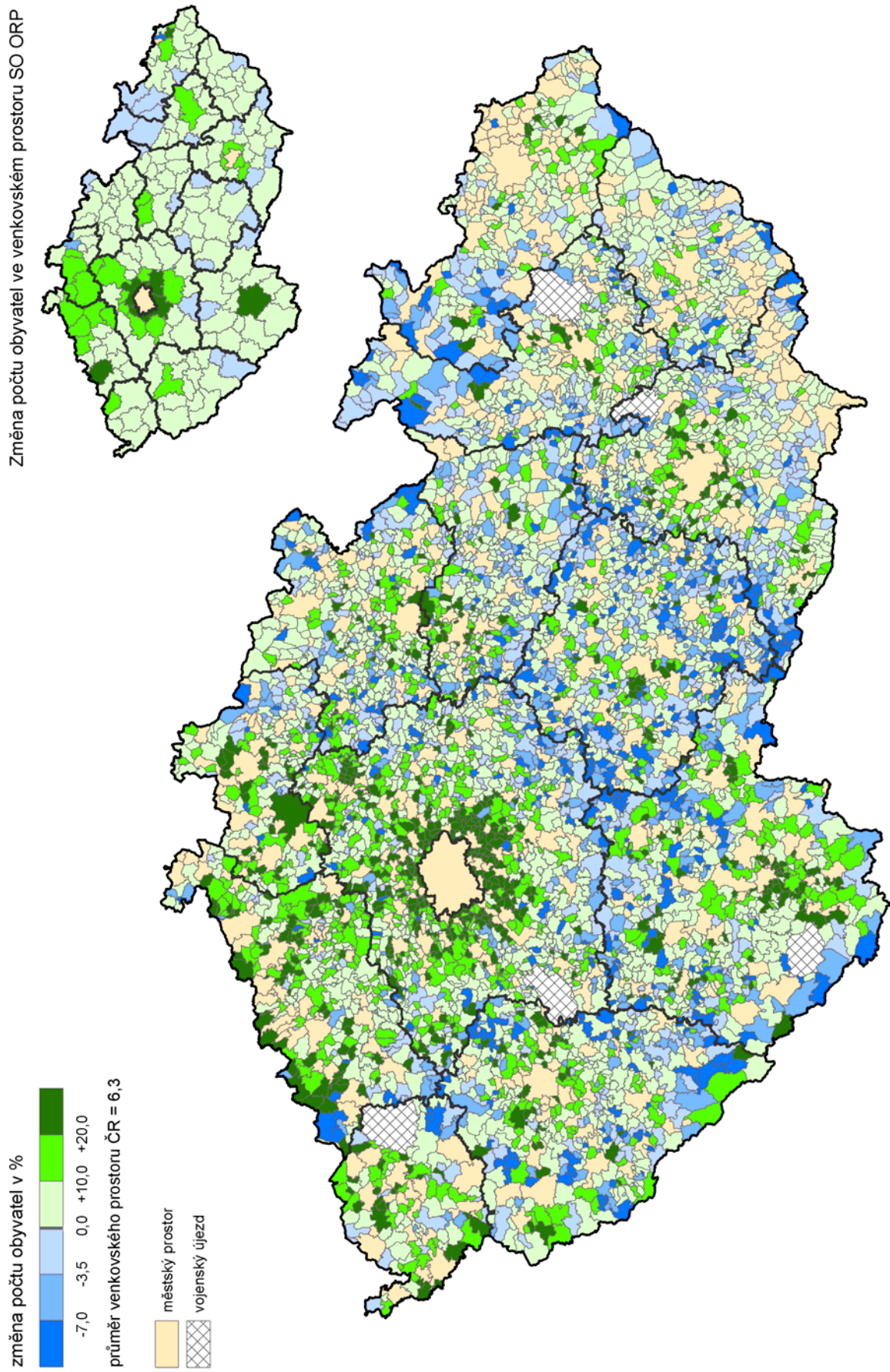

Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí venkovského prostoru k 31. 12. 2008

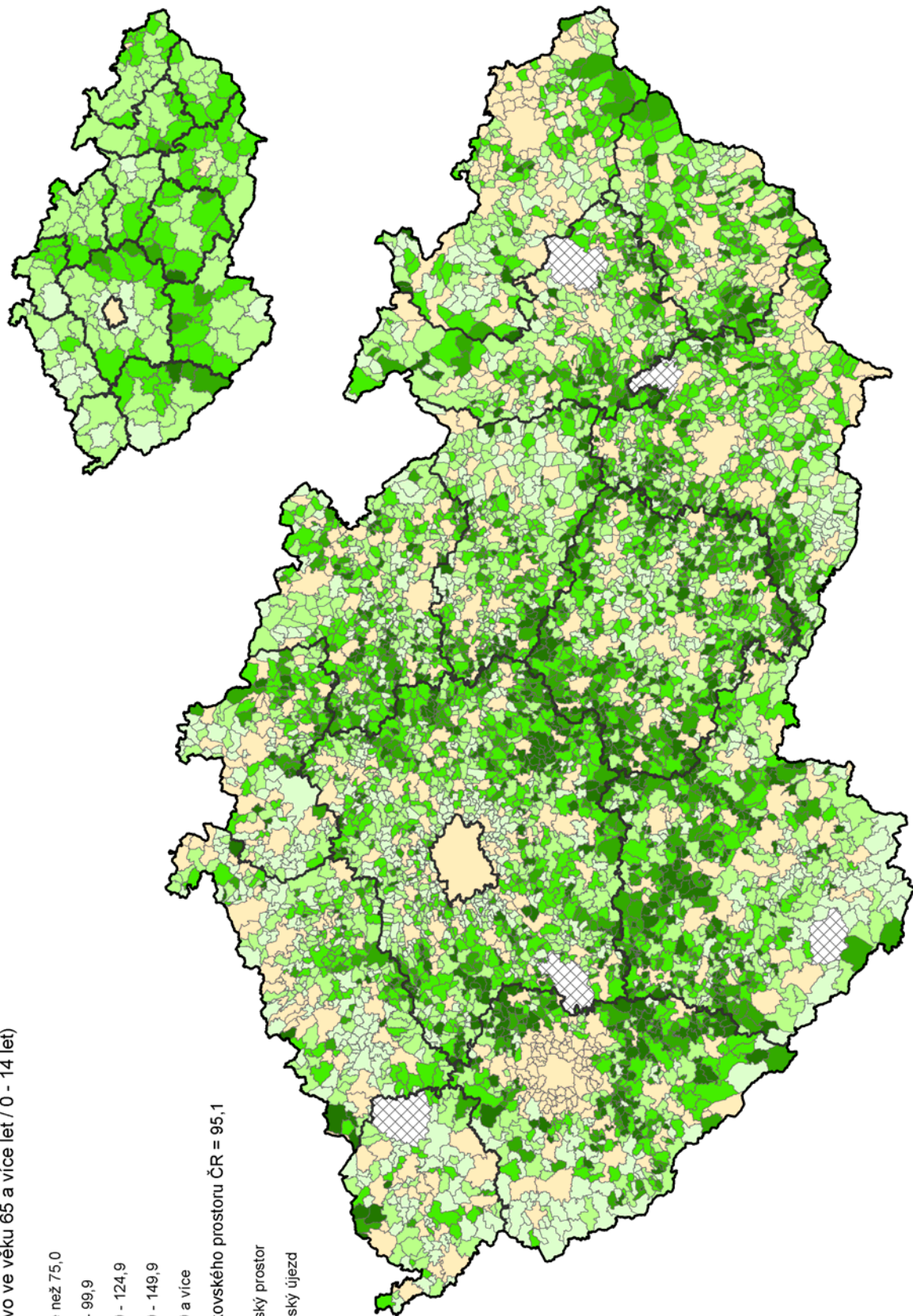
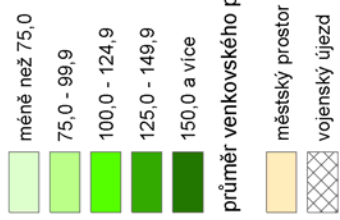
Změna počtu obyvatel v obcích venkovského prostoru mezi roky 2000 a 2008

Index stáří v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

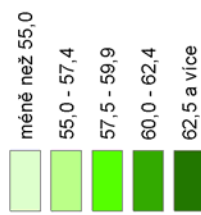
index stáří v %
(obyvatelstvo ve věku 65 a více let / 0 - 14 let)

Index stáří ve venkovském prostoru SO ORP

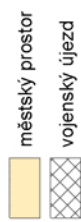

Míra ekonomické aktivity obyvatel obcí venkovského prostoru k 1. 3. 2001 (SLDB)

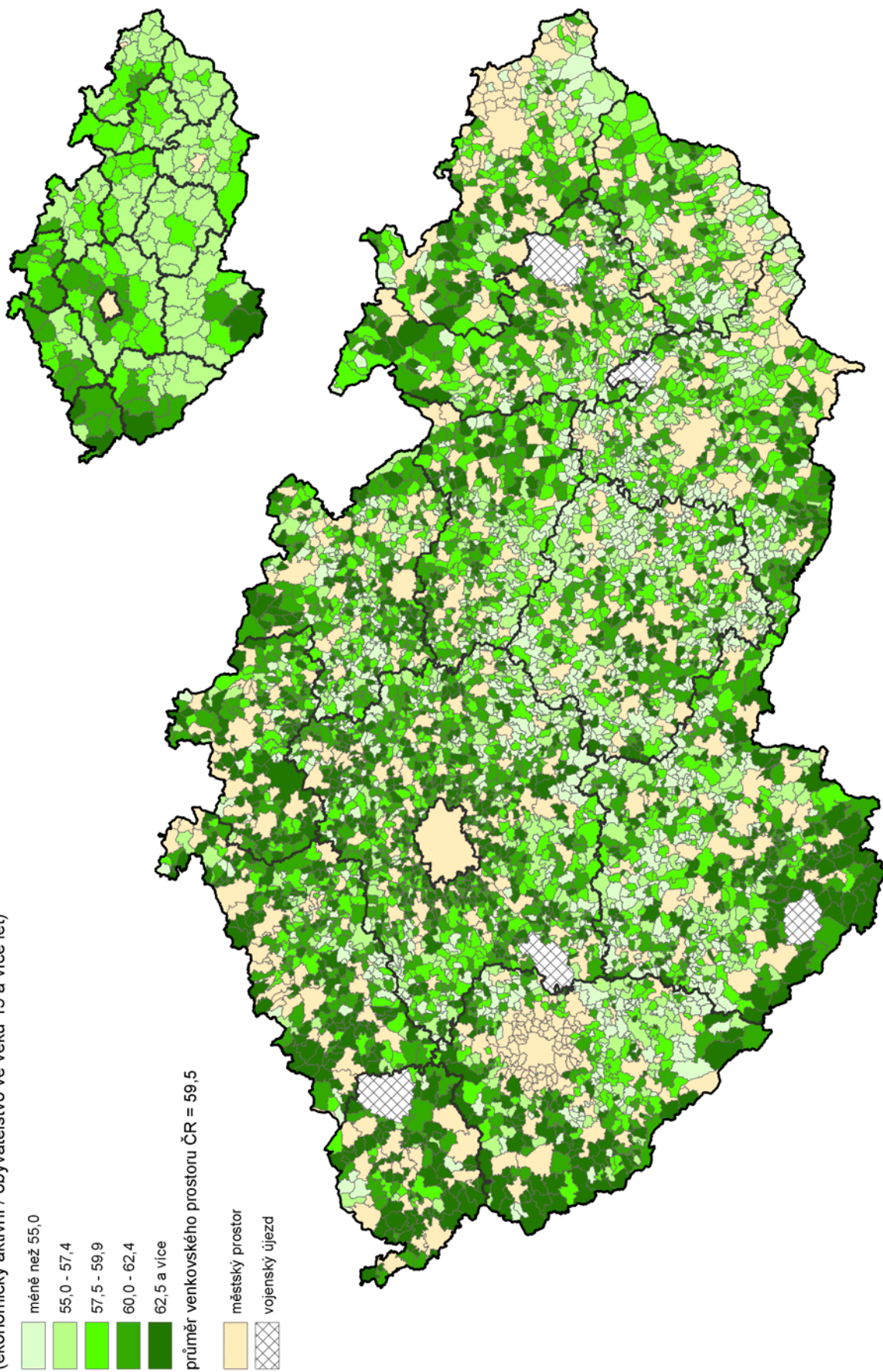
míra ekonomické aktivity v %
(ekonomicky aktivní / obyvatelstvo ve věku 15 a více let)

průměr venkovského prostoru ČR = 59,5

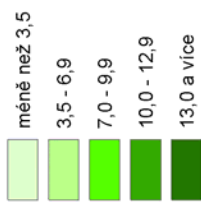

Míra ekonomické aktivity obyvatel ve venkovském prostoru SO ORP

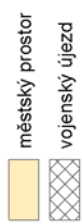

Míra nezaměstnanosti v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

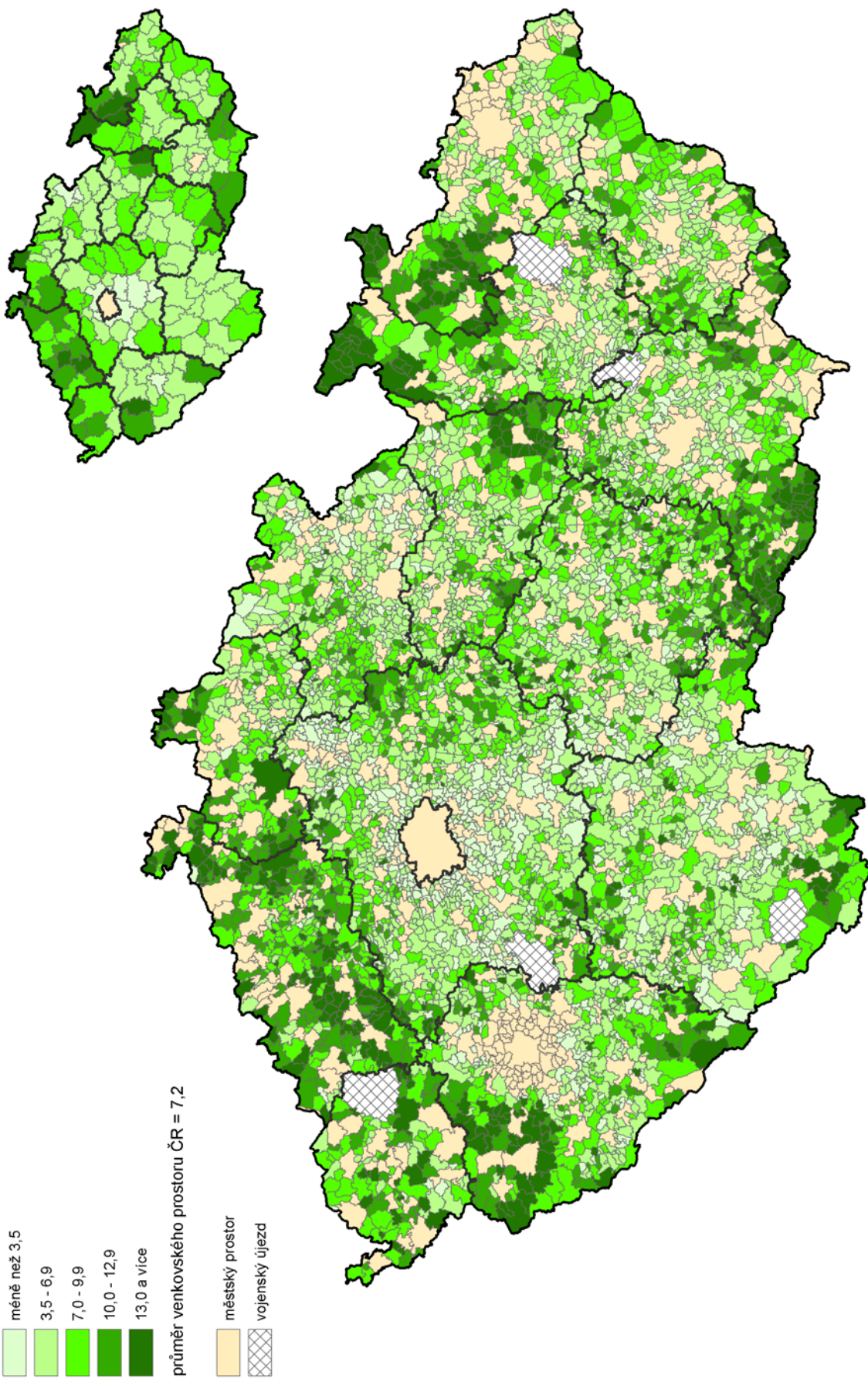
míra nezaměstnanosti v %

průměr venkovského prostoru ČR = 7,2

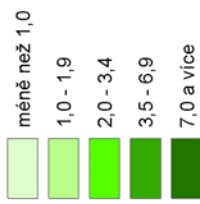
Míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru SO ORP

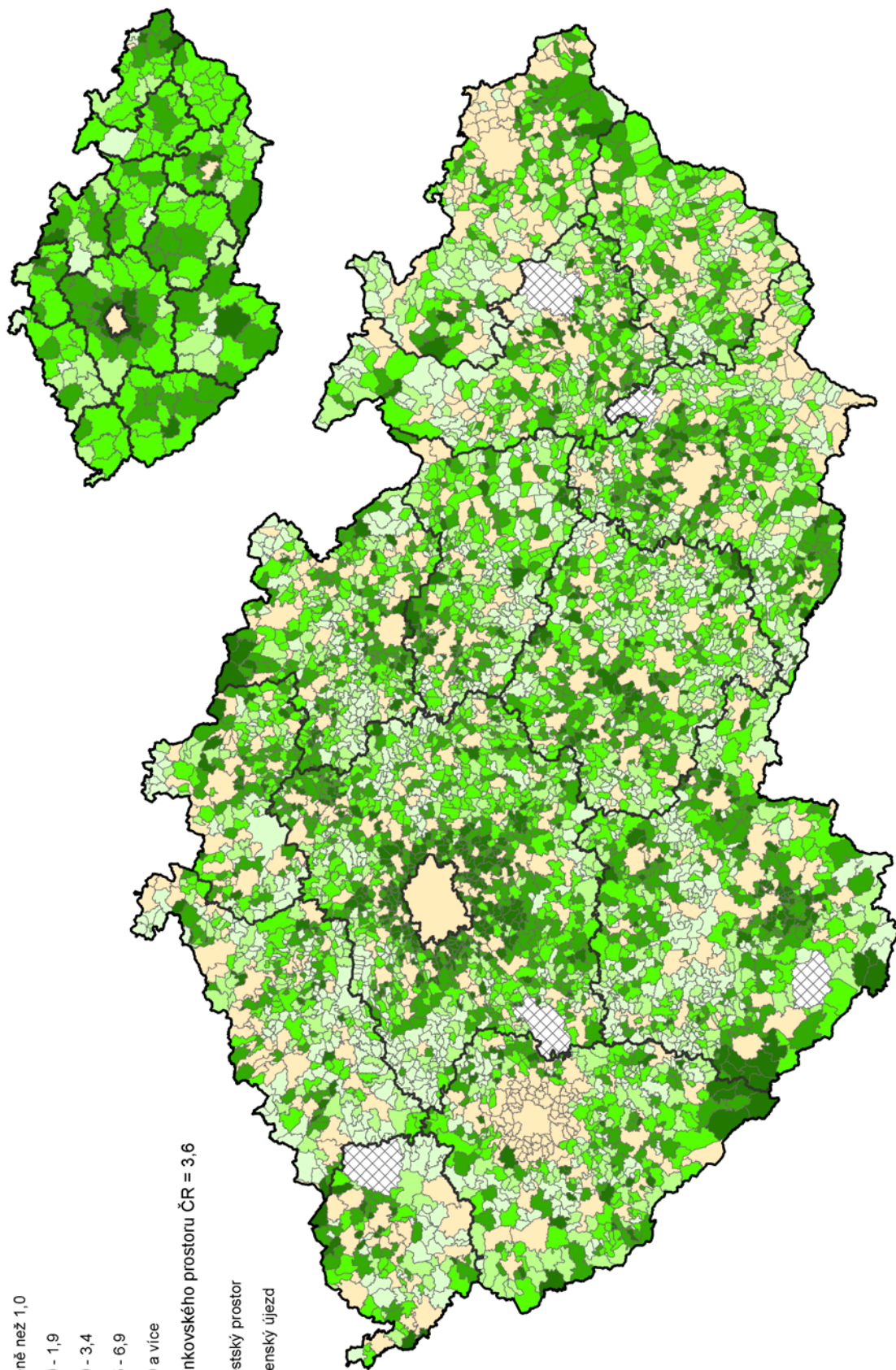
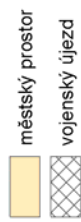
Dokončené byty v obcích venkovského prostoru v letech 2001 až 2008

Dokončené byty ve venkovském prostoru SO ORP

dokončené byty na 1 000 obyvatel
(roční průměr)

průměr venkovského prostoru ČR = 3,6

ZÁVĚR

Téma venkova, které je z hlediska pojetí těžko možné jednoznačně definovat, jsme v této analýze zpracovali na základě předchozích zkušeností z příprav studií o venkovu. Stanovili jsme definici venkovského prostoru pro území Královéhradeckého kraje a spočítali vybrané charakteristiky pro jeho hodnocení a postavení oproti městskému prostoru (kapitola 2). Pro zjištění rozdílů uvnitř kraje byly ukazatele vypočteny i za správní obvody obcí s rozšířenou působností. Dále byla zpracována jiná varianta vymezení venkova, která co nejvíce odpovídala potřebám pro hodnocení venkova mezi kraji v rámci České republiky (kapitola 4). S venkovem úzce souvisí zemědělství, jemuž byla věnována v této publikaci samostatná kapitola 3.

Autoři odpovídají na **základní otázky** položené v úvodu analýzy:

1. Jak významnou roli v kraji zaujímá venkovský prostor, jaké jsou hlavní rozdíly mezi městským a venkovským prostorem kraje?
2. Existují uvnitř venkovského prostoru kraje významné regionální rozdíly?
3. Co je charakteristické pro zemědělství a lesnictví v kraji?
4. Jaké ukazatele má k dispozici statistika pro porovnání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem?

ODPOVĚDI NA OTÁZKY:

1. Jak významnou roli v kraji zaujímá venkovský prostor, jaké jsou hlavní rozdíly mezi městským a venkovským prostorem kraje?

V charakteristice Královéhradeckého kraje často definujeme jeho území jako zemědělsko-průmyslový kraj s rozvinutým cestovním ruchem. Již to nás předem informuje o tom, že venkovský prostor kraje tvoří jeho velmi významnou a nedílnou součást. Venkovský prostor kraje obývá 29 % obyvatel, zabírá 68,6 % rozlohy a patří do něj 87,5 % obcí. Obce spadající do městského prostoru mají proti obcím ve venkovském prostoru v průměru trojnásobnou rozlohu, žije zde 17krát více obyvatel a hustota zalidnění je 5krát vyšší.

Z hlediska struktury půdního fondu největší rozdíly mezi oběma prostory jsou v zastavěné ploše, kde podíl v městském prostoru je dvojnásobně vyšší oproti prostoru venkovskému. Zemědělská půda ve venkovském prostoru převyšuje podíl v městském prostoru o 11,2 p. b., na rozdíl od lesní plochy, která je překvapivě vyšší v městském prostoru (o 5,2 p. b.) než ve venkovském. Proto také koeficient ekologické stability dosáhl v městském prostoru vyšší hodnotu (o 3 desetiny p. b.) než v prostoru venkovském.

Venkovské obyvatelstvo kraje má nižší průměrný věk oproti městskému, má vyšší podíl dětí a nižší podíl nejstaršího obyvatelstva. Největší odlišnost u hlavních věkových skupin obyvatel byla u obyvatel 65-letých a starších. Hodnota indexu stárí, který udává počet osob v nejstarší věkové kategorii na 100 narozených dětí je naprosto odlišná, na venkově převažoval počet dětí (97,3) a v městském prostoru naopak nejstarší věková skupina obyvatel (115,1). Průměrně ročně přibývalo ve venkovském prostoru 6 osob na 1 000 obyvatel a v městském naopak jedna osoba ubývala. Celkový přírůstek venkovského obyvatelstva je ovlivněn vysokou migrací. Venkovský prostor se vyznačuje vyšším podílem nižších stupňů vzdělání, naopak městský prostor kraje má vyšší podíl obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou, vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním.

Údaje za rok 2008 potvrzují ekonomickou převahu měst nad venkovem. Při zakládání nových ekonomických subjektů se výrazně aktivněji projevilo v kraji obyvatelstvo venkovského prostoru než obyvatelé měst. Zastoupení statistických jednotek podnikajících v primárním sektoru ve venkovském prostoru je o 10 p. b. vyšší než v prostoru městském, v sekundárním sektoru nejsou rozdíly mezi oběma prostory tak výrazné. Statistické jednotky, podnikající v terciárním sektoru, tvoří v městském prostoru kraje dvě třetiny všech subjektů a ve venkovském prostoru jen polovinu. Mikropodniky a malé podniky plní důležitou funkci v každém regionu, neboť ovlivňují flexibilní poptávku na regionálním trhu práce. Rozdíly mezi venkovským a městským prostorem jsou větší v podnicích do 10 zaměstnanců (5,9 p. b.), v každé další kategorii podniků se rozdíly snižují v souvislosti s poklesem četnosti subjektů. Občanská participace patří v kraji k nejvyšším v ČR. Četnost organizací neziskového sektoru je samozřejmě vyšší v městském prostoru. V relativním ukazateli (v přepočtu na 1 000 obyvatel) vychází občanská participace ve venkovském prostoru (o 1,1 p. b.) vyšší než v prostoru městském. Daňové příjmy na obyvatele městského prostoru jsou téměř o 2 000 Kč vyšší.

Míra ekonomické aktivity obyvatel městského prostoru byla o 2,1 p. b. vyšší oproti venkovskému prostoru, obdobně je tomu i u obou pohlaví, rozdíl u žen mezi oběma prostory je vyšší než u mužů. Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin je výrazně odlišná ve skupině 55–64, v městském prostoru je o 7,2 procentního bodu vyšší než v prostoru venkovském. Tři čtvrtiny zaměstnaných bydlí v městském prostoru. Zaměstnaní v primárním sektoru ve venkovském prostoru převyšují (o 10,4 p. b.) jejich podíl v městském prostoru a naopak v terciárním sektoru podíl v městském prostoru je vyšší (o 13,9 p. b.) než ve venkovském.

Rozdíly v sekundárním sektoru mezi oběma prostory jsou nevýznamné. Z celkového počtu pracovních míst v kraji se jich ve venkovském prostoru nachází šestina, zatímco zaměstnaných osob bydlí ve venkovském prostoru kraje čtvrtina. Tento nesoulad se řeší dojížděnkou za prací z venkovských do městských obcí. Rozdíly v úrovni nezaměstnanosti celkem mezi oběma prostory nebyly v kraji tak výrazné, z hlediska pohlaví pak byly významnější. Nezaměstnanost u žen ve venkovském prostoru byla o 2,35 p. b. vyšší než v prostoru městském, u mužů byl rozdíl mezi oběma prostory 0,89 p. b. Podíl žen i osob se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání byl ve venkovském prostoru vyšší než v prostoru městském (o 3 p. b., resp. 2,1 p. b.). Ve venkovském prostoru tak připadlo na jedno volné místo dvojnásobné množství uchazečů než v městském prostoru.

S ohledem na venkovskou zástavbu s větší převahou rodinných domů (95 %) jsou počty trvale obydlených domů podle SLDB 2001 v přepočtu na 1 000 obyvatel 1,8krát vyšší. Relativní počty bytů neukazují na výrazný rozdíl obou prostorů. Venkov se od městského prostoru liší výrazným relativním podílem neobydlených bytů a podílem bytů sloužících k rekreaci (16 % z celkového počtu bytů). Vyšších hodnot dosahují na venkově základní charakteristiky bytů jako počet osob, celková a obytná plocha a počty místností. Z celkového počtu 12 tisíc nově dokončených bytů v období let 2001 až 2008 jich na venkovský prostor připadla téměř třetina. Ve struktuře dokončených bytů bylo na venkově dokončeno 69 % v rodinných domech. V městském prostoru převažovala výstavba bytových domů, v nichž bylo dokončeno 38 % bytů, zatímco na byty v rodinných domech připadla třetina.

Z hlediska vybavenosti obcí najdeme mnoho odlišností. Městský prostor má často již základní technickou i občanskou vybavenost samozřejmostí. Naopak obyvatelé venkovských obcí tuto možnost vždy nemají. Ze sledovaných zařízení jsou venkovské obce kraje nejčastěji vybaveny veřejnými knihovnami (77 %), dále např. mateřskou školou (45 %), poštou (44 %), základní školou (34 %), ordinací praktického lékaře (17 %) a ordinací stomatologa (11%). Veřejný vodovod mají více než dvě pětiny obcí, více než polovina obcí je připojena na rozvod plynu a na kanalizační síť s čistírnou odpadních vod bylo koncem roku 2006 napojeno 18 % obcí. Železniční zastávku má v kraji 22 % venkovských obcí. S budováním infrastruktury souvisí i územní plánování. V roce 2008 mělo již v kraji téměř 60 % obcí schválenou územně plánovací dokumentaci.

2. Existují uvnitř venkovského prostoru kraje významné regionální rozdíly?

Regionální rozdíly uvnitř kraje podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností jsme analyzovali v roce 2007¹⁶ a z jejich závěrů bylo zjištěno specifické postavení největšího správního obvodu Hradec Králové s krajským městem, jako zaostávající se jevílo území nejseverovýchodnějšího cípu kraje správního obvodu Broumov, jehož celé území je chráněnou krajinnou oblastí se všemi omezeními z toho plynoucími, částečně i správních obvodů Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov. Největší vnitrokrajské rozdíly byly zejména v oblasti ekonomické. Zjistit, jak tomu je ve venkovských obcích správních obvodů kraje, bylo cílem této analýzy.

Správní obvody s největším podílem obcí venkovského typu jsou SO ORP Dvůr Králové nad Labem, Nový Bydžov a Jaroměř (přes 90 %), naopak nejnižší podíl má nejmenší správní obvod Nová Paka a dva nejseverněji položené správní obvody Vrchlabí a Trutnov (do 75 %). Nejmenší sídla, tedy nejvíce rozdrobenou sídelní strukturu, nalezneme ve SO ORP Jičín a Hradec Králové, naopak větší obce převládají v oblasti Orlických hor a Krkonoš (SO ORP Rychnov nad Kněžnou, Vrchlabí a Trutnov). Nej hustěji zalidněnými venkovskými prostory byly SO ORP Kostelec nad Orlicí, Hradec Králové a Náchod, kde byla hustota obyvatel téměř dvakrát vyšší než v řídké zalidněných správních obvodech v oblasti Orlických hor a Broumovského výběžku (SO ORP Broumov a Rychnov nad Kněžnou). Zemědělská půda tvořila zhruba tři čtvrtiny z rozlohy správního obvodu Jaroměř a Nový Bydžov na rozdíl od horských obvodů Trutnov a Vrchlabí, kde nezaujímal ani polovinu výměry. U lesních ploch tomu bylo přesně naopak. Ve správních obvodech Jaroměř a Nový Bydžov a také Hradec Králové je jejich podíl dvakrát nižší než v horských správních obvodech (Trutnov, Vrchlabí, Rychnov nad Kněžnou). Území nejintenzivněji využívané ve venkovském prostoru je v SO ORP Hradec Králové, hodnota koeficientu ekologické stability je zde téměř šestinasobně nižší než ve správním obvodě s nejvyšší hodnotou koeficientu Vrchlabí. Časová dostupnost center správních obvodů, ale především krajského města, se díky jeho excentrické poloze mezi správními obvody značně liší.

Obyvatelstvo venkovského prostoru mělo nejvyšší zastoupení ve správních obvodech Nový Bydžov (téměř 60 %), Dobruška (polovinu) a Hořice a nejméně pak v SO ORP Nová Paka (15,2 %), Hradec Králové a Náchod. Nejnižší průměrný věk měly správní obvody Vrchlabí, Broumov a Hradec Králové, nejvyšší správní obvody západní části kraje Jičín, Nová Paka a Nový Bydžov. Nejvíce obyvatel na venkově přibývalo průměrně ročně ve správních obvodech Hradec Králové, Nové Město nad Metují a Hořice, a to převážně v důsledku stěhování. Nejméně obyvatel se stěhovalo průměrně ročně do SO ORP Broumov, Rychnov nad

¹⁶ Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji Královéhradeckého kraje v letech 2000 až 2005, duben 2007

Kněžnou a Dvůr Králové nad Labem. Přirozenou měnou přibývalo obyvatelstvo pouze v polovině správních obvodů a nejvíce jich ubývalo ve správních obvodech Jičín a Nový Bydžov, kde byla také nejvyšší úmrtnost.

Nejvíce podnikatelsky aktivní jsou obyvatelé venkovských obcí v SO ORP Nová Paka, Vrchlabí a Nové Město nad Metují, naopak nejméně podnikatelské aktivity vyvíjejí obyvatelé SO ORP Broumov, Trutnov a Kostelec nad Orlicí, což přímo souvisí i s úrovní nezaměstnanosti v některých regionech. Výrazný růst ekonomických subjektů v letech 2001 – 2008 zaznamenal oproti ostatním správním obvodům SO ORP Nový Bydžov, naproti tomu téměř dvakrát pomalejší byl v SO ORP Rychnov nad Kněžnou. Více než pětina zastoupení statistických jednotek podnikajících v primární sféře měl SO ORP Broumov a Rychnov nad Kněžnou, poloviční podíl vykázal SO ORP Hradec Králové. Fyzické osoby bez zaměstnanců, tvořící většinu ekonomických subjektů, měly nejvyšší zastoupení ve dvou nejmenších SO ORP (Nová Paka a Nové Město nad Metují) a ve Vrchlabí, nejméně jich připadlo v přepočtu na tisíc obyvatel na SO ORP Kostelec nad Orlicí. Občanská participace ve venkovském prostoru nejmenšího SO ORP Nová Paka byla dvojnásobně vyšší než ve SO ORP Trutnov a Vrchlabí. Z hlediska turisticky atraktivních lokalit kraje lůžkové kapacity v hromadných ubytovacích zařízeních ve venkovském prostoru převládají v SO ORP v oblasti Orlických hor a Českého ráje (Dobruška, Jičín a Rychnov nad Kněžnou), městský prostor naopak převládá ve SO ORP v oblasti Krkonoš a Broumovského výběžku (Trutnov, Vrchlabí, Broumov, Náchod). Nejvyšší daňové příjmy obecních rozpočtů v přepočtu na 1 obyvatele ve venkovském prostoru byly ve SO ORP Vrchlabí, Hradec Králové a Jičín, naopak nejnižší (rozdíl více než jeden tisíc) byl v SO ORP Nové Město nad Metují. Nárůst daňových příjmů se projevil ve venkovském prostoru podél naší hranice s Polskem (Rychnov nad Kněžnou, Broumov, Trutnov, Vrchlabí) a ve dvou nejmenších SO ORP (Nová Paka a Nové Město nad Metují).

Míra ekonomické aktivity byla nejvyšší ve SO ORP Vrchlabí a byla o 6,7 p. b. vyšší než ve SO ORP Nový Bydžov, kde byla nejnižší. Rozdíly z hlediska pohlaví byly vyšší u žen než u mužů a z hlediska věkových skupin byly nejvyšší ve věkové skupině 55 – 64 let. Podíl zaměstnaných v primárním sektoru venkovského prostoru byl nejvyšší v SO ORP Jičín, kde byl o 11,7 p. b. vyšší než ve správním obvodě s nejnižším podílem (Trutnov). Pro všechny správní obvody venkovského prostoru je typické záporné saldo dojížděky za prací, tedy nižší počet obsazených pracovních míst než je počet zaměstnaných bydlících v daném obvodě. Rozdíl mezi nejvyšší (SO ORP Hořice) a nejnižší (SO ORP Nové Město nad Metují) mírou nezaměstnanosti ve venkovském prostoru byl více než 5 procentních bodů, u žen byl tento rozdíl ještě vyšší (6,41 p. b.). Podíl osob se zdravotním postižením na nezaměstnaných byl více než pětina v SO ORP Jičín, Vrchlabí a Hradec Králové, nejnižší zhruba poloviční ve SO ORP Nový Bydžov a Nová Paka. Rozdíly jsou i u osob dlouhodobě nezaměstnaných, jejichž nejvyšší podíl vykázal SO ORP Nová Paka a naopak nejnižší SO ORP Nové Město nad Metují a rozdíl činí více než 25 p. b. Také průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání se výrazně liší. Zatímco v SO ORP Nové Město nad Metují je to 131 dní, v SO ORP Nová Paka je to 548 dní.

Typickou venkovskou zástavbou jsou rodinné domy. Podle SLDB 2001 bylo těchto domů relativně méně ve venkovském prostoru správních obvodů v pohraničí Trutnov a Broumov, zde je i nejstarší zástavba. Naopak nejnižší průměrné stáří domů najdeme ve správním obvodě Rychnov nad Kněžnou. Nejvíce neobydlených domů na 1 000 obyvatel měly správní obvody Jičín, Nová Paka, Náchod a Hořice, z nichž většina byla využívána k rekreaci. Výrazný podíl bytů sloužících k rekreaci najdeme opět ve správních obvodech Jičín, Nová Paka, Hořice (všechny okres Jičín) a Náchod. Technická vybavenost bytů venkovského prostoru byla nejvyšší v jižní části kraje v blízkosti krajského města, kde je nejnižší nadmořská výška. Míra plynofikace byla nejvyšší ve správních obvodech Nový Bydžov, Hradec Králové a Jaroměř, nejnižší ve správních obvodech Nové Město nad Metují, Dobruška a Broumov. Největší podíl bytů napojených na veřejnou kanalizaci měly správní obvody Nový Bydžov, Hořice a Jaroměř a nejmenší pak nejvzdálenější správní obvody Broumov a Vrchlabí. Za posledních osm let bylo dokončeno ve venkovském prostoru kraje téměř 4 tisíce bytů, což představovalo průměrně ročně 3,1 bytů na 1 000 obyvatel. Nejvyšší intenzita bytové výstavby byla zaznamenána ve správních obvodech Dobruška, Hradec Králové a Vrchlabí, naproti tomu nejméně ve správních obvodech Broumov, Dvůr Králové nad Labem a Nový Bydžov.

Úroveň občanské a technické vybavenosti venkovských obcí je odrazem ekonomické situace v regionu, souvisí také s hustotou zalidnění, věkovou strukturou obyvatel a dopravní dostupností. Např. největší podíl obcí s mateřskou školou mají správní obvody Broumov a Trutnov (72,7 %), se základní školou pak správní obvody Vrchlabí, Nová Paka a Trutnov. Zdravotní péči ve venkovských obcích zajišťují ordinace lékařů, největší podíl obcí s ordinací praktického lékaře pro dospělé přímo v obci měly správní obvody Trutnov a Dvůr Králové nad Labem, naproti tomu žádnou v SO ORP Broumov a Nová Paka, kde musejí obyvatelé dojíždět do okolních ordinací. Vlakové spojení z venkovských obcí je významné z hlediska dopravní dostupnosti, největší podíl obcí s železniční zastávkou je ve správním obvodě Trutnov (polovina), Kostelec nad Orlicí (třetina) a Broumov (27 %). Důležitým nástrojem pro rozvoj venkova je schválený územní plán. V roce 2008 měly schválenou územně plánovací dokumentaci všechny venkovské obce správního obvodu Nová Paka a 96 % obcí SO ORP Rychnov nad Kněžnou, naproti tomu pouze 8 % obcí správního obvodu Nové Město nad Metují.

3. Jaké je zemědělství v kraji?

V Královéhradeckém kraji je postavení primárního sektoru významné, ale jeho postavení se nejen z hlediska zaměstnanosti postupně snižuje. Výměra zemědělské i orné půdy se snížila, klesl stupeň zornění. Největší část půdy v kraji (40 %) je obhospodařována akciovými společnostmi na rozdíl od České republiky, kde je v průměru 30 % zemědělské půdy obhospodařováno podniky fyzických osob. Podíl jednotlivých okresů na obhospodařované zemědělské půdě a orné půdě přímo souvisí s jejich polohou v rámci kraje. Okresy v jižní a západní převážně nížinaté části kraje (Hradec Králové a Jičín) mají největší podíl, ale směrem na sever a východ kraje, kde se reliéf stává členitější až k hraničním horským pásmům, podíl obhospodařované zemědělské i orné půdy klesá (okres Trutnov, Rychnov nad Kněžnou a Náchod).

Věkové složení pracovníků v zemědělství není nijak příznivé, polovina pracovníků je ve věku 45 – 64 let, podíl mladých lidí (do 24 let) je čtvrtý nejnižší mezi kraji. Ani vzdělanostní struktura není uspokojivá, především v podnicích fyzických osob, kde téměř polovina vedoucích pracovníků má pouze praktické zkušenosti.

Podobně jako v ostatních krajích, dominantní plodinou jsou obiloviny, významné zastoupení v kraji mají cukrovka, olejniny a pícniny na orné půdě. Klimatické podmínky jsou rozhodující pro hektarové výnosy. Jako nejméně příznivý pro rostlinnou výrobu kraje lze v časové řadě 2000 – 2008 označit rok 2003, kdy byly dosaženy nejnižší hektarové výnosy u obilnin, brambor, technické cukrovky, olejin a pícnin.

Stavy hospodářských zvířat v porovnání s výchozím rokem 2002 s výjimkou ovcí, beranů a drůbeže v kraji klesly. Pro živočišnou výrobu v kraji je po roce 2001 charakteristický pokles výroby hovězího i vepřového masa, výroba mléka kolísá, užitkovost krav vzrostla. Rostlinná a živočišná produkce se na celkové produkci zemědělského odvětví kraje podílí zhruba stejným dílem. Podíl kraje na celkové produkci zemědělského odvětví České republiky činí 7,4 %, což nás řadí na prostřední příčku mezi kraji. Podíl živočišné produkce kraje na ČR činí 7,6 % a je mírně nad republikovým průměrem. U rostlinné produkce kraje je tomu přesně naopak, je 2,3 procentního bodu pod průměrem ČR a podíl na celorepublikové rostlinné produkci činí 7,1 %.

4. Jaké ukazatele má k dispozici statistika pro porovnání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem?

Při přípravě dat pro vypracování této analýzy jsme shromáždili datovou základnu podle obcí v časové řadě let 2000 až 2008 podle územní struktury k 1. 1. 2008. Vycházeli jsme především z dat získaných ze státních statistických zjišťování. Byl tak vytvořen základ pro srovnání venkovského a městského prostoru, jak pro území krajů, tak celé České republiky podle různých vymezení. Vzhledem k rozsáhlosti počtu podrobných ukazatelů, které jsou k dispozici za jednotlivé obce, je možné tato data využívat k dalším srovnáním z různých pohledů i výpočtů.

Přehled základních okruhů ukazatelů je v Příloze 1 s uvedením zdroje dat a měřicí jednotky. Pro větší přehlednost byly skupiny ukazatelů očíslovány podle hlavních témat kapitoly 2 a 4 a další úroveň číslování již vycházela z pořadí v připravené databázi.

PŘÍLOHA

Příloha 1 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí

Název ukazatele		Zdroj	Měřicí jednotka
4.1 Území, sídelní struktura, dostupnost			
4.1.1	Struktura pozemků podle druhu	ČÚZK	ha
4.1.2	Počet částí obcí	ČSÚ	počet
4.1.3	Počet ZSJ	ČSÚ	počet
4.1.4	Počet katastrů	ČSÚ	počet
4.1.5	Statut obce	ČSÚ	počet
4.1.6	Vzdálenost obcí od sídla kraje	mapy.cz	km
4.1.7	Časová dostupnost sídla kraje z obce	mapy.cz	min
4.1.8	Vzdálenost obcí od okresního města	mapy.cz	km
4.1.9	Časová dostupnost okresního města z obce	mapy.cz	min
4.1.10	Vzdálenost obcí od sídla SO ORP	mapy.cz	km
4.1.11	Časová dostupnost sídla SO ORP z obce	mapy.cz	min
4.2 Obyvatelstvo			
4.2.1	Počet obyvatel k 31. 12. podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.2	Střední stav obyvatel podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.3	Počet obyvatel k 1. 1. podle pohlaví (po promítnutí SLDB 2001)	ČSÚ	počet
4.2.4	Živě narození	ČSÚ	počet
4.2.5	Živě narození v manželství	ČSÚ	počet
4.2.6	Zemřelí podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.7	Zemřelí podle příčin úmrtí a pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.8	Potraty celkem	ČSÚ	počet
4.2.9	Umělá přerušení těhotenství (ÚPT)	ČSÚ	počet
4.2.10	Počet sňatků	ČSÚ	počet
4.2.11	Počet rozvodů	ČSÚ	počet
4.2.12	Saldo stěhování podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.13	Saldo stěhování zahraniční podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.14	Průměrný věk podle pohlaví	ČSÚ	roky
4.2.15	Počet obyvatel podle jednoletých věkových skupin a pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.16	Počet obyvatel podle pohlaví (údaje k 3. 3. 1991 a 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.17	Počet obyvatel podle věkové skupiny a pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.18	Rodinný stav obyvatel podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.19	Vzdělanostní struktura obyvatel podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.20	Náboženské vyznání podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.21	Narození v obci současného bydliště podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.3 Ekonomika			
4.3.1	Statistické jednotky typu podnik - celkem	ČSÚ (RES)	počet
4.3.2	Struktura podle odvětví	ČSÚ (RES)	počet
4.3.3	Struktura podle kategorie počtu zaměstnanců	ČSÚ (RES)	počet
4.3.4	Struktura podle vybrané právní formy	ČSÚ (RES)	počet
4.3.5	Ekonomické subjekty k 31. 12. zaregistrované v RES - celkem	ČSÚ (RES)	počet
4.3.6	Struktura podle odvětví	ČSÚ (RES)	počet
4.3.7	Struktura podle kategorie počtu zaměstnanců	ČSÚ (RES)	počet
4.3.8	Struktura podle vybrané právní formy	ČSÚ (RES)	počet
4.3.9	Ekonomické subjekty vzniklé v daném roce	ČSÚ (RES)	počet
4.3.10	Ekonomické subjekty zaniklé v daném roce	ČSÚ (RES)	počet
4.3.11	Vybrané ukazatele cestovního ruchu	ČSÚ	počet
4.4 Trh práce			
4.4.1	Nezaměstnanost - soubor ukazatelů	MPSV	počet
4.4.2	Ekonomicky aktivní celkem podle pohlaví a odvětví (údaje k 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.3	Ekonomicky neaktivní celkem podle pohlaví a odvětví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.4	Zaměstnaní celkem podle odvětví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.5	Dojíždějící a vyjíždějící zaměstnaní podle pohlaví, věku, vzdělání, délky trvání cesty do zaměstnání	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.6	Počet pracovních míst celkem, podle odvětví a pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet

Příloha 1 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí

dokončení

Název ukazatele		Zdroj	Měřicí jednotka
4.5 Bydlení, bytová výstavba			
4.5.1	Trvale obydlené domy celkem, v rodinných a bytových domech (údaje k 3. 3. 1991 a 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.2	Neobydlené domy celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.3	Trvale obydlené domy podle období výstavby v letech 1919 až 2001	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.4	Průměrně stáří domu celkem, v rodinných domech, bytových domech	ČSÚ (SLDB)	roky
4.5.5	Neobydlené byty v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.6	Obydlené byty přechodně v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.7	Byty sloužící k rekreaci v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.8	Byty nezpůsobilé k bydlení v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.9	Trvale obydlené byty celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.10	Osoby bydlící v trvale obydlených bytech v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.11	Byty podle způsobu vytápění	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.12	Počet trvale obydlených bytů podle pokojů celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.13	Celková plocha bytu v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.14	Průměr celkové plochy celkem, v rodinných a bytových domech na byt	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.15	Obytná plocha bytu v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.16	Průměr obytné plochy celkem, v rodinných a bytových domech na byt	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.17	Byty se zavedeným plynem celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.18	Byty s připojením na veřejnou kanalizační síť v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.19	Počet obyt. místností 8 m ² a více celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.20	Byty v domech podle období výstavby v letech 1919 až 2001	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.21	Dokončené byty celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ	počet
4.5.22	Obytná plocha dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	m ²
4.5.23	Užitková plocha dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	m ²
4.5.24	Hodnota dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	tis. Kč
4.6 Vybavenost			
4.6.1	Mateřské školy - výskyt zařízení v obci, zapsané děti, počet tříd	ÚIV (ČSÚ)	
4.6.2	Základní škola 1. až 5. - výskyt zařízení v obci, počet žáků a tříd	ÚIV (ČSÚ)	
4.6.3	Základní škola 1. až 9. - výskyt zařízení v obci, počet žáků a tříd	ÚIV (ČSÚ)	
4.6.4	Samostatná ordinace praktického lékaře - pro dospělé, děti a dorost - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.5	Samostatná ordinace praktického lékaře - gynekologa - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.6	Samostatná ordinace stomatologa - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.7	Zařízení lékařské péče - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.8	Domy s pečovatelskou službou - výskyt zařízení v obci	Obce a KÚ	
4.6.9	Byty v domech s pečovatelskou službou	Obce a KÚ	počet
4.6.10	Knihovny včetně poboček - výskyt zařízení v obci, počet	MK	
4.6.11	Sportovní hřiště - výskyt zařízení v obci, počet	ČSTV	
4.6.12	Tělocvičny včetně školních - výskyt zařízení v obci, počet	ČSTV	
4.6.13	Připojení na veřejný vodovod	KÚ	
4.6.14	Připojení na kanalizační síť s ČOV	KÚ	
4.6.15	Plynofikace obce	Plynárenská společnost	
4.6.16	Pošta - výskyt v obci	Česká pošta	
4.6.17	Železniční stanice (zastávka) - výskyt v obci	ČD a další provozovatelé	

Příloha 2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zaldnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Adršpach	NA	Bro	TeM	1 972	556	28,2	V	V
Albrechtice nad Orlicí	RK	KnO	TnO	523	1 033	197,4	V	V
Babice	HK	NBy	NBy	255	192	75,3	V	V
Bačalky	JC	Jic	Kod	570	157	27,6	V	V
Bačetín	RK	Dbr	Dbr	813	404	49,7	V	V
Barchov	HK	NBy	NBy	592	255	43,1	V	V
Bartošovice v Orlických horách	RK	RnK	RkO	3 561	194	5,5	V	V
Bašnice	JC	Hrc	Hrc	609	187	30,7	V	V
Batňovice	TU	Tru	Upi	447	733	164,2	V	V
Běchary	JC	Jic	Kod	879	232	26,4	V	V
Běleč nad Orlicí	HK	HKr	TrO	1 882	258	13,7	V	V
Benátky	HK	HKr	HKr	361	97	26,9	V	V
Bernartice	TU	Tru	Zac	1 792	911	50,8	V	V
Bezděkov nad Metují	NA	Nch	PoM	516	500	96,8	V	V
Bílá Třemešná	TU	DKr	DKr	992	1 339	135,0	V	V
Bílé Poličany	TU	DKr	DKr	538	149	27,7	V	V
Bílsko u Hořic	JC	Hrc	Hrc	205	114	55,6	V	V
Bílý Újezd	RK	RnK	RnK	1 380	619	44,9	V	V
Blešno	HK	HKr	TrO	411	338	82,3	V	V
Boháňka	JC	Hrc	Hrc	954	221	23,2	V	V
Boharyně	HK	HKr	Nec	1 164	544	46,7	V	V
Bohdašín	RK	Dbr	Dbr	538	246	45,8	V	V
Bohuslavice	NA	NMe	NMe	1 413	1 009	71,4	V	V
Bolehošť	RK	KnO	TnO	1 071	566	52,8	V	V
Borek	JC	Hrc	Hrc	638	97	15,2	V	V
Borohrádek	RK	KnO	TnO	1 398	2 121	151,7	M	M
Borová	NA	Nch	Nch	307	195	63,5	V	V
Borovnice	RK	KnO	KnO	819	378	46,2	V	V
Borovnice	TU	DKr	DKr	975	424	43,5	V	V
Borovnička	TU	DKr	DKr	579	193	33,3	V	V
Božanov	NA	Bro	Bro	1 920	353	18,4	V	V
Brada-Rybníček	JC	Jic	Jic	193	116	60,1	V	V
Broumov	NA	Bro	Bro	2 226	8 051	361,6	M	M
Brzice	NA	Nch	Csk	1 046	202	19,3	V	V
Březina	JC	Jic	Jic	139	71	51,2	V	V
Bříšťany	JC	Hrc	Hrc	368	227	61,6	V	V
Budčevs	JC	Jic	Kod	671	169	25,2	V	V
Bukovice	NA	Nch	PoM	244	381	156,5	V	V
Bukvice	JC	Jic	Jic	503	137	27,2	V	V
Butoves	JC	Jic	Jic	166	201	121,2	V	V
Bystré	RK	Dbr	Dbr	328	254	77,4	V	V
Bystřice	JC	Jic	Kod	701	326	46,5	V	V
Byzhradec	RK	RnK	RnK	532	194	36,5	V	V
Cerekvice nad Bystřicí	JC	Hrc	Hrc	829	822	99,2	V	V
Častolovice	RK	KnO	KnO	561	1 662	296,0	M	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Černá	TU	Vch	Hon	929	385	41,4	V	V
Černá nad Orlicí	RK	KnO	TnO	1 098	1 033	94,1	V	V
Černčice	NA	NMe	NMe	565	454	80,3	V	V
Černíkovice	RK	RnK	RnK	1 249	681	54,5	V	V
Černilov	HK	HKr	HKr	2 571	2 401	93,4	M	V
Černožice	HK	HKr	Smi	423	1 198	283,5	V	V
Černý Důl	TU	Vch	Vch	2 218	781	35,2	V	V
Červená Hora	NA	Nch	CKo	210	195	92,9	V	V
Červená Třešná	JC	Hrc	Hrc	656	155	23,6	V	V
Červený Kostelec	NA	Nch	CKo	2 406	8 496	353,1	M	M
Česká Černná	NA	Nch	Nch	891	466	52,3	V	V
Česká Metuje	NA	Nch	PoM	969	277	28,6	V	V
Česká Skalice	NA	Nch	CSk	1 736	5 384	310,2	M	M
České Meziříčí	RK	Dbr	Opo	2 191	1 770	80,8	V	V
Čestice	RK	KnO	KnO	495	566	114,3	V	V
Češov	JC	Jic	Jic	875	179	20,5	V	V
Čistěves	HK	HKr	HKr	260	138	53,2	V	V
Deštné v Orlických horách	RK	Dbr	Dbr	3 209	605	18,9	V	V
Dětenice	JC	Jic	Kod	1 767	678	38,4	V	V
Dílce	JC	Jic	Jic	187	46	24,6	V	V
Dívec	HK	HKr	HKr	351	185	52,8	V	V
Dobrá Voda u Hořic	JC	Hrc	Hrc	582	569	97,8	V	V
Dobré	RK	Dbr	Dbr	1 735	813	46,9	V	V
Dobruška	RK	Dbr	Dbr	3 443	6 939	201,5	M	M
Dobřany	RK	Dbr	Dbr	405	131	32,3	V	V
Dobřenice	HK	HKr	HKr	744	615	82,7	V	V
Dohalice	HK	HKr	HKr	445	439	98,6	V	V
Dolany	NA	Jar	Jar	1 677	635	37,9	V	V
Dolní Branná	TU	Vch	Vch	791	988	124,9	V	V
Dolní Brusnice	TU	DKr	DKr	386	365	94,5	V	V
Dolní Dvůr	TU	Vch	Vch	1 531	249	16,3	V	V
Dolní Kalná	TU	Vch	Vch	970	643	66,3	V	V
Dolní Lánov	TU	Vch	Vch	1 577	718	45,5	V	V
Dolní Lochov	JC	Jic	Jic	158	52	32,8	V	V
Dolní Olešnice	TU	Tru	Tru	1 259	373	29,6	V	V
Dolní Přím	HK	HKr	Nec	1 083	593	54,8	V	V
Dolní Radechová	NA	Nch	Nch	420	757	180,1	V	V
Doubravice	TU	DKr	DKr	566	374	66,1	V	V
Doudleby nad Orlicí	RK	KnO	KnO	889	1 900	213,8	V	V
Dřevěnice	JC	Jic	Jic	517	209	40,4	V	V
Dubeneč	TU	DKr	DKr	1 214	703	57,9	V	V
Dvůr Králové nad Labem	TU	DKr	DKr	3 583	16 234	453,1	M	M
Habřina	HK	HKr	Smi	609	267	43,8	V	V
Hajnice	TU	Tru	Tru	3 172	951	30,0	V	V
Havlovce	TU	Tru	Upi	871	899	103,2	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Hejtmánkovice	NA	Bro	Bro	1 302	649	49,9	V	V
Heřmanice	NA	Jar	Jar	693	381	55,0	V	V
Heřmánkovice	NA	Bro	Bro	1 993	500	25,1	V	V
Hlušice	HK	NBy	NBy	1 112	744	66,9	V	V
Hněvčeves	HK	HKr	HKr	268	158	59,0	V	V
Holín	JC	Jic	Jic	1 041	582	55,9	V	V
Holohlavy	HK	HKr	Smi	590	883	149,7	V	V
Holovousy	JC	Hrc	Hrc	929	515	55,4	V	V
Horní Brusnice	TU	DKr	DKr	1 409	441	31,3	V	V
Horní Kalná	TU	Vch	Vch	892	341	38,2	V	V
Horní Maršov	TU	Tru	SvU	2 847	1 142	40,1	V	V
Horní Olešnice	TU	Tru	Tru	1 273	287	22,5	V	V
Horní Radechová	NA	Nch	CKo	555	468	84,3	V	V
Hořenice	NA	Jar	Jar	327	175	53,4	V	V
Hořice	JC	Hrc	Hrc	2 144	9 074	423,3	M	M
Hořičky	NA	Nch	CSk	666	504	75,7	V	V
Hoříněves	HK	HKr	Smi	1 267	694	54,8	V	V
Hostinné	TU	Vch	Hon	807	4 747	588,6	M	M
Hradec Králové	HK	HKr	HKr	10 568	94 497	894,1	M	M
Hrádek	HK	HKr	Nec	276	191	69,2	V	V
Hronov	NA	Nch	Hro	2 204	6 419	291,3	M	M
Hřibiny-Ledská	RK	KnO	KnO	514	363	70,7	V	V
Hřibojedy	TU	DKr	DKr	570	211	37,0	V	V
Humburky	HK	NBy	NBy	258	323	125,2	V	V
Hvozdnice	HK	HKr	HKr	215	208	96,7	V	V
Hynčice	NA	Bro	Bro	290	192	66,2	V	V
Chleny	RK	KnO	KnO	409	232	56,7	V	V
Chlístov	RK	Dbr	Dbr	138	85	61,5	V	V
Chlumeck nad Cidlinou	HK	HKr	ChC	2 145	5 378	250,7	M	M
Cholenice	JC	Jic	Kod	454	196	43,2	V	V
Chomutice	JC	Hrc	Hrc	1 046	639	61,1	V	V
Choteč	JC	Jic	LBe	608	196	32,3	V	V
Chotěvice	TU	Tru	Tru	2 012	1 017	50,5	V	V
Choustníkovo Hradiště	TU	DKr	DKr	1 250	589	47,1	V	V
Chudeřice	HK	HKr	ChC	215	207	96,3	V	V
Chvaleč	TU	Tru	Tru	1 722	595	34,6	V	V
Chvalkovice	NA	Jar	Jar	1 232	663	53,8	V	V
Chyjice	JC	Jic	Jic	509	140	27,5	V	V
Jahodov	RK	RnK	RnK	425	95	22,3	V	V
Janov	RK	Dbr	Dbr	340	113	33,2	V	V
Janské Lázně	TU	Tru	SvU	1 373	821	59,8	M	V
Jaroměř	NA	Jar	Jar	2 395	12 812	534,9	M	M
Jasenná	NA	Jar	Jar	1 274	715	56,1	V	V
Javornice	RK	RnK	RnK	1 841	926	50,3	V	V
Jeníkovice	HK	HKr	TrO	740	420	56,8	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zaldnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Jeřice	JC	Hrc	Hrc	690	407	59,0	V	V
Jestřebí	NA	NMe	NMe	429	168	39,1	V	V
Jetřichov	NA	Bro	Bro	925	412	44,5	V	V
Jičín	JC	Jic	Jic	2 495	16 745	671,1	M	M
Jičíněves	JC	Jic	Jic	1 697	567	33,4	V	V
Jílovice	HK	HKr	TrO	365	305	83,6	V	V
Jinolice	JC	Jic	Jic	215	167	77,8	V	V
Jívka	TU	Tru	Tru	3 198	597	18,7	V	V
Kacákova Lhota	JC	Jic	Jic	398	161	40,5	V	V
Káranice	HK	HKr	ChC	301	202	67,2	V	V
Kbelnice	JC	Jic	Jic	187	181	96,6	V	V
Klamoš	HK	HKr	ChC	1 383	396	28,6	V	V
Klásterská Lhota	TU	Vch	Hon	301	198	65,8	V	V
Kněžnice	JC	Jic	Jic	668	268	40,1	V	V
Kobylice	HK	NBy	NBy	617	224	36,3	V	V
Kocbeře	TU	DKr	DKr	1 093	528	48,3	V	V
Kohoutov	TU	DKr	DKr	1 080	264	24,5	V	V
Konecchlumí	JC	Jic	Jic	720	349	48,5	V	V
Kopidlo	JC	Jic	Kod	2 912	2 233	76,7	M	V
Kosice	HK	HKr	ChC	783	325	41,5	V	V
Kosičky	HK	HKr	ChC	784	358	45,7	V	V
Kostelec	JC	Jic	Jic	226	43	19,0	V	V
Kostelec nad Orlicí	RK	KnO	KnO	2 620	6 251	238,6	M	M
Kostelecké Horky	RK	KnO	KnO	1 324	139	10,5	V	V
Kounov	RK	Dbr	Dbr	1 135	243	21,4	V	V
Kovač	JC	Jic	Jic	773	129	16,7	V	V
Kozojedy	JC	Jic	Jic	367	205	55,8	V	V
Králíky	HK	NBy	NBy	969	376	38,8	V	V
Králova Lhota	RK	Dbr	Opo	525	215	41,0	V	V
Královec	TU	Tru	Zac	995	185	18,6	V	V
Kramolna	NA	Nch	Nch	699	1 031	147,6	V	V
Kratonohy	HK	HKr	HKr	1 134	584	51,5	V	V
Krchleby	RK	KnO	KnO	169	86	50,8	V	V
Křinice	NA	Bro	Bro	1 645	392	23,8	V	V
Kuks	TU	DKr	DKr	482	256	53,2	V	V
Kunčice	HK	HKr	Nec	592	276	46,7	V	V
Kunčice nad Labem	TU	Vch	Vch	306	585	190,9	V	V
Kvasiny	RK	RnK	RnK	666	1 354	203,4	V	V
Kyje	JC	Jic	Jic	159	53	33,3	V	V
Lampertice	TU	Tru	Zac	584	469	80,3	V	V
Lánov	TU	Vch	Vch	1 696	1 615	95,2	V	V
Lanžov	TU	DKr	DKr	793	187	23,6	V	V
Lázně Bělohrad	JC	Jic	LBe	2 839	3 751	132,1	M	M
Ledce	HK	HKr	TrO	1 025	341	33,3	V	V
Lejšovka	HK	HKr	Smi	311	195	62,7	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Lhota pod Hoříčkami	NA	Nch	CSk	591	251	42,4	V	V
Lhota pod Libčany	HK	HKr	HKr	837	860	102,7	V	V
Lhoty u Potštejna	RK	RnK	Vab	572	288	50,4	V	V
Libáň	JC	Jic	Kod	1 968	1 659	84,3	M	V
Libčany	HK	HKr	HKr	506	918	181,5	V	V
Libel	RK	RnK	RnK	362	115	31,7	V	V
Liberk	RK	RnK	RnK	5 407	698	12,9	V	V
Libchyně	NA	NMe	NMe	119	70	58,7	V	V
Libňatov	TU	Tru	Upi	582	360	61,8	V	V
Libníkovice	HK	HKr	HKr	321	149	46,4	V	V
Libošovice	JC	Jic	Sot	1 982	442	22,3	V	V
Libotov	TU	DKr	DKr	425	188	44,2	V	V
Librantice	HK	HKr	HKr	652	465	71,3	V	V
Libřice	HK	HKr	HKr	484	264	54,5	V	V
Libuň	JC	Jic	Jic	1 053	817	77,6	V	V
Lično	RK	RnK	RnK	629	640	101,7	V	V
Lípa nad Orlicí	RK	KnO	TnO	1 057	496	46,9	V	V
Lískovice	JC	Hrc	Hrc	921	199	21,6	V	V
Lišice	HK	HKr	ChC	641	165	25,7	V	V
Litíč	TU	DKr	DKr	452	132	29,2	V	V
Litoboř	NA	Nch	CSk	351	102	29,1	V	V
Lodín	HK	HKr	Nec	771	343	44,5	V	V
Lochenice	HK	HKr	HKr	617	539	87,4	V	V
Lovčice	HK	HKr	ChC	1 025	667	65,1	V	V
Lukavec u Hořic	JC	Hrc	Hrc	865	272	31,5	V	V
Lukavice	RK	RnK	RnK	1 092	579	53,0	V	V
Lupenice	RK	RnK	Vab	442	261	59,0	V	V
Lužany	HK	HKr	Smi	336	127	37,8	V	V
Lužany	JC	Jic	Jic	1 250	573	45,9	V	V
Lužec nad Cidlinou	HK	NBy	NBy	1 170	488	41,7	V	V
Machov	NA	Nch	PoM	1 939	1 148	59,2	V	V
Malá Úpa	TU	Tru	SvU	2 665	150	5,6	V	V
Malé Svatoňovice	TU	Tru	Upi	674	1 541	228,6	V	V
Markvartice	JC	Jic	Sot	2 309	464	20,1	V	V
Maršov u Úpice	TU	Tru	Upi	332	157	47,3	V	V
Martínkovice	NA	Bro	Bro	1 416	523	36,9	V	V
Máslojedy	HK	HKr	HKr	461	209	45,3	V	V
Měník	HK	NBy	NBy	960	616	64,2	V	V
Mezilečí	NA	Nch	CSk	519	156	30,1	V	V
Mezilesí	NA	NMe	NMe	236	210	88,9	V	V
Meziměstí	NA	Bro	TeM	2 572	2 718	105,7	M	V
Miletín	JC	Hrc	Hrc	893	931	104,2	M	V
Milovice u Hořic	JC	Hrc	Hrc	329	297	90,2	V	V
Mladé Buky	TU	Tru	Tru	2 678	2 277	85,0	M	V
Mladějov	JC	Jic	Sot	1 205	467	38,8	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zaldnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Mlázovice	JC	Jic	LBe	848	585	69,0	V	V
Mlékosrby	HK	NBy	NBy	582	254	43,6	V	V
Mokré	RK	Dbr	Opo	589	145	24,6	V	V
Mokrovousy	HK	HKr	HKr	488	285	58,4	V	V
Mostek	TU	DKr	DKr	1 331	1 380	103,7	V	V
Myštěves	HK	NBy	NBy	572	178	31,1	V	V
Mžany	HK	HKr	Nec	788	405	51,4	V	V
Nahořany	NA	NMe	NMe	1 416	493	34,8	V	V
Náchod	NA	Nch	Nch	3 334	20 842	625,2	M	M
Neděliště	HK	HKr	HKr	585	358	61,2	V	V
Nechanice	HK	HKr	Nec	2 802	2 294	81,9	M	V
Nemojov	TU	DKr	DKr	815	617	75,7	V	V
Nemyčevs	JC	Jic	Jic	497	297	59,7	V	V
Nepolisy	HK	NBy	NBy	1 353	929	68,7	V	V
Nevrátice	JC	Hrc	Hrc	324	141	43,5	V	V
Nová Paka	JC	NPa	NPa	2 868	9 369	326,6	M	M
Nová Ves	RK	KnO	TnO	842	132	15,7	V	V
Nové Město	HK	HKr	ChC	794	377	47,5	V	V
Nové Město nad Metují	NA	NMe	NMe	2 313	9 941	429,7	M	M
Nový Bydžov	HK	NBy	NBy	3 525	7 154	202,9	M	M
Nový Hrádek	NA	Nch	Nch	1 140	765	67,1	V	V
Nový Ples	NA	Jar	Jar	712	321	45,1	V	V
Obědovice	HK	HKr	HKr	388	251	64,7	V	V
Očelice	RK	Dbr	Opo	565	259	45,9	V	V
Ohařice	JC	Jic	Sot	416	70	16,8	V	V
Ohaveč	JC	Jic	Jic	139	77	55,5	V	V
Ohnišov	RK	Dbr	Dbr	1 051	495	47,1	V	V
Ohnišťany	HK	NBy	NBy	882	306	34,7	V	V
Olešnice	HK	HKr	ChC	639	304	47,6	V	V
Olešnice	RK	KnO	KnO	780	434	55,7	V	V
Olešnice v Orlických horách	RK	Dbr	Dbr	1 430	469	32,8	V	V
Opočno	RK	Dbr	Opo	1 401	3 152	225,0	M	M
Orlické Záhoří	RK	RnK	RkO	2 914	201	6,9	V	V
Osečnice	RK	RnK	RnK	784	295	37,6	V	V
Osek	JC	Jic	Sot	381	185	48,5	V	V
Osice	HK	HKr	HKr	748	455	60,9	V	V
Osičky	HK	HKr	HKr	332	130	39,1	V	V
Ostroměř	JC	Hrc	Hrc	1 233	1 413	114,6	V	V
Ostružno	JC	Jic	Jic	435	84	19,3	V	V
Otovice	NA	Bro	Bro	1 059	382	36,1	V	V
Pec pod Sněžkou	TU	Tru	SvU	5 214	645	12,4	M	V
Pecka	JC	NPa	NPa	2 303	1 299	56,4	V	V
Pěčín	RK	RnK	RkO	1 475	517	35,0	V	V
Petrovice	HK	NBy	NBy	995	249	25,0	V	V
Petrovičky	JC	Hrc	Hrc	195	43	22,0	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zaldnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Pilníkov	TU	Tru	Tru	1 699	1 182	69,6	M	V
Písek	HK	HKr	ChC	435	220	50,6	V	V
Podbřezí	RK	Dbr	Dbr	786	514	65,4	V	V
Podhorní Újezd a Vojice	JC	Hrc	Hrc	688	622	90,4	V	V
Podhradí	JC	Jic	Jic	1 027	422	41,1	V	V
Podúlší	JC	Jic	Jic	138	251	181,9	V	V
Pohoří	RK	Dbr	Dbr	629	655	104,2	V	V
Police nad Metují	NA	Nch	PoM	2 440	4 292	175,9	M	M
Polom	RK	RnK	Vab	468	118	25,2	V	V
Potštejn	RK	RnK	Vab	905	899	99,4	V	V
Prasek	HK	NBy	NBy	626	582	92,9	V	V
Praskačka	HK	HKr	HKr	1 289	994	77,1	V	V
Proruby	RK	RnK	Vab	253	51	20,1	V	V
Prosečné	TU	Vch	Hon	834	541	64,9	V	V
Provodov-Šonov	NA	NMe	NMe	1 618	1 126	69,6	V	V
Předměřice nad Labem	HK	HKr	HKr	548	1 835	334,7	M	V
Přepychy	RK	Dbr	Opo	937	619	66,1	V	V
Převýšov	HK	HKr	ChC	439	330	75,3	V	V
Přibyslav	NA	NMe	NMe	350	175	50,0	V	V
Pšánky	HK	HKr	Nec	227	49	21,6	V	V
Puchlovice	HK	HKr	Nec	252	130	51,5	V	V
Račice nad Trotinou	HK	HKr	Smi	690	166	24,1	V	V
Radíkovice	HK	HKr	HKr	384	181	47,2	V	V
Radim	JC	Jic	Jic	1 038	332	32,0	V	V
Radostov	HK	HKr	HKr	388	131	33,8	V	V
Radvanice	TU	Tru	Tru	1 076	1 068	99,2	V	V
Rasošky	NA	Jar	Jar	551	610	110,7	V	V
Rašín	JC	Hrc	Hrc	219	66	30,1	V	V
Rohenice	RK	Dbr	Opo	347	247	71,1	V	V
Rohoznice	JC	Hrc	Hrc	895	321	35,9	V	V
Rokytnany	JC	Jic	Kod	496	74	14,9	V	V
Rokytnice v Orlických horách	RK	RnK	RkO	4 020	2 313	57,5	M	V
Roudnice	HK	HKr	HKr	1 108	615	55,5	V	V
Rožnov	NA	Jar	Jar	542	394	72,8	V	V
Rtyně v Podkrkonoší	TU	Tru	Upi	1 389	3 051	219,7	M	M
Rudník	TU	Vch	Hon	4 268	2 246	52,6	M	V
Rybná nad Zdobnicí	RK	RnK	Vab	917	421	45,9	V	V
Rychnov nad Kněžnou	RK	RnK	RnK	3 497	11 499	328,8	M	M
Rychnovek	NA	Jar	Jar	1 134	587	51,8	V	V
Říčky v Orlických horách	RK	RnK	RkO	1 480	90	6,1	V	V
Říkov	NA	Nch	CSk	247	181	73,2	V	V
Sadová	HK	HKr	HKr	206	333	161,7	V	V
Samšina	JC	Jic	Sot	674	262	38,9	V	V
Sběř	JC	Jic	Jic	908	253	27,9	V	V
Sedliště	JC	Jic	Kod	159	110	69,2	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Sedloňov	RK	Dbr	Dbr	1 901	235	12,4	V	V
Sekeřice	JC	Jic	Jic	319	115	36,1	V	V
Semechnice	RK	Dbr	Opo	776	377	48,6	V	V
Sendraž	NA	NMe	NMe	185	90	48,7	V	V
Sendražice	HK	HKr	Smi	501	375	74,9	V	V
Skalice	HK	HKr	Smi	830	563	67,9	V	V
Skřivany	HK	NBy	NBy	652	1 057	162,2	V	V
Skuhrov nad Bělou	RK	RnK	RnK	1 664	1 093	65,7	V	V
Slatina nad Úpou	NA	Nch	CKo	1 011	297	29,4	V	V
Slatina nad Zdobnicí	RK	RnK	RnK	1 631	821	50,4	V	V
Slatiny	JC	Jic	Jic	1 176	546	46,4	V	V
Slavětín nad Metují	NA	NMe	NMe	555	231	41,6	V	V
Slavhostice	JC	Jic	Kod	585	140	23,9	V	V
Slavoňov	NA	NMe	NMe	393	286	72,8	V	V
Sloupno	HK	NBy	NBy	451	492	109,2	V	V
Smidary	HK	NBy	NBy	2 797	1 529	54,7	V	V
Smiřice	HK	HKr	Smi	1 068	3 072	287,8	M	M
Smržov	HK	HKr	Smi	514	426	82,9	V	V
Sněžné	RK	Dbr	Dbr	607	129	21,2	V	V
Sobčice	JC	Hrc	Hrc	365	306	83,8	V	V
Soběraz	JC	Jic	Jic	311	95	30,5	V	V
Sobotka	JC	Jic	Sot	1 932	2 548	131,9	M	V
Solnice	RK	RnK	RnK	1 266	2 290	180,9	M	M
Sovětice	HK	HKr	HKr	481	222	46,2	V	V
Stanovice	TU	DKr	DKr	272	72	26,5	V	V
Stará Paka	JC	NPa	NPa	2 171	2 033	93,7	M	V
Stará Voda	HK	HKr	ChC	342	113	33,1	V	V
Staré Buky	TU	Tru	Tru	1 789	438	24,5	V	V
Staré Hrady	JC	Jic	Kod	386	174	45,1	V	V
Staré Místo	JC	Jic	Jic	303	329	108,7	V	V
Staré Smrkovice	JC	Hrc	Hrc	520	268	51,6	V	V
Stárvkov	NA	Nch	Hro	1 652	640	38,8	M	V
Starý Bydžov	HK	NBy	NBy	786	398	50,6	V	V
Stěžery	HK	HKr	HKr	1 282	1 725	134,6	V	V
Stračov	HK	HKr	Nec	809	300	37,1	V	V
Strážné	TU	Vch	Vch	1 767	168	9,5	V	V
Střevač	JC	Jic	Jic	1 124	282	25,1	V	V
Střezetice	HK	HKr	HKr	482	356	73,9	V	V
Studnice	NA	Nch	Nch	1 038	1 076	103,6	V	V
Suchovršice	TU	Tru	Upi	429	368	85,9	V	V
Suchý Důl	NA	Nch	PoM	1 328	423	31,8	V	V
Sukorady	JC	Hrc	Hrc	551	214	38,8	V	V
Svatojanský Újezd	JC	Jic	LBe	534	93	17,4	V	V
Světí	HK	HKr	HKr	320	301	94,1	V	V
Svídnice	RK	KnO	KnO	462	188	40,7	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Svoboda nad Úpou	TU	Tru	SvU	775	2 118	273,3	M	M
Synkov-Slemeno	RK	RnK	RnK	725	379	52,3	V	V
Syrovátka	HK	HKr	HKr	183	417	227,4	V	V
Šaplava	HK	NBy	NBy	201	121	60,2	V	V
Šárovцова Lhota	JC	Jic	LBe	709	188	26,5	V	V
Šestajovice	NA	Jar	Jar	752	171	22,8	V	V
Šonov	NA	Bro	Bro	2 074	300	14,5	V	V
Špindlerův Mlýn	TU	Vch	Vch	7 691	1 285	16,7	M	V
Těchlovice	HK	HKr	HKr	330	335	101,5	V	V
Teplice nad Metují	NA	Bro	TeM	5 604	1 766	31,5	M	V
Tetín	JC	Hrc	Hrc	281	137	48,8	V	V
Trnov	RK	Dbr	Opo	1 479	662	44,8	V	V
Trotina	TU	DKr	DKr	158	73	46,2	V	V
Trutnov	TU	Tru	Tru	10 335	31 039	300,3	M	M
Třebechovice pod Orebem	HK	HKr	TrO	2 101	5 833	277,7	M	M
Třebešov	RK	RnK	RnK	313	254	81,1	V	V
Třebihošť	TU	DKr	DKr	1 368	402	29,4	V	V
Třebnouševy	JC	Hrc	Hrc	627	267	42,6	V	V
Třesovice	HK	HKr	HKr	474	232	49,0	V	V
Třtěnice	JC	Jic	Jic	560	338	60,4	V	V
Tuř	JC	Jic	Jic	580	119	20,5	V	V
Tutleky	RK	KnO	KnO	555	362	65,2	V	V
Týniště nad Orlicí	RK	KnO	TnO	5 247	6 346	121,0	M	M
Úbislavice	JC	NPa	NPa	1 206	371	30,8	V	V
Údrnice	JC	Jic	Kod	925	302	32,7	V	V
Úhlejev	JC	Hrc	Hrc	412	142	34,5	V	V
Újezd pod Troskami	JC	Jic	Jic	756	328	43,4	V	V
Úlibice	JC	Jic	Jic	675	241	35,7	V	V
Úpice	TU	Tru	Upi	1 530	5 994	391,8	M	M
Urbanice	HK	HKr	HKr	225	347	153,9	V	V
Val	RK	Dbr	Dbr	604	287	47,5	V	V
Valdice	JC	Jic	Jic	90	1 444	1 612,0	M	V
Vamberk	RK	RnK	Vab	2 103	4 701	223,5	M	M
Velichovky	NA	Jar	Jar	797	757	95,0	V	V
Veliš	JC	Jic	Jic	513	149	29,0	V	V
Velká Jesenice	NA	Nch	CSk	1 472	750	50,9	V	V
Velké Petrovice	NA	Nch	PoM	611	363	59,4	V	V
Velké Poříčí	NA	Nch	Hro	745	2 454	329,5	M	M
Velké Svatoňovice	TU	Tru	Upi	1 736	1 174	67,6	V	V
Velký Třebešov	NA	Jar	Jar	314	333	106,1	V	V
Velký Vřešťov	TU	DKr	DKr	850	208	24,5	V	V
Verněřovice	NA	Bro	TeM	940	372	39,6	V	V
Vestec	NA	Nch	CSk	393	142	36,2	V	V
Vidochov	JC	NPa	NPa	1 172	375	32,0	V	V
Vilantice	TU	DKr	DKr	492	199	40,5	V	V

P2 Přehled obcí v Královéhradeckém kraji s zařazením do městského a venkovského prostoru

obce jsou řazeny podle abecedy

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra (ha) k 31.12.2008	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Vinary	HK	NBy	NBy	1 078	465	43,1	V	V
Vítězná	TU	DKr	DKr	2 475	1 269	51,3	V	V
Vitiněves	JC	Jic	Jic	492	327	66,5	V	V
Vlčice	TU	Tru	Tru	1 978	449	22,7	V	V
Vlčkovice v Podkrkonoší	TU	DKr	DKr	1 181	430	36,4	V	V
Vlkov	NA	Jar	Jar	526	385	73,2	V	V
Voděřady	RK	RnK	RnK	1 506	685	45,5	V	V
Volanice	JC	Jic	Jic	622	242	38,9	V	V
Vrbice	RK	KnO	KnO	243	128	52,8	V	V
Vrbice	JC	Jic	Jic	666	96	14,4	V	V
Vrchlabí	TU	Vch	Vch	2 766	13 037	471,3	M	M
Vrchovnice	HK	HKr	Smi	152	64	42,2	V	V
Vršce	JC	Jic	Kod	642	227	35,4	V	V
Vršovka	NA	NMe	NMe	217	106	48,8	V	V
Vřesník	JC	Hrc	Hrc	310	99	32,0	V	V
Všestary	HK	HKr	HKr	1 619	1 639	101,2	V	V
Výrava	HK	HKr	HKr	845	353	41,8	V	V
Vysoká nad Labem	HK	HKr	HKr	1 532	1 155	75,4	V	V
Vysoká Srbská	NA	Nch	Hro	744	244	32,8	V	V
Vysoké Veselí	JC	Jic	Jic	933	917	98,3	M	V
Vysokov	NA	Nch	Nch	568	430	75,8	V	V
Vysoký Újezd	HK	HKr	TrO	212	62	29,2	V	V
Zábrodí	NA	Nch	CKo	822	437	53,2	V	V
Zábřezí-Řečice	TU	DKr	DKr	245	152	62,1	V	V
Zachrašťany	HK	NBy	NBy	440	182	41,4	V	V
Zaloňov	NA	Jar	Jar	932	431	46,3	V	V
Záměl	RK	RnK	Vab	551	626	113,6	V	V
Zámostí-Blata	JC	Jic	Sot	440	107	24,3	V	V
Zdechovice	HK	NBy	NBy	542	133	24,5	V	V
Zdelov	RK	KnO	KnO	335	225	67,1	V	V
Zdobín	TU	DKr	DKr	210	101	48,0	V	V
Zdobnice	RK	RnK	RnK	3 305	157	4,8	V	V
Zelenecká Lhota	JC	Jic	Kod	666	159	23,9	V	V
Zlatá Olešnice	TU	Tru	Tru	943	179	19,0	V	V
Zacléř	TU	Tru	Zac	2 182	3 601	165,0	M	M
Žďár nad Metují	NA	Nch	PoM	816	634	77,7	V	V
Žďár nad Orlicí	RK	KnO	TnO	936	440	47,0	V	V
Žďárky	NA	Nch	Hro	459	558	121,6	V	V
Železnice	JC	Jic	Jic	1 311	1 239	94,5	M	V
Žeretice	JC	Jic	Jic	769	276	35,9	V	V
Žernov	NA	Nch	CSk	469	227	48,4	V	V
Židovice	JC	Jic	Kod	332	138	41,5	V	V
Žlunice	JC	Jic	Jic	799	251	31,4	V	V

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

- [1] Rozvoj venkova v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2006. ČSÚ, Hradec Králové, 2007 (Informace o regionech, městech a obcích, kód 13-5231-07)
- [2] Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006. ČSÚ, Praha, 2008 (Informace o regionech, městech a obcích, kód e-13-80-08)
- [3] Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, Analytické vyhodnocení. ČSÚ, Praha, 2009 (Životní prostředí, zemědělství; kód 2127-09)
- [4] Politika rozvoje venkova v období 2007 – 2013, Evropská komise, http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_cs.htm
- [5] Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, duben 2006
- [6] Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, MZe ČR, VÚZE Praha, Praha, listopad 2008, <http://www.mze.cz/Index.aspx?typ=2&ch=74&ids=2406&val=2406>
- [7] Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013, 2007, http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/predstavujeme/NSRR_final_1.pdf
- [8] Strategie regionálního rozvoje České republiky MMR ČR, Praha, květen 2006
- [9] Venkov, typologie venkovského prostoru, Radim Perlín, 1998, <http://web.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>
- [10] Prostorový rozvoj a plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace, Sborník ze semináře, MMR ČR a VŠE Praha, Praha 15. 6. 2006
- [11] Poziční dokument menších měst a venkova – Rozvoj venkova v letech 2007 – 2013 financovaný z prostředků Společné zemědělské politiky a Politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, SMO
- [12] Dojížďkový přístup k vymezení městského, příměstského a venkovského obyvatelstva v České republice, Jana Vobecká *in* Demografie 1/2009, str. 14 - 23
- [13] Venkovský prostor a jeho oživení, Jan Binek a kol., GaREP, Brno, 2007, Základní metodicko-teoretické poznatky z výzkumného úkolu MMR WB 29- 04
- [14] Kohezní politika: Osídlení v České republice, Partnerství měst a venkova. L. Kašparová, M. Půček a kolektiv, MMR Praha, ÚÚR Brno, 2009
- [15] Regionální operační program NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013, Region soudržnosti NUTS II Severovýchod, 7. listopadu 2007
- [16] Prováděcí dokument ROP NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013, Region soudržnosti NUTS II Severovýchod, 17. prosince 2007
- [17] Program rozvoje Královéhradeckého kraje, schválen zastupitelstvem kraje 29. 3. 2007, aktualizace červenec 2008

Internetové adresy:

Český statistický úřad - <http://www.czso.cz>

Ministerstvo pro místní rozvoj - <http://www.mmr.cz/>

Ministerstvo zemědělství - <http://www.mze.cz/>

Ministerstvo životního prostředí - <http://www.mzp.cz/>

Ministerstvo financí - <http://www.mfcr.cz/>

Ústav územního rozvoje Brno - <http://www.uur.cz/>

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem - <http://www.uhul.cz/>

INFO VENKOV - nový portál zaměřený na rozvoj venkova (připravuje Ústav zemědělských a potravinářských informací) - <http://www.infovenkov.cz/>